

UDRUŽENJE EVALUATORA U BOSNI I HERCEGOVINI
UDRUGA EVALUATORA U BOSNI I HERCEGOVINI
УДРУЖЕЊЕ ЕВАЛУАТОРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
EVALUATION SOCIETY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovina
KANTON SARAJEVO
Ministarstvo za rad, socijalnu politiku,
rasejena lica i izbjeglice

ANALIZA STANJA SOCIJALNE ZAŠTITE U KANTONU SARAJEVO S POSEBNIM OSVRTOM NA UTICAJ PANDEMIJE IZAZVANE KORONAVIRUSOM NA SISTEM SOCIJALNE ZAŠTITE

SARAJEVO, OKTOBAR 2020. GODINE

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

unicef
za svako dijete

Izjava o odgovornosti

Analiza stanja socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo s posebnim osvrtom na uticaj pandemije izazvane koronavirusom na sistem socijalne zaštite izrađena je uz podršku UNICEF-a u BiH. Stavovi, mišljenja, zaključci i preporuke iznesene u ovoj analizi u potpunosti su odgovornost autora Analize i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja UNICEF-a.

Izrada Analize rezultat je saradnje Udruženja evaluatora u BiH sa: Ministarstvom za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, JU „Kantonalni centar za socijalni rad“, ustanovama socijalne zaštite koje djeluju na području Kantona Sarajevo i nevladinim organizacijama.

Tekst Analize pripremili su: Samir Suljagić, Rijad Kovač i Mirsada Poturković.

U izradi Analize učestvovali su članovi ekspertne grupe: Cica Pljevljak, Viladina Dervišević i Selma Kazić, u ime UNICEF-a u BiH.

ANALIZA STANJA SOCIJALNE ZAŠTITE

U KANTONU SARAJEVO S POSEBNIM OSVRTOM NA
UTICAJ PANDEMIJE IZAZVANE KORONAVIRUSOM NA
SISTEM SOCIJALNE ZAŠTITE

Izradu i štampanje ove analize omogućio je UNICEF BIH uz finansijsku podršku
USAID BIH. Stavovi i mišljenja izneseni u ovom dokumentu ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja UNICEF-a i USAID-a.

Spisak skraćenica

BiH - Bosna i Hercegovina

FBiH - Federacija Bosne i Hercegovine

KS - Kanton Sarajevo

BDP - Bruto društveni proizvod

FZZPR - Federalni zavod za programiranje razvoja FBiH

UNICEF - Fond za djecu Ujedinjenih nacija

JU - javna ustanova

NVO - nevladina organizacija

INP - izuzetna novčana pomoć

JNP - jednokratna novčana pomoć

SNP - stalna novčana pomoć

SADRŽAJ

Predgovor	13
Izvršni sažetak i preporuke	14
1. Uvod	20
2. Socijalna zaštita u Kantonu Sarajevo - okvir i kontekst	
Socio-ekonomske karakteristike	23
3. Metodologija i podaci	35
Metodologija i metodološka ograničenja.....	35
Podaci, uzorak, analiza.....	38
4. Rezultati analize stanja sistema socijalne zaštite	
u Kantonu Sarajevo	42
Politike i propisi	42
Pravni okvir i definiranje politika	42
Proces kreiranja politika i usklađenost s potrebama	48
Donošenje propisa kojima se uređuje socijalna zaštita	49
Implementacija politika socijalne zaštite i kapaciteti	49
Nadležni organi za provođenje socijalne zaštite	49
Kadrovski kapaciteti ustanova	50
Edukacija zaposlenika	53
Materijalno-tehnički uslovi u ustanovama.....	54
Javni rashodi i finansiranje sistema socijalne zaštite	55
Pregled utroška finansijskih sredstava za funkcioniranje sistema socijalne zaštite.....	55
Planiranje, odobravanje i izvršenje budžeta	74
Sistem praćenja, izvještavanja i evaluacije.....	75
Opći sistem praćenja i izvještavanja	75
Prikupljanje i upravljanje podacima (ankete i MIS).....	75
Evidencije	75
Evaluacija programa/projekata.....	77
Dizajniranje i implementacija programa	77
Opći sistem dizajna programa i kvalificiranost.....	77
Nivo koristi za korisnike.....	78
Aranžmani implementacije.....	79

Identifikacija, provjera prihvatljivosti korisnika	79
Upis u pravo.....	80
Isporuka benefita/koristi/prava.....	80
Mehanizmi za žalbe i prigovore.....	81
Diseminacija informacija i svijest.....	81
Rezultati anketnog istraživanja o karakteristikama stavova korisnika prava.....	82
Istraživanje karakteristika i stanja djece smještene u hraniteljske porodice	87
Istraživanje karakteristika i stanja osoba – korisnika prava u ustanovama socijalne zaštite.....	92
5. Procjena uticaja COVID-19 na stanje sistema socijalne zaštite.....	98
Stavovi rukovodilaca ustanova/sluzbi/NVO/UG socijalne zaštite.....	101
Pristup uslugama i informacije	104
Stavovi stručnjaka u ustanovama/sluzbama/NVO/UG socijalne zaštite	105
Stavovi korisnika prava socijalne zaštite.....	116
Istraživanje stanja i potreba djece smještene u hraniteljske porodice tokom pandemije	121
Istraživanje stanja i potreba osoba koje su se obratile Centru u periodu pandemije	124
Istraživanje karakteristika i stanja osoba – korisnika prava u ustanovama socijalne zaštite u uslovima pandemije.....	132
6. Zaključci	137
7. Prilozi	142
Prilog 2 a	146
Prilog 2 b	186
Prilog 2 c.....	198
Prilog 2 d	213

LISTA TABELA

Tabela 1. Socio-ekonomske karakteristike KS u 2019 - prema općinama	24
Tabela 2. Broj korisnika socijalne zaštite u periodu 2011-2019. godine	29
Tabela 3. Tekući transferi.....	56
Tabela 4. Izvršenje budžeta.....	57
Tabela 5. Tekući transferi pojedincima	58
Tabela 6. Zaštita porodice s djecom	59
Tabela 7. Zaštita civilnih žrtava rata.....	60
Tabela 8. Raseljena lica i izbjeglice.....	61
Tabela 9. Socijalna davanja – Zakon	62
Tabela 10. Sredstva za pomoć građanima.....	63
Tabela 11. Prosječni mjesečni broj korisnika osnovnih prava socijalne zaštite i finansijskih izdvajanja u KS za period 2011-2020. godine	67
Tabela 12. Budžet ustanova socijalne zaštite u KS za period 2018-2020. godine	49
Tabela 13. Broj nezaposlenih u KS u periodu januar - juni 2020. godine.....	100

LISTA GRAFIKONA

Grafikon 1. Kakav je sistem socijalne zaštite?.....	47
Grafikon 2. Radno mjesto ispitanika	51
Grafikon 3. Radni staž na poslovima socijalne zaštite	52
Grafikon 4. Broj anketiranih stručnjaka iz ustanove (%)	52
Grafikon 5. Spolna i starosna struktura korisnika prava, učesnika u anketi	82
Grafikon 6. Prava koja korisnici ostvaruju	83
Grafikon 7. Kategorije korisnika prava iz socijalne i dječije zaštite.....	84
Grafikon 8. Broj članova domaćinstva	84
Grafikon 9. Broj djece u domaćinstvu.....	84
Grafikon 10. Stambene prilike korisnika	85
Grafikon 11. Dostupnost infrastrukture korisniku	86
Grafikon 12. Spolna i starosna struktura djece smještene u hraniteljske porodice	87
Grafikon 13. Obrazovni stadiji djece/osoba starijih od 18 godina	88
Grafikon 14. Smještaj djeteta/osobe starije od 18 godina	88
Grafikon 15. Razlozi odvajanja djeteta/osobe starije od 18 godina od biološke porodice	89
Grafikon 16. Gdje se braća (brat) ili sestre (sestra) nalaze	89
Grafikon 17. Kada je dijete/osoba starija od 18 godina smještena u hraniteljsku porodicu	89
Grafikon 18. Dob u kojem je dijete/osoba starija od 18 godina prvi put ušla u sistem socijalne zaštite	90
Grafikon 19. Spolna i starosna struktura osoba – korisnika prava u ustanovama socijalne zaštite	92
Grafikon 20. Osim smještaja u ustanovu socijalne zaštite ili hraniteljsku porodicu, korisnik ostvaruje i.....	93
Grafikon 21. Kategorija korisnika prava iz socijalne zaštite	94
Grafikon 22. Stambene prilike korisnika prije smještaja u ustanovu socijalne zaštite/ hraniteljsku porodicu	95
Grafikon 23. Uslovi stanovanja u domaćinstvu korisnika prije smještanja u ustanovu socijalne zaštite/hraniteljsku porodicu	96

Grafikon 24. Dostupnost infrastrukture korisniku.....	96
Grafikon 25. Uslovi za komunikaciju u ustanovi socijalne zaštite/hraniteljskoj porodici.....	97
Grafikon 26. Broj korisnika INP-a i JNP-a.....	98
Grafikon 27. Broj korisnika u hraniteljskim porodicama	98
Grafikon 28. Razlika u broju korisnika zdravstvenog osiguranja i SNP-a u odnosu na prethodni mjesec	99
Grafikon 29. Broj zaposlenih i spolna struktura zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite, na dan.....	101
Grafikon 30. Zaposleni prema stepenu obrazovanja u ustanovama socijalne zaštite	102
Grafikon 31. Podrška osnivača tokom pandemije	103
Grafikon 32. Da li se promijenio način rada u odnosu na vrijeme prije pandemije?	103
Grafikon 33. Pristup građana ustanovama/službama/NVO/UG.....	105
Grafikon 34. Spolna struktura stručnjaka u ustanovama socijalne zaštite.....	106
Grafikon 35. Briga zbog pandemije izazvane koronavirusom.....	106
Grafikon 36. Podrška nadležnih organa ustanovi (informiranje, uključivanje u proces donošenja odluka i drugo)	108
Grafikon 37. Podrška nadležnih organa ustanovi u zaštitnoj opremi (maske, rukavice, zaštitna odijela i drugo).....	108
Grafikon 38. Preduzete aktivnosti za jačanje psihosocijalne podrške djeci i starijim osobama	108
Grafikon 39. Kvalitet sigurnosnih mjera koje preduzimaju općinski/gradski/kantonalni organi	109
Grafikon 40. Mišljenje o organizaciji rada ustanove u vrijeme trajanja pandemije	109
Grafikon 41. Izvršavanje obaveza u vrijeme pandemije u odnosu na period prije pandemije.....	110
Grafikon 42. Korištenje alternativnih metoda rada s korisnicima usluga (komunikacija putem skypea, vibera, e-maila, i dr.).....	111
Grafikon 43. Razlika u zahtjevima za usluge socijalne zaštite tokom pandemije u odnosu na stanje prije pandemije	111
Grafikon 44. Vrste zahtjeva upućene ustanovi.....	112
Grafikon 45. Pojave na koje utiče cjelokupna situacija s pandemijom izazvanom koronavirusom.....	113

Grafikon 46. Kakav je sistem socijalne zaštite?	114
Grafikon 47. Mjere za potrebne promjene u sistemu socijalne zaštite.....	115
Grafikon 48. Primanja domaćinstva (%)	116
Grafikon 49. Finansijske promjene usljed pandemije izazvane koronavirusom (Covid-19)	117
Grafikon 50. Smanjenje troškova usljed pandemije izazvane koronavirusom (Covid 19)	118
Grafikon 51. Dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite	120
Grafikon 52. Problemi vezani za online nastavu	121
Grafikon 53. Dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite	123
Grafikon 54. Spolna i starosna struktura osoba koje su se obratile Centru u vrijeme pandemije.....	125
Grafikon 55. Obrazovanje osoba koje su se obratile Centru.....	125
Grafikon 56. Stepen složenosti posla.....	126
Grafikon 57. Broj djece u domaćinstvu	127
Grafikon 58. Djeca, starosne grupe	127
Grafikon 59. Stambene prilike.....	127
Grafikon 60. Sektor rada prije prestanka radnog odnosa.....	128
Grafikon 61. Radni staž.....	128
Grafikon 62. Mišljenje da je poslodavac iskoristio pandemiju za prekid ugovora o radu.....	129
Grafikon 63. Povratak na isti posao.....	129
Grafikon 64. Pravo na naknadu po osnovu nezaposlenosti.....	130
Grafikon 65. Visina prihoda po članu domaćinstva.....	130
Grafikon 66. Vrsta pomoći.....	131
Grafikon 67. Briga zbog pandemije za svoju budućnost unutar ustanove socijalne zaštite/hraniteljske porodice	133
Grafikon 68. Zabrinutost zbog pandemije za stanje svojih srodnika.....	133
Grafikon 69. Promjene uzrokovane pandemijom vezane za kontakte sa srođnicima i porodične veze.....	134
Grafikon 70. Dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite	136

Predgovor

Analiza stanja socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo s posebnim osvrtom na uticaj pandemije izazvane koronavirusom na sistem socijalne zaštite (u daljnjem tekstu: Analiza) izrađena je uz finansijsku i stručnu podršku UNICEF-a u BiH. Izrada Analize rezultat je saradnje Udruženja evaluatora u BiH s Ministarstvom za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, JU „Kantonalni centar za socijalni rad“, ustanovama socijalne zaštite koje djeluju na području Kantona Sarajevo i nevladinim organizacijama.

Udruženje evaluatora u BiH, kao nosilac Projekta, učestvovalo je u izradi metodologije istraživanja, instrumenata za istraživanje (anketnih upitnika), u edukaciji anketara, izboru uzorka, izradi baze podataka, statističkoj obradi prikupljenih podataka i pripremi teksta Analize.

JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ učestvovao je u pripremi i prikupljanju podataka za izbor uzorka (spiskova svih korisnika, spiskova ustanova, zaposlenika u ustanovama i NVO-ima...), sačinjavanju upitnika i anketiranju (zaposlenici Centra su proveli anketiranje na terenu).

Aktivnosti na izradi Analize su započete početkom juna 2020. godine, a okončane sredinom septembra 2020. godine.

Izvršni sažetak i preporuke

Pandemija izazvana koronavirusom (COVID-19) predstavlja ozbiljan izazov kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini. Posljedice pandemije su značajne kako za društvo u cjelini tako i za socio-ekonomsko i psihološko stanje pojedinaca i porodica. Sistem socijalne zaštite ima značajnu ulogu u svakom vremenu i svakom društvu, a u kriznim vremenima, kakvo je ovo, njegova važnost posebno dolazi do izražaja. Ova analiza ima za cilj procjenu trenutnog stanja socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo (KS) kao i preliminarnu procjenu uticaja pandemije na sistem, zaposlenike i korisnike sistema socijalne zaštite. Metodologija istraživanja podrazumijeva analizu kvalitativnih i administrativnih podataka. Administrativni podaci su prikupljeni iz evidencija i izvještaja dok su kvalitativni podaci sa stavovima prikupljeni od krajnjih korisnika (nosilaca prava socijalne zaštite) i od rukovodilaca i zaposlenih u institucijama socijalne zaštite (pružalaca usluga). Na taj način omogućen je detaljan uvid u broj korisnika, njihove potrebe, raspoložive i potrebne usluge, ali i raspoložive resurse, probleme, kao i stavove vezane za potrebna poboljšanja i neophodna ulaganja u sistem socijalne zaštite. Procjena trenutnog stanja u osnovnim pokazateljima daje uvid u stanje socijalne zaštite, u mjeri u kojoj je moguće, oslanjajući se na prilagođeni CODI¹, alat dizajniran za pomoć zemljama u unapređenju sistema socijalne zaštite, dok se procjena uticaja COVID-19 zasniva na dizajnu procjene „prije-u toku“.

Uprkos naglašenim ciljevima politike u postizanju višeg nivoa socijalne inkluzije i jačanju institucionalizacije borbe protiv siromaštva i korupcije, niti jednom od tih ciljeva nije posvećena pažnja u smislu prikupljanja adekvatnih podataka o trenutnom stanju tako da nije moguće ni mjeriti napredak u njihovom ostvarivanju. Kanton Sarajevo ne raspolaže podacima o broju siromašnih, a samim tim niti o njihovim potrebama. Najkvalitetnije rješenje, općenito za statističku bazu, a posebno s aspekta kreiranja mjera socijalne zaštite i drugih socio-ekonomskih mjera, bio bi registar stanovništva s odgovarajućim socio-ekonomskim karakteristikama.

Postoji zadovoljavajuća sektorska prisutnost u postojećim politikama razvoja Kantona, gdje su kroz Razvojnu strategiju uključene politike, prioriteti, mjere i aktivnosti i projekti. Međutim, istraživanje je pokazalo nedovoljnu uključenost zaposlenika i rukovodilaca u planiranje politika u sektoru, a čini se i sektora u procese definiranja politika razvoja KS-a za period 2021-2027. godine koji su u toku. Za pravni okvir možemo reći da je izuzetno složen i prenormiran i opterećen regulativom koja se često ne odnosi na korisnike nego pravi balast cijelom sistemu. Implementacija politika se provodi dosta efikasno uprkos

¹ Practical Tools, IMPROVING SOCIAL PROTECTION FOR ALL, <https://ispatools.org/>, ISPA, neke od partnerskih agencija i vlada: WB, ILO, EC, UNICEF, UNDP, SIDA, DFID, ODI, OECD, IPC-UNDP, WFP, FAO, Save the Children, Public Services International, Helpage, Governments of Finland, Germany (GIZ), France.

tromosti sistema koji se ne mijenja i kad za to postoji očigledna potreba, najbolji primjer su iznosi za novčanu pomoć koji se ne usklađuju s inflacijom i time se umanjuje realna vrijednost pomoći, iako korisnici imaju osnovanu potrebu. Implementacija je efikasna i kada je u pitanju pristup pravu, isporuka prava/koristi, komunikacija s korisnikom, kao i dvostepena mogućnost žalbe na uslugu.

Ustanove socijalne zaštite su uglavnom potkapacitirane i u potrebi za dodatnim edukacijama zaposlenih. Kada je u pitanju materijalno-tehnička osnova, stanje je šaroliko: od ustanova koje imaju dobre uslove do ustanova koje nemaju uslovne prostore u kojima rade i zbrinjavaju korisnike kao ni potrebna sredstva da te prostore učine uslovnim. Budžetiranje je linijsko i vrši se na blagom korigiranju historijskih vrijednosti, bez mogućnosti, ili vrlo teško, uvođenja novih programa, koji prirodno zahtijevaju i dodatna sredstva. Napredak ka programskom budžetiranju bi trebao omogućiti i lakše zatvaranje i otvaranje programa. Planiranje je kratkoročno i možemo reći *ad hoc*, bez srednjoročne ili dugoročne vizije napretka i bez potrebnih istraživanja stanja u Kantonu i statističke osnove, bez podataka o broju siromašnih ili socijalno isključenih i bez njihovih karakteristika. Primjetan je trend povećanja broja korisnika u ustanovama, kao i broj osoba koje se obraćaju za pomoć ustanovama socijalne zaštite koje ostvaruju prihode po raznim osnovama (plaće, penzije itd.). Pretpostavlja se da je razlog takve pojave starenje populacije kao i globalna pojava „working poor” ili „siromašnih radnika” koji su rezultat povećane nejednakosti u zemljama. Sistem praćenja i izvještavanja se zasniva na praćenju ulaznih i direktnih izlaznih podataka o korisnicima i sistemu. Dakle, sistemski se prati broj, karakteristike korisnika, iznosi sredstava po programima i implementacija programa. S druge strane, sistem praćenja rezultata odnosno učinaka intervencije ne postoji kao ni sistem vrednovanja/evaluacije pojedinih prava ili programa, niti se za to stvaraju preduslovi u smislu osiguravanja dodatnih sredstava ili statističke osnove kroz monitoring/praćenje potreba populacije ili istraživanja o siromaštvu populacije.

Kada je u pitanju uticaj COVID-a na sistem socijalne zaštite, na osnovu zvaničnih podataka iz sistema socijalne zaštite, nije moguće reći da je bilo uticaja pandemije na sistem i broj korisnika. Objašnjenje možemo tražiti u činjenici da je serija podataka za period od pojave pandemije, od marta do juna 2020. godine suviše kratka da bi se desila promjena u broju korisnika. Također, zvanične statistike imaju ograničenje jer ne mogu obuhvatiti promjene u sivoj ili neformalnoj ekonomiji, u kojoj posluju najugroženiji, bez socijalnih osiguranja i radne prijave. Drugo objašnjenje može biti to da je sistem socijalne zaštite suviše trom i da je zbog procedura ostvarivanja prava bilo nemoguće da u kratkom periodu od 2 do 3 mjeseca registruje nove korisnike.

U prilog prvom i drugom objašnjenju ide i činjenica da se broj nezaposlenih u periodu april - juli 2020. godine u KS povećao za oko 7,8% ili približno 4.600 osoba te da se gubljene radnih mjesta u istom periodu teško može pripisati kontinuiranim fluktuacijama na tržištu rada. Tako značajno povećanje teško možemo pripisati uticaju pandemije, koji je u kratkom roku ublažen mjerama vlada Kantona i FBiH i JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“ kroz osiguranje od nezaposlenosti.

Već spomenuti problem zvanične statistike koja ne obuhvata neformalnu ekonomiju pokušali smo prevazići anketiranjem osoba koje su se obratile Centru za pomoć u periodu pandemije. Dio anketiranih korisnika, koji su zaposleni u neformalnoj ekonomiji, naveo je smanjenje prihoda od rada, radi se o radu na crno, čišćenju stanova, čuvanju djece i slično. Prema nalazima istraživanja, radnici u neformalnom sektoru i njihove porodice su posebno osjetljiva kategorija u vrijeme krize i sistem socijalne zaštite mora imati kapacitet za brzi odgovor, dok u isto vrijeme jedan dio korisnika smatra da su im se povećali prihodi koje dobijaju od Centra. Strategije preživljavanja kod značajnog broja korisnika uključuju smanjenje potrošnje, usmjeravanje potrošnje na osnovne prehrambene namirnice, povećanje poljoprivredne proizvodnje za vlastite potrebe, pozajmice i odgodu plaćanja računa. Pored tih ušteda, veliki broj korisnika je pokušao uštedjeti na odjeći i obući za sebe i djecu, na prehrambenim proizvodima i troškovima telefona, zdravstva, lijekova i slično. To je razumljivo jer su korisnici usluga siromašni i svaki šok uzrokuje smanjenje potrošnje osnovnih artikala i time mogući ulazak u ekstremno siromaštvo cijelih porodica. Oko 10% djece smještene u hraniteljske porodice ima dodatne potrebe za konsultacijama s nastavnicima, potrebe za hranom, odjećom, obućom i dodatnim zaštitnim sredstvima.

U principu, rukovodioci ustanova socijalne zaštite nisu zadovoljni odgovorom nadležnih organa na COVID-19 i smatraju da je potrebno više pažnje posvetiti implementaciji planova u kriznim situacijama, povećati finansijska izdvajanja i osigurati materijalno-tehničke uslove rada, i uslove za praćenje *online* nastave za djecu korisnike. Prema njihovom mišljenju, komunikacija je kontinuirana dok u dijelu usluga treba osigurati bolji pristup uslugama u uslovima pandemije. Veoma mali broj zaposlenika i korisnika smatra da im je potrebna psihološka pomoć u uslovima pandemije, međutim ona bi trebala biti osigurana kroz sistem socijalne zaštite za sve koji imaju potrebu za njom.

Ključne preporuke za poboljšanje sistema socijalne zaštite

Kao rezultat istraživanja, baziranog na prilagođenoj CODI metodologiji, anketnom istraživanju svih učesnika u sistemu socijalne zaštite u KS i procjeni uticaja pandemije na sistem socijalne zaštite, možemo predložiti sljedeće preporuke u cilju **unapređenja sistema socijalne zaštite**:

Pravni okvir

- Pripremiti plan djelovanja u vanrednim situacijama u institucijama u kojima on nije usvojen;
- Izvršiti evaluaciju/procjenju uticaja postojećeg normativnog okvira i propisa na poboljšanje životnih uslova građana Kantona Sarajevo, najmanje prema kriterijima relevantnosti, efektivnosti, efikasnosti, održivosti i uticaja;
- Prilagoditi normativni okvir na temeljima nalaza iz studije, s ciljem osiguranja realne socijalne sigurnosti građana u stanju socijalne potrebe, prije svega u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba, suzbijanju siromaštva i socijalnoj integraciji marginalnih socijalnih grupa;
- Prilagoditi procedure skraćenog i hitnog postupka za ostvarivanje nekih od propisanih prava iz socijalne zaštite kao i mogućih načina komunikacije (faks, internet....) s korisnicima i građanima u postupcima ostvarivanja i korištenja prava iz socijalne zaštite;
- Kroz protokole osigurati efikasne mehanizme koordinacije s predstavnicima drugih institucija sistema (zdravstva, obrazovanja, pravosuđa) u planiranju, provođenju, praćenju pružanja usluga i razmjeni informacija;
- U ustanovama je neophodno uraditi sistematizaciju radnih mjesta u skladu s Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine. Nakon toga izvršiti analizu trenutne popune radnih mjesta i potreba ustanova i izvršiti popunu upražnjenih radnih mjesta i preraspodjelu zaposlenika;
- Pripremiti Pravilnik o ocjenjivanju zaposlenih u sistemu socijalne zaštite kojim bi se definirali kriteriji, način i periodičnost ocjenjivanja, u cilju jačanja sistema motiviranja zaposlenika i vrednovanja kvaliteta rada;

- Uspostaviti sistem godišnjeg usklađivanja novčanih davanja s rastom cijena kroz godišnje usklađivanje s inflacijom;
- Usklađivati koeficijent za novčana davanja s inflacijom na godišnjem nivou, uvesti periodičnu ocjenu usklađenosti cenzusa s potrebama populacije;
- Uočene normativne barijere u *lex specialis* propisima mijenjati i prilagođavati realnim potrebama stanovništva.

Sistem planiranja i budžetiranja

- Kroz učešće u pripremi Razvojne strategije KS 2021-2027. godine osigurati prisutnost socijalne politike u prioritetima, mjerama, aktivnostima i projektima, i tako stvoriti osnove za kvalitetno trogodišnje operativno i budžetsko planiranje. U tom procesu uspostaviti indikatore uspješnosti pojedinih mjera i aktivnosti/projekata;
- Ojačati sistem planiranja i upravljanja projektnim ciklusom (planiranje-monitoring-vrednovanje) kroz edukaciju zaposlenika, posebno rukovodnog kadra;
- Uspostaviti i razvijati sistem kvaliteta za socijalne usluge kroz uspostavu standarda i godišnje eksterne evaluacije kvaliteta prakse pružanja usluga;
- Sistemski uvesti praksu evaluacije svih usluga i intervencija/aktivnosti/projekata koji se finansiraju iz domaćih ili vanjskih izvora;
- Jasnije i preciznije regulirati vezu ustanova socijalne zaštite s Kantonalnim centrom za socijalni rad s ciljem sticanja potpunijeg uvida u rad ustanova i direktnijeg uticaja na ostvarivanje kantonalnih strateških planova;
- Osigurati značajnije učešće praktičara, zaposlenika i rukovodilaca u procesu pripreme politika u oblasti socijalne politike;
- Izvršiti analizu obrazaca koji se popunjavaju za Kanton i FBiH i dopuniti karton korisnika u bazi SOTAC nedostajućim podacima potrebnim za izvještaje, informacije, planiranje i analize;
- Zagovarati i pripremiti se, kroz edukacije, za programsko budžetiranje

kako bi se izbjeglo historijsko-linijsko pripremanje budžeta koje ne omogućava promjene prema potrebama korisnika;

- Uspostaviti mehanizme za povećanje izdvajanja za socijalnu politiku u kriznim situacijama zbog povećanja potreba s jedne strane i zbog automatskih stabilizatora ekonomije koji djeluju kroz povećanje potrošnje na brži oporavak;
- Uspostaviti moguće mehanizme za učešće korisnika u procesu kreiranja politika u oblasti socijalne zaštite.

Jačanje kapaciteta

Institucionalno-tehnički razvoj

- Riješiti pitanje smještaja ustanova koje izdvajaju značajna novčana sredstva za zakup iznajmljenih prostora;
- Osigurati preduslove djeci – korisnicima socijalne zaštite za *online* nastavu;
- Osigurati psihološku telefonsku/*offline* podršku za korisnike i zaposlenike koji smatraju da pandemija može ozbiljno narušiti njihovo zdravlje.
- Edukacija zaposlenika
- Educirati zaposlenike ustanova za rad s *online* alatima;
- Organizirati edukacije za rukovodioce o koristi i alatima adekvatnog monitoringa stanja i evaluacije potreba korisničke populacije i projekata;
- Uvesti periodičnu analizu potreba za edukacijama i uspostaviti obavezan program edukacije za sve zaposlenike u oblastima trgovine ljudima, migracija, ljudskih prava, socijalne isključenosti, svih vrsta nasilja, vođenja slučaja, razvijanja individualnih planova podrške, braka i porodice;
- Kroz radionice upoznati zaposlenike s planom djelovanja u vanrednim situacijama.

1. UVOD

Prema međunarodnoj bazi podataka *worldometers*², s polovinom juna 2020. godine broj zaraženih koronavirusom u svijetu je preko 8 miliona, s procijenjenim brojem smrtnih slučajeva od oko 440.000. Broj aktivnih slučajeva je oko 3,5 miliona, s oko 2% ozbiljnih i kritičnih slučajeva. Bosna i Hercegovina (BiH) je također pogođena pandemijom, s tim da je snažan odgovor u martu, aprilu i maju doveo do usporavanja rasta broja oboljelih. Na osnovu podataka Ministarstva civilnih poslova BiH, do polovine juna u BiH je registrirano 3.040 osoba s koronavirusom, dok je preminulo 165 i oporavljene su 2.162 osobe. Pandemija je kako u svijetu tako i u BiH ostavila negativan uticaj i na zdravlje i na društvenu i ekonomsku situaciju stanovništva. Većina država u ovom periodu očekuje negativan ekonomski rast. BiH, prema projekcijama Direkcije za ekonomsko planiranje, očekuje pad ekonomske aktivnosti mjerene bruto domaćim proizvodom (BDP) od oko 3,1%, dok Federacija BiH očekuje pad nominalnog BDP-a od 4,3%.³ Smanjenje ekonomske aktivnosti i smanjenje broja zaposlenih nosi negativan uticaj, s jedne strane, na prihode različitih nivoa vlasti u BiH, a s druge strane na povećanje broja siromašnih i socijalno ugroženih stanovnika, kao i na usložnjavanje ionako kompleksnih potreba marginaliziranih, socijalno isključenih grupa. To predstavlja izazov za vlasti u BiH da zaštite one koji su najugroženiji. Također, situacija izazvana pandemijom COVID-19 proizvela je, već izvjesno, negativne posljedice na socijalnu, dječiju i porodičnu zaštitu u BiH, njenim entitetima kao i u kantonima u okviru entiteta Federacija BiH. Dodatni izazov cjelovitom društvenom odgovoru na pandemiju predstavlja fragmentiranost sistema socijalne zaštite u BiH, što dodatno smanjuje mogućnosti sinergije, koherentnosti te postizanja najboljih efekata rada uz ograničena budžetska sredstva.

Sve spomenuto nam ukazuje na to da će Bosna i Hercegovina pretrpjeti ogromnu zdravstvenu, ekonomsku i socijalnu štetu, koja se ogleda u povećanom broju porodica u stanju socijalne potrebe i većoj kompleksnosti tih potreba. Na taj način će posljedice pandemije direktno uticati na život porodica i blagostanje unutar porodica. Mjere fizičkog distanciranja, uz mjere zatvaranja škola, jedne su od prvih uvedenih mjera koje su vlade preduzele u borbi protiv širenja koronavirusa. Porodice s djecom, posebno porodice u riziku i disfunkcionalne porodice, zatim siromašne porodice, te one koje žive u ruralnim udaljenim sredinama, susreću se s novim problemima i postaju još

2 Worldometers, <https://www.worldometers.info/coronavirus/>, pristupljeno 16. 6. 2020.

3 Ekonomska politika FBIH, juni 2020. godine.

ranjivije s pojavom rizika od siromaštva zbog gubitka posla i/ili drugih stalnih izvora primanja. Pandemija će svakako imati ogroman negativan uticaj i na mentalno zdravlje i psihosocijalno stanje djece i njihovih roditelja, ali i povećati rizik od pojave nasilja nad djecom, zanemarivanja i vaspitnog zapuštanja djece. S obzirom na očekivane negativne ekonomske posljedice, očekuje se i porast socijalne nestabilnosti i dodatni pritisak na sistem socijalne zaštite, koji svakako nije reformiran niti je dovoljno snažan, zapravo je opterećen svojim vlastitim slabostima: decentralizacijom, neujednačenošću standarda i nedovoljnim izvorima finansiranja.

Socijalna zaštita je organizirana djelatnost usmjerena na obezbjeđenje socijalne sigurnosti njenih građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe koja se manifestuje kroz trajno ili privremeno stanje u kojem se nađe pojedinac ili porodica uzrokovano ratnim događanjima, elementarnim nesrećama, ekonomskom situacijom, psihofizičkim stanjem pojedinca i drugim uzrocima koji se ne mogu otkloniti bez pomoći društvene zajednice. Uprkos relativno visokom procentu BDP-a koji se izdvaja za socijalnu zaštitu u BiH, ta sredstva nisu dovoljno dobro usmjerena, veliki procent odlazi na tzv. „statusna prava“, za čije ostvarivanje nije bitno imovinsko stanje korisnika, a samo oko ¼ socijalnih davanja dolazi do najsiromašnijih kategorija, a ta davanja sama po sebi su izuzetno niska da bi mogla uticati na poboljšanje životnog standarda korisnika. U isto vrijeme sistem socijalne zaštite ima za cilj da pomogne korisnicima, posebno onima koji su najranjiviji u periodu krize, da lakše prebrode rizike i brže se oporave, te da spriječi siromaštvo i negativan uticaj koji krizni periodi mogu imati na porodicu, posebno na djecu, stara lica, osobe s invaliditetom i druge ranjive kategorije. Zbog svega toga, izuzetno je važno da se u momentu nastanka krize uradi detaljna analiza sistema socijalne zaštite, ispitaju kapaciteti, problemi, kao i da se utvrdi tačan broj korisnika, broj potencijalnih novih korisnika i da se na taj način dobije uvid u njihove brojnije i sve kompleksnije potrebe u kriznom periodu. Takav pristup će omogućiti donosiocima odluka i pružaocima usluga da definiraju svoje vlastite snage i slabosti, istraže i mobiliziraju vlastite kapacitete, ali i sagledaju potrebe i probleme s kojima se susreću korisnici. Na osnovu toga, bit će im omogućeno da definiraju adekvatne mjere odgovora na izmijenjenu socijalnu situaciju uslovljenu posljedicama širenja i mjerama prevencije širenja koronavirusa. Stoga smatramo da je izrada Analize stanja socijalne zaštite u ovom periodu od posebne važnosti pri planiranju i preduzimanju konstruktivnih i korisnih aktivnosti i mjera. Shodno opisanim činjenicama, smatramo da djelatnosti, iskustva i doprinos ustanova socijalne zaštite zauzimaju posebno mjesto u ovom istraživanju.

Ova analiza predstavlja sveobuhvatnu procjenu trenutnog stanja i uticaja pandemije COVID-19 na sistem socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo kao

doprinos potpunijem razumijevanju situacije u BiH te će predstavljati i primjer pozitivne prakse u profesionalnoj i stručnoj saradnji vladinog i nevladinog sektora u cilju uočavanja nedostataka, iznalaženja mogućih rješenja za unapređenje cjelokupnog sistema socijalne i dječije zaštite i prevazilaženja nepovoljnog socijalnog ambijenta. Također, ovom studijom se procjenjuju i stvaraju pretpostavke za uspostavu novih mehanizama, vrijednosti i procedura u ostvarivanju glavnog cilja odnosno daljnjeg institucionalnog planiranja reformi, mjera i aktivnosti na poboljšanju uslova života građana i porodica Kantona Sarajevo.

Prvi dio ovog dokumenta obuhvata okvir i kontekst socijalne zaštite, drugi daje pregled metodologije, zatim su predstavljeni rezultati analize stanja i uticaja COVID-19 na sistem socijalne zaštite. Na osnovu toga, formulisani su zaključci, mjere i preporuke lokalnim, kantonalnim i entitetskim vlastima, kako bi efikasno mogle odgovoriti na situaciju uzrokovanu pandemijom Covid-19.

2. SOCIJALNA ZAŠTITA U KANTONU SARAJEVO - OKVIR I KONTEKST

Socio-ekonomske karakteristike

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja (FZZPR), u 2019. godini Kanton Sarajevo (KS) je najrazvijeniji kanton u Federaciji Bosne i Hercegovine⁴. Sastoji se od 9 općina: Centar, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Novi Grad, Novo Sarajevo, Stari Grad, Trnovo i Vogošća. Prema indeksu razvijenosti koji utvrđuje FZZPR, tri najrazvijenije općine u FBiH su općina Centar, Novo Sarajevo i Stari Grad, sve iz Kantona Sarajevo, dok je prema tom indeksu u Kantonu Sarajevo najmanje razvijena općina Ilijaš, koja je na 21. mjestu po razvijenosti.

Osnovni socio-ekonomski pokazatelji govore u prilog procjenama FZZPR i iz tabele 1 je vidljivo da su vrlo važni pokazatelji poput prosječne plaće ili penzije u Kantonu Sarajevo za gotovo 25% veći u odnosu na prosjek FBiH. Tako je i s drugim pokazateljima koji pokazuju značajnu razliku između stanja u KS i prosjeka u FBiH, osim kada je u pitanju radna snaga jer prema tim podacima KS ima blago nižu stopu radne snage u odnosu na prosjek FBiH.

⁴ Makroekonomski pokazatelji FBiH u 2019. godini, Federalni zavod za programiranje razvoja FBiH, www.fzzpr.gov.bs, str. 8.

Tabela 1. Socio-ekonomske karakteristike KS u 2019 – prema općinama

Općina	Stanovništvo (procjena sredinom godine)	Radno sposobno stanovništvo (15-64)	Radno sposobno stanovništvo u %	Živo-rođeni	Broj razvedenih brakova	Stopa zaposlenosti u % ²	Stopa nezaposlenosti u %	Prosječna neto plaća Ø 2019	Prosječna penzija u KM Ø 2019	Broj učenika -osnovno obrazovanje	Broj učenika - srednje obrazovanje
Centar Sarajevo	53.368	34.454	64,6	593	17	132,3	13,0	1.365	621,65	5.139	5.231
Hadžići	24.638	17.262	70,1	246	8	28,5	49,1	908	451,62	2.185	776
Ilidža	70.536	49.086	69,6	788	22	49,1	29,3	960	455,51	6.628	975
Ilijaš	20.603	14.414	70,0	274	5	29,8	51,6	703	417,96	2.065	447
Novi Grad Sarajevo	122.049	82.576	67,7	1.187	45	35,7	35,2	996	496,16	10.764	1.319
Novo Sarajevo	64.077	42.633	66,5	587	33	62,2	21,1	1.290	574,06	5.326	2.970
Stari Grad Sarajevo	35.385	23.291	65,8	310	16	48,3	32,0	1.143	518,61	2.217	2.552
Trnovo	1.316	728	55,3	17	0	39,8	61,7	1.010	440,69	54	0
Vogošća	28.524	20.070	70,4	318	11	29,6	43,4	822	445,06	3.045	467
KANTON SARAJEVO	420.496	284.514	67,7	4.320	157	53,6	28,1	1.153	518,75	37.423	14.737
Federacija BiH	2.190.098	1.526.894	69,7	17.490	1.436	34,8	37,1	928	416,45	179.050	73.029

Izvor podataka: FZZPR i za naseljena mjesta i površinu, „Statistički godišnjak FBiH 2019“ – Saopštenje 14.2.1. od 30. 8. 2019, „Procjena ukupnog broja stanovnika u Federaciji BiH 2019“, stanje sredinom godine. Prirodno kretanje stanovništva – FZS saopštenja 01/19 - 12/19, Mjesečni statistički pregled po kantonima FBiH 2019, Mjesečni statistički pregled po kantonima u FBiH 3/19, Federalni zavod za mirovinsko/penzijsko i invalidsko osiguranje Mostar 2) Stepen zaposlenosti se računa u odnosu na radno sposobno stanovništvo

2.1. Pravni okvir sistema socijalne zaštite u BiH i KS

2.1.1. Pravni okvir na nivou BiH

Ustavom BiH socijalna zaštita je prenesena u nadležnost entiteta (Federacije BiH i Republike Srpske), te Brčko distrikta.

Na nivou BiH, Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu („Službeni glasnik BiH”, broj 36/08 i 87/12) definisano je pitanje zastupanja i zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja odnosno djece bez pratnje odraslih osoba, dok su Pravilnikom o načinu ostvarivanja prava na socijalnu zaštitu osoba kojima je priznata međunarodna zaštita u BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 43/17) bliže uređena prava, usluge i mogući oblici njihove zaštite, a Pravilnikom o zaštiti stranaca žrtava trgovine ljudima („Službeni glasnik BiH”, broj 49/13) utvrđeno je postupanje Centra za socijalni rad u zaštiti djece stranaca.

2.1.2. Pravni okvir u Federaciji BiH

Ustavom Federacije BiH propisano je da je nadležnost u oblasti socijalne zaštite podijeljena između Federacije i kantona. Takvo ustavno uređenje nadležnosti u oblasti socijalne zaštite ima za posljedicu potpuno različite pristupe socijalnoj zaštiti zakonodavnih organa vlasti na nivou kantona.

Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH”, broj 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18) na nivou Federacije BiH utvrđene su kategorije korisnika socijalne zaštite i prava koja utvrđene kategorije korisnika mogu ostvariti. Kantonima je ovim zakonom ostavljena mogućnost da proširuju krug korisnika socijalne zaštite, kao i da u skladu sa svojim materijalnim mogućnostima propisuju druga prava koja korisnici mogu ostvariti.

Različiti pristupi na koje dobrim dijelom utiču materijalne mogućnosti kantona izvor su uspostavljene diskriminacije korisnika po različitim osnovama, a prije svega po osnovu statusa (ratni vojni invalid, civilna žrtva rata, osobe s invaliditetom) i po osnovu mjesta prebivališta/boravišta.

Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH”, broj 15/13) Federalno ministarstvo rada i socijalne politike utvrdilo je minimalne standarde za rad i pružanje usluga kao i druge minimalne standarde za obavljanje djelatnosti, odnosno poslova socijalne zaštite u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH.

Pravni okvir u Kantonu Sarajevo

Oblast socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u Kantonu Sarajevo uređena je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH”, broj 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18), (u daljnjem tekstu: Federalni zakon), Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 38/14 – Prečišćeni tekst, 38/16, 44/17 i 28/18), (u daljnjem tekstu: Kantonalni zakon), Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH”, broj 20/13), Zakonom o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama („Službene novine Federacije BiH”, broj 37/01, 40/02, 52/11 i 13/13) i Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH („Službene novine FBiH”, broj 7/14). Za razliku od drugih devet kantona u Federaciji BiH u kojima je oblast zaštite porodice s djecom u nadležnosti centara za socijalni rad, u Kantonu Sarajevo oblast zaštite porodice s djecom i zaštite civilnih žrtava rata je prenesena u nadležnost općinskih načelnika (član 4. stav 2. Kantonalnog zakona). Osim zakonskim propisima, pojedina pitanja u oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom regulirana su podzakonskim aktima koje je donijela Vlada Kantona Sarajevo na prijedlog resornog Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice (u daljnjem tekstu: Ministarstvo). Vlada Kantona Sarajevo je s ciljem obezbjeđenja minimuma sigurnosti građana donijela sljedeća podzakonska akta:

a) Uredbe:

- Uredba o subvencioniranju troškova grijanja („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 04/05, 07/08, 37/13, 40/13, 51/14, 8/18, 9/19),
- Uredba o plaćanju troškova dženaze/sahrane/ukopa za socijalne kategorije („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 31/17),
- Uredba o priznavanju prava na topli obrok u javnim kuhinjama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 10/17, 22/19),
- Uredba o sufinansiranju troškova podstanarstva („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 9/20),
- Uredba o dodjeli novčanog iznosa namijenjenog za lične potrebe lica koja su smještena u ustanove socijalne zaštite („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 29/14).

b) Pravilnici:

- Pravilnik o utvrđivanju preostale sposobnosti i razvrstavanju djece i omladine u psiho-fizičkom razvoju („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 26/08, 5/12, i 4/15 i 4/18),
- Pravilnik o učešću u troškovima smještaja korisnika smještenih u ustanove socijalne zaštite i srodnika obaveznih na izdržavanje („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 22/13, 34/14 i 8/15),
- Pravilnik o plaćanju troškova izdavanja ličnih dokumenata („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 4/17),
- Pravilnik o provođenju supervizije u ustanovama socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 44/19).

c) Odluke:

- Odluka o davanju u zakup stanova, poslovnih prostora i garaža u objektima O-9 i O-10 na lokaciji „Otes” („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 16/03),
- Odluka o oslobađanju plaćanja troškova ili dijela troškova zakupnine stana i troškova održavanja zajedničkih prostorija u objektima O-9 i O-10 na lokaciji „Otes” („Službene novine Kantona Sarajevo”, 3/04 - Prečišćeni tekst i 9/04),
- Odluka o ostvarivanju prava iz osnova socijalne zaštite, zdravstvene i boračko-invalidske zaštite povratnika iz Kantona Sarajevo na područje entiteta Republike Srpske („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 12/04 - Prečišćeni tekst i 27/04),
- Odluka o utvrđivanju visine novčanog dodatka na ime plaćanja komunalnih usluga („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 40/19).

e) Provedbeni akti

Ministarstvo je donijelo niz akata (uputstava, instrukcija) na osnovu kojih se provode kantonalni propisi. Kantonalni zakon je u cijelosti usklađen s Federalnim zakonom kada je u pitanju osnov socijalne i dječije zaštite i kategorija korisnika prava, osnivanja i rada ustanova socijalne zaštite, finansiranja i drugih pitanja od značaja za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom.

Nadzor nad primjenom navedenih zakona i drugih propisa donesenih na osnovu tih zakona vrše nadležna ministarstva dok inspekcijski nadzor nad primjenom propisa vrše uprave za inspekcijske poslove.

2.2. Korisnici socijalne zaštite

Korisnici socijalne zaštite, prema Kantonalnom zakonu, su:

- Djeca bez roditeljskog staranja,
- Osobe s invaliditetom i osobe ometene u fizičkom i psihičkom razvoju,
- Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama,
- Odgojno zanemarena djeca,
- Odgojno zapuštena djeca,
- Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe,
- Stare osobe bez porodičnog staranja,
- Osobe s društveno negativnim ponašanjem,
- Osobe odnosno porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite,
- Osobe i porodice koje bi svoju socijalnu sigurnost trebale ostvariti od primanja u skladu s članom 8. Kantonalnog zakona, a ta primanja nisu dovoljna za osiguranje njihovih životnih potreba,
- Osobe izložene zlostavljanju i nasilju u porodici.

Pregled broja korisnika socijalne zaštite u periodu 2011-2019. godine dat je u tabeli 2.

Tabela 2. Broj korisnika socijalne zaštite u periodu 2011-2019. godine

Kategorije korisnika	Godina									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Djeca bez roditeljskog staranja	310	304	304	272	286	283	293	270	276	
Osobe s invaliditetom i osobe ometene u fizičkom i psihičkom razvoju	10.167	9.383	9.387	8.897	8.998	11.363	6.758	13.913	10.939	
Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	1.154	1.020	1.134	1.494	1.770	1.349	941	748	814	
Odgovno zanemarena djeca	498	341	471	493	547	325	331	312	308	
Odgovno zapuštena djeca	306	376	393	407	480	245	226	144	152	
Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe	562	529	521	507	502	497	784	498	513	
Stare osobe bez porodičnog staranja	2.717	3.088	3.171	2.953	2.574	2.104	2.254	465	606	
Osobe s društveno negativnim ponašanjem	64	71	73	126	104	553	377	832	676	
Osobe odnosno porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite	12.091	12.585	12.020	10.388	9.034	8.989	10.404	5.139	4.531	
Osobe i porodice koje bi svoju socijalnu sigurnost trebale ostvariti od primanja u skladu s članom 8.	2.156	2.138	2.128	1.491	1.523	1.271	1.429	2.939	4.616	
Kantonalnog zakona, a ta primanja nisu dovoljna za podmirenje njihovih životnih potreba										
Osobe izložene zlostavljanju i nasilju u porodici	1.695	1.554	1.469	1.693	1.845	1.764	1.576	1.373	1.305	
UKUPNO	31.720	31.389	31.071	28.721	27.663	28.743	25.373	26.633	24.736	

Izvor: Administrativni podaci CSR KS-a

Iz tabele 2. vidljivo je značajno smanjenje broja korisnika socijalne zaštite od 2011. do 2019. godine. Broj korisnika socijalne zaštite se u posmatranom periodu smanjio za 6.984. U tabeli je uočljivo različito kretanje broja korisnika po kategorijama. Dok je broj u okviru jedne kategorije korisnika (npr. osobe i porodice koje bi svoju socijalnu sigurnost trebale ostvariti od primanja, a ta primanja nisu dovoljna za podmirenje njihovih životnih potreba ili starije osobe bez porodičnog staranja) rastao, u okviru druge kategorije korisnika je značajno opadao (npr. osobe odnosno porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite ili osobe s društveno negativnim ponašanjem). Egzaktnih pokazatelja razloga porasta odnosno pada korisnika u JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ (u daljnjem tekstu: Centar) nema, izuzimajući pokazatelje koji upućuju na razloge uvođenja osoba u navedene kategorije korisnika (uvođenje u kategorije korisnika vršeno je na osnovu ostvarivanja nekog od propisanih prava iz socijalne zaštite, a izvođenje iz neke od kategorija korisnika je vršeno iz tog razloga što je visina osnovice za ostvarivanje prava zadržana na nivou 2002. godine dok su se prihodi ostvareni po drugim osnovama mijenjali i prelazili utvrđeni cenzus po članu domaćinstva).

2.3. Prava

Prema važećim zakonskim i podzakonskim aktima donesenim na nivou Federacije BiH i Kantona Sarajevo, građani Kantona Sarajevo ostvaruju sljedeća prava i usluge:

2.3.1. Prava i usluge iz oblasti socijalne zaštite

- pravo na stalnu novčanu pomoć⁵
- pravo na jednokratnu novčanu pomoć⁶
- pravo na izuzetnu novčanu pomoć,
- pravo na novčanu naknadu za njegu i pomoć od strane druge osobe⁷,

5 Pravo na stalnu novčanu i drugu materijalnu pomoć imaju lica i porodice pod sljedećim uslovima: 1) da su nesposobni za rad, odnosno spriječeni u ostvarivanju prava na rad, 2) da nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje, 3) da nemaju članova porodice koji su po zakonu obavezni da ih izdržavaju ili ako ih imaju, da ta lica nisu u mogućnosti da izvršavaju obavezu izdržavanja.

6 Pravo na jednokratnu i izuzetnu novčanu pomoć ili prirodno davanje ostvaruju materijalno neosigurana lica ili porodice koje se nađu u stanju socijalne potrebe usljed teškoća izazvanih pretrpljenom prisilnom migracijom, repatriacijom, elementarnom nepogodom, smrću jednog ili više članova porodice, povratkom s liječenja, otpuštanjem sa izdržavanja kazne zatvora ili izvršavanja odgojne mjere, te na osnovu mišljenja stručnog tima općinske službe socijalne zaštite.

7 Novčanu naknadu za pomoć i njegu od drugog lica mogu ostvariti lica iznad 65 godina života, ako su stara i nemoćna lica kojima je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prijeko potrebna pomoć i njega od drugog lica za zadovoljavanje njihovih osnovnih životnih potreba.

- pravo na novčanu naknadu za vrijeme čekanja na zaposlenje⁸,
- pravo na socijalne usluge:
 - a. smještaj u hraniteljsku porodicu⁹,
 - b. smještaj u ustanovu socijalne zaštite¹⁰,
 - c. smještaj u sigurnu kuću¹¹,
 - d. kućna njega i pomoć u kući¹²,
 - e. prva procjena,
 - f. savjetodavni i savjetovališni rad¹³,
- pravo na subvencioniranje troškova dženaze-sahrane-ukopa¹⁴,
- pravo subvencioniranja troškova grijanja¹⁵,

8 Pravo na novčanu naknadu za vrijeme čekanja na zaposlenje pripada djeci i odraslim osobama do trenutka zaposlenja, koje su u skladu s Federalnim i Kantonalnim zakonom osposobljene za život i rad, pod uslovom da se redovno prijavljuju Službi za zapošljavanje.

9 Pravo na smještaj u hraniteljsku porodicu mogu ostvariti djeca i odrasla lica kojima je potrebna stalna briga i pomoć radi zadovoljavanja njihovih životnih potreba, a ne mogu ih ostvariti u krugu vlastite porodice ili na drugi način.

10 Pravo na smještaj u ustanove socijalne zaštite mogu ostvariti djeca i odrasla lica kojima je potrebna stalna briga i pomoć u zadovoljavanju njihovih životnih potreba, a ne mogu ih ostvariti u vlastitoj ili drugoj porodici ili na drugi način.

11 Pravo na smještaj u sigurnu kuću imaju žrtve nasilja za koje se procijeni da je u cilju zaštite njihove sigurnosti, života i zdravlja neophodno njihovo privremeno izmještanje.

12 Pravo na kućnu njegu i pomoć u kući podrazumijeva organizirano pružanje raznih usluga, kao što su: prehrana, obavljanje kućnih i drugih potrebnih poslova i održavanje lične higijene, licima potpuno nesposobnim za samostalni rad i privređivanje, licima starijim od 65 godina života i licima s trajnim smetnjama u fizičkom i psihičkom razvoju koja ne mogu da se brinu sama o sebi.

13 Pravo na savjetodavni i savjetovališni rad kao usluge socijalnog i drugog rada mogu osvariti pojedinci, porodice i društvene grupe, nezavisno od materijalnih mogućnosti i korištenja nekog od oblika socijalne zaštite, radi zaštite njihovih prava i interesa i sprečavanja pojava i ublažavanja posljedica socijalnih problema. Savjetodavnim i savjetovališnim radom smatra se rad koji obavlja Centar kao ustanova socijalne zaštite u rješavanju porodičnih i bračnih problema, te mjere i akcije, u saradnji s mjesnim zajednicama i drugim organima, na suzbijanju i sprečavanju društveno neprihvatljivog ponašanja djece i ostalih pojedinaca, porodica i društvenih grupa.

14 To se pravo ostvaruje u slučaju da je preminulo lice ili član porodice preminulog lica evidentiran kao korisnik prava na stalnu novčanu pomoć ili da je preminulo lice bilo smješteno u ustanovu socijalne zaštite putem Centra, za koje je ova ustanova plaćala u cijelosti troškove smještaja u istu. Izuzetno plaćanje troškova se može ostvariti pod uslovom da se radi o licu u stanju socijalne potrebe ili licu nepoznatog identiteta (služba ocjenjuje da je preminulo lice bilo u stanju socijalne potrebe uvidom u okolnosti da se sredstva za plaćanje dženaze/sahrane/ukopa ne mogu osigurati iz sredstava preminulog lica i članova njegove porodice). Lice nepoznatog identiteta je, u smislu Uredbe o plaćanju troškova dženaze/sahrane/ukopa za socijalne kategorije („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 31/17), lice kod kojeg je nastupila smrt na području Kantona Sarajevo, a za koje nakon provedenog odgovarajućeg zakonskog postupka od strane nadležnih organa nije utvrđen identitet.

15 Pravo na subvencioniranje troškova grijanja imaju korisnici stalne novčane pomoći bez obzira na uslove propisane Uredbom o subvencioniranju troškova grijanja, te domaćinstva čiji ukupni prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 70,00 KM mjesečno, jednočlana domaćinstva penzionera čiji ukupni prihod ne prelazi iznos od 165,00 KM mjesečno, dvočlana domaćinstva penzionera čiji ukupni prihod ne prelazi iznos od 220,00 KM mjesečno, domaćinstva u kojima su jedan član ili više članova korisnici novčane naknade za njegu i pomoć od strane drugog lica ili koja imaju binauralni gubitak sluha od 95%-100% po Fowler-Sabine, a čiji ukupan prihod ne prelazi iznos od 120,00 KM mjesečno, izuzetno ukoliko je jedan od članova domaćinstva osoba sa invaliditetom – paraplegičar/kvadriplegičar 100% ovo pravo se ostvaruje bez obzira na prihod po članu domaćinstva i kvadraturu koju koristi domaćinstvo.

- prava na zdravstvenu zaštitu¹⁶,
- prava na sufinansiranje troškova podstanarstva¹⁷,
- pravo na korištenje toplog obroka u javnim kuhinjama¹⁸,
- lična invalidnina, za lica s invaliditetom od 100% i za lica s invaliditetom od 90%,
- dodatak za njegu i pomoć drugog lica, prve i druge grupe,
- ortopedski dodatak.

2.3.2. Prava i usluge iz oblasti zaštite porodice s djecom su:¹⁹

1. dodatak na djecu,
2. uvećani dodatak na djecu,
3. zdravstvena zaštita djeteta,
4. naknada plaće ženi-majci u radnom odnosu,
5. novčana pomoć ženi-majci koja nije u radnom odnosu,
6. jednokratna novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta,
7. pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci ili dodatna ishrana za majku-dojilju,
8. smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja.

¹⁶ Pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruju korisnici stalne novčane pomoći, lica smještena u hraniteljske porodice i ustanove socijalne zaštite, osobe starije od 65 godina života i osobe s invaliditetom, ukoliko ne ostvaruju zdravstveno osiguranje po drugom osnovu.

¹⁷ Pravo na subvencioniranje troškova podstanarstva ostvaruju korisnici stalne novčane pomoć i korisnici dodatka za njegu i pomoć druge osobe I i II kategorije, korisnici novčane naknade za njegu i pomoć drugog lica - stara i nemoćna lica, samohrani roditelji, žrtve nasilja, punoljetne osobe koje su izašle iz sistema društvene brige (koje su bile na smještaju u hraniteljskoj porodici ili ustanovi socijalne zaštite i osobe koje imaju binauralni gubitak sluha od 95%-100% po Fowler-Sabine.

¹⁸ Pravo na korištenje toplog obroka u javnim kuhinjama imaju: a) jednočlana domaćinstva čiji ukupan prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 70,00 KM mjesečno; b) višečlana porodična domaćinstva čiji ukupan prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 80,00 KM mjesečno; c) jednočlana domaćinstva penzionera čiji ukupan prihod ne prelazi iznos zajamčene penzije po podacima Federalnog zavoda PIO/MIO; d) dvočlana domaćinstva penzionera čiji ukupan prihod ne prelazi iznos zajamčene penzije uvećane za 10%; e) porodična domaćinstva u kojima su jedan član ili više članova lica sa invaliditetom i lica sa trajnim invaliditetom u fizičkom i psihičkom razvoju, a čiji ukupan prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 100,00 KM mjesečno. Izuzetno, pravo na topli obrok se može priznati i osobama i članovima porodičnog domaćinstva, ukoliko stručni tim Službe socijalne zaštite općine ocijeni ovaj oblik zaštite neophodnim za život i zdravlje korisnika, o čemu prethodno saglasnost daje direktor Centra.

¹⁹ Prvostepeni organ za postupanje u predmetima zaštite porodice s djecom je Služba za upravu koju formira općinski načelnik.

2.3.3. Prava i usluge iz oblasti zaštite civilnih žrtava rata su:²⁰

1. lična invalidnina,
2. mjesečno lično novčano primanje,
3. dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica,
4. ortopedski dodatak,
5. porodična invalidnina,
6. zdravstvena zaštita,
7. pomoć u troškovima liječenja i nabavci ortopedskih pomagala,
8. osposobljavanje za rad (profesionalna rehabilitacija, prekvalifikacija i dokvalifikacija),
9. prioritetno zapošljavanje,
10. prioritetno stambeno zbrinjavanje,
11. psihološka pomoć i pravna pomoć.

2.3.4. Prava po osnovu nezaposlenosti su:

1. novčana naknada,
2. zdravstvena zaštita i
3. doprinosi za zdravstveno i penzijsko osiguranje.

Nezaposlena osoba ima pravo na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti pod uslovom da je uplaćivala doprinose za slučaj nezaposlenosti u periodu od najmanje osam mjeseci neprekidno u posljednjih 12 mjeseci ili od najmanje osam mjeseci s prekidima u posljednjih 18 mjeseci koji su prethodili podnošenju zahtjeva za novčanu naknadu za slučaj nezaposlenosti, pod uslovom da se redovno prijavljuje na biro za zapošljavanje.

Visina novčane naknade zavisi od dužine staža osiguranja²¹.

²⁰ Prvostepeni organ za postupanje u predmetima zaštite civilnih žrtava rata je Služba za upravu koju formira općinski načelnik.

²¹ Prema članu 30. stav 1 i stav 2. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba: a) šest mjeseci u visini od 30% za staž osiguranja od osam mjeseci do 10 godina; b) devet mjeseci u visini od 35% za staž osiguranja od 10 do 25 godina; c) dvanaest mjeseci u visini od 40% za staž osiguranja više od 25 godina.

Ako se nezaposlena osoba, u razdoblju ostvarivanja prava na novčanu naknadu, uposli i ako se prije isteka razdoblja od osam mjeseci ponovno evidentira u službi za zapošljavanje kao nezaposlena osoba, ima pravo na preostali dio novčane naknade.

Prema članu 31. stav 1 i stav 2. navedenog zakona: Zdravstveno osiguranje nezaposlenoj osobi osigurava se

Institucionalni okvir

Ostvarivanje nadležnosti Kantona u oblasti rada, socijalne politike, raseljenih lica i izbjeglica vrši se putem Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice.

Ministarstvo putem ustanova socijalne zaštite, NVO i udruženja građana organizira ostvarivanje prava i pružanje usluga kojima se u cijelosti ili djelimično zadovoljavaju socijalne i druge potrebe građana i to:

- JU „Kantonalni centar za socijalni rad“
 - a. Služba socijalne zaštite općine Stari Grad,
 - b. Služba socijalne zaštite općine Centar,
 - c. Služba socijalne zaštite općine Novo Sarajevo
 - d. Služba socijalne zaštite općine Novi Grad,
 - e. Služba socijalne zaštite općine Ilidža,
 - f. Služba socijalne zaštite općine Hadžići,
 - g. Služba socijalne zaštite općine Vogošća,
 - h. Služba socijalne zaštite općine Ilijaš,
 - i. Služba za hraniteljstvo,
 - j. Služba za pravne poslove i koordinaciju,
 - k. Služba za opšte poslove, edukaciju i saradnju s međunarodnim i domaćim nevladinim organizacijama,
 - l. Služba za finansije i računovodstvo.
- KJU „Dom za djecu bez roditeljskog staranja“
- KJU „Odgojni centar Kantona Sarajevo“,
- KJU „Gerontološki centar“ Sarajevo
- KJU „Dom za socijalno zdravstveno zbrinjavanje osoba s invaliditetom i drugih osoba“
- KJU „Terapijska zajednica - Kampus“ Kantona Sarajevo
- KJU „Porodično savjetovalište“ Sarajevo
- JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“
- Centar za podršku osobama s invaliditetom u zajednici - Sumero
- SOS Dječije selo Sarajevo

u skladu s propisima o zdravstvenom osiguranju. Penzijsko i invalidsko osiguranje osigurava se nezaposlenoj osobi kojoj nedostaju tri godine do stjecanja uvjeta za starosnu penziju, u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br. 28/98 i 49/00).

3. METODOLOGIJA I PODACI

Metodologija i metodološka ograničenja

Metodologija podrazumijeva analizu kvalitativnih i administrativnih podataka. Administrativni podaci su prikupljeni iz evidencija i izvještaja dok su kvalitativni podaci sa stavovima prikupljeni od krajnjih korisnika (nosilaca prava socijalne zaštite) i od rukovodilaca i zaposlenih u institucijama socijalne zaštite (pružalaca usluga). Na taj način omogućen je detaljan uvid u broj korisnika, njihove potrebe, raspoložive i potrebne usluge, ali i raspoložive resurse, probleme, kao i stavove vezane za potrebna poboljšanja i neophodna ulaganja u sistem socijalne zaštite.

Procjena trenutnog stanja u osnovnim pokazateljima daje uvid u stanje socijalne zaštite, u mjeri u kojoj je moguće, oslanjajući se na prilagođeni CODI, alat dizajniran za pomoć zemljama u unapređenju sistema socijalne zaštite, dok se procjena uticaja COVID-a zasniva na dizajnu procjene „prije-u toku“.

CODI²² je dizajniran kao alat za procjenu stanja sistema socijalne zaštite kao i da mapira elemente socijalne zaštite u određenoj zemlji/regionu, analizira uspješnost sistema u ispunjavanju ciljeva i mjerenju napredaka. On je dobar osnov za dijalog za jačanje sistema socijalne zaštite te promoviranje razmjene iskustava na međunarodnom planu. Fokus ovog istraživanja nije u potpunosti usmjeren na stanje sistema socijalne zaštite te nam obuhvat ne dozvoljava da u potpunosti slijedimo metodologiju CODI-ja.

Istraživanje ima kombiniran pristup analizi uz: (i) pregled dostupne literature te analizu definicije socijalne zaštite, strateškog, pravnog i institucionalnog okvira, zakona i podzakonskih propisa, te njihovih primjena i adekvatnosti, svrsishodnosti, na osnovu kojih se ostvaruju socijalna prava u Kantonu Sarajevo. Poseban naglasak je na periodu od januara 2019. godine do juna 2020. godine; (ii) pregled svih programa SZ (uključujući analizu dostupnih pravilnika, procedura, godišnjih izvještaja, monitoring izvještaja i drugih dostupnih informacija), (iii) analizu administrativnih podataka programa podrške, kao i budžeta dostupnih za SZ, (iv) analizu panel anketnih podataka, koju ćemo uraditi u sklopu ovog istraživanja gdje ćemo pokušati izdvojiti efekat COVID-19. Na osnovu ključnih oblasti definiranih CODI-jem, kroz

22 Practical Tools, IMPROVING SOCIAL PROTECTION FOR ALL, <https://ispatools.org/>, ISPA, neke od partnerskih agencija i vlada: WB, ILO, EC, UNICEF, UNDP, SIDA, DFID, ODI, OECD, IPC-UNDP, WFP, FAO, Save the Children, Public Services International, Helpage, Governments of Finland, Germany (GIZ), France.

ankete ćemo također doći i do stavova o stanju u sljedećim oblastima: (1) pravnom okviru, strategijama, nacionalnim i kantonalnim ciljevima; (2) usklađenosti sistema s potrebama populacije; (3) stavovima o donošenju politika; (4) implementaciji politika u SZ; (5) finansiranju i javnim izdacima za SZ; (6) dijeljenju informacija i podizanju svijesti o SZ; (7) sistemu monitoringa i evaluacije; (8) procesu dizajniranja prava (uključujući kriterije, trajanje prava, prestanak prava i uslove za sticanje prava); (9) identifikaciji korisnika; (10) dostavljanju korisničkog prava (transfer u novcu, hrana, trening itd.); (11) pritužbama i žalbama.²³

Dizajn procjene uticaja COVID-19 je „prije-i-poslije” dizajn. S obzirom na to da je pandemija COVID-19 zahvatila cijeli svijet u jednom vremenskom periodu, metoda procjene uticaja je ograničena na kvaziekperimentalni dizajn bez uporedne grupe²⁴. Imajući to u vidu, „prije-i-poslije” ili OxO, u našem slučaju „prije-i-u toku”, ovaj tip kvaziekperimentalnog dizajna istraživanja se nameće kao najbolja mogućnost. Iako je takav pristup najbolji za trenutne uticaje kratkoročnih programa, smatramo da je također najbolji mogući i u našem slučaju, jer je rok od pojave pandemije do vremena istraživanja vrlo kratak i ne postoji mogućnost kontrolne ili komparativne grupe.

S obzirom na to da je pandemija još uvijek prisutna, bez izvjesnih naznaka njenog završetka, koristimo termin „u toku” jer govorimo o uticaju pandemije do vremena provedbe istraživanja. Terminološki u formulaciji „prije-i-u toku”, „prije” se odnosi na mjerenje ili uspostavu varijabli prije pojave pandemije COVID-19 i često se zove i „bazna linija”, dok „u toku” podrazumijeva mjerenje trenutnog stanja. Metodološki „prije-i-u toku” je važan tip kvaziekperimentalnog dizajna, međutim samo uz korištenje drugih elemenata istraživačkog dizajna može dati preliminarne dokaze o uticaju pandemije. Imajući to u vidu, analizu ćemo osnažiti i komplementarnim informacijama, posebno uključujući elemente longitudinalnog (praćenje osobe tokom vremena) i panel dizajna (praćenje grupa korisnika tokom vremena). Postojanje administrativnih podataka nam omogućava takav pristup jer smo u poziciji da prikupimo podatke prije pandemije i usporedimo ih s podacima u toku pandemije. Kao dodatak tome koristit ćemo, umjesto „samo poslije”, pristup „u toku” koji će nam dati dodatne informacije, a kroz ankete s različitim zainteresiranim stranama sistema socijalne zaštite u KS.

Ovaj metodološki pristup ima svoja ograničenja nazvana „prijetnja internoj validnosti” (PIV), koju ćemo vrlo kratko i pojasniti. Prijetnje internoj validnosti

²³ Prilagođeno iz: CODI (Core Diagnostic Instrument) tool: „WHAT MATTERS” GUIDANCE NOTE, ISPA, Inter Agency Social Protection Assessment.

²⁴ Detaljnije vidjeti u: Linda G. Morra-Imas, Ray C. Rist., The Road to Results: designing and conducting effective development evaluations, 2009, The International Bank for Reconstruction and Development, str. 264-265.

su sva alternativna objašnjenja, osim pandemije, za promjene u posmatranim/opserviranim varijablama. Što je više tih prijetnji, to smo manje sigurni da je promjena uzrokovana pandemijom i u tom smislu ih je potrebno naglasiti i imati u vidu. Različite su prijetnje koje su, pored pandemije, mogle uticati na varijable, a ključne su: historija - drugi važni događaji koji utiču na varijable, promjene poreske politike, ekonomska kriza, druga vladina politika poticaja zapošljavanju ili kompanijama, itd.; instrumentalizacija/izvještavanje - validnost mjerenja se mijenja tokom trajanja pandemije, na primjer, zakonski okvir za status korisnika socijalne pomoći ili druge promjene u metodologiji ili procesu prikupljanja administrativnih podataka; testiranje - samotestiranje, u slučaju anketnih podataka, može imati uticaj na vrijednost varijable pod posmatranjem; sazrijevanje i otpadanje gdje se korisnici Kantonalnog centra sistemski mijenjaju, nezavisno od pandemije, na primjer odlazak iz zemlje može biti razlog smanjenja broja korisnika tokom perioda posmatranja, itd.

Gore navedena pitanja su uzeta u obzir i kroz pristup istraživanju pokušali smo smanjiti njihov uticaj. To smo prije svega postigli kroz uzročnu inferencijalnu listu koja podrazumijeva da je nama poznato da je određeni rezultat uvijek posljedica nekog uzroka, na primjer pandemija uzrokuje pad BDP-a, smanjenje izvoza i rast nezaposlenosti, dok rast nezaposlenosti uvijek uzrokuje veću potrebu za socijalnom pomoći, tako da možemo biti gotovo sigurni da pandemija uzrokuje povećanje broja korisnika Kantonalnog centra. Pored toga, možemo govoriti i o efektu „biološkog gradijenta“ gdje možemo opservirati da s većim brojem slučajeva COVID-19 imamo veći uticaj na ekonomiju i na potrebu za uslugama Kantonalnog centra. Na kraju, kao o dijelu strategije praćenja uticaja, možemo govoriti i o koherentnosti i analogiji jer prvo podrazumijeva logično uklapanje/koherentnost s onime što znamo o pandemiji, a drugo podrazumijeva logično uklapanje/koherentnost s onime što znamo o poznatim uticajima pandemije na socijalne potrebe stanovništva.

Pored navedenih ograničenja važno je naglasiti i ograničenje procjene uticaja COVID-19 na sistem u uslovima kada raspoložemo ograničenim administrativnim podacima bez stvarnog uvida u stanje populacije odnosno stanovništva KS-a.

Dizajn „prije-i-u toku“, pored pokušaja razumijevanja uticaja, koristi se i za odgovore na deskriptivna pitanja. S deskriptivnim pitanjima smo dobili odgovore o karakteristikama grupa korisnika prije i u toku pandemije. Na primjer, istražili smo jesu li različite grupe dobile nova znanja o prevenciji ili zaštiti od pandemije ili o porodičnim primanjima prije i u toku pandemije. Ciljne grupe istraživanja bili su korisnici, zaposlenici i rukovodstvo Kantonalnog centra.

Treći oblik pitanja koji je korišten u ovom istraživanju su normativna pitanja kojim ćemo pokušati dobiti odgovore na pitanja o efikasnosti i efektivnosti organizacije Kantonalnog centra s fokusom na identifikaciju ključnih oblasti djelovanja, smanjivanje troškova funkcioniranja organizacije, efektivnosti javne politike u oblasti rada Kantonalnog centra, kapaciteta sistema, zakona i procedura da organizaciono postignu očekivane ciljeve. Ustanove koje su učestvovala u ovoj procjeni su iz svih općina KS.

Podaci, uzorak, analiza

Podaci su prikupljeni u periodu od juna 2020. do augusta 2020. u Kantonu Sarajevo. Svi podaci iz Kantonalnog centra i nadležnih službi u općinama su prikupljeni od strane zaposlenih iz tih institucija. Podaci podrazumijevaju administrativne podatke i podatke prikupljene anketiranjem korisnika, osoblja i rukovodilaca. Praktično to znači da su podaci prikupljeni od osoblja koje je bilo dio istraživačkog tima. Postoji vjerovatnoća da je to imalo određeni uticaj na istraživanje i to je jedno od ograničenja istraživanja. To smo pokušali prevazići kroz odvajanje funkcija prikupljanja podataka na jednoj strani i kontrole i unosa istih u bazu podataka na drugoj.

Ovaj dio daje kratak pregled izvora podataka. Obim i izvori podataka su predstavljeni u nastavku. Nakon ovog dijela kratko ćemo predstaviti i proces prikupljanja iz različitih izvora.

Izvori podataka za istraživanje su anketni i statistički podaci. Ankete koje su provedene se odnose na:

- a. **Administrativne podatke** dobijene iz dostupnih baza podataka i podatke dobijene iz Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“ (u daljnjem tekstu: Služba za zapošljavanje KS), te iz razgovora s osobljem Ministarstva. Istraživanje je koristilo zvanične podatke, iz dostupnih baza podataka CSR, iz izvještaja Centra za 2018. i 2019. godinu, kao i podatke za prvih 6 mjeseci 2020. godine i podatke Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, te podatke Službe za zapošljavanje KS.
- b. **Anonimiziranu anketu korisnika usluga Kantonalnog centra** o stavovima staratelja djece do 18 godina starosti, odraslih korisnika, starijih osoba smještenih u institucije i hranitelja tj. anketne podatke o stavovima korisnika. Anketiranje korisnika podrazumijeva prikupljanje informacija o općim podacima o korisniku, porodičnoj

situaciji, procjeni rizika u porodici, reakciji korisnika na situaciju izazvanu koronavirusom, te socijalnoj potrebi korisnika s fokusom na hraniteljske porodice, korisnike subvencioniranja, grijanja, toplog obroka, podstanarstva, te korisnike prava na stalnu novčanu pomoć, jednokratnu novčanu pomoć, izuzetnu novčanu pomoć kao i osobe smještene u ustanove socijalne zaštite. U tom cilju je pripremljen upitnik za prikupljanje podataka od korisnika prava po osnovu socijalne zaštite koji se nalazi u Prilogu 2 (a), (Anketni upitnik za korisnike u ustanovama socijalne zaštite, Anketa o korisnicima prava, Anketni upitnik za djecu smještenu u hraniteljske porodice).

- c. **Anonimiziranu anketu sa zaposlenicima Kantonalnog centra.** Anketiranje socijalnih radnika podrazumijeva popunjavanje polustrukturiranog upitnika od strane zaposlenika Kantonalnog centra i drugih ustanova i organizacija pružalaca usluga korisnicima i s fokusom na pozadinske informacije i karakteristike, njihovo mišljenje o pravnom okviru, institucionalnim kapacitetima Centra, njihovu evaluaciju vlastitog rada, usluga centra, nivoa stresa usljed pandemije, nivoa saradnje s lokalnim vlastima itd. U tu svrhu je pripremljen upitnik koji se nalazi u Prilogu 2 (b).

Na anketni upitnik za istraživanje za stručnjake odgovorio je ukupno 171 ispitanik, 45 (26%) muškaraca, 120 (70%) žena. Na pitanje o spolu nije odgovorilo 6 ispitanika ili njih 4%.

- a. Anketne podatke o stavovima rukovodilaca institucija u sistemu socijalne zaštite. Anketiranje podrazumijeva popunjavanje polustrukturiranog upitnika od strane 18 rukovodilaca ili šefova ustanova, službi, nevladinih organizacija i udruženja građana, a s fokusom na finansijsku, stručnu i prostornu kapacitiranost ustanove za funkcioniranje u uslovima elementarne nesreće, saradnju s osnivačem, ustanovama zdravstvene i socijalne zaštite, te drugim ustanovama, organima i organizacijama od značaja za djelatnost ustanove, kao i nevladinim organizacijama i udruženjima građana, istraživanje kapaciteta i potreba socijalnih ustanova. U tu svrhu je pripremljen upitnik za prikupljanje podataka od rukovodilaca u ustanovama socijalne zaštite koji se nalazi u Prilogu 2 (c).
- b. Anketne podatke o stavovima osoba koje su se obratile Kantonalnom centru s molbom za pomoć od proglašenja pandemije do juna 2020. i u tu svrhu je razvijen instrument koji se nalazi u Prilogu 2 (d), (Anketni upitnik za osobe koje su se obratile Kantonalnom centru).

- c. Ovo istraživanje je kao osnovni izvor podataka koristilo lični iskaz ispitanika o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima, pribavljen anketnim upitnikom (odgovarajućim standardiziranim nizom pitanja). Rezultati su dobijeni na osnovu odgovora što su ih dali ispitanici.

Ovo istraživanje bilo je sastavljeno od šest anketnih upitnika.

	Anketni upitnik	Broj anketiranih
1.	Anketni upitnik za istraživanje za stručnjake	171
2.	Anketni upitnik za direktore/rukovodioce	18
3.	Anketni upitnik za korisnike smještaja u ustanovama socijalne zaštite	150
4.	Anketni upitnik za osobe koje su se obratile Centru	48
5.	Anketni upitnik za korisnike prava	1.345
6.	Anketni upitnik za istraživanje stanja i potreba djece smještene u hraniteljske porodice ili u ustanove socijalne zaštite	137

Pored gore navedenih izvora podataka, podaci su osigurani analiziranjem i:

- pravnog i institucionalnog okvira,
- postojećih praksi,
- budžeta i
- drugih dostupnih izvora.

Analiza podataka podrazumijeva triangulaciju odnosno korištenje svih dostupnih izvora podataka i unakrsnu provjeru informacija kako bi se one verificirale. To je važno posebno zbog toga što smo imali i kvalitativne i kvantitativne podatke iz mješovitih izvora podataka, administrativnih, anketa, te otvorenih ili poluotvorenih pitanja u upitnicima.

Na taj način osigurane su pretpostavke za objašnjenje konteksta u kojem funkcionira sistem socijalne zaštite i u kojem se pružaju usluge korisnicima na području Kantona Sarajevo.

Ovdje je važno napomenuti da kvalitativna analiza počinje već na terenu prilikom prikupljanja podataka, adekvatnim bilježenjem i analitičkim praćenjem kvalitativnih podataka. U tom slučaju pažnja je usmjerena na

trening anketara koji su anketirali korisnike i zaposlene u Kantonalnom centru.

Uzorak ispitanika čine korisnici socijalne zaštite: nezaposlene osobe, rukovodioci i zaposleni u ustanovama socijalne zaštite na području Kantona Sarajevo. Za ovu anketu smo koristili uzorak sa 95% nivoom sigurnosti i 5 pp marginom greške, kako bi osigurali statističku značajnost i adekvatnu zastupljenost odgovarajućih grupa korisnika.

Uzorak zaposlenih obuhvata sve stručne radnike: socijalne radnike, psihologe, pedagoge i pravnike iz Kantonalnog centra i stručne radnike iz drugih ustanova socijalne zaštite i organizacija, KJU „Dom za djecu bez roditeljskog staranja“, (u daljnjem tekstu: Dom za djecu bez roditeljskog staranja), SOS Dječije selo Sarajevo (u daljnjem tekstu: Dječije selo), KJU „Dom za socijalno zdravstveno zbrinjavanje osoba sa invaliditetom“ (u daljnjem tekstu: Dom Nahorevo) i KJU „Gerantološki centar“ (u daljnjem tekstu: Gerontološki centar), Centar za podršku osobama sa invaliditetom u zajednici - Sumero (u daljnjem tekstu: Sumero).

Uzorak anketiranih osigurava reprezentativnost na kantonalnom nivou po pravima korisnika, uključujući uslugu hraniteljskih porodica. Drugi dio ispitanika bili su rukovodioci ustanova socijalne zaštite, šefovi općinskih službi socijalne zaštite (njih 8) i direktor Kantonalnog centra kao deveti ispitanik.

Što se tiče djece, uvid u stanje i potrebe omogućila je anketa kojom su obuhvaćeni staratelji, te korisnici stariji od 18 godina koji su smješteni u Dom za djecu bez roditeljskog staranja i Dječije selo te odrasle osobe pod starateljstvom u svim ustanovama socijalne zaštite u nadležnosti Kantona.

4. REZULTATI ANALIZE STANJA SISTEMA SOCIJALNE ZAŠTITEU KANTONU SARAJEVO

Politike i propisi

Pravni okvir i definiranje politika

Na nivou BiH nema definirane jedinstvene politike za oblast socijalne zaštite, dok je u Federaciji BiH politika socijalne zaštite tretirana kroz strategije razvoja pojedinih kantona, što je slučaj i s Kantom Sarajevo. **Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2014-2020. godine** definira pet strateških pravaca djelovanja KS do 2020. godine kako bi se osigurala veza između konkretnih budućih akcija i vizije razvoja te obuhvata i listu prioritarnih mjera i aktivnosti prema svakom prioritarnom cilju.

Ključni strateški izazovi u Kantonu Sarajevo prema Strategiji razvoja Kantona Sarajevo 2014-2020. godina, između ostalog, su:

- a. Kako poboljšati zadovoljavanje socijalnih potreba i povećati socijalnu inkluziju?
Reforme u socijalnoj zaštiti su potrebne da bi se postigao potreban nivo efikasnosti i osigurali novi organizacioni modeli. Poseban cilj reformi je postizanje višeg nivoa socijalne inkluzije i jača institucionalizacija borbe protiv siromaštva i korupcije. U uslovima rastuće tražnje za nizom usluga socijalnog sektora, privatni sektor bi trebao postati sve važniji faktor u generiranju ponude javnih usluga.
- a. Kako postići aktivizam korisnika socijalnih beneficija i budžetskih transfera?
Aktivizam korisnika socijalnih beneficija je potrebno razviti kroz stimulativne mjere socijalne zaštite, kako bi status osoba pod zaštitom u što većoj mjeri bio privremen i bio usmjeren ka trajnom rješenju aktivnog privređivanja koje stvara mnogo veći nivo socijalne kohezije u društvu u Kantonu Sarajevo. To treba podržavati i razvojem ruralnih područja, proizvodnjom na farmama i posjedima, osnivanjem kooperativa, socijalnim poduzetništvom i drugim formama aktivizma²⁵.

Strateški fokus

- a. Podsticanje proaktivne uloge osoba u stanju socijalne potrebe i generalno ranjivih društvenih grupa s ciljem postizanja njihove socijalne inkluzije,
- b. Stvaranje uslova za poboljšanje ponude javnih usluga socijalnog sektora od strane privatnih poduzetnika.

Strategijom su jasno definirani glavni ciljevi, prioritetni ciljevi za ostvarivanje glavnih ciljeva, mjere i projekti prema glavnom i prioritetnom cilju, indikatori praćenja realizacije programskih aktivnosti i očekivani rezultati.

Glavni ciljevi Strategije za oblast socijalne zaštite na području Kantona Sarajevo su definirani kroz Cilj 2. i 3.:

2. Povećati zaposlenost i kreirati nova, bolje vrednovana, radna mjesta
3. Stvoriti uslove za društveno-ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa.

Jedan od prioritetnih ciljeva za ostvarivanje glavnog cilja predviđen u Strategiji je osnaživanje socijalne i radne aktivacije ranjivih grupa stanovništva i unapređenje sistema socijalne zaštite za smanjenje siromaštva. Kao jedna od programskih aktivnosti u prioritetnom cilju za ostvarivanje Strateškog cilja 3. je kreiranje okvira za reforme sistema socijalne zaštite – od pasivnog sistema socijalnih transfera ka aktivnim politikama socijalnih investicija i socijalnog uključivanja i izrada i implementacija zajedničkog Programa socijalnog uključivanja i radne aktivacije 2017-2020. u općinama i Kantonu Sarajevo.

S ciljem ostvarivanja navedenih mjera, predviđena je, između ostalog, realizacija sljedećih projekata:

- Analiza siromaštva i socijalne isključenosti u Kantonu Sarajevo;
- Analiza pravnog i institucionalnog okvira sistema socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo;
- Definiranje novih modela ciljanja korisnika i uvezivanja mjera socijalne zaštite i radnog angažiranja korisnika;
- Uspostavljanje mehanizma za efikasnu koordinaciju u oblasti socijalne zaštite između općina i Kantona Sarajevo;
- Izrada višegodišnjeg programa za razvoj ljudskih resursa u centrima za socijalni rad i resornom ministarstvu;

- Izrada programa razvoja vaninstitucionalnih oblika socijalne zaštite u lokalnoj zajednici;
- Izrada programa razvoja mreže socijalne zaštite kroz jačanje međusektorske saradnje sa zdravstvom, obrazovanjem, institucijama tržišta rada i NVO-ima;
- Izrada i implementacija zajedničkog Programa socijalnog uključivanja i radne aktivacije 2017-2020.

Neke od navedenih mjera su u cijelosti realizirane (sačinjena je Analiza pravnog i institucionalnog okvira u Kantonu Sarajevo u svrhu smanjivanja siromaštva i socijalne isključenosti u Kantonu Sarajevo; Analiza resursa ustanova socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo i perspektive tih ustanova za implementaciju procesa transformacije; Analiza korisnika smještenih u ustanove socijalne zaštite prema uzrocima koji su doveli do smještaja i mogućnostima za njihovo vaninstitucionalno zbrinjavanje, Informacija o stručnom i administrativnom osoblju zaposlenom u javnim ustanovama socijalne zaštite iz nadležnosti Ministarstva s posebnim osvrtom na stručnu spremu zaposlenih i poslove koje obavljaju; urađena je Mapa prava i socijalnih usluga; umjesto izrade Socijalne karte u toku su aktivnosti na implementaciji projekta Socijalna mapa Kantona Sarajevo; pripremljen je Akcioni plan za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Kantonu Sarajevo 2018-2021; sačinjen je Akcioni plan reforme i razvoja sistema socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo 2018-2020. godine i Akcioni plan zapošljavanja u Kantonu Sarajevo koji sadrži mjerljive ciljeve i očekivane rezultate za sve sadržane mjere / đaci, studenti, nastavno osoblje, poslovni sektor, nezaposlene osobe aktivni tražioci posla, poslodavci, privatne agencije za posredovanje u zapošljavanju, centri za obrazovanje i obuku odraslih, nevladine organizacije, nezaposlene osobe – korisnici novčane naknade za nezaposlene, osobe s invaliditetom, žene žrtve nasilja, djeca bez roditeljskog staranja, samohrani roditelji, dugoročno nezaposlene osobe, mladi, žene starije od 55).

Strategija sadrži direktne pokazatelje ostvarivanja glavnih strateških ciljeva. Tako su direktni pokazatelji za realizaciju glavnog Strateškog cilja 3. između ostalog:

definirane najranjivije grupe stanovništva prema EU indikatorima (raseljena lica, dugoročno nezaposleni, beskućnici, Romi, samohrane porodice, osobe s invaliditetom, starije osobe s malim primanjima ili bez primanja...), mapirane potrebe pojedinih ranjivih grupa, definirane potrebne promjene pravnog okvira i predložene inicijative za donošenje novih propisa na nivou Federacije BiH, definirana metodologija i mehanizmi za bolje ciljanje kroz indirektni imovinski cenzus, definirane politike podrške NVO sektora u oblasti pružanja socijalnih usluga u Kantonu Sarajevo, definirani mehanizmi praćenja kvaliteta

pružanja socijalnih usluga, procijenjen efekat primjene mješovitog sistema socijalne zaštite u pružanju usluga za socio-ekonomski razvoj Kantona Sarajevo, usvojen Program socijalnog uključivanja.

Strategija sadrži i očekivane rezultate po postavljenim mjerama i programima.

Tako su, između ostalog, predviđeni očekivani rezultati za ostvarivanje u prethodnom tekstu navedenih mjera i programa: uspostavljen sistem prava i odgovornosti primalaca socijalnih beneficija te sistem praćenja i evaluacije programa, uvedeni Dnevni centar za djecu s invaliditetom, Centar za ekonomsko osnaživanje žena i rehabilitaciju žrtava terora, domovi za stara lica, unaprijeđeni institucionalni kapaciteti i kompetencije ljudskih resursa, povećana efikasnost i kvalitet te dugoročni uticaj radne aktivacije ranjivih grupa (mladi, dugoročno nezaposleni).

Jedna od programskih aktivnosti za ostvarivanje cilja 3. jeste izrada i implementacija zajedničkog Programa socijalnog uključivanja i radne aktivacije 2017–2020 u općinama i Kantonu Sarajevo.

Radi realizacije te aktivnosti predviđene su, između ostalog, i sljedeće mjere:

- Definiranje institucionalnog okvira i instrumenata za socijalno uključivanje pojedinih ranjivih grupa,
- Izgradnja porodičnog savjetovališta,
- Izgradnja prihvatilišta za prosjake i skitnice,
- Izrada programa rješavanja stambenih potreba boračkih kategorija,
- Kupovina stambenih jedinica,
- Izgradnja zgrade za interno raseljene porodice na Šipu, općina Centar (24 stana),
- Rekonstrukcija Kolektivnog centra Hrasnica, općina Ilidža (30 stanova),
- Izgradnja dvije zgrade u Tarčinu, općina Hadžići (18 stanova),
- Izgradnja 6 zgrada u Gladnom polju, općina Ilidža (54 stana),
- Readmisija aktivnosti na prihvatu djece bez roditeljske pratnje i drugih ranjivih kategorija.

Strategijom razvoja Kantona Sarajevo ciljane su sljedeće grupe: (osobe s invaliditetom, starije osobe, djeca bez roditeljskog staranja, nezaposlene osobe, readmisirane osobe, raseljena lica, lica s društveno neprihvatljivim ponašanjem).

Strategija deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine (2014-2020) bila je osnov za provođenje reformskih aktivnosti koje se odnose na zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja s ciljem razvoja novih, humanijih oblika zaštite djece. U tom smislu je u 2019. godini između Kantonalnog ministarstva, Doma za djecu bez roditeljskog staranja, Kantonalnog centra i Organizacije *Hope and Homes for Children BiH* potpisan Protokol o međusobnoj saradnji na transformaciji Doma za djecu bez roditeljskog staranja u ustanovu socijalne zaštite koja će pružati niz usluga podrške pravima djece/mladih da odrastaju u porodici. S ciljem pružanja podrške mladima bez roditeljskog staranja koji studiraju, Kantonalno ministarstvo i Dom za djecu bez roditeljskog staranja su u saradnji s Ministarstvom obrazovanja Kantona Sarajevo i JU „Studentski centar“ Sarajevo potpisali Sporazum kojim je omogućen mladima boravak u studentskim domovima, čime su se osigurale pretpostavke za njihovu potpunu integraciju, osnaživanje i osamostaljivanje, te priprema za samostalan život. Sporazumom je dogovoren poseban plan podrške studentima kojim se definira dodatno finansiranje, kao i obaveze ustanove prema mladima koji su njihovi štíćenici, ali više ne borave u toj ustanovi, već u studentskim domovima.

Na osnovu Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine 2016-2021. godina donesen je Akcioni plan za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Kantonu Sarajevo (2018-2021). Strategijom je targetirana kategorija osoba s invaliditetom. Neke aktivnosti iz Akcionog plana su u cijelosti realizirane, a neke djelimično, dok je realizacija određenih aktivnosti u toku.

Između ostalih aktivnosti koje proizilaze iz Strategije i Akcionog plana, u Kantonu Sarajevo se implementira Sporazum o saradnji na prevenciji institucionalizacije i deinstitutionalizacije osoba s invaliditetom u Kantonu Sarajevo, koji je zaključen između Ministarstva, Kantonalnog centra i Sumera, a sve s ciljem realizacije aktivnosti u vezi s navedenim procesima kada je u pitanju zbrinjavanje osoba s invaliditetom u lokalnoj zajednici.

Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici (2013-2017, s produženjem trajanja do 2021. godine) obuhvata kako ciljeve tako i programe i aktivnosti koje je bilo potrebno realizirati u svrhu ostvarivanja postavljenih ciljeva. Prema izvještajima o provedbi Strategije koje je usvojila Vlada Federacije BiH, sve predviđene aktivnosti su realizirane. Strategijom su targetirane žrtve nasilja u porodici.

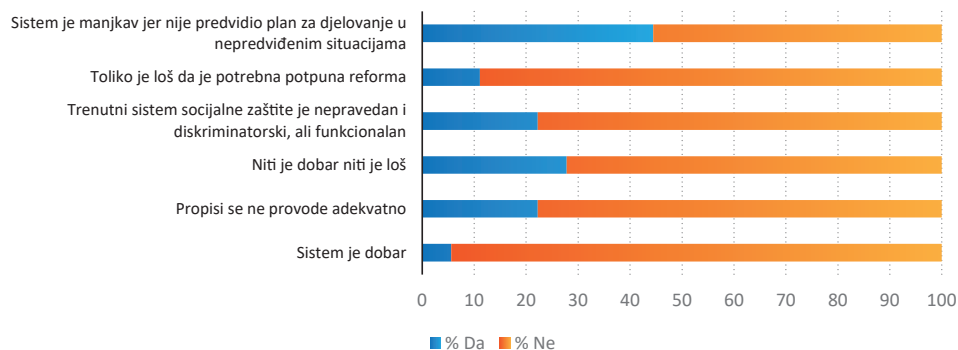
Politike u oblasti socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo se kreiraju u skladu s raspoloživim budžetskim sredstvima. Nosilac aktivnosti na kreiranju politika

je Ministarstvo, koje politike kreira u saradnji s ustanovama socijalne zaštite, NVO-ima i udruženjima, te predstavnicima akademske zajednice. Te politike se šalju na javnu raspravu, a u davanje sugestija, prijedloga i mišljenja uključeni su svi koji žele dati doprinos pripremi tih politika. Osnov za kreiranje politika Ministarstvo nalazi u politikama donesenim na nivou Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, Skupštine Kantona i Vlade Kantona Sarajevo.

Vlada i Skupština Kantona Sarajevo na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice povremeno preduzimaju mjere kroz *ad hoc* programe kojima provode intervencije za određene grupe stanovništva s ciljem prevazilaženja stanja socijalne potrebe u kojima se te grupe iz različitih razloga nađu (elementarne nepogode, pandemija...).

Uprkos gore navedenim politikama, prema rezultatima ankete, sveukupno mišljenje rukovodilaca o trenutnom sistemu socijalne zaštite jeste da je sistem manjkav. Samo jedan ispitanik smatra da je sistem dobar, dok više od polovine ispitanika smatra da je potrebna potpuna reforma tog sistema, da on ne predviđa plan za djelovanje u kriznim situacijama te jedan broj ispitanika smatra da je čak diskriminatorski i nepravedan i da se propisi ne provode adekvatno. Prikaz mišljenja o sistemu socijalne zaštite je predstavljen na grafikonu 1.

Grafikon 1. Kakav je sistem socijalne zaštite?

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Proces kreiranja politika i usklađenost s potrebama

Postupak kreiranja politika i rokovi za njihovo kreiranje utvrđeni su u osnovama za kreiranje politika (propisima koje je donijela Federacija BiH, Skupština i Vlada Kantona Sarajevo).

Evidentno je da se prilikom kreiranja politika ne posvećuje dovoljno pažnje prikupljanju podataka o sveukupnom stanju u oblasti socijalne zaštite: postojećim kapacitetima socijalne zaštite (javnim i privatnim), finansijskim kapacitetima, administrativnim i stručnim kapacitetima, materijalnoj i tehničkoj opremljenosti, kretanjima i promjenama koje su dinamične i uopće o infrastrukturi. Prema rezultatima ankete, uključenost ustanova/ službi/NVO/UG i rukovodilaca u izradu politika i strategija kojima se uređuje oblast socijalne dječije zaštite je ograničena jer samo 44,44% rukovodilaca smatra da je uključeno u procese.

U procesu kreiranja politika zanemarljivo se analiziraju i istražuju potrebe korisnika socijalne zaštite i građana uopće, kako za pravima tako i za uslugama. Pri donošenju uredbi, pravilnika, odluka, zaključaka, te pri pripremi izmjena i dopuna Kantonalnog zakona²⁶ akcent se stavlja na rješenja koja ne pretpostavljaju potrebu za dodatnim sredstvima. U pripremi i donošenju politika neizostavno se konsultira Ministarstvo finansija Kantona Sarajevo, koje prati da li su osigurana sredstva za rješenja predložena u politikama, te da li će doći do povećanja potrebnih sredstava. U konsultacije na pripremi propisa uključuju se nevladine organizacije i udruženja građana, ali njihovi prijedlozi kao i prijedlozi ustanova socijalne zaštite i javnosti se ne uzimaju u razmatranje ukoliko pretpostavljaju dodatna finansijska sredstva. Fiskalna disciplina je svakako potrebna, međutim ona ne smije biti prepreka izvršavanju funkcije sistema socijalne zaštite.

U procesu kreiranja politika nema adekvatnog sistematičnog praćenja potreba korisnika kroz istraživanja, niti usklađivanja s rastom cijena. To dovodi do disproporcije iznosa pomoći i minimalnih potreba korisnika. Primjer toga su prava na različite vidove subvencioniranja (grijanje, topli obrok) koja ostvaruju korisnici po osnovu uredbi, za koja je utvrđen cenzus 70,00 KM, a ne mogu ih ostvariti ni građani koji žive daleko ispod linije siromaštva (linija siromaštva iz 2015. godine je 388,00 KM).

²⁶ (Zakon je na snazi od 2002. godine i pretrpio je neznatne izmjene u pogledu visine iznosa. Neznatne izmjene u pogledu iznosa pretrpile su i uredbе kojima se nastoji ublažiti stanje socijalne potrebe građana a koje su navedene u dijelu Analize pod naslovom „Prava“)

Donošenje propisa kojima se uređuje socijalna zaštita

Federalni zakon koji je na snazi od 1999. godine mijenjan je i dopunjavan pet puta. Suština izmjena u Zakonu odnosi se na utvrđivanje prava osoba s invaliditetom te na uslove, način i postupak ostvarivanja utvrđenih prava.

Kanton Sarajevo je Kantonalnim zakonom proširio krug korisnika novom kategorijom korisnika „osobe i porodice koje bi svoju socijalnu sigurnost trebale ostvariti od svojih primanja a koja nisu dovoljna za podmirenje osnovnih životnih potreba“, a nakon donošenja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici na nivou Federacije BiH (2005. godine i 2013. godine) i novom kategorijom „osobe izložene zlostavljanju i nasilju u porodici“.

Donošenjem Zakona o hraniteljstvu na nivou Federacije BiH iz Federalnog i Kantonalnog zakona van snage su stavljene odredbe koje utvrđuju pravo na smještaj u drugu porodicu. Drugih značajnih izmjena u pogledu kategorija korisnika, prava i usluga nije bilo.

Kantonalni zakon koji je u primjeni od 2002. godine mijenjan je odnosno dopunjavan osam puta s ciljem poboljšanja stanja u oblasti socijalne zaštite i pojašnjavanja pojedinih odredbi, odnosno usklađivanja s izmjenama Federalnog zakona. Izmjene nisu bile usmjerene na smanjenje obima utvrđenih prava, niti utvrđenu visinu naknada po pravima. Prečišćen tekst Kantonalnog zakona usvojen je 2014. godine, nakon čega je tri puta mijenjan i dopunjavan. Cilj izmjena i dopuna Prečišćenog teksta Kantonalnog zakona bio je njegovo usklađivanje s Federalnim zakonom.

Osnovica za ostvarivanje prava po osnovu socijalne zaštite od 2002. godine je ostala ista. Do promjene visine iznosa na ime ostvarenih prava po osnovu materijalnih davanja došlo je prvi put 2018. i 2019. godine (stalna novčana pomoć je sa 120,00 KM u 2018. godini povećana na 126,00 KM, a u 2019. na 132,00 KM).

Implementacija politika socijalne zaštite i kapaciteti

Nadležni organi za provođenje socijalne zaštite

Za provođenje socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo nadležna je Skupština i Vlada Kantona Sarajevo te Ministarstvo. Putem ustanova socijalne zaštite osiguravaju se socijalna davanja, socijalne usluge i drugi oblici zaštite korisnicima propisani zakonskim i podzakonskim aktima. Značajnu ulogu u pružanju zaštite lica i porodica u stanju socijalne potrebe imaju nevladine organizacije i humanitarne organizacije.

Programske aktivnosti Ministarstva usmjerene su na praćenje pokrenutih reformskih procesa s viših nivoa vlasti kojima se nalaže preduzimanje mjera i radnji u okviru nadležnosti Ministarstva na stvaranju pretpostavki za uvođenje novih oblika zaštite, u smislu zadovoljavanja potreba sadašnjih korisnika u odnosu na važeća zakonska rješenja, kao i ostalih pojedinaca koji se zbog različitih okolnosti nađu u stanju socijalne potrebe, a koja se ne može prevazići bez pomoći društvene zajednice, da pristupe socijalnom sistemu i ostvare određeni vid zaštite. U skladu s programskim aktivnostima iz Strategije razvoja Kantona Sarajevo, Ministarstvo radi na izmjenama postojećeg institucionalnog sistema socijalne zaštite, na taj način da se stvaraju pretpostavke za razvijanje vaninstitucionalnih usluga u lokalnim zajednicama i to za djecu bez roditeljskog staranja i djecu pod rizikom od razdvajanja od bioloških porodica kroz razvoj sistema servis podrške njihovim roditeljima, razvijanje hraniteljstva, podršku razvoju usluge „stanovanje u lokalnoj zajednici uz podršku za osobe s invaliditetom“, kao i na razvijanju partnerstva i udruživanju vladinog i sektora civilnog društva u svrhu postizanja što veće efikasnosti i dostupnosti socijalne zaštite korisniku kroz uspostavu mješovitih modela djelovanja, a što za rezultat ima bolju, efikasniju, transparentniju i jeftiniju uslugu primjerenu sadašnjim potrebama korisnika.

Istovremeno s aktivnostima na razvijanju vaninstitucionalnih usluga, Ministarstvo u saradnji s ustanovama socijalne zaštite radi na reorganizaciji institucija na taj način da se organizacione jedinice u ustanovama transformiraju ili formiraju nove, prema potrebama korisnika, a u skladu s međunarodnim standardima pružanja usluga u zajednici.

Centar je ključna ustanova u sistemu socijalne zaštite i kao takva mora biti u stanju da ispuni svoju ulogu u pogledu zadovoljavanja različitih potreba korisnika, ali i da prati i analizira potrebe korisnika u lokalnim zajednicama i koordinira aktivnosti različitih dijelova sistema u cilju osiguranja blagovremenih i adekvatnih usluga za korisnike.

Kadrovski kapaciteti ustanova

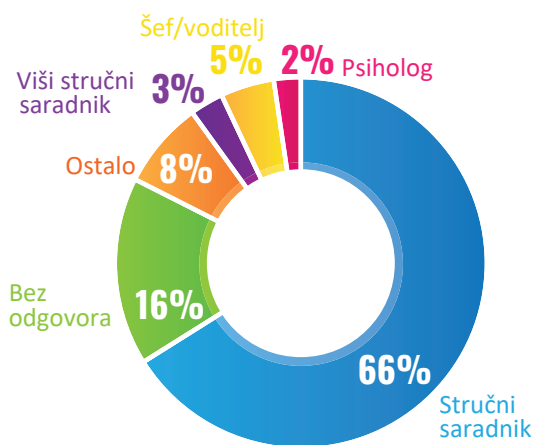
Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 15/13), između ostalog, utvrđen je broj stručnih radnika u svim ustanovama za cjelodnevni, poludnevni i dnevni smještaj u odnosu na broj korisnika, ali i broj drugog osoblja po profilima (medicinske sestre - tehničari, njegovateljice,...) prema broju korisnika²⁷. Broj stručnih radnika u tim ustanovama trebao bi

27 Članom 66. ovog pravilnika propisuje se broj stručnih radnika prema broju stanovnika, koje je neo-

biti uslovljen kategorizacijom korisnika prema invaliditetu (osobe s duševnim smetnjama, s dualnim dijagnozama, s mentalnom retardacijom, ovisnici ili gerijatrijski korisnici, itd.) i starosnoj dobi (djeca, odrasle osobe), što u praksi nije slučaj. Broj stručnih radnika u centrima za socijalni rad prema ovom pravilniku određuje se na osnovu broja stanovnika koji žive na području koje Centar pokriva svojom djelatnošću.

Kada su u pitanju informacije koje smo dobili iz anketnog istraživanja, najviše anketiranih se izjasnilo da radi na poslovima stručnog saradnika, 131 ili 66% anketiranih (grafikon 2). Najviše anketiranih imalo je VSS/VŠS, njih 142 (83%), magistara je bilo 26 (15%), dvije osobe su imale doktorsku titulu i jedan upitnik je bio bez odgovora na pitanje o obrazovanju. Više od 20 godina radnog staža na poslovima socijalne zaštite imalo je njih 32 (19%), od 11 do 20 godina radnog staža na poslovima socijalne zaštite imalo je 68 (40%) stručnjaka i manje od 10 godina radnog staža na poslovima socijalne zaštite imalo je 70 (41%) stručnjaka (grafikon 3).

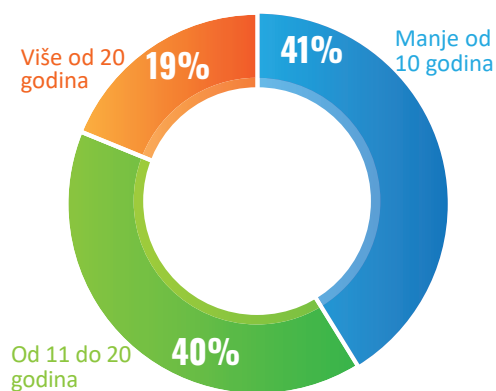
Grafikon 2. Radno mjesto ispitanika

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

phodno angažirani u centru za socijalni rad - općinskoj službi socijalne zaštite. Prema Pravilniku jedan socijalni radnik ide na 4.000 stanovnika, jedan pravnik na 20.000 stanovnika, jedan psiholog na 15.000 stanovnika, jedan pedagog na 15.000 stanovnika i jedan sociolog na 50.000 stanovnika. Pravilnik također jasno definira broj stručnih radnika prema broju korisnika u ustanovama socijalne zaštite koje cjelodnevno, ali i poludnevno zbrinjavaju različite kategorije korisnika. Broj stručnih radnika u tim ustanovama zavisi od kategorizacije korisnika prema invaliditetu (da li se radi o osobama s duševnim smetnjama, dualnim dijagnozama, s mentalnom retardacijom, ovisnicima ili gerijatrijskim korisnicima) i starosnoj dobi (djeca, odrasle osobe).

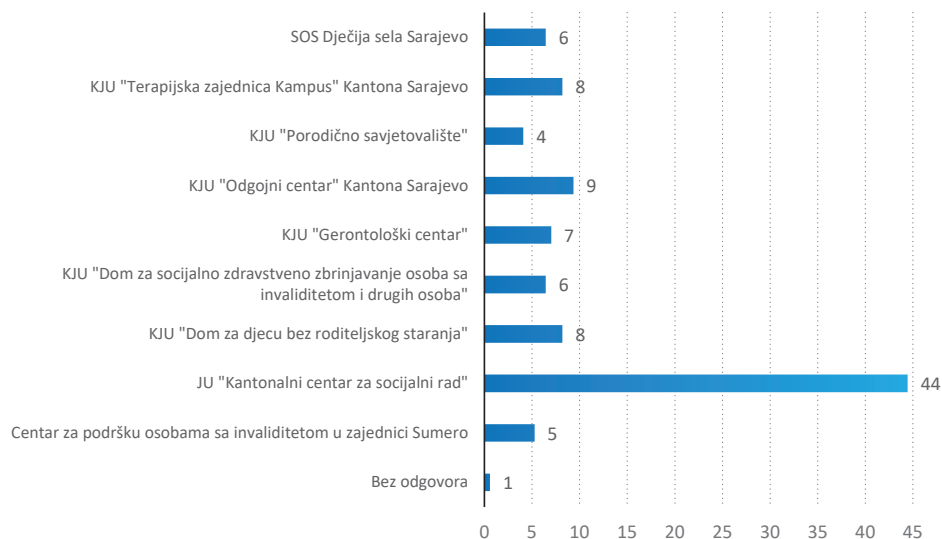
Grafikon 3. Radni staž na poslovima socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Anketirani su zaposlenici devet ustanova u Kantonu Sarajevo. Najviše anketiranih je bilo iz Kantonalnog centra, 76 (44%) stručnjaka (grafikon 4).

Grafikon 4. Broj anketiranih stručnjaka iz ustanove (%)

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Ljudski resursi su u većini ustanova socijalne zaštite za institucionalni smještaj, kao i u Kantonalnom centru, nedovoljni da bi zadovoljili narastajuće i sve složenije potrebe korisnika. Posebno se osjeća nedostatak stručnih radnika. Prema rezultatima ankete provedene među rukovodiocima ustanova/sluzbi/NVO/UG socijalne zaštite u KS, samo su dva rukovodioca od njih 18 navela da su trenutno radna mjesta popunjena s odgovarajući radnicima u skladu sa sistematizacijom, što nam govori o nedostajućim ljudskim resursima u sistemu socijalne zaštite. U isto vrijeme, samo su tri pravilnika usklađena s Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH, i kao razlog za takvo stanje navodi se nedostatak finansijskih sredstava. U 13 od 18 ustanova/sluzbi/NVO/UG nedostaje socijalnih radnika, u 8 nedostaje pedagoga i administrativnog osoblja, u 10 pravnička, u čak 12 nedostaje psihologa, u 4 sociologa, a u 1 medicinsko osoblje.

Dalje, uočava se da ljudski resursi u većini ustanova socijalne zaštite nisu dovoljni da osiguraju blagovremene i kvalitetne intervencije kod sve složenijih potreba korisnika. To posebno dolazi do izražaja u vrijeme kriznih situacija kao što je ovogodišnje stanje proglašenja prirodne nesreće.

Iz analize finansijskih planova ustanova socijalne zaštite uočava se da su ograničeni i nedovoljno strukturirani ljudski resursi koji opslužuju sistem socijalne zaštite, te nedovoljna motivacija radnika kao i ograničena mogućnost zadovoljavanja potreba za kontinuiranom edukacijom stručnog kadra. Sve navedeno može biti ozbiljna prepreka boljem funkcioniranju sistema socijalne zaštite.

Analiza pokazuje da postoje i značajne razlike među ustanovama u pogledu broja korisnika i stručnih radnika. U jednom broju ustanova postoji značajno veći broj radnika u odnosu na normu propisanu Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH. Stoga se nameće i pitanje postojanja jasnih kriterija na osnovu kojih se određuje broj i struktura zaposlenih radnika te visina budžetskih izdvajanja za funkcioniranje i rad ustanova socijalne zaštite.

Edukacija zaposlenika

Pored nedovoljnog broja stručnjaka u ustanovama, izražen je i problem nedovoljne obučenosti stručnjaka za rad u novom društvenom kontekstu. To ima direktne implikacije na ulogu socijalne zaštite i socijalnog rada u novom društvenom kontekstu iz tog razloga što su ključni mandati profesije socijalnoga rada: promocija društvene promjene, socijalni razvoj, socijalna kohezija, te osnaživanje i oslobađanje ljudi. Da bi stručnjaci uspješno

odgovorili na zadatke koji im se nameću neophodna je njihova permanentna edukacija koja podrazumijeva usvajanje novih metoda u radu, razvijanje vještina neophodnih u rješavanju vrlo složenih problema korisnika i praćenje promjena koje se dešavaju u sistemu i van njega. Edukacija je važna za sve zaposlenike i ona bi trebala biti permanentna. Ocjena (procjena) radnog učinka podrazumijeva ocjenu ostvarenih i/ili prethodnih rezultata zaposlenih na osnovu jasno definiranih kriterija. Iz rezultata ocjenjivanja proizilazi faza upravljanja ljudskim resursima u kojoj se definira kompenzacija za rad. To podrazumijeva utvrđivanje plaće zaposlenog, napredovanje u karijeri, odnosno premještaj na druge poslove, osiguranje dodatne obuke, ili, ako je ocjena negativna, vrši se premještanje na radno mjesto nižeg ranga i u najgorem slučaju daje se otkaz, odnosno dolazi do prestanka radnog odnosa. Sistem kompenzacije je jedan od najmoćnijih instrumenata koji menadžeri imaju na raspolaganju i pomoću njega mogu motivirati zaposlene, oblikovati i korigirati ponašanje zaposlenih.

Materijalno-tehnički uslovi u ustanovama

U pogledu materijalno-tehničkih uslova u ustanovama iz oblasti socijalne zaštite situacija je dosta različita, sve ustanove nemaju dobre prostorne kapacitete, neophodnu opremu i dovoljna sredstva za svoj rad. Jedan broj ustanova smješten je u iznajmljenim prostorima koji su stari, dotrajali i neuslovni i traže znatna investiranja u saniranje postojećeg stanja kako bi se stvorili bolji uslovi za ukupan rad ustanove. KJU Porodično savjetovalište i KJU Dom za socijalno zdravstveno zbrinjavanje osoba s invaliditetom djelatnost obavljaju u iznajmljenim prostorima za čije iznajmljivanje se izdvajaju značajna finansijska sredstva iz Budžeta Kantona Sarajevo.

U objektima općinskih službi socijalne zaštite, izuzimajući objekt Službe socijalne zaštite općine Ilidža, evidentne su barijere koje uskraćuju dostupnost usluga korisnicima socijalne zaštite. Barijere su prisutne u vidu nedostatka liftova, nedostatka kolicima prilagođenih prilaza i sl. Liftovi koji postoje u objektima za institucionalni smještaj ne zadovoljavaju propisane standarde.

Motivacija zaposlenih je posebno važna u povećanju produktivnosti rada, ali tom pitanju se ne posvećuje dovoljno pažnje. Upravljanje sistemom socijalne zaštite nema razvijene mehanizme motivacije zaposlenih i ne posvećuje dovoljno pažnje pitanju razvoja ljudskih resursa. Ne pridaje se važnost razvoju adekvatnih programa, koji uvažavaju savremene zahtjeve, i ne primjenjuju se postignuti standardi u ovoj oblasti. Ograničeni i nedovoljni resursi ozbiljna su prepreka boljem funkcioniranju sistema socijalne zaštite. Zato je u takvim uslovima posebna odgovornost menadžmenta da pronade

načine efikasnog i efektivnog upravljanja kako bi se mogle zadovoljiti potrebe korisnika. Ostvarujući funkcije menadžmenta, menadžeri su pokretači i realizatori promjena, kreatori vizije, strateški planeri, upravljači projektima i odgovorni su za kvalitet rada u organizacijama u kojima upravljaju. Ti složeni poslovi neminovno traže da menadžeri posjeduju stručna znanja i dodatne vještine koje se stiču kroz edukacije i obavljanje poslova menadžera.

Pravilnikom su definisani i minimalni standardi za rad i pružanje usluga savjetovališta.²⁸

Javni rashodi i finansiranje sistema socijalne zaštite

Pregled utroška finansijskih sredstava za funkcioniranje sistema socijalne zaštite

Ukupni budžet Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo za njegovo funkcioniranje u 2019. godini iznosio je 1.103.958 KM. Za bruto plaće i naknade troškova zaposlenih u ovom ministarstvu u 2019. godini izdvojeno je 813.477,15 KM.

Ukupni budžet Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo za njegovo funkcioniranje u 2020. godini predviđen je u iznosu od 1.213.551 KM.

Budžetom za 2020. godinu navedeni troškovi su predviđeni u iznosu od 984.461,00 KM za isti broj zaposlenih, što predstavlja uvećanje troškova za 170.983,85 KM.

U 2019. godini doprinosi poslodavca iznosili su 75.911,90 KM. Budžetom za 2020. godinu ovi troškovi su predviđeni u iznosu od 87.860,00 KM za isti broj zaposlenih, što predstavlja uvećanje troškova za 11.948,10 KM.

²⁸ Shodno Pravilniku, savjetovališta se mogu osnivati kao samostalne javne ustanove ili pri centru za socijalni rad (član 67). Za ukupan tretman i pružanje usluga savjetovališta je dužno, pored prostornih kapaciteta koji osiguravaju udobnost, sigurnost i diskreciju, osigurati i stručni tim koji treba da ima potreban broj stručnih radnika, i to: po jednog socijalnog radnika, psihologa, pedagoga, pravnika, sociologa i edukatora na 6 korisnika dnevno. Poslove savjetovanja može obavljati samo stručnjak koji je dodatno educiran iz područja savjetovanja (član 68).

Tekući transferi

U nastavku u tabeli 3 je dat pregled strukture izvršenja tekućih svih transfera Budžeta Kantona Sarajevo za 2019. godinu po klasifikaciji i namjenama, u odnosu na Budžet KS za 2019. godinu, kao i ukupno izvršenje u 2018. godini.

Tabela 3. Tekući transferi

	Budžet KS za 2019. godinu	Izvršenje BKS za 1. 1. - 31. 12. 2019.	Izvršenje BKS 1. 1. - 31. 12. 2018.	Indeks (2/1)	Učešće (%)
Opis	1	2	3	4	5
Transferi drugim nivoima vlasti	2.143.100	1.970.000	6.615.000	91,92	0,92
Transferi pojedincima	80.496.046	77.443.783	74.276.664	96,21	36,29
Transferi neprofitnim organizacijama	51.551.014	47.322.309	108.036.040	91,80	22,18
Subvencije javnim preduzećima	71.033.647	69.795.637	52.892.169	98,26	32,71
Drugi tekući rashodi	13.337.656	16.870.897	14.369.709	126,49	7,91

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16. 6. 2020. godine)

Pregled izvršenja tekućih transfera po organizacionoj klasifikaciji u 2019. godini s budžetske pozicije Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo dat je u tabeli 3, dok su budžeti, izvršenje i indeks g/g predstavljeni u tabeli 4.

Tabela 4. Izvršenje budžeta

Budžet 2019. g.	Izvršenje Budžeta 2019. g	Izvršenje Budžeta 2018. g.	Indeks
68.288.123	65.636.977	61.613.312	96,12%

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16. 6. 2020. godine)

Tekući transferi drugim nivoima vlasti

Tekući transferi drugim nivoima vlasti Budžetom Kantona Sarajevo za 2019. godinu planirani su u iznosu od 2.143.100 KM, a u izvještajnom periodu izvršeni su u iznosu od 1.970.000 KM ili 91,92%.

Tekući transferi pojedincima

Iznosi novčanih davanja po pravima, uslovi i postupak za ostvarivanje prava i njihovo korištenje, izuzev za neratne invalide, uređeni su Kantonalnim zakonom i podzakonskim aktima donesenim na osnovu tog zakona. Sredstva za finansiranje propisanih prava i usluga po osnovu socijalne zaštite, za materijalne troškove i troškove funkcioniranja ustanova socijalne zaštite, te za plaće i druge naknade zaposlenika osiguravaju se iz Budžeta Kantona Sarajevo.

Sredstva za isplatu prava na tuđu njegu i pomoć za osobe s invaliditetom, te ličnu invalidninu i ortopedski dodatak finansiraju se u cjelini (100%) iz budžeta FBiH.

Osnovica za utvrđivanje novčanih i drugih davanja u skladu s Kantonalnim zakonom u oblasti socijalne i dječije zaštite je prosječna neto plaća ostvarena u Kantonu Sarajevo u prethodnoj kalendarskoj godini pomnožena s odgovarajućim koeficijentom koji Vlada Kantona svojim aktom utvrđuje za svaku kalendarsku godinu, s tim da osnovica ne može biti manja od one utvrđene u prethodnoj godini.

Tekući transferi pojedincima Budžetom Kantona Sarajevo za 2019. godinu planirani su u iznosu od 80.496.046 KM, a izvršeni su u iznosu od 77.443.783 KM ili 96,21% od planiranih transfera pojedincima i veći su od izdvajanja iste vrste u prethodnoj godini za 4,26%. Tekući transferi pojedincima izvršeni iz sredstava Budžeta Kantona Sarajevo za period 1. 1. do 31. 12. 2019. godine klasificirani su kako slijedi:

Tabela 5. Tekući transferi pojedincima

	Iznos
Beneficije za socijalnu zaštitu	57.439.919 KM
Izdaci za vojne invalide, ranjene borce i porodice	11.517.326 KM
Izdaci za raseljena lica	1.376.995 KM
Isplate stipendija	2.115.053 KM
Ostali transferi pojedincima	1.045.998 KM
Pogrebni troškovi	3.507.106 KM
Ostala davanja pojedincima	30.456 KM
Doprinos za zdravstveno osiguranje za nezaposlene	410.930 KM

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16. 6. 2020. godine)

Putem Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice transferirano je 58.815.966 KM tekućih transfera pojedincima iz Budžeta Kantona Sarajevo za 2019. godinu. Iz obrazloženja transfera Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice za period 1. 1. do 31. 12. 2019. godine, razdjela Zaštita porodice s djecom, vidljivo je izvršenje budžeta koje iznosi 94,33% ili u apsolutnom iznosu 28.251.066,80 KM.

Dotacije po osnovu zaštite porodice s djecom izvršene su u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH”, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18) i Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 38114 - Prečišćeni tekst, 38/16,44/17 i 28/18).

Prosječan mjesečni broj korisnika koji je ostvario pravo po osnovu zaštite porodice s djecom bio je 16.478.

Tabela 6. Zaštita porodice s djecom

	Korisnici – prosječno mjesečno	Iznos
Dječiji dodatak 42,00 KM	8.307	5.430.750,80
Dječiji dodatak 63,00 KM	2.993	2.760.480,00
Jednokratne novčane pomoći za opremu bebe	40	109.272,00
Naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu	1.869	15.077.880,00
Naknada umjesto plaće ženi-majci koja nije u radnom odnosu	1.679	4.158.744,00
Subvencije obdaništa	253	322.068,00
Zdravstvena zaštita (20,00 KM)	1.098	265.548,00
Pomoć u prehrani djeteta - dodatna prehrana za majke (48,00 KM)	239	126.324,00

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16. 6. 2020. godine)

PTT i ostali troškovi za zaštitu porodice s djecom

Izvršenje budžeta iznosi 69,65% odnosno 150.368,29 KM uz isplate dotacija po osnovu zaštite porodice s djecom.

Dječija nedjelja (namjenski prihod)

Izvršenja budžeta na ovoj poziciji iznosi 26,73% ili u apsolutnom iznosu 18.393 KM.

Zaštita civilnih žrtava rata

Izvršenje budžeta iznosi 89,44% odnosno 13.806.765,15 KM. Dotacije po osnovu zaštite civilnih žrtava rata izvršene su u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH”, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45116 i 40/18) i Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo”, broj 38/14 - Prečišćeni tekst, 38/16, 44/17 i 28/18). Osnovica za utvrđivanje novčanih davanja i isplata po

osnovu zaštite civilnih žrtava rata usklađuje se s koeficijentom za usklađivanje visine mjesečnih novčanih primanja korisnika boračko-invalidske zaštite u FBiH, koji donosi Vlada Federacije i novim Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom predviđeno je finansiranje prava civilnih žrtava rata u omjeru 70% Federacija, a 30% Kanton Sarajevo.

Prosječan mjesečni broj korisnika koji je ostvario pravo po osnovu civilnih žrtava rata bio je 4.483.

Vlada FBiH je donijela odluku o utvrđivanju visine osnovice za određivanje mjesečnih novčanih naknada korisnika boračko-invalidske zaštite za 2019. godinu u iznosu od 867,50 KM („Službene novine FBiH”, broj 68/19), te je iz tog razloga osnovica za obračun naknada za civilne žrtve rata od 1. 1. 2019. godine 594,94 KM.

Tabela 7. Zaštita civilnih žrtava rata

Zaštita civilnih žrtava rata	Korisnici – prosječno mjesečno	Iznos
Lična invalidnina	1590	4.119.240,64
Član 59. Zakona	479	3.454.614,24
Dodatak za njegu i pomoć	91	569.587,14
Ortopedski dodatak	575	883.668,37
Porodična invalidnina	1538	4.726.185,50
Zdravstvena zaštita	206	49.400,00
Ocjena radne sposobnosti	4	4.069,26

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16. 6. 2020. godine)

PTT i ostali troškovi za zaštitu civilnih žrtava rata

Nije bilo izvršenja budžeta u 2019. godini.

Raseljena lica i izbjeglice (rekonstrukcija, sanacija stambenih objekata, infrastruktura i dr.)

Izvršenje budžeta na ovoj poziciji koja uključuje smještaj raseljenih lica i izbjeglica, prehranu za raseljena lica, rekonstrukciju stambenog fonda i zdravstvenu zaštitu raseljenih lica iznosi 92,70% odnosno 926.995,29 KM.

Tabela 8. Raseljena lica i izbjeglice

	Iznos	Procent izvršenja
Rekonstrukcija stambenog fonda	867.915,29	93,74%
Zdravstvena zaštita	59.080,00	79,71%

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16. 6. 2020. godine)

Zajednički projekti s ostalim nivoima vlasti podrške održivom povratku na područja izvan Kantona Sarajevo

Izvršenje budžeta iznosi 900,00% ili 450.000 KM, i odnosilo se na sufinansiranje projekta asfaltiranja puta „Barice-Podgaj” u opštini Foča, naselje Jeleč - putem Medžlisa Islamske zajednice Foča, na sufinansiranje nabavke vozila za Dom zdravlja Stolac-Uzinovići, za sufinansiranje asfaltiranja puta „Brezova ravan-Vratar” u opštini Rogatica, sufinansiranje projekta sanacije devastiranog dvorišta i prilaza OŠ u općini Ključ, sufinansiranje održivog projekta u gradu Doboju, sufinansiranje nabavke vozila za Dom zdravlja Bijeljina, ambulantu Janja, sufinansiranje rekonstrukcije i sanacije vodovoda u opštini Sokolac, „Blelašćani” Bjelasovići, sufinansiranje projekta asfaltiranja puta Bjelave-Brezje u opštini Rogatica. Nedostajuća sredstva su osigurana preraspodjelom sredstava unutar istog razdjela preraspodjelom sredstava između budžetskih korisnika putem Vlade Kantona Sarajevo.

Socijalna zaštita

Socijalna davanja - Zakon

Izvršenje budžeta iznosi 95,09% i odnosilo se na izmirenje obaveza za: stalnu novčanu pomoć, novčanu naknadu za pomoć i njegu od strane drugog lica, jednokratnu novčanu pomoć, izuzetnu novčanu pomoć, osposobljavanje za život i rad, smještaj u drugu porodicu, smještaj u ustanove socijalne zaštite, zdravstvenu zaštitu, vanredno školovanje, a finansiranje je vršeno u skladu sa Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine FBiH”, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18) i Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 38/14 - Prečišćeni tekst, 38/16,44/17 i 28/18).

U periodu od 1. 1. 2019. do 31. 12. 2019. godine prosječan mjesečni broj korisnika, koji su ostvarili pravo po osnovu socijalne zaštite, bio je 5.870.

Tabela 9. Socijalna davanja - Zakon

	Korisnici - prosječno mjesečno	Iznos
Stalna novčana pomoć	506	-
Novčana naknada za njegu i pomoć od strane druge osobe	1.798	-
Jednokratna novčana pomoć	74	-
Izuzetna novčana pomoć	34	-
Osposobljavanje za život i rad	454	-
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	879	-
Smještaj u drugu porodicu/ hraniteljsku porodicu	51	-
Korisnici zdravstvene zaštite	1970	-
Troškovi ljekarske komisije	2	-
Troškovi komisije za ocjenu radne sposobnosti	104	-
UKUPNO	5.872	12.935.385,89 KM ili 95,09%

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16. 6. 2020. godine)

Troškovi osiguranja smještaja socijalnih kategorija stanovništva

Izvršenje Budžeta KS iznosi 12.134,09 KM ili 44,94%. Sredstva su utrošena za osiguranje privremenog smještaja za lica na području Kantona Sarajevo, koja se nalaze u stanju socijalne potrebe i to: korisnike stalne novčane pomoći, korisnike dodatka za njegu i pomoć druge osobe I i II grupe po Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine FBiH” br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18) i Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom („Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 38/14 - Prečišćeni tekst, 38/16, 44/17 i 28/18), korisnike novčane naknade za pomoć i njegu od strane drugog lica - stara i nemoćna lica, lica koja imaju binarualni gubitak sluha od 95 do 100% po FOWER Sabine, samohrane roditelje, žrtve nasilja i lica preko 18 godina koja su izgubila pravo na smještaj u hraniteljsku porodicu. U periodu od 1. 1. 2018. do 31. 12. 2019. godine prosječno mjesečno je deset korisnika ostvarilo to pravo.

Sredstva za pomoć građanima

Ova pozicija uključuje: sredstva za subvencije građanima - dženaze/sahrane/ ukop, sredstva za pomoć građanima i sredstva za prihvatilište za prosjake i skitnice. Zaključno sa 31. 12. 2019. godine izvršenje budžeta odnosilo se na utrošak sredstava za reguliranje troškova dženaze/sahrane/ukopa, utrošak sredstava za pomoć građanima i utrošak sredstava za prihvatilište za prosjake i skitnice.

Tabela 10. Sredstva za pomoć građanima

	Iznos	Procent izvršenja
Sredstva za reguliranje troškova dženaze/sahrane/ukopa	100.051,05	97,14%
Sredstva za prihvatilište za prosjake i skitnice	148.800,00	100,00%
Sredstva za pomoć građanima (razne pomoći)	172.920,00	91,88%
UKUPNO	421.771,05	95,86 %

Izvor: Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu broj: 01-11-20995/20 (16.6. 2020. godine)

Subvencioniranje troškova grijanja socijalnim kategorijama stanovništva

Subvencioniranje troškova grijanja korisnicima koji su ostvarili pravo na to u skladu s Uredbom o subvencioniranju troškova grijanja izvršeno je za mjesece januar, februar, mart, novembar i decembar 2019. godine, i to za korisnike koji kao energente koriste gas, centralno grijanje, električnu energiju i čvrsto gorivo. Prosječan mjesečni broj korisnika koji su ostvarili pravo na subvencije grijanja bio je 1.463 za mjesece januar, februar i mart, a za novembar i decembar 1.366 korisnika. Izvršenje Budžeta KS za te namjene iznosi 617.080 KM ili 87,95%. U tabeli 2 prikazani su prethodno opisani finansijski rashodi s budžetske pozicije Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, s komparativnim pokazateljima za period 2018. i 2019. godine te dostupni podaci o finansijskom planiranju za 2020. godinu. Sveukupni rashodi i izdaci Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona u odnosu na 2018. godinu povećani su za 7.602.325,21 KM.

U tabeli 1 u Prilogu 1 dat je prikaz prosječnog mjesečnog broja korisnika osnovnih prava iz socijalne zaštite kao i prosječni mjesečni iznos finansijskih izdvajanja za period od 2011. godine zaključno s mjesecom junom 2020. godine.

Za taj prikaz korišteni su podaci iz godišnjih izvještaja Kantonalnog centra i godišnjih izvještaja o izvršenju Budžeta Kantona Sarajeva s pozicije Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, te publikacije pod nazivom „Analiza stanja pravnog i institucionalnog okvira u Kantonu Sarajevo u svrhu smanjivanja siromaštva i socijalne isključenosti u Kantonu Sarajevo”, objavljene 2017. godine.

Analizom pokazatelja iz tabele 1 u Prilogu 1 može se uočiti pad prosječnog mjesečnog broja korisnika stalne novčane pomoći, sa 573 korisnika u 2011. godini na prosječno mjesečno 504 korisnika za prvih šest mjeseci 2020. godine, što je za 69 prosječno mjesečno manje korisnika. Iako je značajnije smanjen broj korisnika, u posmatranom periodu došlo je do povećanja izdvajanja za korisnike stalne novčane pomoći. Prosječna mjesečna izdvajanja su u 2011. godini iznosila 102.622 KM a u prvih šest mjeseci 2020. godine 114.672,41 KM, što je prosječno mjesečno više za 12.050,41 KM. Razlog za to povećanje finansijskih izdvajanja odnosi se na dodatnu jednokratnu interventnu finansijsku podršku svim korisnicima stalne novčane pomoći u iznosu od 50,00 KM odmah po proglašenju stanja prirodne nesreće u Federaciji BiH. Interventna finansijska podrška u uslovima elementarne nesreće imala je za cilj pomoći korisnicima da tim sredstvima premoste dodatno pogoršane

uslove u kojima inače žive. Tim sredstvima je samo na trenutak ublaženo stanje socijalne potrebe. Značajnijeg dejstva na materijalne prilike u kojima korisnici žive nije bilo.

Dodatak za njegu i pomoć od druge osobe i novčana naknada za pomoć i njegu od strane druge osobe za stara i nemoćna lica u 2011. godini prosječno mjesečno je ostvarilo pravo 2.950 korisnika u iznosu od 275.698,00 KM, dok je u prvih šest mjeseci 2020. godine prosječno mjesečno to pravo ostvarilo 1.726 korisnika u iznosu od 177.999,50 KM, što je manje za 1.224 korisnika i 97.698,50 KM. Značajne promjene u pogledu broja korisnika rezultat su izmjena pravnog osnova za ostvarivanje navedenih prava.

Najznačajniji pad broja korisnika i mjesečnih izdvajanja se desio kod korisnika jednokratne novčane pomoći. U 2011. godini prosječno mjesečno pravo na tu naknadu ostvarilo je 327 korisnika u iznosu od 31.096 KM, dok je isto pravo u prvih šest mjeseci prosječno mjesečno ostvarilo 86 korisnika u iznosu od 10.873,33 KM, što je manje za 241 korisnika i 20.222,67 KM. Izmjene i dopune Kantonalnog zakona, kojima su jasno precizirani uslovi pod kojima neko može ostvariti pravo po osnovu Kantonalnog zakona, dovele su do značajnog pada broja korisnika prava na jednokratnu novčanu pomoć.

U skladu sa Zakonom o hraniteljstvu Federacije BiH, svi korisnici prava na porodični smještaj kao usluge (utvrđene u Federalnom zakonu), a koja je zamijenjena pravom na smještaj u hraniteljsku porodicu, izuzimajući jednog korisnika, uvedeni su u pravo na smještaj u hraniteljsku porodicu. U 2019. godini to pravo je koristio 51 korisnik, a u prvih šest mjeseci 2020. godine to pravo su koristile 64 osobe.

Pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite u 2011. godini prosječno mjesečno je ostvarilo 828 korisnika a prosječni mjesečni iznos izdvajanja je bio 485.229,00 KM, dok je u prvih šest mjeseci 2020. godine prosječno mjesečno to pravo ostvarilo 875 korisnika, a prosječno mjesečno je izdvojeno 645.236,16 KM, što je više za 47 korisnika i 160.007,16 KM prosječno mjesečno.

Nažalost, u Kantonu Sarajevo još uvijek institucionalni smještaj prednjači u odnosu na vaninstitucionalni. Nema dovoljno zainteresiranih porodica za prijem djece i odraslih osoba na hraniteljstvo, bez obzira na intenzivne i kontinuirane aktivnosti vladinog i nevladinog sektora na promociji hraniteljstva.

Pravo na topli obrok u 2011. godini ostvarila su prosječno mjesečno 5.584 korisnika, za šta je izdvajano prosječno mjesečno 222.474,00 KM. U prvih šest mjeseci 2020. godine prosječno mjesečno je to pravo ostvarilo 2.840 korisnika a izdvojeno je 64.523,61 KM, što je manje za 2.744 korisnika i 157.950,39 KM.

Do značajnog pada broja korisnika došlo je zbog zadržavanja istih uslova za ostvarivanje tog prava (cenzus i drugi uslovi), dok je osnovica (prosječna plaća ostvarena u Kantonu Sarajevo) kontinuirano rasla.

Ostvarivanje prava na subvencioniranje troškova grijanja u 2011. godini prosječno mjesečno ostvarilo je 912 korisnika odnosno 63.632,00 KM, a u 2020. godini to pravo je ostvarilo 1.415 korisnika, za šta je prosječno mjesečno isplaćeno 141.733,33 KM, što je više za 503 korisnika i 78.101,33 KM.

Tabela 11. Prosječni mjesečni broj korisnika osnovnih prava socijalne zaštite i finansijskih izdvajanja u KS za period 2011-2020. godine

	GODINA											Januar - juni 2020	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019				
Prosječni mjesečni broj korisnika i realiziranih sredstava													
Stalna novčana pomoć	Broj korisnika	573	553	538	515	505	496	495	487	506	504		
	KM mjesečno	102.622	99.341	96.879	93.229	91.263	90.974	91.283,13	91.333,74	91.832	114.672,4		
Jednokratna novčana pomoć	Broj korisnika	327	370	334	141	102	71	81	81	74	86		
	KM mjesečno	31.096	36.424	31.919	13.574	10.498	7.441	8.000,0	8.944,16	9.239,00	10.873,3		
Izuzetna novčana pomoć	Broj korisnika	29	35	27	16	16	25	26	33	31	34		
	KM mjesečno	6.655	8.276	6.520	3.718	3.812	5.865	7.200,00	7.802,50	8.215,00	8.726,0		
Novčana naknada za vrijeme čekanja na zaposlenje	Broj korisnika	488	501	497	481	487	492	519	490	455	449		
	KM mjesečno	59.010	61.040	59.882	57.930	58.820	59.180	62.000,0	59.340,00	57.747,12	61.609,6		
Smještaj u drugu porodicu/hraniteljsku porodicu	Broj korisnika	54	53	51	56	55	53	31	61	17	1		
	KM mjesečno	23.796	23.037	22.171	23.115	21.680	21.032	21.603,10	25.011,46	7.490,36	587,3		
Smještaj u hraniteljsku porodicu	Broj korisnika	-	-	-	-	-	-	-	-	51	64		
	KM mjesečno	-	-	-	-	-	-	-	-	21.606,00	26.018,0		
Smještaj u ustanovu socijalne zaštite	Broj korisnika	828	844	840	832	864	1006	979	922	903	875		
	KM mjesečno	485.229	501.414	505.143	579.555	603.985	678.150	659.180	639.432,9	622.382,0	645.236,2		
Zdravstvena zaštita	Broj korisnika	1.916	1.943	2.014	1.960	1.912	1.880	499	497	503	516		
	KM mjesečno	38.079	39.932	40.278	39.124	37.426	37.638	9.980,00	9.940,00	10.820,00	10.320,0		

OSNOVNA PRAVA

OSNOVNA PRAVA												
Vanredno školovanje	Broj korisnika	6	65	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	KM mjesečno	4.235	5.646	269	-	-	-	-	-	-	-	-
Subvencioniranje troškova grijanja	Broj korisnika	912	760	754	717	635	561	1214	1084	1366	1415	
	KM mjesečno	63.632	63.977	58.917	50.238	44.965	39.674	84.980,00	94.878,00	123.416	141.733,33	
Reguliranje naknade troškova za dizeneze/sahrane/ukoje	Broj korisnika	12	8	6	8	4	5	6	6	6	7	
	KM mjesečno	9.235	8.898	6.702	7.654	6.484	7.103	8.337,00	8.337,00	8.337,00	8.754,83	
Pravo na topli obrok	Broj korisnika	5.584	6.011	6.226	5.079	4.411	4.016	3.607	3.423	3.174	2.840	
	KM mjesečno	222.474	263.837	293.626	157.330	117.855	147.063	115.239,82	138.467,99	129.079,00	64.523,61	
Pregled ljegarskih komisija	Broj korisnika	152	123	108	136	146	132	120	78	104	48	
	KM mjesečno	15.045	11.043	9.314	13.777	17.562	13.397	31.200,00	7.924,91	10.540,50	4.699,91	
Pomoć ustanovama i građanima	Broj korisnika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	KM mjesečno	17.970	16.916	28.333	27.144	19.420	21.805	27.470,94	28.064,15	26.810,00	-	
Smještaj socijalnih kategorija podstanarstva "Otes"	Broj korisnika	70	48	50	40	38	36	66	66	66	66	
	KM mjesečno	79.569	79.585	79.777	80.397	81.130	81.253	74.362,70	75.998,20	77.650,65	-	
PTT troškovi	Broj korisnika	1.850	2.500	1.500	1.600	1.700	1.800	2.100	2.580	2.500	2.300	
	KM mjesečno	8.750	11.043	5.000	6.328	7.818	8.166	9.029,00	10.601,00	11.046,00	9.996,00	
UKUPNO PROSJEČNO MJESEČNO	Broj korisnika	13.832	14.551	15.019	12.972	11.529	10.933	11.698	11.691	11.554	10.931	
	(Izdvojena sredstva)	1.443.555	1.533.178	1.586.597	1.429.706	1.339.964	1.391.247	1.387.975,69	1.320.618,54	1.389.059,63	1.276.995,27	

Izvor: Analiza pravnog i institucionalnog okvira u KS u svrhu smanjivanja siromaštva i socijalne isključenosti u KS, Vlada KS, juli 2017. godine, Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2019. godinu, broj: 01-11-20995/20, 16. 6. 2020. godine, Izvještaj Vlade KS o izvršenju Budžeta KS za 2018. godinu, broj: 01-05-25462/19, 24. 6. 2019. godine, Izvještaj o radu sa izvještajem o finansijskom poslovanju JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ za 2018. godinu, Izvještaj o radu sa izvještajem o finansijskom poslovanju JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ za 2019. godinu

Generalno, primjetan je pad broja korisnika u odnosu na ukupnu socijalnu situaciju u kojoj žive građani Kantona Sarajevo, a posebno je zanimljiv pad broja materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih lica. Iz izvještaja o radu koji su korišteni kao izvor podataka nije moguće sigurno zaključiti šta je uzrok takvog kretanja u analiziranom periodu. Materijalna davanja po osnovu socijalne zaštite (s obzirom na iznose) ne utiču bitnije na eliminaciju siromaštva korisnika prava.

Također, uočava se rast broja korisnika smještenih u ustanove socijalne zaštite, što za posljedicu ima procentualno najveća izdvajanja sredstava u odnosu na druga prava korisnika po osnovu socijalne zaštite. Raste i broj osoba koje se obraćaju za pomoć ustanovama socijalne zaštite koje ostvaruju prihode po raznim osnovama (plaće, penzije itd.), ali im isti očigledno nisu dovoljni za podmirenje osnovnih životnih potreba. Takvo stanje zasigurno je i posljedica nedovoljne uređenosti sistema praćenja, interveniranja u pogledu cenzusa za ostvarivanje određenih prava kao i dugoročnijeg planiranja.

2. Pregled utroška finansijskih sredstava za funkcioniranje i rad kantonalnih ustanova socijalne zaštite finansiranih iz Budžeta Kantona Sarajevo

U okviru Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo funkcionira osam javnih ustanova:

- JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“
- JU „Kantonalni centar za socijalni rad“
- KJU „Dom za djecu bez roditeljskog staranja“
- KJU „Dom za socijalno zdravstveno zbrinjavanje osoba sa invaliditetom i drugih osoba“
- JU „Odgojni centar Kantona Sarajevo“
- KJU „Terapijska zajednica - Kampus Kantona Sarajevo“ (u daljnjem tekstu: Terapijska zajednica)
- KJU „Porodično savjetovalište“
- KJU „Gerontološki centar“

Sredstva za rad tih ustanova osiguravaju se iz Budžeta Kantona Sarajevo, s pozicije Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice.

Ukupno šest od osam javnih ustanova iz oblasti socijalne zaštite svoje poslovanje obavlja putem JRT Kantona Sarajevo, a podaci o njihovom poslovanju su u potpunosti dostupni i transparentni. Služba za zapošljavanje posluje izvan JRT po posebnim zakonima iz oblasti rada i zapošljavanja, dok ostaje nejasno zbog čega još uvijek Gerontološki centar posluje izvan JRT Kantona Sarajevo.

Ostvarenim uvidom u finansijske planove javnih ustanova iz oblasti socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo za period 2018-2020. godine može se primijetiti povećanje izdvajanja budžetskih sredstava za funkcioniranje ustanova socijalne zaštite.

U sistemu socijalne zaštite među najvažnije resurse ubrajaju se ukupni institucionalni kapaciteti i ljudski resursi. Najvažniji institucionalni kapaciteti nalaze se u institucijama Kantona i ustanovama iz oblasti socijalne zaštite. Te ustanove su od posebnog značaja za sistem, a među njima ključnu ulogu ima Kantonalni centar za socijalni rad zbog svojih ovlaštenja i djelokruga rada.

Analizom finansijskih izdvajanja za Kantonalni centar u periodu 2018-2020. godina može se utvrditi da je budžet ustanove u 2020. godini u odnosu na 2018. godinu povećan za 616.876,00 KM, a u odnosu na 2019. godinu za 36.800,00 KM. Broj odobrenih radnika u 2020. godini je 164, što predstavlja povećanje za 16 radnika u odnosu na 2018. godinu i sedam radnika u odnosu na 2019. godinu.

Grubim uvidom u statističke pokazatelje moglo bi se činiti da je to povećanje značajno, da Kantonalni centar posjeduje materijalne i kadrovske resurse kojima može odgovoriti na ogromne zahtjeve velikog broja različitih kategorija korisnika.

Međutim, činjenice pokazuju da ta ustanova već duži niz godina evidentira smanjenje broja radnika kao i budžetskih izdvajanja što je 2018. godine dostiglo vrhunac, tako da se odobrenim povećanjem broja radnika i povećanjem budžetskih izdvajanja u periodu 2018-2020. godina ustvari stanje po ovim varijablama vraća tek na stanje u 2010. godini. Istovremeno, Kantonalni centar još uvijek ne ispunjava propisane minimalne standarde za rad ove ustanove socijalne zaštite.

Daljnjom analizom planiranih budžetskih izdvajanja i odobrenog broja radnika vidljivo je da sredstva na poziciji plaća i naknada troškova zaposlenih te doprinosa poslodavca nisu dostatna za zapošljavanje planiranih i odobrenih 164 radnika, kako je to predstavljeno usvojenim Budžetom Kantona Sarajevo, tako da ova ustanova nije u mogućnosti zaposliti više od 152 radnika koliko je i bilo zaposleno u vrijeme sačinjavanja ove analize.

U mjesecu maju 2020. godine, a nakon proglašenja stanja prirodne nesreće u Federaciji BiH, usvojen je Rebalans Budžeta Kantona Sarajevo kojim su Kantonalnom centru umanjena sredstva sa 5.253.109,00 KM na 4.830.275,00 KM, a umanjenje sredstava ukupno iznosi **422.834,00 KM**.

Umanjena su sredstva na poziciji plaća i naknada troškova zaposlenih, doprinosa poslodavca te ugovorenih i drugih usluga, zbog čega se posebno u vrijeme proglašenja stanja prirodne nesreće u Federaciji BiH značajno umanjuju finansijski kapaciteti ove ustanove da blagovremeno odgovori na nove zahtjeve socijalno ugroženih kategorija stanovništva.

Za umanjnje sredstava u ovom obimu ustanovi koja je nosilac gotovo svih aktivnosti u oblasti socijalne zaštite u vrijeme proglašenja stanja prirodne nesreće gotovo da nije moguće pronaći racionalan razlog.

Ostalim ustanovama socijalne zaštite Rebalansom Budžeta KS za 2020. godinu umanjena su budžetska sredstva i to:

- Dom za djecu bez roditeljskog staranja, iznos od **3.645 KM**;
- Odgojni centar, iznos od **48.543 KM**;
- Dom Nahorevo, iznos od **257.169 KM**;
- Terapijska zajednica, iznos od **149.169 KM**;
- Porodično savjetovalište, iznos od **79.773 KM**.

Tabela 12. Budžet ustanova socijalne zaštite u KS za period 2018-2020. godine

	Plaće i naknade troškova zaposlenih 611.000	Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi 612.000	Izdaci za materijal i usluge 613.000	Tekući transferi 614.000	Izdaci za nabavku stalnih sredstava i rekonstrukciju 821.000	Broj radnika	Ukupno BKS za 2018.	Ukupno BKS za 2019.	Ukupno BKS za 2020.	Rebalans BKS za 2020.
CENTAR ZA SOCIJALNI RAD	IZVRŠENJE BKS 2018. GODINA	4.317.649,80	329.945,12	349.064,76	21.709,64	148				
	IZVRŠENJE BKS 2019. GODINA	3.665.475,01	330.215,33	446.456,53	6.272,36	157	4.213.399	4.793.475	5.253.109	4.830.275
	PLAN BKS 2020.	3.951.036	354.082	428.057	10.100	164				
DOM ZA DJECU BEZ RODITELJSKOG STARANJA	IZVRŠENJE BKS 2018. GODINA	1.740.079,96	154.955,55	1.286.891,66	61.704,26	68				
	IZVRŠENJE BKS 2019. GODINA	1.871.181,44	165.462,39	1.631.195,19	16.509,48	68	2.003.744	2.511.366	2.309.175	2.305.530
	PLAN BKS 2020.	1.542.426	137.962	555.353	100,00	68				
DOM ZA SOCIJALNO I ZDRAVSTVENO ZBRINJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM I DRUGIH OSOBA	IZVRŠENJE BKS 2018. GODINA	1.740.079,96	154.955,55	1.286.891,66	61.704,26	88				
	IZVRŠENJE BKS 2019. GODINA	1.871.181,44	165.462,39	1.631.195,19	16.509,48	88	3.692.420	4.107.864	3.905.778	3.850.695
	PLAN BKS 2020.	1.791.611	153.795	1.824.089	50.000	91				

ODGOJNI CENTAR	IZVRŠENJE BKS 2018. GODINA	789.135,5	72.599,9	122.693,1	00,00	18.976,72	35	971.030	1.118.870	1.222.912	1.174.369
	IZVRŠENJE BKS 2019. GODINA	832.308,1	76.941,6	133.550,0	00,00	69.369,13	35				
	PLAN BKS 2020.	976.069	88.955	107.945	200,00	1200,00	40				
TERAPIJSKA ZAJEDNICA KAMPUS KS	IZVRŠENJE BKS 2018. GODINA	1.549.770,55	138.625,67	357.416,13	170.557,32	69.074,40	67	2.610.719	2.158.691	2.112.085	1.962.916
	IZVRŠENJE BKS 2019. GODINA	1.577.043,52	141.847,00	219.593,44	34.333,14	114.025,50	67				
	PLAN BKS 2020.	1.543.096	137.252	251.968	600,00	30.000	62				
PORODIČNO SAVJETOVALIŠTE	IZVRŠENJE BKS 2018. GODINA	535.846,0	48.721,00	79.461,49	16.747,62	27.456,00	22	743.703	799.589	854.240	774.467
	IZVRŠENJE BKS 2019. GODINA	491.136,4	45.421,29	83.183,76	19.922,64	129.937,08	22				
	PLAN BKS 2020.	606.231	53.543	114.493	200,00	0,00	25				
GERONTOLOŠKI CENTAR	IZVRŠENJE BKS 2018. GODINA	1.736.313,9	182.313,12	1.191.039,02	-	9.776,93	105	3.457.623,19	3.592.709,48	-	-
	IZVRŠENJE BKS 2019. GODINA	1.935.563	203.234,37	1.113.313,12	-	473.280,07	116				
	PLAN BKS 2020.										

Iz predstavljenih finansijskih planova javnih ustanova iz oblasti socijalne zaštite za period 2018-2020. godina (tabela broj 4) vidljivo je da struktura budžetskih izdvajanja za funkcioniranje i rad ovih ustanova nije u potpunosti zasnovana na principu: djelatnost ustanove - broj i struktura korisnika - broj i struktura zaposlenih, na osnovu kojeg bi se iznosi ukupnih budžetskih izdvajanja kao i pozicije finansijskih planova trebale značajnije korigirati.

U izvještajima ustanova kao što je Gerontološki centar koji posluje izvan JRT Kantona Sarajevo nije jasan razlog povećanja broja zaposlenih za više od 10% (11 novozaposlenih) u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu, jer nije došlo do povećanja obima poslova niti proširenja djelatnosti ustanove. Kod te ustanove se bilježe i značajna povećanja prihoda iz Budžeta KS s pozicije Ministarstva kroz transfere podrške radu te ustanove.

Pažljivom analizom godišnjih finansijskih planova ustanova socijalne zaštite uočava se značajno izdvajanje sredstava iz Budžeta Kantona Sarajevo za njihovo funkcioniranje.

Planiranje, odobravanje i izvršenje budžeta

Kanton Sarajevo, kao osnivač ustanova socijalne zaštite, do mjeseca septembra 2020. godine nije razmatrao niti usvojio Program rada s finansijskim planom javnih ustanova iz oblasti socijalne zaštite za 2020. godinu. Navedena činjenica ukazuje da se sistemu socijalne zaštite ne posvećuje dovoljno pažnje, što otežava posebno strateška planiranja, razvoj ljudskih resursa i planiranje promjena u sistemu socijalne zaštite kroz blagovremeno praćenje zahtjeva i stanja potreba korisnika usluga.

Ne manje važan problem može biti činjenica da se finansijsko planiranje vrši na nivou godišnjih programa rada. Ovdje se uglavnom radi o kratkoročnim planiranjima koja su uslovljena odobrenim finansijskim sredstvima. Odobrena finansijska sredstva tako postaju osnov za planiranje, dok svi drugi faktori, među kojima su i potrebe korisnika, imaju manji značaj.

Osnovna primjedba godišnjim programima rada ustanova je što oni nisu zasnovani na utvrđenim potrebama, jer je izostalo kontinuirano praćenje i analiza potreba.

Sistem praćenja, izvještavanja i evaluacije

Opći sistem praćenja i izvještavanja

Kroz redovno godišnje izvještavanje, ili na zahtjev, ustanove socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo informiraju Ministarstvo, Vladu Kantona Sarajevo i Skupštinu Kantona Sarajevo o kretanju broja korisnika, ostvarenim pravima i pruženim uslugama.

Prilikom postupanja po zahtjevima za ostvarivanje navedenih prava, Centar kao prvostepeni organ postupa u skladu s odredbama Zakona o zaštiti ličnih podataka („Službeni glasnik BiH”, broj 49/06, 76/11 i 89/11) i Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH”, broj 59/09 i 66/16 - Prečišćeni tekst).

Monitoring *ad hoc* programa, kao i drugih politika se ne radi ili se ograničeno radi i to na taj način da se o realizaciji određene aktivnosti sačinjava informacija ili izvještaj kojim se donosioci politike upoznaju s provedenim aktivnostima.

O svim važnijim pitanjima koja se tiču prava i usluga koje pružaju ustanove socijalne zaštite građani su informirani putem web-stranica ustanova, društvenih mreža, portala, dnevnih i sedmičnih listova, gostovanja u TV i radioemisijama.

Radi bolje dostupnosti prava i usluga iz socijalne, dječije i porodične zaštite na nivou Kantona Sarajevo, građanima je učinjen dostupnim E-registar i Mapa prava i usluga.

Prikupljanje i upravljanje podacima (ankete i MIS)

Evidencije

Evidencije korisnika prava, oblika, mjera i usluga u ustanovama socijalne zaštite vode se u skladu sa u zakonima i podzakonskim aktima propisanim obrascima, internim uputstvima o vođenju evidencija koja propisuju ustanove socijalne zaštite, te internim evidencijama stručnih radnika po stručnim cjelinama koje se uspostavljaju zbog ekonomičnije, efikasnije i kvalitetnije kako interne komunikacije s kolegama tako i s drugim institucijama (npr. sudom).

Propisani obrasci sadrže ograničene podatke na osnovu kojih nije moguće sačinjavati kvalitetne analize, informacije i izvještaje, niti je moguće pristupati pripremi kvalitetnih planova podrške i zaštite korisnika, kao ni pripremi programa socijalne zaštite građana.

Zbog nepotpunih podataka vrlo često nije moguće osigurati potpuno, blagovremeno i tačno obavještanje javnosti o kretanju odgovarajućih pojava.

Međutim, na pitanje postavljeno rukovodiocima u anketi „Pratite li promjene koje se dešavaju u mikro i makro prostoru u kojem djeluje vaša ustanova/ služba/NVO/UG i prilagođavate li djelatnost tim promjenama?“, većina rukovodilaca ima percepciju da prati promjene i to njih 14, dok njih četvero smatra da se to ne radi u skladu s potrebama.

Takva percepcija stanja govori o potrebi boljeg informiranja rukovodilaca o važnosti i alatima za monitoring stanja i potreba korisničke populacije.

Baze podataka

Prema stavovima rukovodilaca izraženih kroz anketu, većina institucija, njih 15 (83,33%), pored informacionog sistema SOTAC vodi i dodatne evidencije o korisnicima, s tim da rukovodioci 11 ustanova/službi/NVO/UG navode da su uspostavili posebne evidencije o korisnicima, pravima i uslugama u vrijeme pandemije, a njih 11 da im je potrebna stručna podrška u razvijanju internih ili posebnih evidencija baza podataka.

OWIS je baza podataka za kancelarijsko poslovanje u Centru, dok je SOTAC baza za prikupljanje podataka o kategorijama korisnika, pravima, uslugama i mjerama socijalne zaštite.

OWIS, kao baza podataka za kancelarijsko poslovanje, daje mogućnost praćenja kretanja predmeta, rokova postupanja zaposlenika po predmetima, poštivanja rokova, kontrole sadržaja predmeta, dostupnosti svakog pojedinačnog dokumenta u predmetu i hitnog osiguranja svakog akta.

Baza SOTAC daje mogućnost prikupljanja podataka o broju korisnika po pravima i kategorijama korisnika, po spolu, dobi, novčanim iznosima, po mjestu stanovanja (urbano-ruralno) na mjesečnom nivou. Trenutno ne postoji mogućnost prikupljanja istih podataka na godišnjem nivou kao što i ne postoji mogućnost ukrštanja obilježja (broj žrtava nasilja npr. koji koriste stalnu novčanu pomoć ili broj osoba s duševnim smetnjama korisnika zdravstvene zaštite, broj djece s invaliditetom smještene u institucije, broj djece prema vrsti i stepenu invaliditeta...). Razlog tome je nedostatak podataka u ličnom kartonu korisnika (isti je potrebno doraditi u skladu s potrebama) i pristup zaposlenika prilikom unošenja podataka u program SOTAC.

Pored OWIS-a i SOTAC-a, Centar raspolaže sa informacionim sistemom za elektronsko vođenje podataka za žrtve nasilja, koji još uvijek nije u cijelosti zaživio.

Evaluacija programa/projekata

Evaluacija *ad hoc* programa, kao i drugih politika nije prepoznata kao alat za bolje dizajniranje podrške korisnicima i nije institucionalizirana niti budžetirana. U strogom značenju te riječi ne postoji rigorozna procjena efekata politika ili projekata u oblasti socijalne zaštite. Takva procjena efekata podrazumijeva procjenu relevantnosti, efektivnosti, efikasnosti, održivosti i uticaja određenog programa ili projekta ili prava. Ona obuhvata kvantitativnu i kvalitativnu analizu i služi prije svega unapređenju sistema. Pored toga, Pravilnikom nije obavezujuća niti interna procesna evaluacija zadovoljstva korisnika uslugama, što bi dalo dodatnu sliku o stanju i kvalitetu sistema. Također, zbog nepostojanja jasno utvrđenih kriterija evaluacije efekata ostvarenog prava, u praksi nije moguće na osnovu egzaktnih pokazatelja inicirati potrebne izmjene.

Dizajniranje i implementacija programa

Opći sistem dizajna programa i kvalificiranost

Osnovna prava korisnika socijalne zaštite utvrđena su Federalnim i Kantonalnim zakonom. Na osnovu Kantonalnog zakona, Vlada Kantona Sarajevo je s ciljem pružanja podrške socijalno najugroženijim pojedincima i porodicama donijela niz uredbi kojima nastoji osigurati minimum egzistencije porodicama u stanju socijalne potrebe. Prava po osnovu socijalne zaštite uslovljena su: nesposobnošću za rad i privređivanje; imovinom, pokretnom i nepokretnom; prihodima koje korisnici ostvaruju; mogućnošću osoba obaveznih na izdržavanje da ih izdržavaju; veličinom stambenog prostora; vlasništvom automobila;

nekorištenjem istog prava po nekom drugom osnovu itd.

Svako pojedinačno pravo bliže je uređeno zakonom ili uredbom kojom je to pravo utvrđeno.

Osnov za uvođenje u pravo pojedinaca, porodica i domaćinstava je ispunjenost propisanih uslova, a ne stanje procjene potrebe (izuzimajući povremena novčana davanja - jednokratne i izuzetne novčane pomoći).

Takav način uvođenja u pravo neminovno dovodi do pogrešnog ciljanja korisnika i diskriminacije onih koji ne mogu dokumentirati propisane uslove, a stvarno se nalaze u stanju socijalne potrebe.

Usluge koje pružaju ustanove socijalne zaštite mogu osvariti pojedinci, porodice i društvene grupe, nezavisno od materijalnih mogućnosti i korištenja nekog od oblika socijalne zaštite, radi zaštite njihovih prava i interesa i sprečavanja pojava i ublažavanja posljedica socijalnih problema.

Nivo koristi za korisnike

Osnov za utvrđivanje novčanih i drugih materijalnih davanja, vezano za socijalnu zaštitu i zaštitu porodice sa djecom, jeste prosječna neto plaća ostvarena u Kantonu Sarajevo u prethodnoj godini pomnožena s odgovarajućim koeficijentom prema Odluci o visini koeficijenta, za obračun prosječne neto plaće ostvarene u Kantonu Sarajevo koju donosi Vlada Kantona. Iznos najnižeg primanja domaćinstva koji se smatra dovoljnim za izdržavanje jednočlanog domaćinstva je 132,00 KM, a za svakog narednog člana domaćinstva ovaj iznos se uvećava za 10%.

Četvoročlana porodica korisnika prava na stalnu novčanu pomoć ostvaruje mjesečno iznos od 171,60 KM. Kada uzmemo u obzir iznos najniže penzije 372,00 KM ili najniže plaće 406,00 KM, jasno je da iznos stalne novčane pomoći nije dovoljan za preživljavanje četvoročlane porodice na mjesečnom nivou kao i da je ispod utvrđene linije siromaštva (388,00 KM - izračun za 2015. godinu). Može se čak i konstatirati da korisnici prava na stalnu novčanu pomoć žive u uslovima ekstremnog siromaštva.

Povremene intervencije s jednokratnom (132,00 KM²⁹) i izuzetnom novčanom pomoći (264,00 KM³⁰) ne mogu značajnije pomoći u prevazilaženju teškog materijalnog stanja. Na teško materijalno stanje ne utiče ni korištenje prava na topli obrok, kao ni prava na subvencioniranje troškova grijanja (na čije ime korisnici dobiju 500,00 KM za pet mjeseci trajanja sezone grijanja).

Korisnici su informirani o pravima, dužini trajanja prava i obavezni su obavijestiti nadležni prvostepeni organ (Centar) o svakoj promjeni koja bi mogla uticati na gubitak, obim i visinu stečenih prava u roku od petnaest dana od dana nastale promjene, odnosno saznanja o nastaloj promjeni. U

29 Može se ostvariti tri puta u toku kalendarske godine.

30 Može se ostvariti jedanput u toku kalendarske godine.

pravilu nema čekanja isplate priznatih prava. Izuzetak je smještaj u ustanove socijalne zaštite koji zavisi od raspoloživih slobodnih mjesta u odgovarajućoj ustanovi za smještaj. Sva propisana prava se isplaćuju na mjesečnom nivou.

Potrebe za uslugama socijalne zaštite se također ne prate. Na nivou Kantona Sarajevo nije provedeno nijedno ozbiljno istraživanje kojim bi se utvrdilo za kojim uslugama građani imaju potrebu. S obzirom na to da nema adekvatnih i egzaktnih pokazatelja o potrebama građana za socijalnim uslugama, socijalne usluge prema potrebama građana nisu ni normirane, niti je formirana mreža pružalaca socijalnih usluga. Nema ni jasno definirane politike prijavljivanja, evidentiranja, evaluacije potreba za uslugama i njihovog normiranja.

Aranžmani implementacije

Centar kao nadležna institucija za implementaciju politika u oblasti socijalne zaštite ima jasno propisane korake postupanja za provođenje postupaka ostvarivanja socijalnih prava i usluga. Centar nema dovoljno ljudskih resursa koji bi maksimalno bili posvećeni korisnicima kao ni drugih resursa za efikasno upravljanje postupcima i za uspješnost drugih programa koji su mu stavljeni u nadležnost. Postupke uvođenja u pravo provode pravnici, a broj zaposlenih pravnika je znatno manji od standardima propisanog i u praksi potrebnog broja, posebno ako se ima na umu da u postupcima koje vode imaju obavezu paralelno pratiti poštivanje drugih propisa koji obavezuju na zaštitu ličnih podataka, poštivanje principa nediskriminacije osiguranja zakonom definiranog prava na pristup informacijama svakoj osobi koja podnese zahtjev itd.

Identifikacija, provjera prihvatljivosti korisnika

Korisnici se identificiraju u Centru nakon podnesenog zahtjeva za ostvarivanje nekog od prava. Uz zahtjev podnosioci dostavljaju dokaze o prijavi prebivališta/ boravišta, broju članova domaćinstva, prihodima svih članova domaćinstva, dokaze o vlasništvu pokretne i nepokretne imovine, stambenom statusu, dokaze o zdravstvenom stanju/medicinsku dokumentaciju, nalaze i mišljenje nadležne ljekarske komisije i sl. Podnosilac zahtjeva je oslobođen troškova koje uzrokuje dostava tražene dokumentacije.

Podaci o korisniku i članovima domaćinstva se unose u bazu podataka SOTAC.

Donošenje odluke po pokrenutom zahtjevu zavisi od rokova dostave potrebne dokumentacije od strane podnosioca zahtjeva, a odluka se donosi odmah po kompletiranju dokumentacije od strane podnosioca zahtjeva.

Korisnici mogu aplicirati za ostvarivanje svih prava propisanih zakonskim i podzakonskim aktima, a postupci za podnošenje zahtjeva su lako razumljivi i prilagođeni svim nivoima pismenosti i obrazovanja korisnika.

U skladu s propisanom metodologijom, Centar informira Ministarstvo, Vladu i Skupštinu Kantona Sarajevo, o kretanju broja korisnika, ostvarenim pravima i pruženim uslugama.

Upis u pravo

Postupak za ostvarivanje gore navedenih prava pokreće se na zahtjev/molbu osobe, člana domaćinstva ili po službenoj dužnosti. U slučaju da stranka nije zadovoljna odlukom ili obimom priznatih prava ili uslugom, ista može izjaviti žalbu i tužbu kao redovni pravni lijek.

Isporuka benefita/koristi/prava

Prava koja ostvaruju korisnici utvrđuju se u novčanom iznosu. Visina novčanih iznosa je utvrđena Instrukcijom o iznosima novčanih davanja po Kantonalnom zakonu. Način isplate novčanih iznosa definiran je Uputstvom o načinu isporuke novčanih davanja prema kojem se isplata novčanih davanja vrši putem bankovnih računa korisnika kroz sljedeće korake:

Centar dostavlja dokumentaciju Ministarstvu za isplatu, ukoliko dokumentacija nije kompletna, vraća se na dopunu onome ko ju je dostavio da se kompletira i dopuni. Uz dokumentaciju se dostavlja Nalog za isplatu koji popunjava osoba koja je pripremila podatke za unos. Nalog potpisuje ovlašteno lice i daje saglasnost da se izvrši plaćanje. Nakon potpisa Naloga, podaci se unose u sistem trezora, iz Budžeta Kantona Sarajevo s pozicije Ministarstva se vrši transfer sredstava korisnicima prava. Korisnici se putem Press službe Kantona obavještavaju o izvršenom transferu sredstava.

Obavijest o doznačenim sredstvima i broju korisnika stavlja se na web-stranicu Ministarstva.

Način isplate davanja u skladu s *ad hoc* programima utvrđuje se samim programima. Interventni programi namijenjeni korisnicima realizirani su u novčanom obliku i putem bankovnih računa na isti način na koji se vrši isplata sredstava korisnicima prava.

Kantonalnim zakonom je ustanovljena obaveza vođenja elektronske

evidencije korisnika prava iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom, ostvarenih po osnovu Federalnog i Kantonalnog zakona i podzakonskih akata. Korisniku se obustavlja isplata prava u skladu sa Zakonom i podzakonskim aktom propisanim uslovima (ukoliko su se izmijenile okolnosti pod kojim je ostvario prava).

Mehanizmi za žalbe i prigovore

Poslove socijalne zaštite u prvom stepenu obavlja Centar, putem općinskih službi socijalne zaštite. Na prvostepena rješenja korisnici imaju pravo žalbe. Podnošenje žalbe je moguće na taj način da korisnik žalbu može napisati samostalno, koristiti usluge besplatne pravne pomoći, angažirati profesionalca-advokata za sačinjavanje žalbe, ili u prvostepenom organu izjaviti žalbu usmeno na zapisnik stručnom licu prvostepenog organa. Na taj način je podnošenje žalbe učinjeno dostupnim svakoj stranci bez obzira na pismenost ili nivo obrazovanja.

U drugostepenom postupku o pravima i obavezama po osnovu Kantonalnog zakona rješava Ministarstvo. U slučaju da stranka nije zadovoljna odlukom drugostepenog organa, može pokrenuti upravni spor pred sudom.

Diseminacija informacija i svijest

U odluci/rješenju o ostvarivanju prava navedena je visina novčane naknade po osnovu ostvarenog prava, datum početka ostvarivanja prava, kad i pod kojim uslovima prestaje pravo, da li je predviđena revizija prava i u kojim vremenskim intervalima se radi, obaveza korisnika da prijavi svaku promjenu od značaja za gubitak, visinu i trajanje priznatog prava i druga pitanja od značaja za ostvarivanje prava.

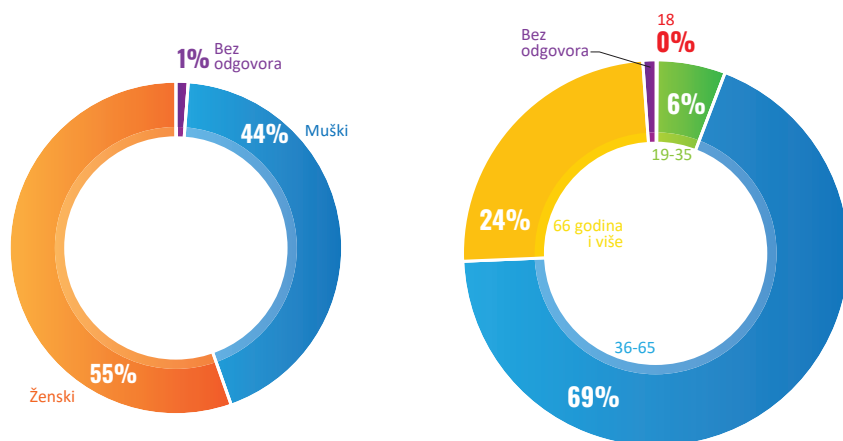
Korisnici se redovno i uredno informiraju o svim pitanjima od značaja za isplate novčanih davanja koja ostvaruju po osnovu priznatog prava, kao što su izmjene visine iznosa novčanih davanja na koja su ostvarili pravo, izmjene propisa kojim se usklađuju iznosi, reviziji prava na ostvarena davanja, rokovima za reviziju, dokumentaciji koju trebaju obnoviti i sl.

O prethodno navedenom korisnici se informiraju putem web-stranica Ministarstva i ustanova socijalne zaštite, Kantonalne televizije Sarajevo, web-portala, elektronskih i pisanih medija i drugih sredstava informiranja.

Rezultati anketnog istraživanja o karakteristikama stavova korisnika prava

Od ukupno 1.345 osoba, korisnika prava koji su učestvovali u anketi, podatke za sebe su dala 1.152 (86%) ispitanika, za 94 njih ili 7% podatke je dao neki drugi član porodice [suprug/a 53 (4%), sin/kćerka 15 (1%), susjed/a 14(1%)]. Jedan upitnik nije imao podatke o davaocu podataka. Od ukupno 1.345 osoba, korisnika prava koji su učestvovali u anketi, bilo je 584 (43%) muškaraca i 745 (55%) žena, a 16 (1%) anketiranih osoba nije dalo odgovor na pitanje o spolu (grafikon 5). U anketi jedan ispitanik je pripadao starosnoj grupi 0-18 godina, 77 ispitanika (6%) je pripadalo starosnoj grupi 19-35 godina. Iz starosne grupe 36-65 godina bilo je najviše ispitanika, njih 922 (69%), a preko 65 godina njih 330 (24%). U anketi je bilo i 15 (1%) osoba koje se nisu izjasnile na pitanje o starosti (grafikon 5).

Grafikon 5. Spolna i starosna struktura korisnika prava, učesnika u anketi

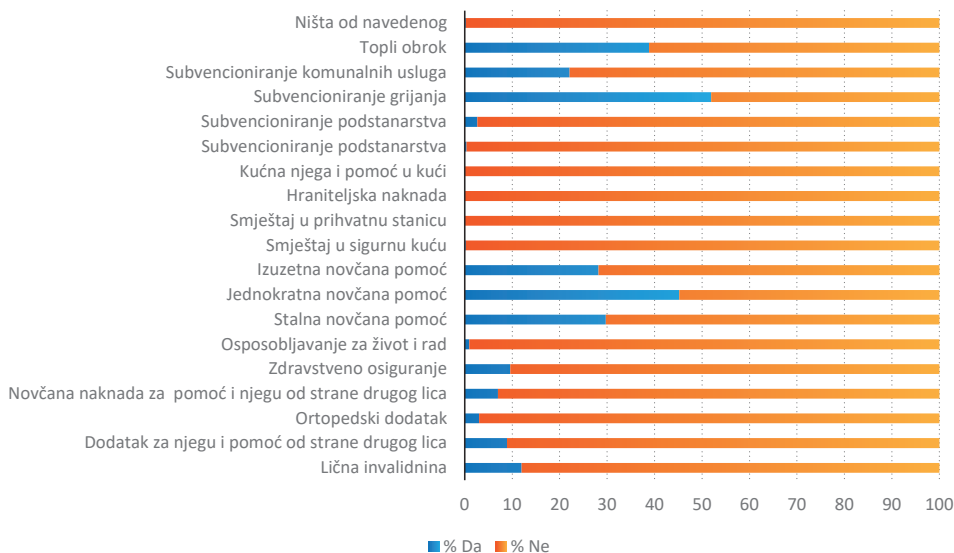

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Prema mjestu stanovanja, 972 ili 72% anketiranih živjelo je u urbanim mjestima, 349 ili 26% anketiranih je živjelo u ruralnim mjestima i 24 ili 2% upitnika je bilo bez odgovora na pitanje o mjestu stanovanja. Najviše anketiranih korisnika prava imalo je SSS, njih 575 ili 43%, OŠ je imalo završeno 476 ili 35% korisnika, bez obrazovanja je bilo 234 ili 17% i VSS/VŠS je imalo 49 ili 4% anketiranih, a 11 ili 1% upitnika je bilo bez odgovora na pitanje o obrazovanju.

Prava koja korisnici ostvaruju prikazana su na grafikonu 6.

Grafikon 6. Prava koja korisnici ostvaruju

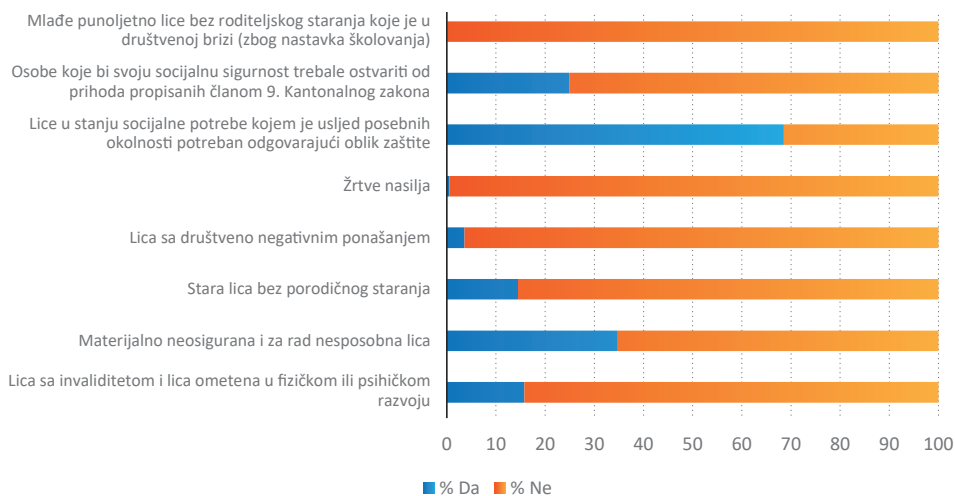
Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

U nastavku slijede neka od prava, za njih ukupno 1.345 ispitanika, koje član domaćinstva ostvaruje iz socijalne i dječije zaštite. Pravo na smještaj djeteta u hraniteljsku porodicu ima četvero ispitanih. Smještaj u ustanovu socijalne zaštite ostvaruje 20 (1%) djece. Pravo na smještaj odrasle osobe u ustanovu socijalne zaštite ima četvero ispitanih. Pravo na osposobljavanje za samostalan život i rad ima njih 12 (1%), pravo na ličnu invalidninu ima 66 (5%) ispitanih, pravo na dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica ima 60 (4%) ispitanih, pravo na dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica ima 23 (2%) ispitanih, pravo na novčanu naknadu za pomoć i njegu od strane drugog lica ima 27 (2%) ispitanih. Pravo na smještaj u sigurnu kuću ima jedna ispitanica osoba.

Smještaj odrasle osobe u hraniteljsku porodicu, smještaj u prihvatnu stanicu i pravo na kućnu njegu i pomoć u kući nema niko od anketiranih.

Kategorije korisnika prava iz socijalne i dječije zaštite prikazane su na grafikonu 7.

Grafikon 7. Kategorije korisnika prava iz socijalne i dječije zaštite

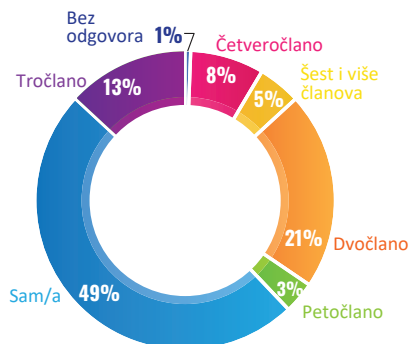

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Pregled domaćinstva po broju članova i po broju djece u domaćinstvu dat je na grafikonima 8 i 9.

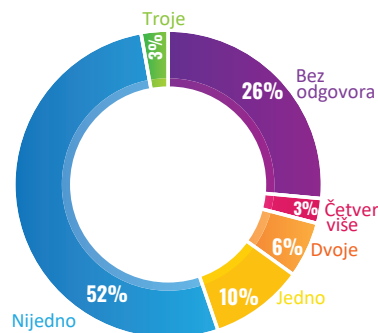
Od ukupnog broja ispitanika, njih 41 (3%) je izjavilo da ima jedno dijete s invaliditetom u domaćinstvu, a troje ispitanih je reklo da ima dvoje djece s invaliditetom. Na pitanje o invaliditetu djece članova domaćinstva 972 (72%) ispitanih nije dalo odgovor.

Grafikon 8. Broj članova domaćinstva

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

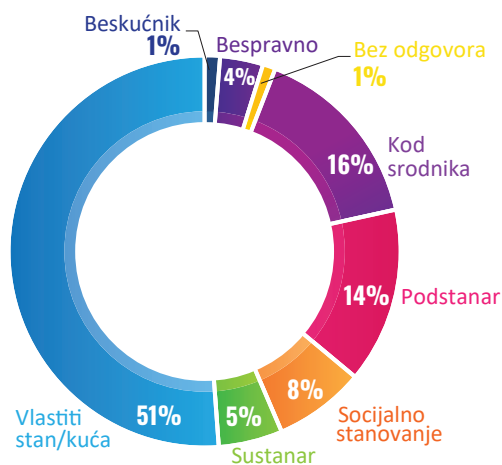
Grafikon 9. Broj djece u domaćinstvu

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Od ukupno 1.345 osoba, korisnika prava koji su učestvovali u anketi, vlastiti stan/kuću je imalo njih 688 (51%), kod srodnika je živjelo 211 (16%) ispitanika, kao podstanari je živjelo 195 (14%) ispitanika, korisnika socijalnog stanovanja je bilo 101 (8%) ispitanik, sustanara je bio 71 (5%) ispitanik, bespravno je koristilo stambenu jedinicu 48 (4%) ispitanika, beskućnika je bilo 17 (1%) i bez odgovora je ostalo 14 (1%) upitnika (grafikon 10).

Grafikon 10. Stambene prilike korisnika

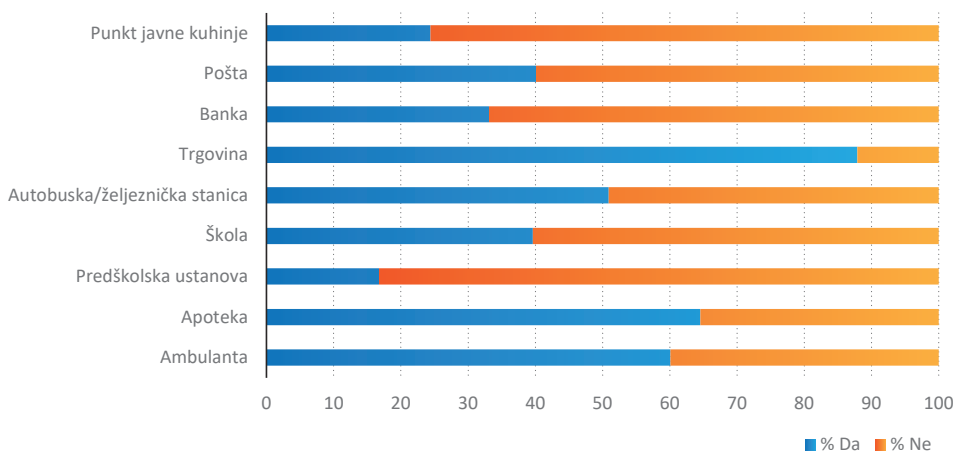

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Elementarne životne uslove, struju, vodu, kanalizaciju, posjeduje većina domaćinstava. Struju i vodu nemaju po 60 (4%) domaćinstava, a kanalizaciju nemaju 102 (8%) domaćinstva. Grijanje imaju 452 domaćinstva ili njih 34%, dok ostala domaćinstva, njih 893 ili 66% nema grijanje.

Na pitanje vezano za dostupnost infrastrukture korisniku, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 11.

Grafikon 11. Dostupnost infrastrukture korisniku

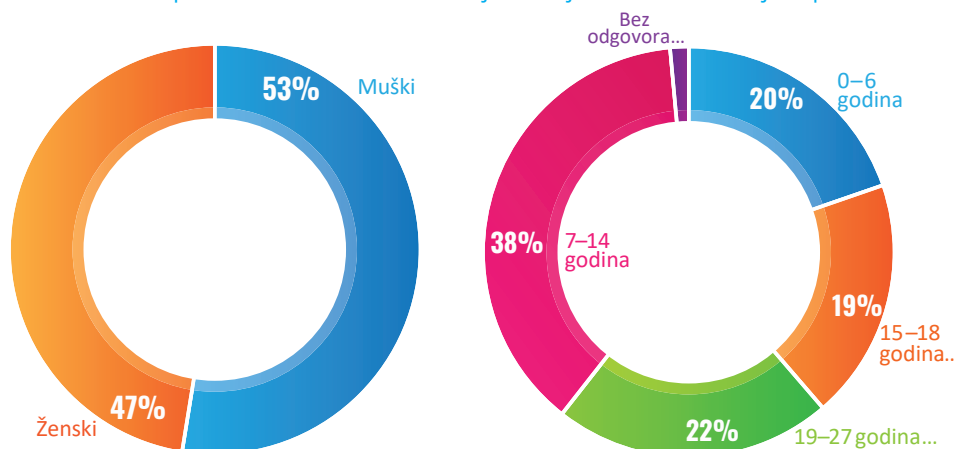
Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Od sredstava za komunikaciju fiksni telefon posjeduje 269 domaćinstava ili 20% njih, ostalih 1.076 ili 80% domaćinstava ga ne posjeduje, mobilni telefon posjeduju 1.142 domaćinstva ili 85% njih, a 203 ili 15% domaćinstava ga ne posjeduje, internetsku konekciju posjeduju 402 domaćinstva ili 30% njih, ostalih 943 ili 70% domaćinstava ne posjeduje internetsku konekciju, 100 domaćinstava ili 7% anketiranih ne posjeduje nijedno komunikaciono sredstvo navedeno u anketnom upitniku. Za 7% anketiranih postoji rizik od socijalnog isključivanja, ukoliko ne prate informacije putem Kantonalne televizije Sarajevo ili obavještenja koja se stavljaju na oglasne ploče u prostorijama mjesnih zajednica.

Istraživanje karakteristika i stanja djece smještene u hraniteljske porodice

Ukupan broj ispitanika koji učestvuje u ovom istraživanju je 137, od kojih je 26 (19%) onih koji su sami popunili upitnik, za njih 33 (24%) to je uradio staratelj/srodnik, za njih 77 (56%) to je uradio staratelj/stručni radnik, dok je jedan upitnik ostao nepopunjen. Posmatrano po spolu, 72 (53%) ispitanika su muškog spola i 65 (47%) ispitanika je ženskog spola (grafikon 12). Prema starosnoj strukturi, najviše ispitanika, njih 52 (38%), u grupi je od 7 do 14 godina, 30 (22%) ih je u grupi od 19 do 27 godina, 26 (19%) ispitanika je od 15 do 18 godina i njih 27 (20%) je u grupi od 0 do 6 godina. Dva upitnika su bila bez odgovora (grafikon 12).

Grafikon 12. Spolna i starosna struktura djece smještene u hraniteljske porodice

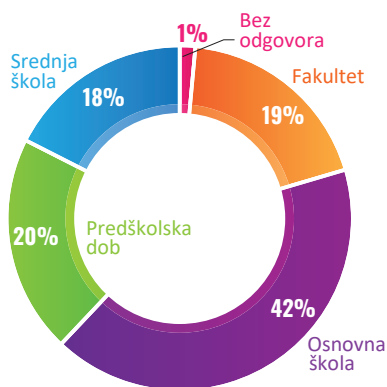

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Kada je u pitanju obrazovni stadij djece/osoba starijih od 18 godina, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 13: 19% ih je na fakultetu, 18% u srednjoj školi, većina od 42% je u osnovnoj školi i 20% na predškolskom nivou.

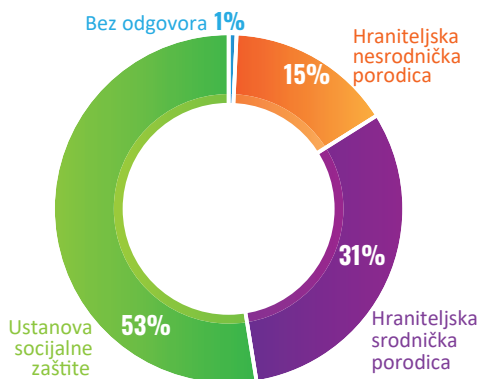
Kada je u pitanju smještaj djece/osoba starijih od 18 godina, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 14, gdje vidimo da je natpolovična većina ili 53% u ustanovama socijalne zaštite, 31% u srodničkim hraniteljskim porodicama i 15% u nesrodničkim hraniteljskim porodicama.

Grafikon 13. Obrazovni stadiji djece/osoba starijih od 18 godina

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Grafikon 14. Smještaj djeteta/osobe starije od 18 godina

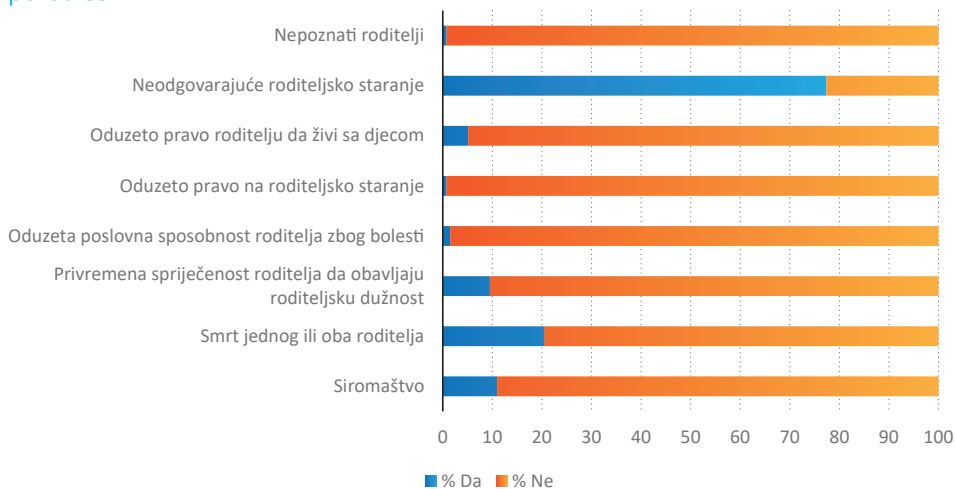
Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

U ustanovama socijalne zaštite borave 72 (53%) ispitanika.

Iz bračne zajednice potiče 59 (43%) djece/osoba starijih od 18 godina, iz vanbračne zajednice potiče 75 (55%) djece/osoba starijih od 18 godina. Ovo pitanje nije bilo popunjeno u tri upitnika.

Najčešći razlog odvajanja djeteta/osobe starije od 18 godina od biološke porodice je neodgovarajuće roditeljsko staranje, njih 77% (zbog zanemarivanja djece, nasilja nad djecom, zlorabotrebte djece u svrhu prosjačenja, bolesti roditelja i sl.), zatim slijedi smrt jednog ili oba roditelja 20%, siromaštvo 11% itd. (grafikon 15).

Grafikon 15. Razlozi odvajanja djeteta/osobe starije od 18 godina od biološke porodice

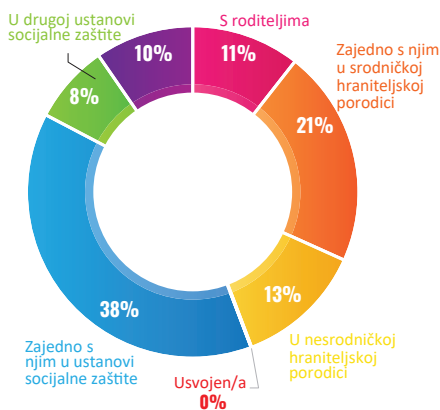

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

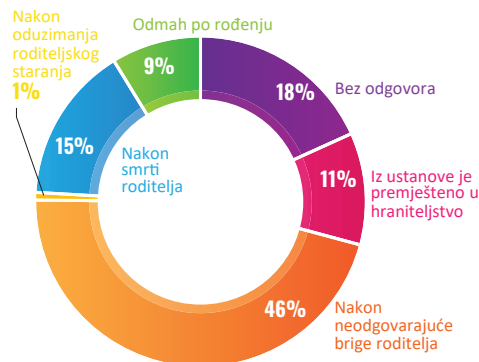
Od ukupnog broja ispitanika 43 (31%) djece/osoba starijih od 18 godina ima još braće (brata)/sestara (sestru). Na grafikonu ispod je prikazano gdje se braća (brat) ili sestre (sestra) nalaze (grafikon 16).

Na grafikonu 17 prikazano je kada je dijete/osoba starija od 18 godina smještena u hraniteljsku porodicu, gdje vidimo da je najzastupljeniji slučaj smještaja u hraniteljsku porodicu usljed neodgovarajuće brige roditelja (46%).

Grafikon 16. Gdje se braća (brat) ili sestre (sestra) nalaze

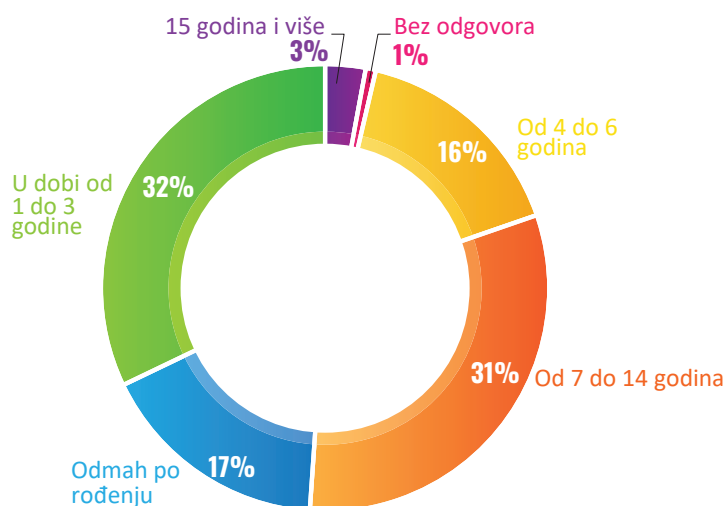
Grafikon 17. Kada je dijete/osoba starija od 18 godina smještena u hraniteljsku porodicu

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Kada govorimo o dobi prvog ulaska u sistem socijalne zaštite, vidimo na grafikonu 18 da je to najčešće u dobi od 1 do 3 godine, 44 (32%) djece/osoba starijih od 18 godina, njih 43 (31%) u dobi od 7 do 14 godina, odmah po rođenju od 7 do 14 godina, 23 (17%) odmah po rođenju, 22 (16%) u dobi od 4 do 6 godina i 4 (3%) s 15 godina i više. Ovo pitanje nije bilo popunjeno u jednom upitniku.

Grafikon 18. Dob u kojem je dijete/osoba starija od 18 godina prvi put ušla u sistem socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Kada govorimo o dužini boravka u ustanovama socijalne zaštite, od 136 djece/osoba starijih od 18 godina, koliko imamo anketiranih, njih 57 (42%) se nalazi duže od 3 godine u ustanovama socijalne zaštite, 24 (17%) se nalazi u ustanovama od 1 do 3 godine i njih 5 (4%) manje od godinu dana. Bez odgovora je bio 51 (37%) upitnik.

Osim smještaja, dijete/osoba starija od 18 godina još ostvaruje i zdravstveno osiguranje, njih 98%, i oko polovine njih ostvaruje usluge socijalnog i stručnog rada, ostala socijalna prava kao što su lična invalidnina, dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica, ortopedski dodatak, dok jednokratnu novčanu pomoć ne ostvaruju. Njih 7% ostvaruje porodičnu penziju i isto toliko i pomoć u naturi, hrani, odjeći i obući.

Kategoriji korisnika prava iz socijalne zaštite „dijete bez adekvatnog roditeljskog staranja” pripada 85% anketiranih, kategoriji „dijete bez roditeljskog staranja čiji roditelji nisu živi” pripada 16% i kategoriji „dijete/osoba s invaliditetom” pripada 2% anketiranih.

Najveći broj maloljetne djece/osoba starijih od 18 godini živi u ustanovama s više od 10 štićenika, njih 67 (49%), zatim u ustanovama od 6 do 10 djece/osoba živi njih 5 (4%). Njih 65 (47%) nije odgovorilo na ovo pitanje.

Prema rezultatima ankete, nijedno dijete/osoba starija od 18 godina nema svoju sobu, dvoje njih živi u dvokrevetnoj sobi, u sobama gdje troje do petero djece dijeli istu sobu živi 45% njih i u sobama s više od petero njih živi 7% anketiranih.

Fiksni telefon kao mogućnost ostvarivanja komunikacije djeteta/osobe starije od 18 godina u hraniteljskoj porodici/ustanovi ima 49% ispitanika, 61% ispitanika ima na raspolaganju mobilni telefon i internet, dok 11% anketiranih nema ni mobilni ni fiksni telefon niti ima internet. Tih 11% ispitanika zahtijeva posebnu pažnju jer su već isključeni iz društvenih tokova.

Kontakte s roditeljima u vrijeme pandemije nije ostvarivalo 58% anketirane djece/osoba starijih od 18 godina koje imaju roditelje, a nalaze se na smještaju u **ustanovi** socijalne zaštite, njih 5% je kontaktiralo s roditeljima jednom mjesečno, 2% više puta mjesečno, a 1% jednom sedmično. Bez odgovora je bilo 34% upitnika.

Kontakte s roditeljima u vrijeme pandemije nije ostvarivalo 39% anketirane djece/osoba starijih od 18 godina koje imaju roditelje, a nalaze se na smještaju u **hraniteljskoj porodici**, njih 6% je kontaktiralo s roditeljima jednom mjesečno, 3% više puta mjesečno, a 1% jednom sedmično. Bez odgovora je bilo 52% upitnika.

Pandemija je direktnije uticala na održavanje kontakata djece s njihovim biološkim roditeljima i srođnicima, što je imalo uticaj na emocionalno stanje djece u vrijeme pandemije.

Uslovima života u hraniteljskoj porodici/ustanovi zadovoljno je 83% djece/

osoba starijih od 18 godina, zamjerke na uslove ima 9% ispitanika i 8% upitnika nije imalo odgovor na pitanje o tim uslovima.

Istraživanje karakteristika i stanja osoba – korisnika prava u ustanovama socijalne zaštite

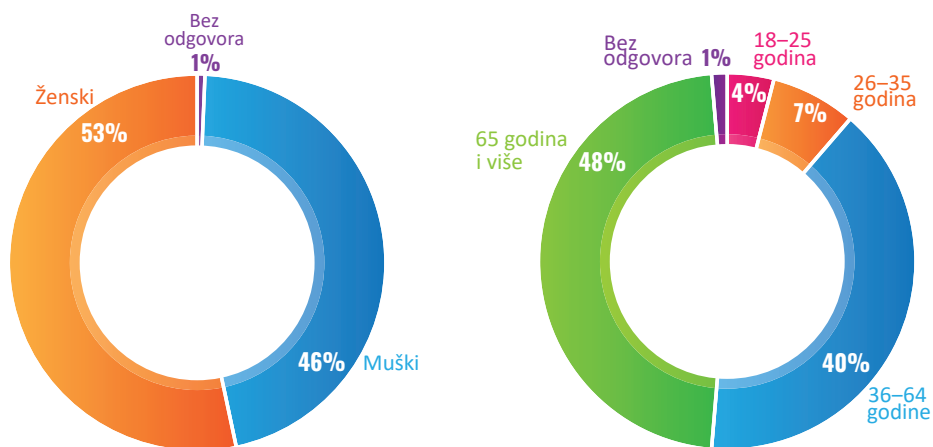
Od ukupno 150 osoba, korisnika socijalne zaštite koji su učestvovali u anketi, podatke za sebe je dao 130 (87%) ispitanika, za 9 njih ili 6% podatke je dao neki drugi član porodice/staratelj, za 7 ili 6% ispitanika podatke je dao stručni radnik centra/staratelj. Jedan upitnik nije imao podatke o davaocu podataka.

Od ukupno 150 osoba koje su učestvovali u anketi 69 (46%) je muškaraca i 80 (54%) žena, jedna anketirana osoba, korisnik socijalne zaštite, nije dala odgovor na pitanje o spolu (grafikon 19).

Prema rezultatima ankete, 6 ispitanika (4%) je pripadalo starosnoj grupi 18-25 godina. Iz starosne grupe 25-36 godina bilo je 11 ispitanika (7%), u grupi 36-64 godina bilo je 60 ispitanika (40%), a preko 65 godina bio je 71 ispitanik (47%). U anketi su bile i dvije osoba koje se nisu izjasnile na pitanje o starosti (grafikon 19).

Gledajući i spolnu strukturu, prema rezultatima ankete, najviše korisnika u ustanovama socijalne zaštite su žene preko 65 godina, kojih je bilo 42 (28%).

Grafikon 19. Spolna i starosna struktura osoba – korisnika prava u ustanovama socijalne zaštite

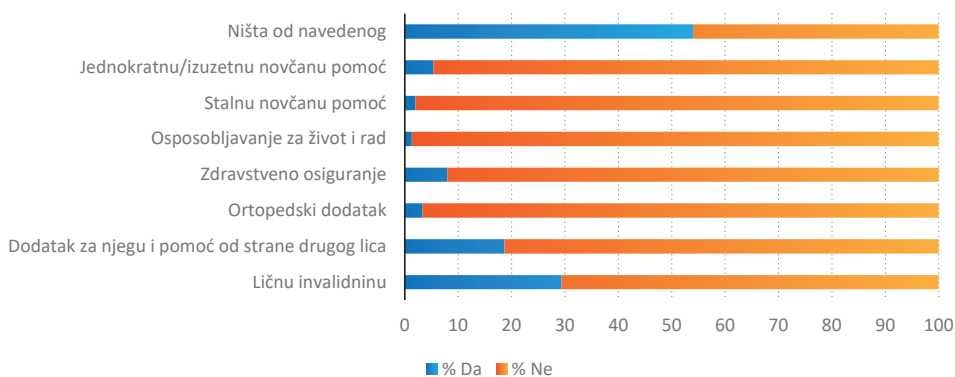
Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Prema mjestu stanovanja, 128 ili 85% anketiranih, prije smještaja u ustanovu socijalne zaštite/hraniteljsku porodicu, živjelo je u urbanim mjestima, 21 ili 14% anketiranih je živjelo u ruralnim mjestima i jedan ili 1% upitnika je bilo bez odgovora na pitanje o mjestu stanovanja.

Najviše anketiranih korisnika u ustanovama socijalne zaštite imalo je SSS, njih 77 ili 51%, OŠ je imalo završeno njih 44 ili 29%, bez obrazovanja je bilo 19 ili 13% i VSS/VŠS je imalo 8 ili 5% anketiranih, a dva ili 1% upitnika je bilo bez odgovora na pitanje o obrazovanju.

Na pitanje koja socijalna prava, osim smještaja u ustanovu socijalne zaštite ili hraniteljsku porodicu, korisnik ostvaruje, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 20.

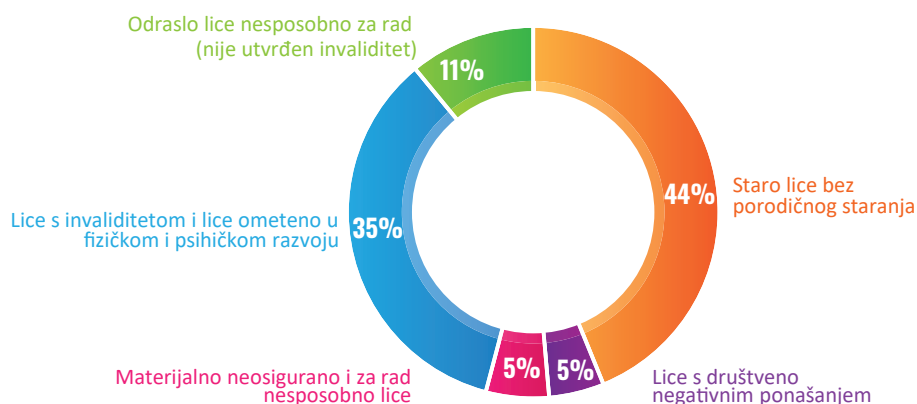
Grafikon 20. Osim smještaja u ustanovu socijalne zaštite ili hraniteljsku porodicu, korisnik ostvaruje i...

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Najviše anketiranih korisnika prava iz socijalne zaštite pripada kategoriji „staro lice bez porodičnog staranja“, njih 64 ili 44%, zatim kategoriji „lica s invaliditetom i lica ometena u fizičkom i psihičkom razvoju“, njih 51 ili 35%, „odraslih lica nesposobnih za rad (nije utvrđen invaliditet)“ bilo je 16 ili 11%, „materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih lica“ 8 ili 5% i 7 ili 5% „lica s društveno negativnim ponašanjem“ (grafikon 21).

Grafikon 21. Kategorija korisnika prava iz socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje o razlogu zbog kojeg je korisnik prava na smještaj, smješten u ustanovu socijalne zaštite/hraniteljsku porodicu pojavili su se različiti odgovori. Grupiranje je izvršeno u četiri kategorije: osobe bez porodičnog staranja, njih 64 ili 43%, bolest 59 ili 39%, ostali razlozi 2 ili 1%, bez odgovora je bilo 25 ili 17%. U velikom broju slučajeva bilo je više razloga za zbrinjavanje (npr. zbog bolesti ovisnosti, starosti, bez porodičnog staranja).

Na pitanje da li korisnik/staratelj korisnika učestvuje u planiranju svojih dnevnih aktivnosti za vrijeme pandemije izazvane koronavirusom, pozitivno je odgovorilo 120 (80%) ispitanika, negativno 28 (19%) ispitanika, dok dva upitnika nisu imala odgovor na to pitanje.

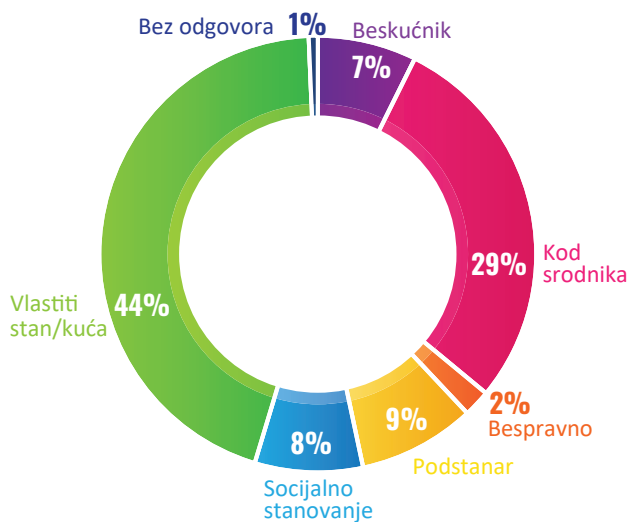
Na pitanje da li su za vrijeme pandemije korisniku čiji je boravak ograničen na prostor ustanove osigurane dodatne okupacione aktivnosti, pozitivno je odgovorilo 108 (72%) ispitanika, negativno 40 (27%) ispitanika, dok dva upitnika nisu imala odgovor na to pitanje.

Na pitanje da li je za vrijeme trajanja pandemije izazvane koronavirusom rađena evaluacija zadovoljstva korisnika uslugama koje mu se pružaju u ustanovi, pozitivno je odgovorilo 65 (43%) ispitanika, negativno 82 (55%) ispitanika, dok tri upitnika nisu imala odgovor na to pitanje.

Na pitanje da li se rezultati evaluacije zadovoljstva korisnika uslugama koriste kao osnov za unapređenje kvaliteta istih i za uvođenje novih usluga, pozitivno je odgovorilo 69 (46%) ispitanika, negativno 67 (45%) ispitanika, dok 14 (9%) upitnika nisu imala odgovor na to pitanje.

Na pitanje vezano za stambene prilike korisnika prije smještaja u ustanovu socijalne zaštite/hraniteljsku porodicu, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 22.

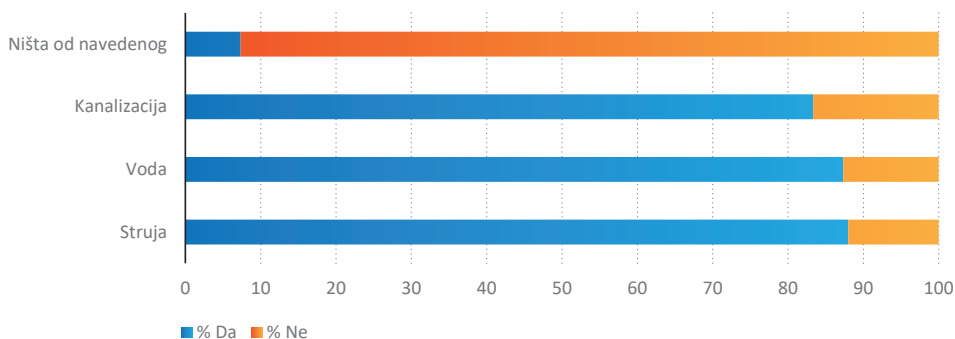
Grafikon 22. Stambene prilike korisnika prije smještaja u ustanovu socijalne zaštite/hraniteljsku porodicu

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje vezano za uslove stanovanja u domaćinstvu korisnika iz kojeg je smješten u ustanovu socijalne zaštite/hraniteljsku porodicu, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 23. Struju u domaćinstvu su imala 132 (88%) ispitanika, vodu je imao 131 (87%) ispitanik i kanalizaciju 125 (83%) ispitanika. Ništa od navedenog nije imalo 11 (7%) ispitanika.

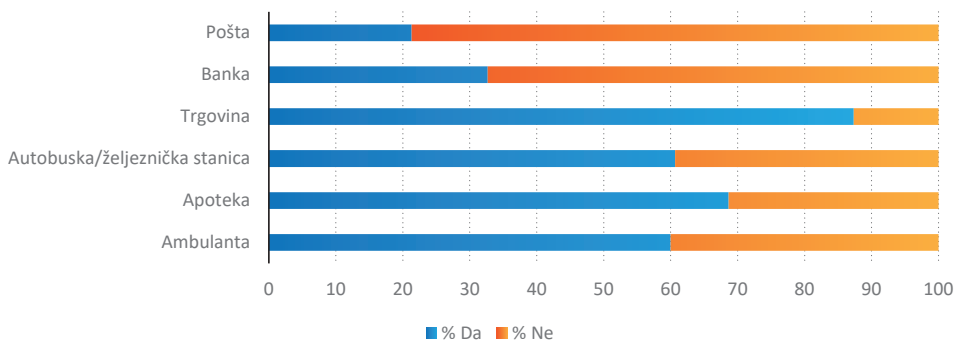
Grafikon 23. Uslovi stanovanja u domaćinstvu korisnika prije smještanja u ustanovu socijalne zaštite/hraniteljsku porodicu

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje vezano za dostupnost infrastrukture korisniku u odnosu na ustanovu ili mjesto prebivališta hraniteljske porodice u koju je smješten, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu 24. Dostupnu trgovinu je imao 131 (87%) ispitanik, dostupnu apoteku 103 (69%) ispitanika, dostupnu ambulantu je imalo 90 (60%) ispitanika, dostupnu željezničku/autobusku stanicu 91 (61%) ispitanik, dostupnu banku je imalo 49 (33%) ispitanika i dostupnu poštu 32 (21%) ispitanika.

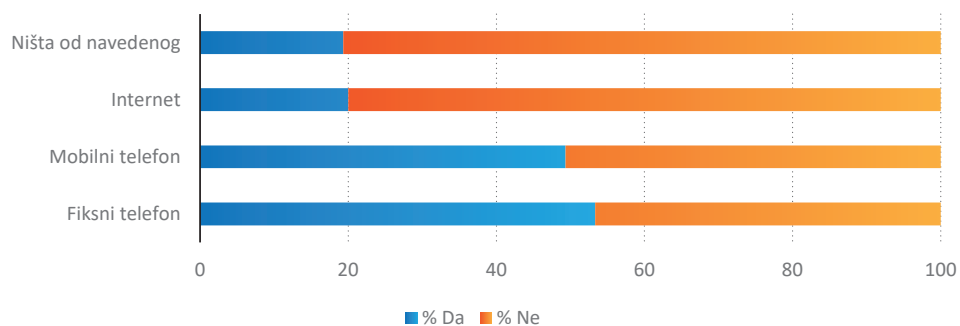
Grafikon 24. Dostupnost infrastrukture korisniku

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje vezano za uslove komunikacije u ustanovi socijalne zaštite/ hraniteljskoj porodici, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 25, gdje je vidljivo da se komunikacija uglavnom vrši putem fiksnog i mobilnog telefona. Dostupni fiksni telefon je imalo 80 (53%) ispitanika, mobilni telefon je imalo 74 (49%) ispitanika i dostupan internet 30 (20%) ispitanika. Ništa od navedenog nije imalo dostupno 29 (19%) ispitanika.

Grafikon 25. Uslovi za komunikaciju u ustanovi socijalne zaštite/hraniteljskoj porodici

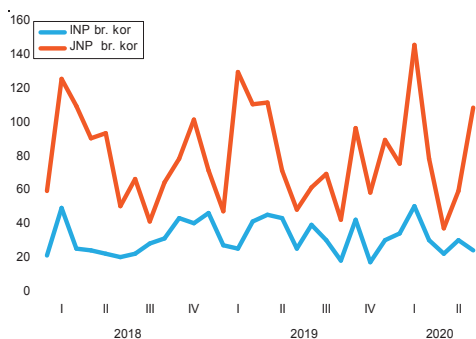

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

5. PROCJENA UTICAJA COVID-19 NA STANJE SISTEMA SOCIJALNE ZAŠTITE

Uticaj pandemije je sveobuhvatan i odnosi se na cjelokupno društvo. Kada govorimo o uticaju pandemije na sistem socijalne zaštite, kroz analizu odgovora na anketna pitanja predstaviti ćemo rezultate uticaja pandemije na broj korisnika prije i u toku pandemije, posebno ćemo obraditi podatke o osobama koje su se obratile Kantonalnom centru kao i stavove ispitanika predstavljene u anketama o uticaju pandemije i ekonomske krize na sistem socijalne zaštite. Kada je u pitanju uticaj pandemije na broj korisnika, nije vidljiva značajnija promjena u periodu pandemije u odnosu na prethodni period niti u jednoj kategoriji prava, osim u broju korisnika javnih kuhinja. Kako možemo vidjeti na grafikonima 26, 27 i 28, broj korisnika izuzetne novčane pomoći (INP), jednokratne novčane pomoći (JNP), korisnika u hraniteljskim domovima, broj korisnika zdravstvenog osiguranja i stalne novčane pomoći (SNP) **nije promijenio trend** u odnosu na isti period prethodne, 2019. godine niti u odnosu na period neposredno prije pandemije januar - mart 2020. godine.

Grafikon 26. Broj korisnika INP-a i JNP-a

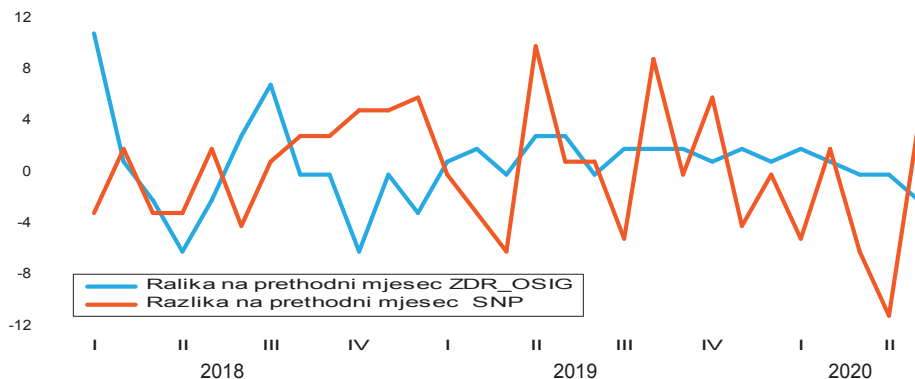
Grafikon 27. Broj korisnika u hraniteljskim porodicama

Izvor: Administrativni podaci JU CSR 2020

Izvor: Administrativni podaci JU CSR 2020, podaci od 2018 do juna 2020.

Grafikon 28. Razlika u broju korisnika zdravstvenog osiguranja i SNP-a u odnosu na prethodni mjesec³¹

Prema zvaničnim podacima o broju i promjeni broja korisnika nije moguće zaključiti da je pandemija imala značajniji uticaj na broj korisnika novčane pomoći. Objašnjenje možemo tražiti u činjenici da je serija podataka za period od pojave pandemije, od marta 2020. do juna 2020. godine nedovoljna i suviše kratka da bi se desila promjena u broju korisnika. Također, zvanične statistike imaju ograničenje jer ne mogu obuhvatiti promjene u svojoj ili neformalnoj ekonomiji, u kojoj posluju najugroženiji, bez socijalnih osiguranja i radne prijave. Drugo objašnjenje može biti da je sistem socijalne zaštite suviše rigidan, da je zbog kriterija kojima je uslovljeno ostvarivanje nekog od prava po osnovu socijalne zaštite bilo nemoguće da u kratkom periodu od 3 do 4 mjeseca registrira nove korisnike. Kao posljednje se nameće zaključak da pandemija nije imala značajniji uticaj na sistem niti na stanje socijalne potrebe u KS te da uticaj pandemije na zaposlenike i rukovodioce nije značajan.

U prilog prvom i drugom objašnjenju ide i činjenica da se broj nezaposlenih u periodu april - juli 2020. godine u KS povećao za oko 7,8% ili približno 4.600 osoba te da se gubljene radnih mjesta u istom periodu teško može pripisati kontinuiranim fluktuacijama na tržištu rada. Takvo značajno povećanje broja nezaposlenih možemo pripisati uticaju pandemije, čije su posljedice u kratkom roku ublažene mjerama vlada Kantona i FBiH i Zavoda za zapošljavanje kroz osiguranje od nezaposlenosti.

31 Razlika je izražena kao broj iz tekućeg mjeseca minus broj iz prošlog mjeseca i on pokazuje visinu oscilacije između mjeseci.

Tabela 13. Broj nezaposlenih u KS u periodu januar – juni 2020. godine

	Centar Sarajevo	Hadžići	Ilidža	Ilijaš	Novi Grad Sarajevo	Novo Sarajevo	Stari Grad Sarajevo	Trnovo	Vogošća	KANTON SARAJEVO
I 2020	6.691	4.657	9.863	4.587	15.862	7.075	5.274	482	4.544	59.035
II 2020	6.684	4.612	9.746	4.553	15.798	6.990	5.223	480	4.495	58.581
III 2020	6.627	4.648	9.678	4.545	15.818	7.101	5.277	475	4.517	58.686
IV 2020	7.223	4.901	10.215	4.865	17.121	7.791	5.813	493	4.874	63.296
V 2020	7.230	4.897	10.627	4.848	17.520	7.749	5.849	482	4.834	64.036
VI 2020	7.132	4.848	10.441	4.766	17.207	7.662	5.707	474	4.821	63.058
VII 2020	7.273	4.899	10.502	4.794	17.308	7.765	5.755	478	4.855	63.629
% promjene	8,70%	5,20%	6,48%	4,51%	9,12%	9,75%	9,12%	-0,83%	6,84%	7,78%

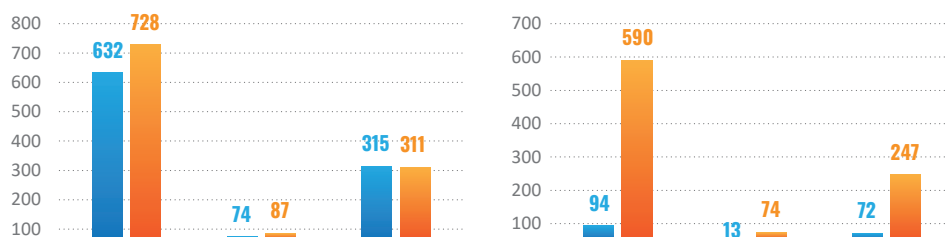
Izvor: FZS, Mjesečni statistički pregled po kantonima u FBiH

Već spomenuti problem zvanične statistike koja ne obuhvata neformalnu ekonomiju pokušali smo prevazići anketiranjem osoba koje su se obratile Centru za pomoć u periodu pandemije, a predstavljen je u narednim poglavljima gdje analiziramo stavove o uticaju pandemije.

Stavovi rukovodilaca ustanova/službi/NVO/UG socijalne zaštite

Od ukupno 18 anketiranih rukovodilaca u ustanovama socijalne zaštite, njih 12 je iz Kantonalnog centra, a **četvero je** iz ostalih kantonalnih javnih ustanova i dvoje iz NVO-a. Na dan 31. 12. 2019. ukupno su imali 1.021 zaposlenih, a na dan 31. 5. 2020. bilo je 1.126 zaposlenih. Na dan 31. 5. 2020. muških je bilo 179, ženskih 911, za 36 zaposlenih nema odgovora na pitanje o spolu (grafikon 29).

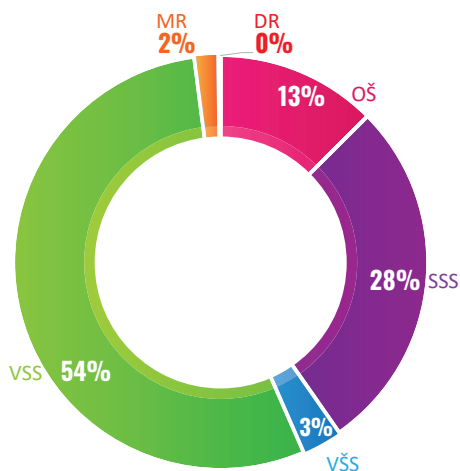
Grafikon 29. Broj zaposlenih i spolna struktura zaposlenih u ustanovama socijalne zaštite, na dan...

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Prema stepenu obrazovanja, najviše zaposlenih ima VSS, njih 557 (54%), zatim SSS ima 284 (28%), s osnovnom školom je 128 zaposlenih, s višom školom 32, magistara je 19 i dva doktora nauka (grafikon 30).

Grafikon 30. Zaposleni prema stepenu obrazovanja u ustanovama socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Uključenost u rad kriznih štabova je bila vrlo skromna i samo jedna ustanova/ služba/NVO/UG je navela da je neko u ime ustanove učestvovao u radu kriznog štaba. Slična je situacija i s kontaktima od strane nadležnih organa vlasti u vezi s davanjem mišljenja i prijedloga za izradu mjera u cilju smanjenja negativnih posljedica pandemije na sistem socijalne zaštite, gdje su samo dvije ustanove/službe/NVO/UG kontaktirane. Kada je u pitanju adekvatna podrška osnivača za rad u periodu pandemije, samo tri rukovodioca smatraju da je podrška bila adekvatna, dok ostali smatraju da je bila ili neadekvatna ili djelimična (grafikon 31).

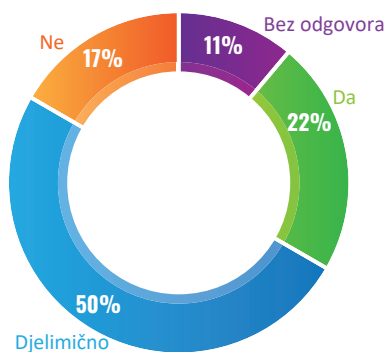
Svih 18 rukovodilaca se izjasnilo da nije zadovoljno sigurnosnim mjerama koje preduzimaju kantonalni/gradski/općinski organi kada su u pitanju ustanove socijalne zaštite a 9 rukovodilaca misli da ih organi ne smatraju prioritetom, i da nemaju sluha za socijalnu zaštitu. Rukovodioci se slažu da nema dovoljno novca za njihove ustanove/službe/NVO/UG i 16 rukovodilaca/direktora uopće nije zadovoljno sigurnosnim mjerama koje su preduzeli organi (kantonalni/ gradski/općinski).

U 5 od 18 ustanova/službi/NVO/UG preduzete su neke mjere u cilju psihosocijalne zaštite radnika u periodu pandemije izazvane koronavirusom, u jednoj je osigurana supervizija i intervizija, a u 4 je osigurana psihološka i savjetodavna podrška.

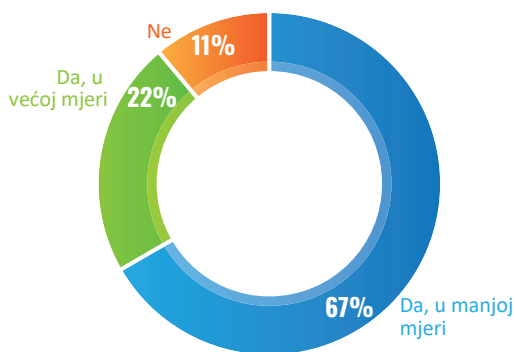
Na pitanje o **vidovima podrške** koje su ustanove/službe/NVO/UG dobile tokom pandemije jedna je ustanova potvrdila dodatna finansijska sredstva i dodatni broj radnika, dok je samo 10 njih dobilo zaštitne maske i dezinfekciona sredstva, 7 zaštitne vizire i 3 drugu vrstu podrške. Uprkos navedenim podacima, njih 11 smatra da su ispunjeni potrebni sigurnosni aspekti za adekvatan rad ustanove u skladu s preporukama kriznih štabova, dok je u 5 ustanova taj uslov ispunjen djelimično usljed nedostatka materijalno-tehničkih sredstava, uglavnom maski i dezinfekcionih sredstava. Također rukovodioci su zadovoljni (72%) ili djelimično zadovoljni (22,22%) organizacijom rada u ustanovama/službama/NVO/UG tokom pandemije (6% njih se nije izjasnilo).

U većini ustanova/službi/NVO/UG (15) postoji plan postupanja u vanrednim/kriznim situacijama, u dvije ustanove je potrebno uspostaviti taj plan, dok je Procjena rizika/ugroženosti urađena ili je u fazi izrade u 5 ustanova, a u njih 13 ili ne postoji ili se one nisu izjasnile u vezi s tim pitanjem. Kada je u pitanju **način rada** u odnosu na period prije proglašenja pandemije izazvane koronavirusom, dvojica rukovodilaca smatraju da on nije promijenjen, njih 12 smatra da je promijenjen u manjoj mjeri i samo njih četvero da je izmijenjen u većoj mjeri (grafikon 32). Izmjene se uglavnom odnose na način kontaktiranja s korisnicima, procedure za prijem i zbrinjavanje i promjenu oblika rada s korisnicima.

Grafikon 31. Podrška osnivača tokom pandemije

Grafikon 32. Da li se promijenio način rada u odnosu na vrijeme prije pandemije?

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Kada su u pitanju finansijska izdvajanja vezana za osiguranje funkcioniranja ustanova/službi/NVO/UG, većina rukovodilaca (66,66%) smatra da će pandemija izazvana koronavirusom u većoj mjeri uticati na planirane rashode, dok njih 11% smatra da će veličina rashoda ugroziti njihov rad.

Broj djece u ustanovama/službama/NVO/UG u periodu pandemije nije povećan. Rukovodioci su podijeljeni u mišljenju kada se radi o tome da li smještena djeca imaju adekvatne uslove za praćenje nastavnog procesa (uslove za *online* nastavu i sl.), dok rukovodioci JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ smatraju da djeca imaju zadovoljavajuće uslove, rukovodioci SOS Dječije selo Sarajevo i KJU „Dom za djecu bez roditeljskog staranja“ smatraju da to nije slučaj kod njih.

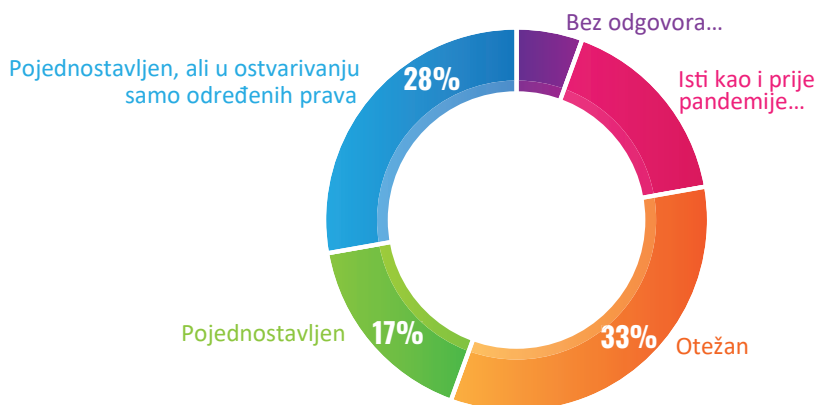
Djeca koja su smještena u NVO i ustanovu socijalne zaštite u toku pandemije kontakt s članovima porodice održavala su posredno, preko stručnih radnika, njih 22%, telefonom 22%, preko društvenih mreža 17%. Posjeta NVO i ustanovama nije bilo. Ograničavanjem kretanja i posjeta, djeca i mladi se stavljaju u diskriminirajući položaj u odnosu na svoje vršnjake. Mjere utiču na procese hraniteljstva i reintegracije u porodice.

Kada je u pitanju saradnja s civilnim sektorom u cilju adekvatnije podrške korisnicima u periodu pandemije, ona je ostvarena uglavnom s domaćim udruženjima građana te **ostaje značajan prostor za snažniju saradnju** s domaćim NVO, međunarodnim organizacijama i religijskim zajednicama.

Pristup uslugama i informacije

Nalazi istraživanja govore da su unutar institucija preduzete mjere na informiranju korisnika o načinu pružanja usluga tokom trajanja pandemije i to uglavnom putem oglasnog mjesta ustanova/službi/NVO/UG (16) (oglasna tabla ili neko drugo vidno mjesto i sl.) ili putem direktnog/telefonskog kontakta s korisnicima (14) ili oboje. Prema mišljenju rukovodilaca, pristup građana i korisnika u ostvarivanju prava iz oblasti socijalne zaštite za vrijeme trajanja pandemije je pojednostavljen - 28% rukovodilaca, otežan - 33% rukovodilaca, isti kao i prije pandemije smatra 17% rukovodilaca i pojednostavljen u ostvarivanju određenih prava smatra 28% rukovodilaca (grafikon 33).

Grafikon 33. Pristup građana ustanovama/službama/NVO/UG

Izvor: Anкета i baza BHEVAL_CSR

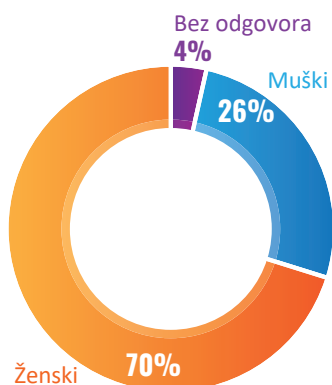
Kada je u pitanju percepcija rukovodilaca o povećanju broja korisnika od početka trajanja pandemije, 50% rukovodilaca smatra da bilježi porast broja korisnika, međutim u samoj anketi oni ne navode tačno za koliko se broj korisnika povećao.

Oko dvije trećine (66%) ustanova/službi/NVO/UG za vrijeme pandemije nisu uspostavile nove usluge za korisnike, dok je u ostalim uspostavljena novčana pomoć u skladu s programom interventne podrške socijalno najugroženijim porodicama u KS i u jednoj je dodatno uspostavljen kontakt putem mobitela za korisnike i staratelje. U isto vrijeme 12 od 18 rukovodilaca smatra da je njihova organizacija za vrijeme pandemije bila onemogućena pružati propisane usluge građanima iz oblasti socijalne zaštite i to se prvenstveno odnosi na usluge institucionalnog i smještaja u hraniteljske porodice i postupke posredovanja i ostale poslove iz oblasti porodično-pravne zaštite.

Stavovi stručnjaka u ustanovama/službama/NVO/UG socijalne zaštite

Od ukupnog broja anketiranih stručnjaka u ustanovama socijalne zaštite, njih 171, muških je bilo 45 (26%) a ženskih 120 (70%), dok se njih 6 (4%) nije izjasnilo o tome (grafikon 34).

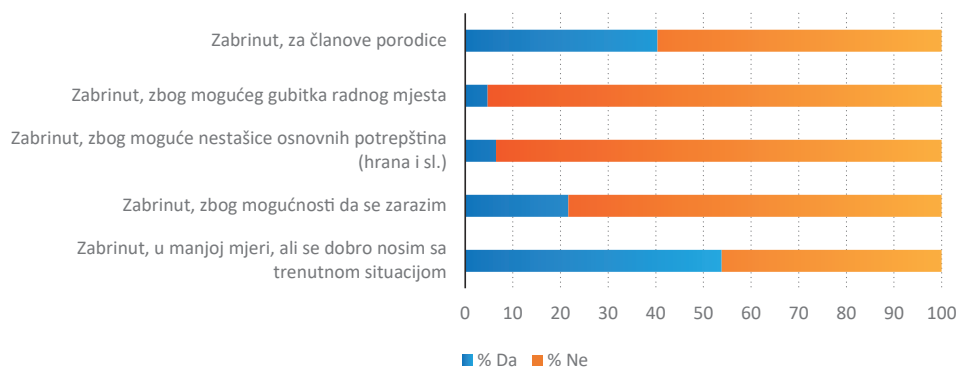
Grafikon 34. Spolna struktura stručnjaka u ustanovama socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Stavovi stručnjaka zaposlenih u ustanovama/službama/NVO/UG socijalne zaštite su posebno važni s obzirom na to da su zaposlenici zajedno s korisnicima najviše izloženi direktnom uticaju pandemije. Jedna anketirana osoba je bila zaražena koronavirusom, 20 osoba (12%) je bilo u kontaktu s osobom zaraženom koronavirusom. Na pitanje da li su zabrinuti zbog pandemije izazvane koronavirusom 160 (94%) ispitanika je odgovorilo da nije, a 11 (6%) je reklo da je zabrinuto zbog koronavirusa. Na grafikonu ispod su predstavljeni razlozi za brigu ispitanika (grafikon 35).

Grafikon 35. Briga zbog pandemije izazvane koronavirusom

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

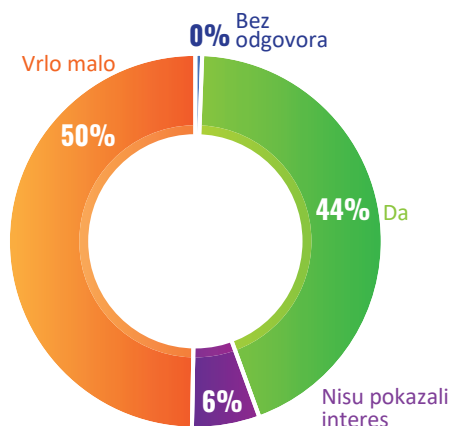
Ukupno 100 ili 38% anketiranih stručnjaka u ustanovama socijalne zaštite smatra da pandemija nije narušila njihovo mentalno zdravlje, njih 17 ili 10% smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje, ali da uz pomoć svoje porodice/obitelji i prijatelja mogu da se nose s posljedicama tog uticaja, zatim 49 ili 29% korisnika smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje, ali mogu samostalno da se nose s posljedicama tog uticaja, 2 ili 1% korisnika smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje i da im je potrebna profesionalna pomoć i podrška stručnjaka za mentalno zdravlje kako bi se nosili s tim uticajem, 1 korisnik ili 1% smatra da je pandemija toliko uticala na njegovo mentalno zdravlje da je trenutno nemoćan da se nosi s posljedicama tog uticaja i 2 ili 1% anketnih listova nije imalo odgovor na pitanje kako se pandemija izazvana koronavirusom reflektira na mentalno zdravlje korisnika.

Na pitanje o uticaju pandemije izazvane koronavirusom na kvalitet obavljanja posla 114 anketiranih ili 67% misli da pandemija nije imala uticaja, 55 anketiranih ili 32% misli da je bilo uticaja na kvalitet obavljanja poslova, dok dva anketna upitnika (1%) nisu imala odgovor na to pitanje.

Na pitanje o pružanju podrške (blagovremeno informiranje, uključivanje u proces donošenja odluka i drugo) nadležnih organa (općinskih/gradskih/kantonalnih) ustanovama/slужbama/NVO/UG, 75 anketiranih ili 44% misli da imaju odgovarajuću podršku, dok njih 85 ili 50% smatra da imaju vrlo malu podršku. Da nadležni organi nisu pokazali interes misli 10 anketiranih ili 6% (grafikon 36). Ako uporedimo stavove stručnjaka o podršci nadležnih organa sa stavovima rukovodilaca, vidimo da stručnjaci u ustanovama imaju percepciju veće podrške nadležnih.

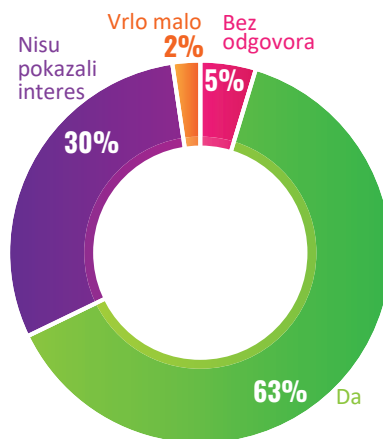
Na pitanje o podršci/pomoći u zaštitnoj opremi (maske, rukavice, dezinfekciona sredstva, zaštitna odijela i drugo) nadležnih organa (općinskih/gradskih/kantonalnih) ustanovama/slужbama/NVO/UG, 108 anketiranih ili 63% misli da imaju odgovarajuću podršku, njih četvero ili 2% smatra da imaju vrlo malu podršku 4 i da nadležni organi nisu pokazali interes misli 51 anketirani ili 30% (grafikon 37).

Grafikon 36. Podrška nadležnih organa ustanovi (informiranje, uključivanje u proces donošenja odluka i drugo)

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

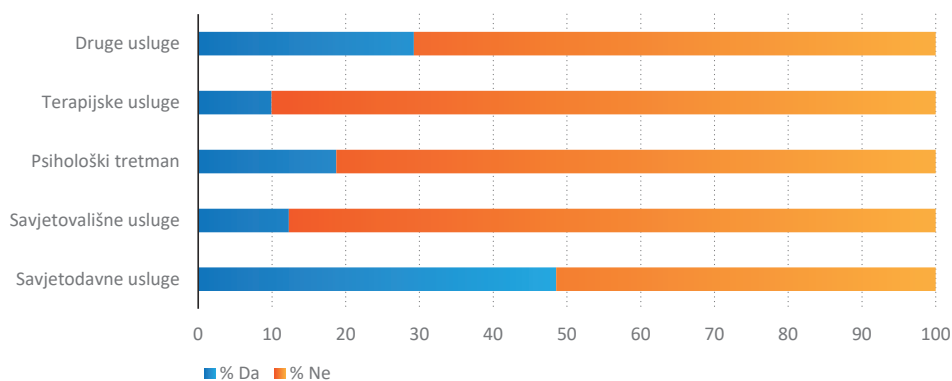
Grafikon 37. Podrška nadležnih organa ustanovi u zaštitnoj opremi (maske, rukavice, zaštitna odijela i drugo)

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na skup pitanja vezan za preduzete aktivnosti ustanove u kojoj ispitanik radi i za jačanje psihosocijalne podrške djeci i starijim osobama te za osobu kojoj je ispitanik staratelj prezentirani su odgovori u grafikonu 38. Tu se uglavnom radi o savjetodavnim uslugama.

Grafikon 38. Preduzete aktivnosti za jačanje psihosocijalne podrške djeci i starijim osobama

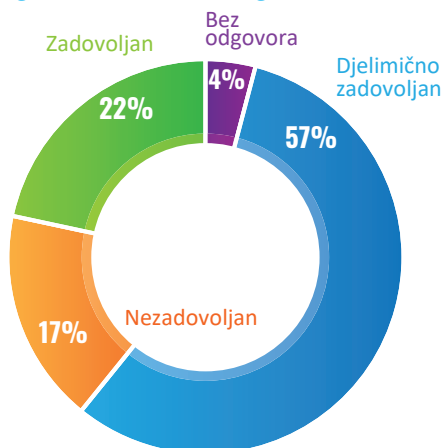
Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Da nadležni općinski/gradski/kantonalni organi preduzimaju kvalitetne sigurnosne mjere misli 37 anketiranih ili 22%, djelimično je zadovoljno tim mjerama 97 ispitanika ili 57%, nezadovoljnih mjerama je 30 ispitanika ili 17%, a 7 anketnih upitnika (4%) nije imalo odgovor na to pitanje (grafikon 39).

Mišljenja ispitanika o kvalitetu organizacije rada ustanova/službi/NVO/UG (u kojoj radi) u vrijeme trajanja pandemije, preduzetim organizacijskim mjerama (poput skraćenog radnog vremena, rada od kuće, zdravstvene i druge sigurnosti radnika na vašem nivou, kontrole rada sa strankama/korisnicima i sl.) prezentirana su na grafikonu 40.

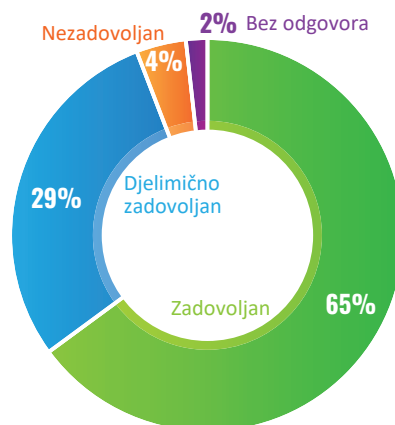
Na to isto pitanje, pitanje o organizaciji rada u vrijeme pandemije, 13 (72,2%) rukovodilaca/direktora je zadovoljno organizacijom rada, dok su njih četvorica (22,2%) djelimično zadovoljna. Jedan anketirani se nije izjasnio.

Grafikon 39. Kvalitet sigurnosnih mjera koje preduzimaju općinski/gradski/kantonalni organi

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Grafikon 40. Mišljenje o organizaciji rada ustanove u vrijeme trajanja pandemije

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

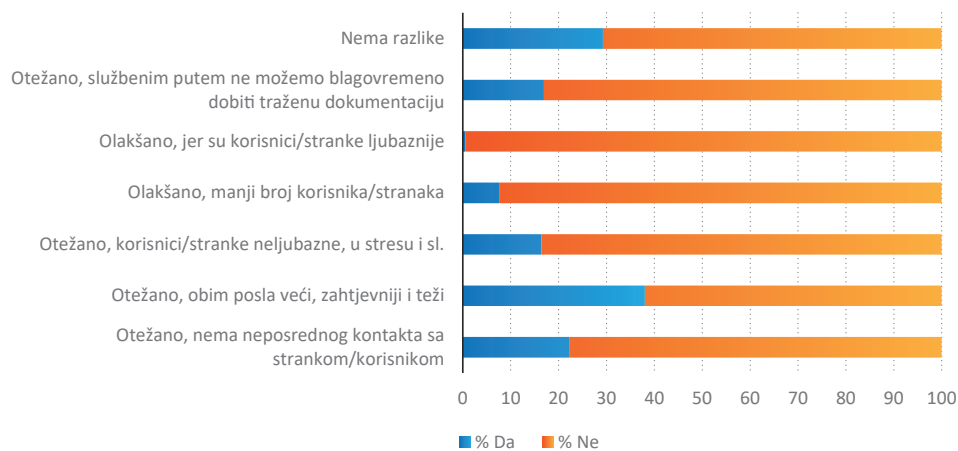
Plan djelovanja u vanrednim situacijama postoji u 128 (75%) ustanova/službi/NVO/UG u kojima rade ispitanici, u 41 (24%) ne postoji taj plan, 2 anketna upitnika (1%) nisu imala odgovor na to pitanje. U kreiranju plana učestvovalo je 77 (45%) ispitanika, dok je njih 10 (6%) izjavilo da nije učestvovalo u kreiranju tog plana.

S procedurama u vrijeme pandemije upoznato je 144 (84%) ispitanika, dok je njih 14 (8%) izjavilo da nije upoznato s njima. Da ne znaju uopće da postoji takva procedura u ustanovi izjavilo je 10 (6%) ispitanika. Tri ispitanika (2%) nisu dala odgovor na to pitanje. S procedurama u slučaju da se korisnik izjasni da je zaražen koronavirusom upoznato je 119 (70%) ispitanika, dok je njih 22 (13%) izjavilo da nije upoznato s tim procedurama. Da ne znaju, ali su upoznati preko sredstava informiranja, izjavilo je 27 (16%) ispitanika. Tri ispitanika (2%) nisu dala odgovor na to pitanje.

Da se način rada u odnosu na period prije proglašene pandemije izazvane koronavirusom promijenio izjavila su 23 (13%) ispitanika, dok je njih 59 (35%) izjavilo da nije. Djelimično je promijenjen način rada smatra 87 (51%) ispitanika. Dva ispitanika (1%) nisu dala odgovor

na pitanje kako izvršavaju radne obaveze u vrijeme pandemije u odnosu na period prije pandemije, a odgovori ispitanika su prikazani na grafikonu 41.

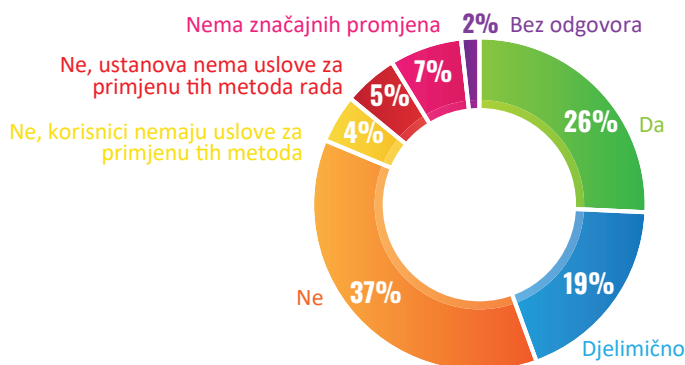
Grafikon 41. Izvršavanje obaveza u vrijeme pandemije u odnosu na period prije pandemije

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje da li koriste neke od alternativnih metoda rada s korisnicima usluga, da li komuniciraju s korisnicima savremenim vidovima komunikacije (komunikacija putem skypea, vibera, e-maila, i dr.), ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu 42.

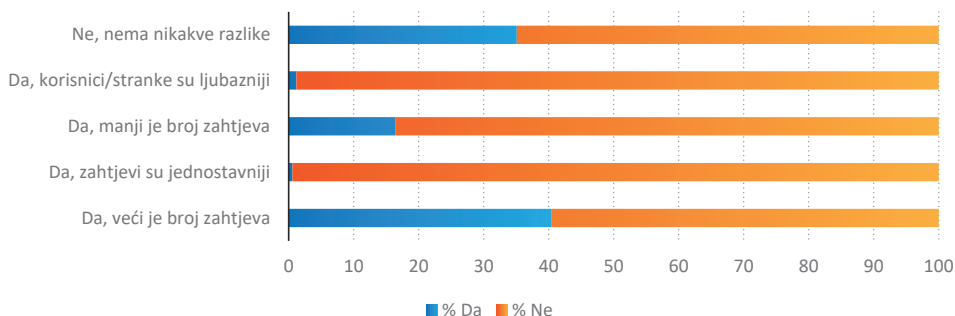
Grafikon 42. Korištenje alternativnih metoda rada s korisnicima usluga (komunikacija putem skypea, vibera, e-maila, i dr.)

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Da nema nikakve razlike u zahtjevima za usluge socijalne zaštite od strane trenutnih korisnika ili drugih građana tokom pandemije u odnosu na stanje prije pandemije, izjavilo je 111 (65%) ispitanika, dok je njih 60 (35%) izjavilo da je primijetilo razliku. Da razlika postoji u pojavi većeg broja zahtjeva primijetilo je 69 (40%) ispitanika, ostali, njih 102 (60%), misle da nema razlike. Da su zahtjevi jednostavniji primijetio je jedan (1%) ispitanik, ostali, njih 170 (99%), misle da zahtjevi nisu ništa jednostavniji. Da postoji manji broj zahtjeva primijetilo je 28 (16%) ispitanika, ostali, njih 143 (84%), misle da nije tako. Da su korisnici ljubazniji primijetila su 2 (1%) ispitanika, ostali, njih 169 (99%), misle da nije tako (grafikon 43).

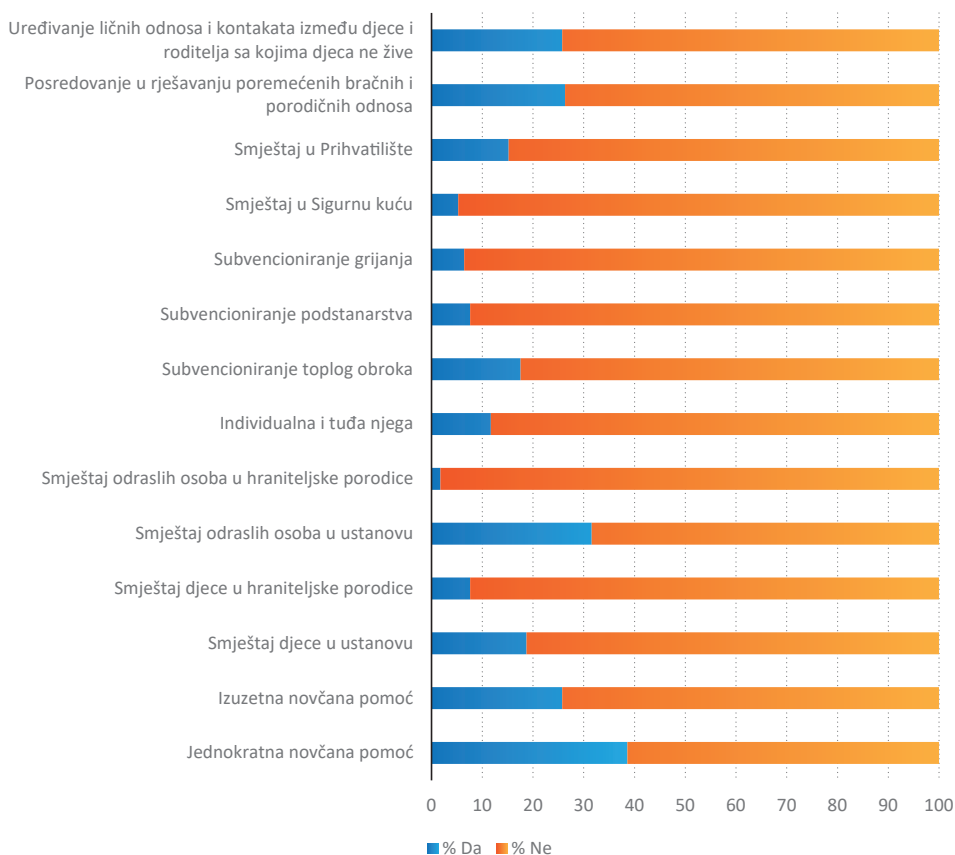
Grafikon 43. Razlika u zahtjevima za usluge socijalne zaštite tokom pandemije u odnosu na stanje prije pandemije

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje koje vrste zahtjeva su najčešće upućivane ustanovi, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu 44.

Grafikon 44. Vrste zahtjeva upućene ustanovi

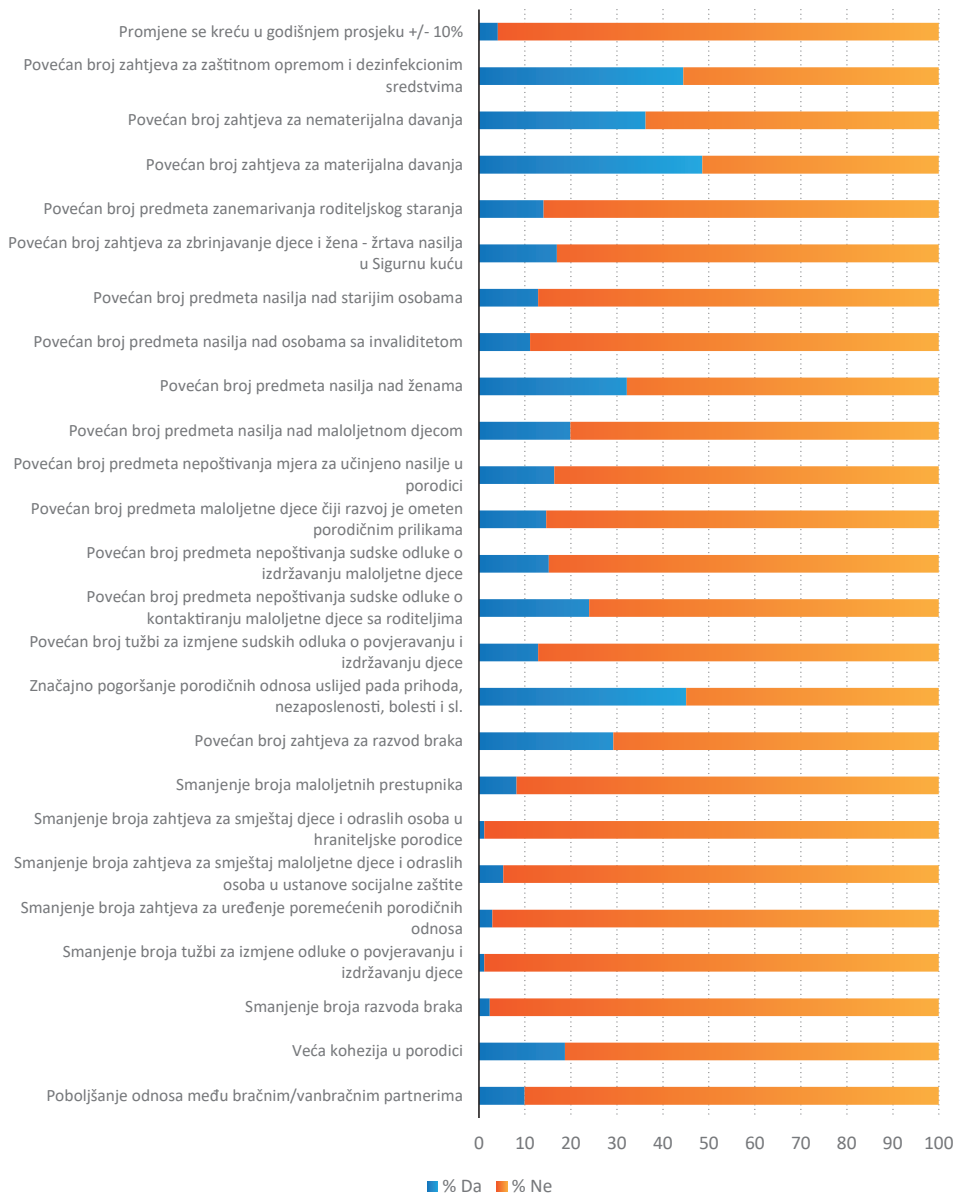

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Da su ih nadležni u sistemu organizacije socijalne zaštite kontaktirali i konsultirali se s njima u vezi s davanjem mišljenja i prijedloga u reagiranju na uticaj pandemije na sistem socijalne zaštite izjavila su četiri (2%) ispitanika, dok je njih 146 (35%) izjavilo da ih niko nije niti kontaktirao niti konsultirao se s njima. Četiri ispitanika (2%) nisu dali odgovor na to pitanje. Nadležni su im se obratili da izvrše određene zadatke, ali ne i da daju mišljenje ili prijedloge, izjavila su 23 ispitanika.

Na pitanje koje su vrste pojava na koje cjelokupna situacija s pandemijom izazvanom koronavirusom može uticati, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu 45. Percepcija je da koronavirus ponajviše utiče na materijalna davanja te na pogoršanje porodičnih odnosa i nasilja u porodici.

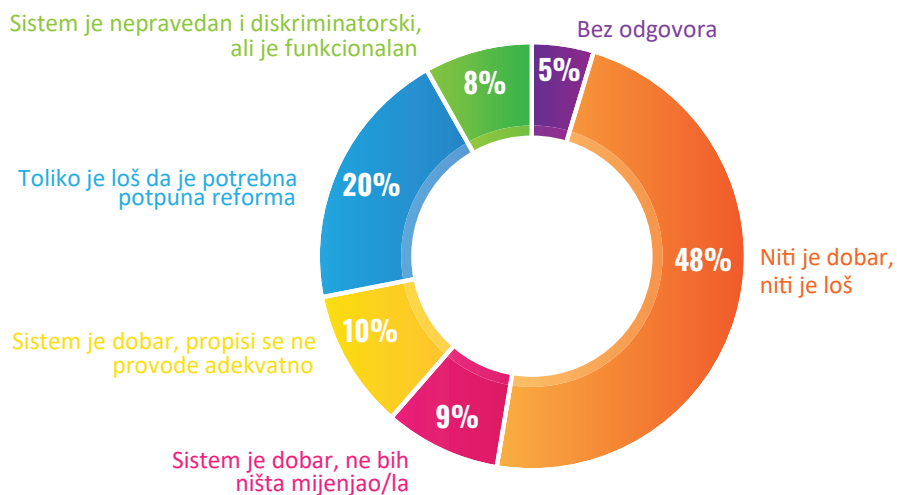
Grafikon 45. Pojave na koje utiče cjelokupna situacija s pandemijom izazvanom koronavirusom

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje kakav je, po njima, trenutno sistem socijalne zaštite, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu 46. Ono što zabrinjava jeste da veliki broj ispitanika smatra da je sistem potrebno potpuno mijenjati.

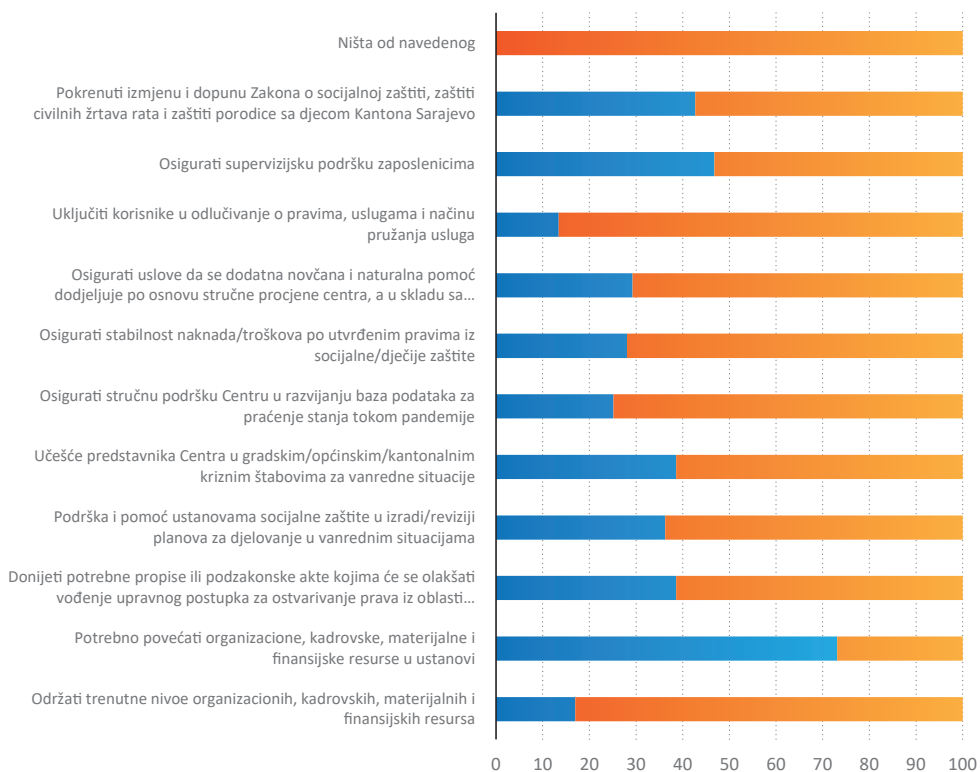
Grafikon 46. Kakav je sistem socijalne zaštite?

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje, ako dođe do promjena u značajnoj mjeri, kojim bi se mjerama trebalo intervenirati u sistemu socijalne zaštite, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 47. Ukupno 15 (9%) ispitanika je dalo prijedlog ili zapažanja u vezi s tom temom, ostalih 156 (91%) to nisu komentirali.

Grafikon 47. Mjere za potrebne promjene u sistemu socijalne zaštite

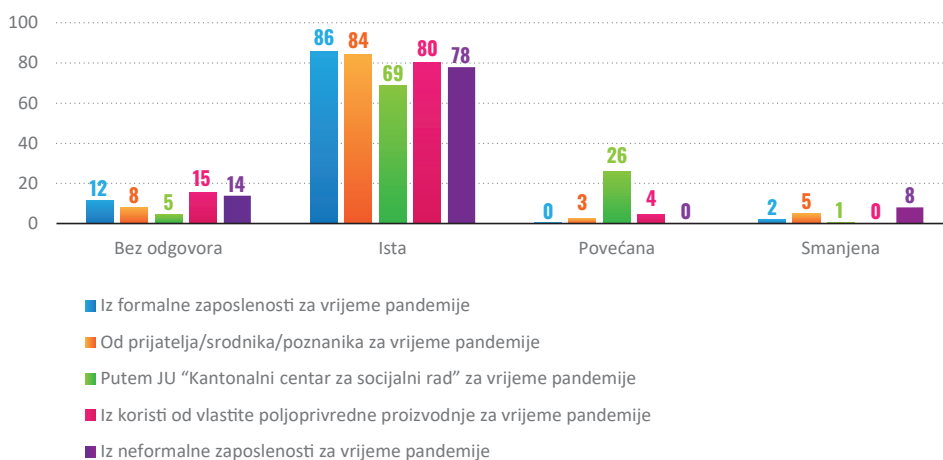

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Stavovi korisnika prava socijalne zaštite

Na pitanje vezano za primanja domaćinstva koja dolaze iz različitih izvora za vrijeme pandemije, 84% ispitanika je dalo odgovore da su primanja od prijatelja/srodnika/poznanika za vrijeme pandemije ostala ista, 3% ih je izjavilo da su povećana i 5% da su ona smanjena. Da su primanja putem JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ za vrijeme pandemije ostala ista izjavilo je njih 69%, 26% je izjavilo da su povećana i 1% da su ona smanjena. Sedamdeset osam odsto anketiranih osoba je izjavilo da su primanja iz neformalne zaposlenosti za vrijeme pandemije ostala ista, dok ih je 8 izjavilo da su smanjena (grafikon 48).

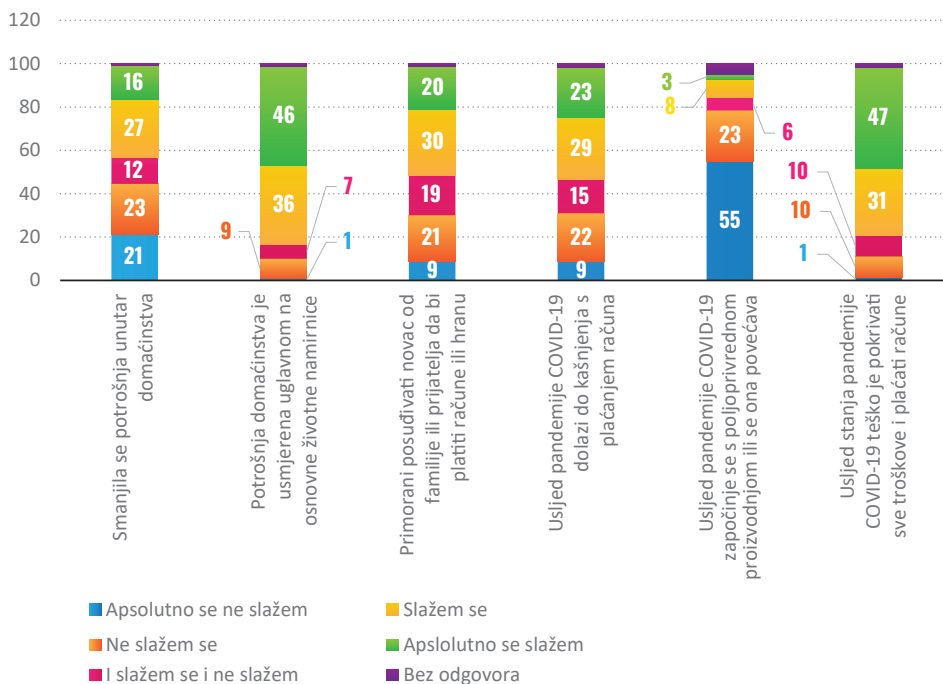
Grafikon 48. Primanja domaćinstva (%)

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Dok traje stanje prirodne nesreće izazvane koronavirusom (Covid 19) ispitanici potvrđuju da su se desile promjene u potrošačkim navikama, 27% ispitanika se slaže da se smanjila potrošnja unutar domaćinstva, 46% njih se apsolutno slaže da je potrošnja domaćinstva usmjerena uglavnom na osnovne životne namirnice, 30% ispitanika se slaže da je primorano da posuđuje novac od porodice ili prijatelja da bi platilo račune ili hranu, također 29% ispitanika se slaže da usljed pandemije COVID-19 kasne s plaćanjem računa, njih 55% se apsolutno ne slaže s tim da se usljed pandemije COVID-19 započelo s proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda ili da se povećala ta proizvodnja, 47% njih se apsolutno slaže da je usljed stanja pandemije izazvane koronavirusom (COVID-19) teško pokrivalo sve troškove i plaćalo račune (grafikon 49).

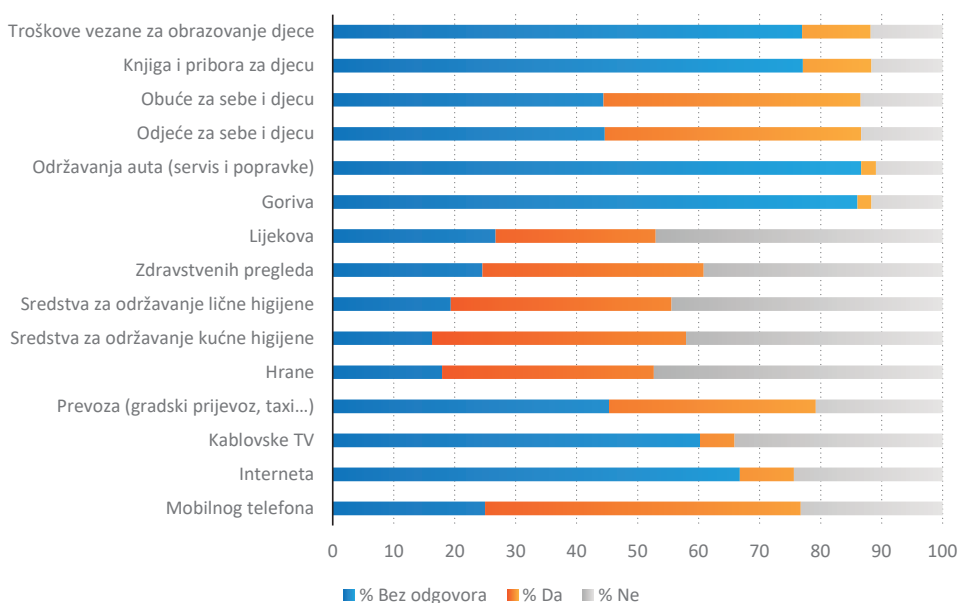
Grafikon 49. Finansijske promjene usljed pandemije izazvane koronavirusom (Covid-19)

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje vezano za smanjenje troškova izazvano pandemijom Covid-19, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 50. Iako je broj onih koji nisu odgovorili na ovo pitanje bio relativno visok, može se reći da su ispitanici smanjivali troškove dijelom i kroz uštede na obući, odjeći za sebe i djecu, higijenu, kućnu higijenu i kroz troškove mobilnih telefona.

Grafikon 50. Smanjenje troškova usljed pandemije izazvane koronavirusom (Covid 19)

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na tri pitanja vezana za brigu zbog trenutnog stanja pandemije, većina upitnika nije imala odgovor. Na pitanje da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut za stanje svog djeteta ili drugog člana porodice smještenog u ustanovu/sigurnu kuću/hraniteljsku porodicu, nije odgovorilo njih 1.233 (92%), da nije zabrinuto odgovorilo je 105 (8%) ispitanika, a niti jedan ispitanik nije izjavio da je zabrinut. Na pitanje da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut zbog povećanog rizika odvajanja djece iz porodice nisu odgovorila 1.044 (78%) ispitanika, da nije zabrinuto odgovorilo je 295 (22%) ispitanika, a niti jedan ispitanik nije izjavio da je zabrinut. Na pitanje da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut zbog povećanog rizika od poremećaja odnosa u porodici nije odgovorilo 370 (28%) ispitanika, da nije zabrinuto odgovorilo je 910 (68%) ispitanika, a 65 (5%) ispitanika izjavilo je da je zabrinuto. Takvi stavovi nisu u skladu sa stavovima stručnjaka u ustanovama, izraženim u grafikonu 45, koji u značajnoj mjeri smatraju da je došlo do poremećaja unutar porodice i povećanja nasilja u porodici.

Na set od devet pitanja vezanih za mogućnost asocijalnog ponašanja nekoga od članova domaćinstva zbog trenutnog stanja pandemije, većina ispitanika je odgovorila da neće doći do asocijalnog ponašanja. Pojave kao što su prosjačenje djece, prosjačenje odraslih, skitnja, rad djece na ulici i kockanje se

neće manifestirati. Ispitanici su mišljenja da 100% neće doći do tih asocijalnih ponašanja. Ispitanici, njih 99%, smatra da se delinkventno ponašanje, alkoholizam i zloupotreba psihoaktivnih supstanci neće manifestirati kao posljedica pandemije.

Od ukupnog broja anketiranih, dvoje je bilo zaraženo koronavirusom, jedno je već bilo izliječeno, jedno lice je sumnjalo da je zaraženo i devet lica nije dalo odgovor, a ostali su odgovorili da nisu zaraženi. Dvoje zaraženih se nalazi u karantenu u zdravstvenoj ustanovi, jedna osoba je u izolaciji i jedna osoba nema simptome. Tri ispitanika su izjavila da im je neko od članova u porodici zaražen koronavirusom (dvoje se nalazi u kućnoj izolaciji). Jedan korisnik je izjavio da sumnja da mu je član domaćinstva zaražen koronavirusom. Bez odgovora na pitanje o zaraženim članovima domaćinstva je bilo 285 (21%) upitnika.

Ukupno 514 ili 38% anketiranih korisnika smatra da pandemija nije narušila njihovo mentalno zdravlje, njih 224 ili 17% smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje, ali da uz pomoć svoje porodice/obitelji i prijatelja mogu da se nose s posljedicama tog uticaja, zatim 447 ili 33% korisnika smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje, ali mogu samostalno da se nose s posljedicama tog uticaja, 138 ili 10% korisnika smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje i da im je potrebna profesionalna pomoć i podrška stručnjaka za mentalno zdravlje kako bi se nosili s tim uticajem, 7 ili 1% korisnika smatra da je pandemija toliko uticala na njihovo mentalno zdravlje da su trenutno nemoćni da se nose s posljedicama tog uticaja i 15 ili 1% anketiranih listova nije imalo odgovor na pitanje kako se pandemija izazvana koronavirusom reflektirala na mentalno zdravlje korisnika.

Ukupno 967 (72%) korisnika ima povjerenje u sistem socijalne zaštite u vrijeme trajanja pandemije izazvane koronavirusom, dok se njih 378 (28%) izjasnilo da nema povjerenje u taj sistem. Njih 268 (20%) misli da vlast neće reagirati blagovremenim mjerama da ih zaštiti, 160 (12%) korisnika misli da će doći do smanjenja ili ukidanja materijalnih prava, a 221 (16%) korisnik sumnja da će se pravično dijeliti humanitarna i druga pomoć.

Ukupno 952 (71%) korisnika imaju povjerenje u zdravstveni sistem, dok se njih 386 (29%) izjasnilo da nema povjerenje u taj sistem. Sedam anketiranih listova nisu imala odgovor na pitanje o povjerenju u zdravstveni sistem.

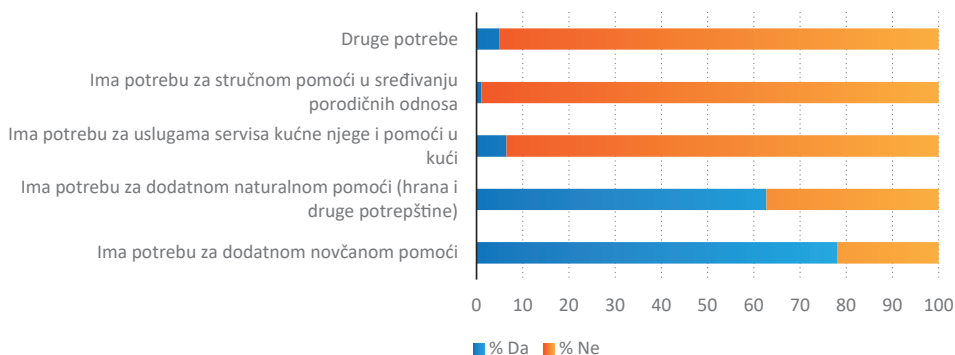
Sigurnosnim mjerama koje preduzimaju kantonalni/gradski/općinski organi zadovoljno je 688 (51%) korisnika, njih 150 (11%) je nezadovoljno tim mjerama i djelimično je zadovoljan 501 (37%) ispitanik. Šest upitnika nije imalo odgovor na pitanje o preduzetim sigurnosnim mjerama.

Organizacijom rada JU „Kantonalni centar za socijalni rad” u vrijeme trajanja pandemije izazvane koronavirusom zadovoljno je njih 1.109 (82%), djelimično zadovoljno 198 (15%) ispitanika i nezadovoljno je 28 (2%) ispitanika. Jedan upitnik nije imao odgovor na pitanje o organiziranju rada u toj ustanovi.

Ukupno 1.111 (83%) anketiranih ne misli da je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite, dok njih 234 (17%) misli da je pandemija stvorila dodatne potrebe (koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima).

Na pitanje da li je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 51.

Grafikon 51. Dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje da li je stanje pandemije izazvane koronavirusom uzrokovalo dodatne potrebe za djecu u porodici, sa „Da” je odgovorio 71 ispitanik (5%), a sa „Ne” njih osam (1%). Bez odgovora je bilo 1.266 (94%) ispitanika.

Na pitanje da li je korisnik zadovoljan kvalitetom usluga koje mu se pružaju, 989 (73%) ispitanika je izjavilo da je zadovoljno kvalitetom usluga, a njih 318 (24%) da je djelimično zadovoljno. Bez odgovora je bilo 38 (3%) upitnika.

Istraživanje stanja i potreba djece smještene u hraniteljske porodice tokom pandemije

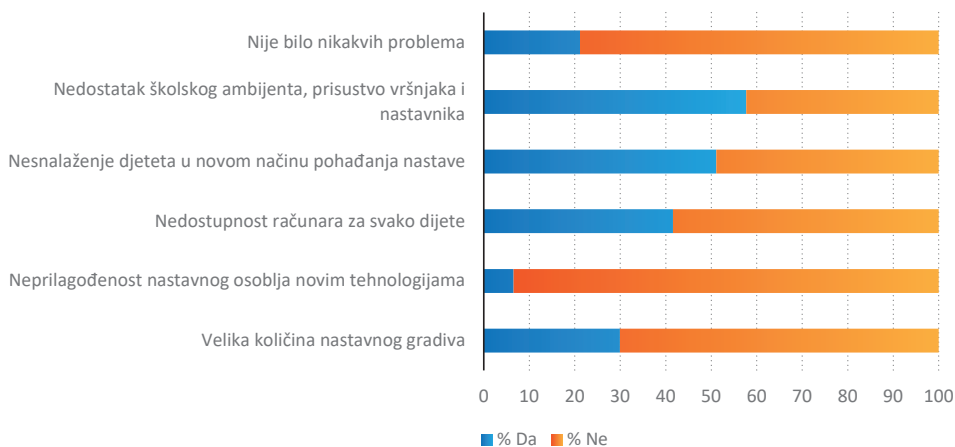
Da dijete/osoba starija od 18 godina koja se nalazi na smještaju u hraniteljskoj porodici ili ustanovi u vrijeme pandemije nije bila dodatno opterećena misli 66% ispitanika, dok ostali, njih 34%, misle da je bilo dodatnog opterećenja na štíćenike. Za svoje zdravlje je bilo zabrinuto 20% ispitanika, za zdravlje najbližih se brinulo 22% anketiranih. Prema rezultatima ankete, niko nije smatrao da može doći do pogoršanja zdravstvenog stanja djece i zaposlenika u ustanovi/hraniteljskoj porodici.

Na pitanje o zadovoljstvu zajedničkim aktivnostima koje su osmislili hranitelji ili zaposlenici u ustanovama socijalne zaštite u vrijeme pandemije za djecu/osobe starije od 18 godina 78% anketiranih nije dalo odgovor. Ostalih 22% većinom se žalilo na nedostatak kretanja u vrijeme pandemije i nedostatak aktivnosti van institucije.

Slično prethodnom pitanju, 45% anketiranih nije dalo odgovor na pitanje o slobodnim aktivnostima koje su im bile na raspolaganju u vrijeme pandemije, dok su se ostali, oni koji su dali odgovor, žalili na nemogućnost kretanja van ustanove, izlazaka, druženja i sl.

Problemi s kojima su se djeca/osobe starije od 18 godina susretale u hraniteljskim porodicama ili ustanovi socijalne zaštite u vrijeme pandemije vezano za *online* nastavu predstavljeni su na grafikonu 52.

Grafikon 52. Problemi vezani za online nastavu

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje da navedu probleme s kojima su se djeca/osobe starije od 18 godina susretale u vrijeme pandemije vezano za *online* nastavu, a nisu navedeni u prethodnom pitanju, većina, njih 97, nije dala odgovor. Jedno od njih se žalilo na konekciju, a ostalih troje nisu ni pohađali školu.

Zabrana izlaska i posjete djeci/osobama starijim od 18 godina u ustanovi odnosno hraniteljskoj porodici za većinu anketiranih je bila teška. Njih 94% misli da nije bilo prestrašeno i zbunjeno, 92% osjećalo se kao u zatvoru, dok 99% anketiranih nije željelo izaći iz ustanove socijalne zaštite odnosno napustiti hraniteljsku porodicu, niti je razmišljalo o premještanju u drugu ustanovu socijalne zaštite ili hraniteljsku porodicu, niti se željelo vratiti biološkim roditeljima, a nije željelo ni da ga usvoji neka porodica.

Zabrinute djece/osoba starijih od 18 godina zbog povećanog rizika narušavanja/poremećaja odnosa u ustanovi socijalne zaštite odnosno hraniteljskoj porodici uzrokovanih pandemijom bilo je 6%, ostalih 94% se nije brinulo za mogućnost poremećaja odnosa. Svi ispitanici su mišljenja da ne može doći do nasilja u ustanovi socijalne zaštite odnosno hraniteljskoj porodici. Također, svi misle da postoji mogućnost da bi mogli biti smješteni u izolatorij ili COVID bolnicu. Njih 99% misli da bi moglo doći do pogoršanja zdravstvenog stanja djece i zaposlenika u ustanovi / hraniteljskoj porodici.

Troje djece/osoba starijih od 18 godina bilo je zaraženo (ili je trenutno zaraženo) koronavirusom, jedan ispitanik sumnja na zarazu, bez odgovora su bila 3 upitnika i ostalih 130 je izjavilo da nije bilo zaraženo. Niko se ne nalazi u COVID bolnici, niti u sobi za izolaciju, niko nema simptome bolesti (ni teže, niti lakše). Prema saznanjima anketiranih, niko od članova hraniteljske porodice odnosno zaposlenika ustanove socijalne zaštite u kojoj se dijete/osoba starija od 18 godina nalazi nije zaražen koronavirusom, samo se sumnja na jednu osobu da je zaražena.

Analiza anketnih podataka govori da, prema mišljenju ispitanih, čak 87% smatra da pandemija nije narušila njihovo mentalno zdravlje, 9% ih smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje, ali da mogu samostalno da se nose s posljedicama tog uticaja, dok samo 1% ispitanih smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje i da im je potrebna pomoć drugih kako bi se nosili s tim uticajem. Što se tiče drugih zdravstvenih potreba, samo kod dvoje anketiranih postojala je zdravstvena potreba koju nije bilo moguće zadovoljiti na odgovarajući način, 93% njih misli da nije bilo drugih zdravstvenih potreba djeteta/osobe starije od 18 godina koje zbog ove situacije nisu mogle biti zadovoljene na odgovarajući način. Njih 5% nije dalo odgovor na to pitanje. Na pitanje da, ako smatraju da se pandemija reflektirala na mentalno zdravlje djeteta/osobe starije od 18 godina, objasne

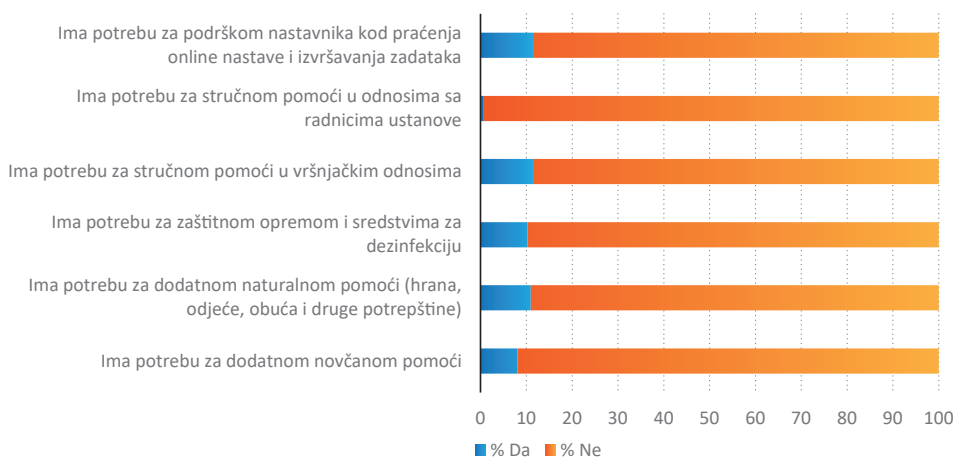
ponašanje po kojem su prepoznali uticaj pandemije na njihovo mentalno zdravlje niko od anketiranih nije dao odgovor.

Da stanje pandemije kod djeteta/osobe starije od 18 godina nije uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutno utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite misli 78% anketiranih.

Ukupno 107 (78%) anketiranih ne misli da je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite, dok njih 30 (22%) misli da je pandemija stvorila dodatne potrebe (koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima).

Na pitanje da li je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 53.

Grafikon 53. Dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Da djeca/osobe s invaliditetom, vezano za njihovo stanje, nisu imale i dodatne potrebe za zdravstvenom zaštitom misli 99% ispitanika. Da su djeca/osobe s invaliditetom u potpunosti bile u mogućnosti pratiti nastavu *online* misli 99% ispitanika. Svi misle da djeca/osobe starije od 18 godina nisu imale dodatnu potrebu za podrškom putem stručne podrške hraniteljima i osoblju u ustanovi socijalne zaštite. Njih 99% misli da se djeci/osobama s

invaliditetom vrijeme izolacije nije dodatno odrazilo na mentalno zdravlje. I svi misle da djeca/osobe s invaliditetom nisu imale dodatne probleme. Da su teško podnosili izolaciju i boravak u kući/ustanovi izjavilo je 47% ispitanika.

Istraživanje stanja i potreba osoba koje su se obratile Centru u periodu pandemije

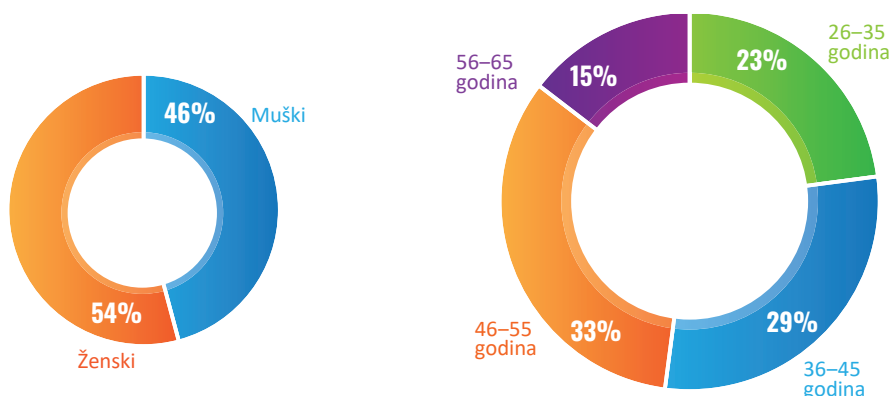
U vrijeme trajanja pandemije zaposlenicima Centra je data instrukcija o potrebi uvođenja interne evidencije za osobe koje se obraćaju za pomoć. Interna evidencija je, između ostalog, podrazumijevala evidentiranje osnovnih informacija (ime i prezime, broj telefona, adresa stanovanja, radni status, broj članova porodice/domaćinstva, razlozi obraćanja Centru, te koja je njihova prioriteta potreba). O broju prijavljenih osoba i njihovim potrebama Centar je u vrijeme trajanja pandemije jedanput sedmično informirao Ministarstvo. U okviru sedmičnih informacija Centar je Ministarstvu dostavljao prijedlog mjera i radnji koje je potrebno preduzeti za otklanjanje uzroka koji su osobe koje su se obraćale Centru doveli u stanje socijalne potrebe.

Kao uzrok stanja socijalne potrebe navođen je: gubitak radnog mjesta (uglavnom u privatnom sektoru) ili gubitak posla koje su osobe obavljale na crno (rad u ugostiteljstvu ili održavanje higijene stanova, čuvanje djece, briga o odraslim osobama s invaliditetom ili starijih osoba i sl.).

Od ukupno 48 osoba koje su učestvovala u anketi odnosno osoba koje su se obratile JU „Centar za socijalni rad“ bila su 22 (46%) muškarca i 26 (54%) žena. Prema rezultatima ankete, trećina ispitanika (33%) je pripadala starosnoj grupi 46–56 godina. Iz starosne grupe 36–45 godina bilo je 14 ispitanika (29%), 26–35 godina 11 ispitanika (23%), 56–65 godina 7 (15%). U anketi nije bilo anketiranih osoba koje su pripadale najmlađoj grupi 16–25 godina (grafikon 48).

Gledajući i spolnu strukturu, prema rezultatima ankete, najugroženija starosna grupa su žene 46–55 godina, kojih je bilo 10 (21%), (grafikon 54).

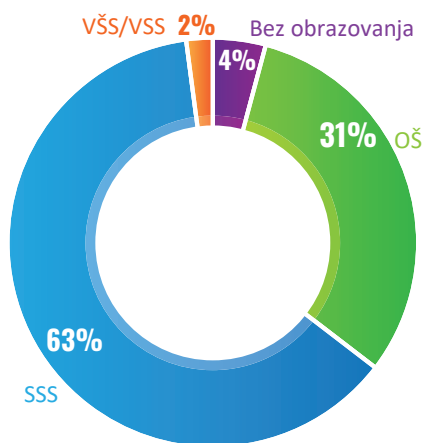
Grafikon 54. Spolna i starosna struktura osoba koje su se obratile Centru u vrijeme pandemije

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Od ukupnog broja anketiranih, sa srednjom stručnom spremom bilo je 30 osoba (63%), osnovno obrazovanje je završilo 15 osoba (31%), više ili visoko obrazovanje je imala jedna osoba (2%), dok su bez obrazovanja bile dvije anketirane osobe (4%), (grafikon 55).

Grafikon 55. Obrazovanje osoba koje su se obratile Centru

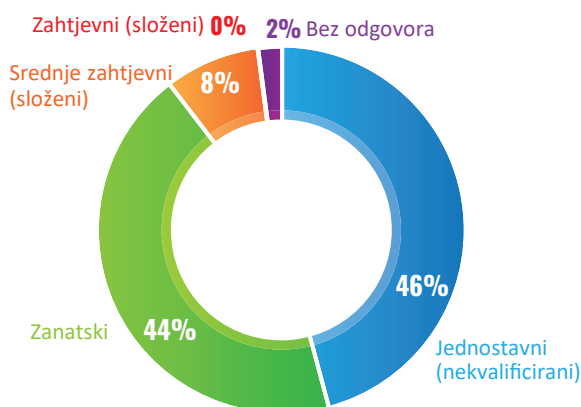

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Prema mjestu življenja, iz ruralnog područja bilo je 10 osoba (21%), a iz urbanog 37 (77%), dok se jedna osoba nije izjasnila u vezi s tim.

Na osnovu analize ankete može se zaključiti da su anketirane osobe (koje su izgubile posao) radile manje zahtjevne poslove, jednostavne, poslove za koje ne trebaju kvalifikacije, njih 46%, odnosno zanatske poslove 42% (grafikon 56).

Grafikon 56. Stepen složenosti posla

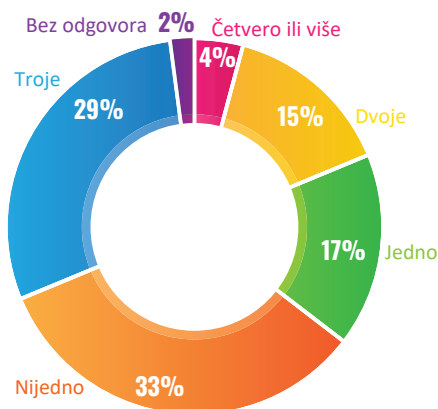
Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Većina anketiranih je u braku, njih 29 (61%), u vanbračnoj zajednici žive četiri (8%) anketirane osobe, neoženjenih/neudatih je četvero (8%), razvedenih sedmero (15%), udovaca/udovica troje (6%). Bez odgovora na pitanje o bračnom statusu je bio jedan anketni list.

Prema rezultatima ankete, četveročlanih domaćinstava ima 27%, dvočlanih 12%, peteročlanih ili većih domaćinstava 27%, sam/sama 17% i tročlanih domaćinstava 17%.

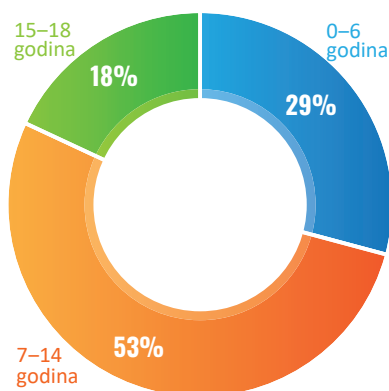
Pregled domaćinstva po broju djece i starosnim grupama djece u domaćinstvu dat je na grafikonima 57 i 58.

Grafikon 57. Broj djece u domaćinstvu

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Grafikon 58. Djeca, starosne grupe

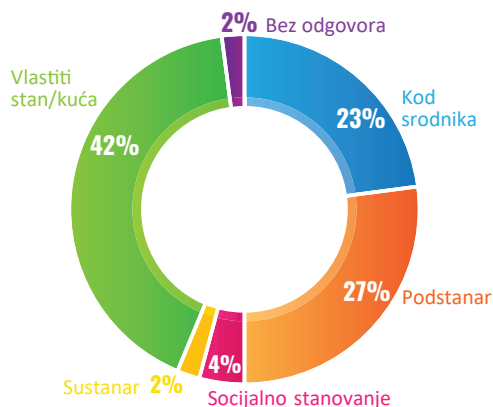
Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Od ukupnog broja anketiranih 5 osoba (10%) je s invaliditetom. Također, 5 (10%) domaćinstava u kojima anketirani žive imaju (najmanje jednu) odraslu osobu s invaliditetom.

Od ukupnog broja djece, članova domaćinstva anketiranih osoba, samo je jedno dijete s invaliditetom (u starosnoj grupi 0-6 godina).

Najveći broj anketiranih posjeduje vlastitu kuću/stan, njih 20 (42%), podstanara je 13 (27%), kod srodnika živi 11 (23%), (grafikon 59).

Grafikon 59. Stambene prilike

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Elementarne životne uslove, struju, vodu, kanalizaciju, posjeduje većina domaćinstava. Jedno domaćinstvo nema struju, jedno nema vodu i jedno nema kanalizaciju. Grijanje ima 17 domaćinstava ili 35%, dok ostala domaćinstva, njih 31 ili 65% nema grijanje.

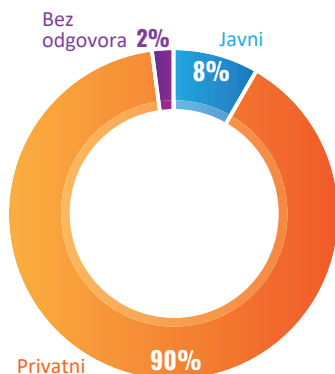
Od sredstava za komunikaciju fiksni telefon posjeduje 8 domaćinstava ili 17%, dok ostalih 40 domaćinstava ne posjeduje fiksni telefon odnosno njih 83%. Od sredstava za komunikaciju mobilni telefon posjeduje 47 domaćinstava ili 98%, dok jedno domaćinstvo ne posjeduje mobilni telefon odnosno njih 2%. Od sredstava za komunikaciju računar/tablet posjeduje 13 domaćinstava ili 27%, dok ostalih 35 domaćinstava ne posjeduje računar/tablet odnosno njih 73%. Internetsku konekciju posjeduje 26 domaćinstava ili 54%, dok ostala domaćinstva ne posjeduju internetsku konekciju, njih 22 ili 46%. Jedno domaćinstvo ili 2% anketiranih ne posjeduje nijedno komunikaciono sredstvo navedeno u anketnom upitniku. Takvi odgovori govore u prilog postojanja društveno isključenih kategorija stanovništva, a posebno kada je u pitanju pristup internetu i digitalna pismenost.

U privatnom sektoru su bila 43 otpuštena radnika ili njih 90%, dok je u javnom 4 ili 8%. Bez odgovora na to pitanje je bio jedan anketni upitnik (grafikon 60).

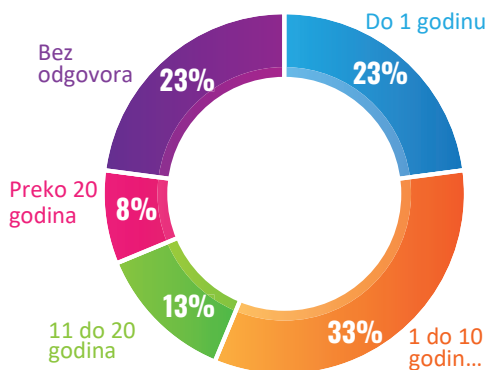
Najveći broj otpuštenih radnika imao je od 1 do 10 godina radnog staža, njih 16 ili 33%, zatim do jedne godine radnog staža bilo je 11 ili 23% (grafikon 61).

Radni staž do godinu dana na poslu na kojem su dobili otkaz imalo je 13 anketiranih ili 27 %, preko godinu dana staža na zadnjem poslu imalo je 8 anketiranih (17%), ostali anketirani, njih 27 (56%), nije dalo odgovor na to pitanje.

Grafikon 60. Sektor rada prije prestanka radnog odnosa

Grafikon 61. Radni staž

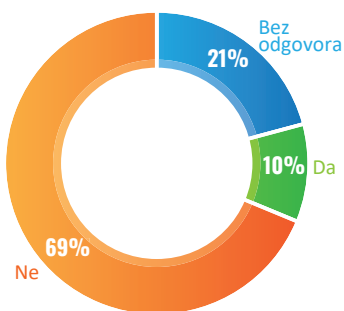

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

U martu 2020. godine otkaz su dobila 33 anketirana (69%), u aprilu 11 (23%), a u maju njih dvoje (4%). Odgovor na to pitanje nije dalo dvoje anketiranih odnosno 4%. Prema rezultatima ankete, 33 anketirana ili 69% smatra da je pandemija izazvana koronavirusom pravi razlog otkaza, dok 5 ili 10% njih misli da je pandemija povod za davanje otkaza na radu. O tome se nije izjasnilo 10 anketiranih (grafikon 62).

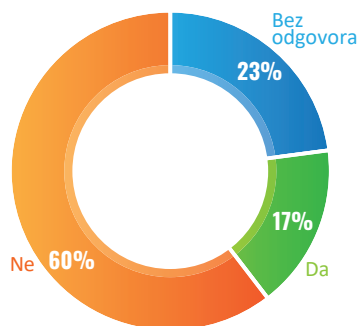
Svi anketirani su odgovorili da im poslodavac nije ponudio promjenu radnog mjesta. Samo jedan anketirani izjavio je da mu je poslodavac, prije otkaza, ponudio smanjenje plaće da ostane na poslu. Također, jednom ispitaniku je ponuđen privremeni prekid rada. Troje ispitanika ili 6% njih je dobilo ponudu umjesto otkaza ugovora o radu, neplaćeno odsustvo. Na pitanje o očekivanjima da se nakon prestanka pandemije vrate na posljednji posao gdje su radili prije nego što im je prestao radni odnos, 29 (60%) njih misli da se neće vratiti na posao, 8 (17%) misli da hoće, dok 11 anketiranih ili 23% nije dalo odgovor na to pitanje (grafikon 63).

Grafikon 62. Mišljenje da je poslodavac iskoristio pandemiju za prekid ugovora o radu

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Grafikon 63. Povratak na isti posao

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

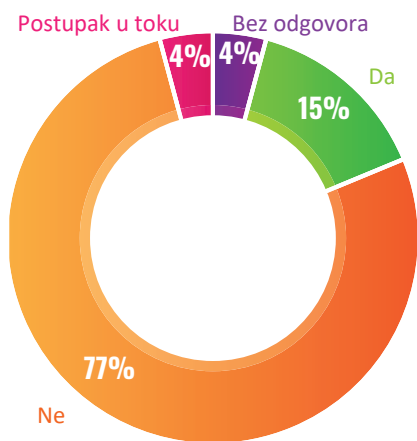
Na pitanje da li ih je poslodavac uputio na pripadajuća prava kao nezaposlene osobe, 5 osoba (11%) je pozitivno odgovorilo, negativno 27 (56%), djelimične upute su dobile 4 osobe (8%), dok 12 osoba nije odgovorilo na to pitanje odnosno njih 25%.

Na pitanje da li ih je Služba za zapošljavanje uputila na pripadajuća prava kao nezaposlene osobe, 26 osoba (54%) je pozitivno odgovorilo, negativno 14 (29%), djelimične upute su dobile 4 osobe (8%), dok 4 osobe nisu odgovorile na to pitanje odnosno njih 9%.

Na pitanje da li ostvaruju pripadajuća prava kao nezaposlene osobe, 7 osoba (15%) je pozitivno odgovorilo, negativno 37 (77%), postupak u toku je bio kod dvije osobe (4%), a na to pitanje nisu odgovorile dvije osobe (4%), (grafikon 64). Sljedeća pitanja vezana su za redovna novčana primanja anketirane osobe. Da suprug/a radi i ima redovna novčana primanja odgovorilo je 6 osoba (12,5%), ostalih 42 (87,5%) je izjavilo da nema primanja po tom osnovu. Ti odgovori navode na zaključak o važnosti formalizacije radnih odnosa i potrebe smanjivanja rada na crno. Samo jedna osoba ima zaposleno dijete, ostalih 98% ispitanih nema zaposlene djece. Niko od ispitanika nije imao zaposlene roditelje, kao ni prihode po osnovu registrirane djelatnosti. Dvije osobe (4%) su imale člana domaćinstva koji prima penziju. Odgovor da niko u domaćinstvu ne radi dalo je 36 osoba (75%), a 12 (25%) osoba je reklo da ima člana domaćinstva koji radi.

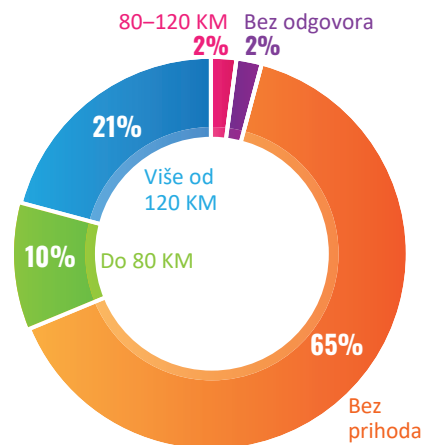
Da su bez prihoda po članu domaćinstva odgovorilo je 65% ispitanih (31 ispitanik), do 80 KM po članu domaćinstva ima 10% ispitanih (5 ispitanika). Od 80 do 120 KM prihoda po članu ima jedan ispitanik, a preko 120 KM po članu ima 21% ispitanih (10 ispitanika). Na to pitanje nije odgovorio jedan ispitanik (grafikon 65).

Grafikon 64. Pravo na naknadu po osnovu nezaposlenosti

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Grafikon 65. Visina prihoda po članu domaćinstva

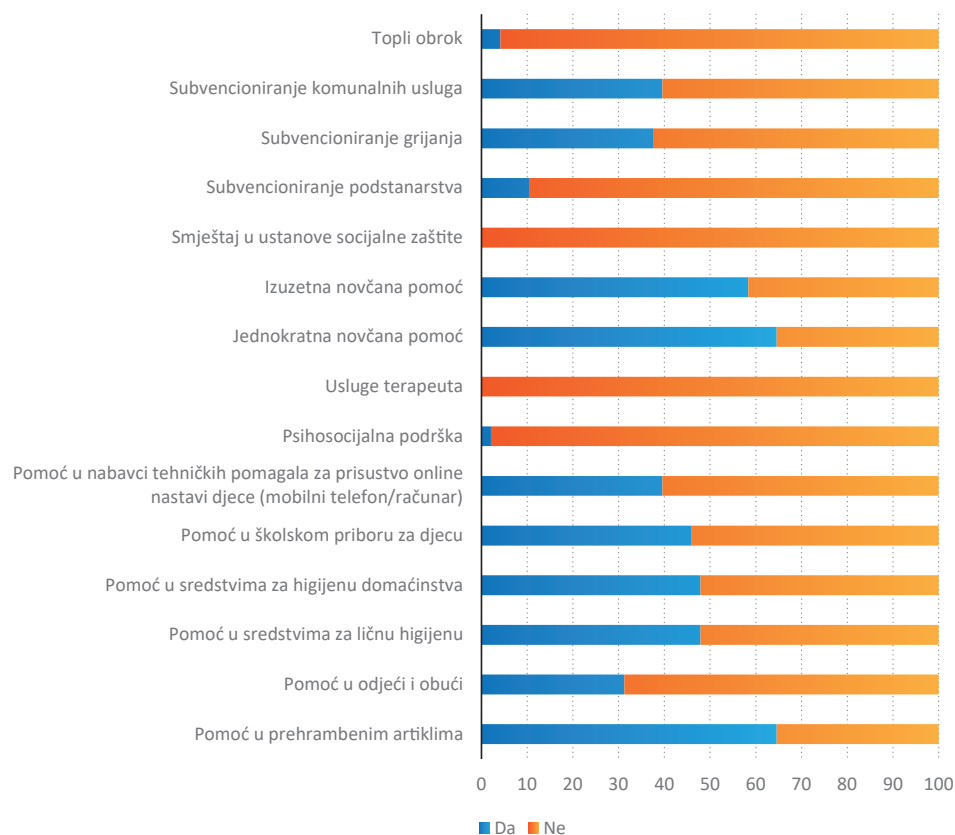

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje da li su zabrinuti zbog trenutnog stanja pandemije za svoje i egzistencijalno stanje članova porodice, 87,5% (42 ispitanika) je odgovorilo da je zabrinuto, 12,5% (6 ispitanika) nije.

Sljedeća pitanja vezana su za različite vidove socijalne ili druge pomoći anketiranih osoba. Anketirane osobe su se izjašnjavale o potrebnoj vrsti pomoći sa „Da” (potrebna pomoć) i sa „Ne” (nije potrebna pomoć) za specificirane vrste pomoći. S obzirom na to da se radi o osobama koje su se obratile Centru za pomoć, očekivana je izražena potreba za određenom vrstom pomoći. Kako je vidljivo iz grafikona 66, najviše osoba preferira pomoć kroz jednokratnu ili izuzetnu novčanu pomoć ili kao pomoć u prehrambenim artiklima, zatim sredstvima za ličnu higijenu, higijenu domaćinstva ili školskom priboru za djecu te subvencioniranju grijanja ili komunalnih usluga.

Grafikon 66. Vrsta pomoći

Izvor: Anкета i baza BHEVAL_CSR

Da su upoznati s procedurama podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite izjasnilo se 85,4% ili 41 osoba, djelimično je upoznato s procedurama njih 6,3% odnosno tri osobe, a 8,3% ili četiri osobe nisu uopće upoznate s tim procedurama.

Na pitanje da li su spremni prihvatiti bilo kakav ponuđeni posao, većina, njih 37 ili 77%, izjasnila se da bi to prihvatila. Samo poslove iz vlastite struke bi prihvatile 4 osobe ili njih 8%. Od svih anketiranih 6 ili 13% ne bi prihvatilo bilo kakav posao, dok se jedna osoba nije izjasnila kada je to u pitanju.

Jedan ispitanik je razmišljao o razdvajanju od djeteta/djece zbog trenutne pandemije izazvane koronavirusom i stanja u porodici te bi dijete/djecu povjerio na čuvanje ustanovi socijalne zaštite.

Na pitanje da li su zbog trenutnog stanja pandemije zabrinuti zbog povećanog rizika od poremećaja odnosa u porodici 41 osoba ili njih 85% je odgovorilo da je zabrinuto, 7 osoba ili 15% nije bilo zabrinuto. Moguće objašnjenje za veću zabrinutost u odnosu na redovne korisnike je što su redovni korisnici već u sistemu i „naviknuti“ su na njega, znaju šta mogu očekivati, dok su osobe i njihove porodice koje se prvi put obraćaju zbog gubitka posla izložene neizvjesnosti i stresu usljed velike i nagle promjene. Niko od anketiranih ne misli da bi moglo doći do nasilja u porodici, niti da bi moglo doći do pogoršanja zdravstvenog stanja članova domaćinstva koji imaju problem s mentalnim zdravljem, niti da bi odrasli član domaćinstva mogao biti smješten u ustanovu socijalne zaštite. Dvije ispitane osobe ili 4% njih misli da bi moglo doći do prekida braka/vanbračne zajednice zbog trenutnog stanja pandemije. Ostali, njih 46 ili 96%, ne misle tako.

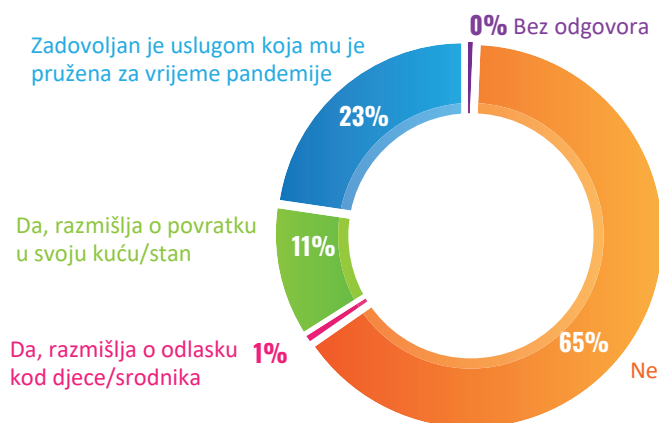
Na pitanje da li smatraju da će zbog trenutnog stanja pandemije doći do pojave asocijalnih oblika ponašanja u domaćinstvu samo jedna osoba smatra da će doći do takvih ponašanja i to da će doći do prosjačenja djece. Niko od anketiranih ne misli da bi moglo doći do prosjačenja odraslih, ni do skitnje, niti do delinkventnog ponašanja, ni alkoholizma, ni koškanja, niti zloupotrebe opojnih droga.

Istraživanje karakteristika i stanja osoba – korisnika prava u ustanovama socijalne zaštite u uslovima pandemije

Ukupno 97 (65%) korisnika zbog trenutnog stanja pandemije nije zabrinuto za svoju budućnost unutar ustanove socijalne zaštite/hraniteljske porodice, 34 (23%) korisnika je zadovoljno uslugom koja mu je pružena za vrijeme pandemije, jedan korisnik razmišlja o odlasku kod djece/srodnika, 17 (11%)

razmišlja o povratku u svoju kuću/stan, bez odgovora je bio jedan upitnik (grafikon 67).

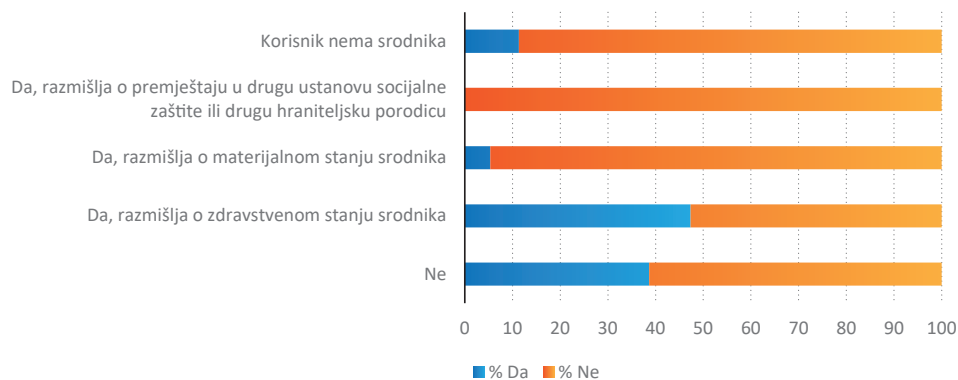
Grafikon 67. Briga zbog pandemije za svoju budućnost unutar ustanove socijalne zaštite/hraniteljske porodice

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut za stanje svojih srodnika, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani na grafikonu 68.

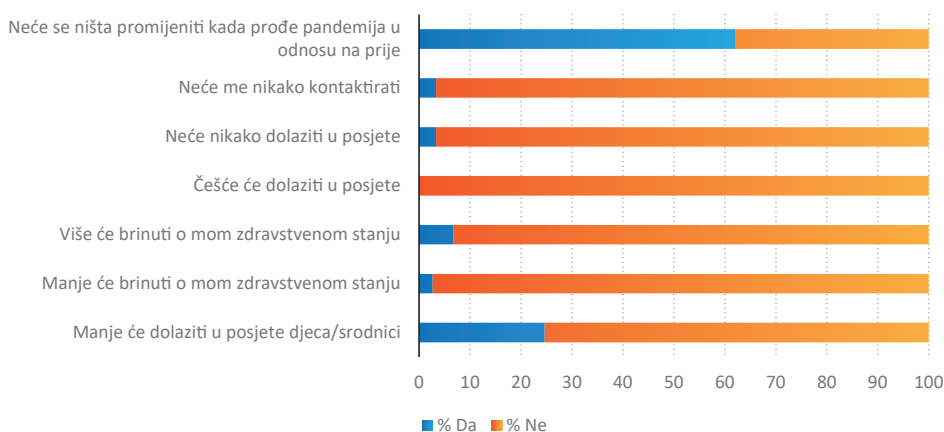
Grafikon 68. Zabrinutost zbog pandemije za stanje svojih srodnika

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje da li korisnik/staratelj smatra da će zbog trenutnog stanja pandemije doći do poremećaja kontakata sa srodnicima i porodičnih veza, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu 69. Ispitanici uglavnom smatraju da neće doći do promjena u odnosima.

Grafikon 69. Promjene uzrokovane pandemijom vezane za kontakte sa srodnicima i porodične veze

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Dvije anketirane osobe su bile zaražene koronavirusom, jedna osoba je sumnjala da je (trenutno) zaražena koronavirusom. U trenutku anketiranja tri osobe su se nalazile na kućnoj izolaciji/izolaciji u ustanovi.

Ukupno 52 ili 35% anketiranih korisnika prava iz socijalne zaštite smatra da pandemija nije narušila njihovo mentalno zdravlje, njih 44 ili 36% smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje, ali da uz pomoć svoje porodice/obitelji i prijatelja ili zaposlenika socijalne ustanove mogu da se nose s posljedicama tog uticaja, zatim 27 ili 18% korisnika smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje, ali mogu samostalno da se nose s posljedicama tog uticaja, 14 ili 9% korisnika smatra da je pandemija uticala na njihovo mentalno zdravlje i da im je potrebna profesionalna pomoć i podrška stručnjaka za mentalno zdravlje kako bi se nosili s tim uticajem, dvoje ili 1% korisnika smatra da je pandemija toliko uticala na njihovo mentalno zdravlje da su trenutno nemoćni da se nose s posljedicama tog uticaja i jedan anketni list nije imao odgovor na to pitanje.

Ukupno 141 (94%) korisnik ima povjerenje u sistem socijalne zaštite u vrijeme trajanja pandemije izazvane koronavirusom, a devetero (6%) se izjasnilo da nema povjerenje. Četvero (3%) misli da vlast neće reagirati blagovremenim mjerama da ih zaštiti, jedan korisnik misli da će doći do smanjenja ili ukidanja materijalnih prava iz oblasti socijalne zaštite, a troje njih (2%) sumnja da će bilo kakva pomoć doći do njih kao korisnika smještaja.

Ukupno 136 (91%) korisnika ima povjerenje u zdravstveni sistem, a 11 (7%) se izjasnilo da nema povjerenje. Dva anketna lista nisu imala odgovor na to pitanje.

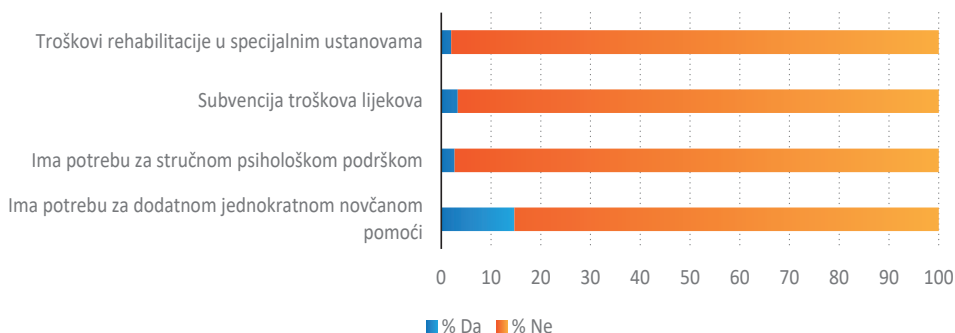
Sigurnosnim mjerama koje preduzimaju kantonalni/gradski/općinski organi zadovoljno je 117 (78%) ispitanika, nezadovoljno je 8 (5%) i djelimično zadovoljno 25 (17%) ispitanika.

Organizacijom rada ustanove socijalne zaštite/uslugama koje pruža hraniteljska porodica u kojoj je smješten u toku trajanja pandemije izazvane koronavirusom zadovoljno je 128 (85%) anketiranih, nezadovoljno je 5 (3%) i djelimično zadovoljno 14 (9%) ispitanika. Tri anketna lista nisu imala odgovor na to pitanje.

Ukupno 118 (79%) anketiranih ne misli da je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite, dok njih 32 (21%) misli da je pandemija stvorila dodatne potrebe (koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima).

Na pitanje da li je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu 70.

Grafikon 70. Dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite

Izvor: Anketa i baza BHEVAL_CSR

Na pitanje da li je korisnik/staratelj zadovoljan kvalitetom usluga koje mu se pružaju, po jedan ispitanik je odgovorio da je zadovoljan, odnosno nezadovoljan, a 14 (9%) njih da je djelimično zadovoljno. Bez odgovora su bila 134 (89%) ispitanika. Tako niska stopa onih koji nisu odgovorili na to pitanje može da ukaže na nepovjerenje, strah ili zatvorenost korisnika prema anketarima, što opet govori da je istraživanje o zadovoljstvu korisnika i/ili kvalitetu usluga potrebno provoditi posebno dizajniranim i redovnim istraživanjima.

6. ZAKLJUČCI

Istraživanje je provedeno na osnovu CODI metodologije i anketnog upitnika o stavovima različitih korisnika, rukovodilaca ustanova, zaposlenika, osoba koje su se obratile Centru u vrijeme pandemije. Analiza je urađena u dva široka područja. Prvi dio bavi se stanjem sistema socijalne zaštite dok se drugo bavi uticajem pandemije COVID-19 na stanje socijalne zaštite u KS-u. Stanje sistema socijalne zaštite je analizirano kroz oblasti politika i propisa, implementaciju politika socijalne zaštite i kapacitete ustanova, javnih rashoda i pregleda utroška, sistem praćenja, monitoring, izvještavanje i evaluaciju, te dizajniranje programa. Drugi dio obuhvata procjenu uticaja pandemije na sistem socijalne zaštite, na korisnike i zaposlenike iz perspektive anketiranih kao i procenu uticaja prema dizajnu „prije i u toku” na osnovu administrativnih podataka.

Analiza pokazuje da je postojeći normativni okvir, posebno Kantonalni zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom, značajno opterećen normama koje se uopće ne odnose na kategorije korisnika koji konzumiraju prava po osnovu ovog zakona (izbor, imenovanje i razrješenje upravljačkih struktura ustanova i sl.), zatim nepoznavanje prava od strane građana, kompliciranost procedura pri ostvarivanju pomoći, nepostojanje službeno normirane linije siromaštva i standarda pri utvrđivanju visine pomoći i sl. razlozi su zbog kojih bi trebalo pristupiti ozbiljnoj normativnoj reformi u oblasti socijalne zaštite.

Ne postoji jasno određen okvir ili plan za identificiranje i rješavanje problema, praćenje i identificiranje socijalnih potreba te utvrđivanje resursa u uspostavljenom sistemu socijalne zaštite i izvan njega, koliko stanovnika ostvaruje neko pravo a koliko od onih koji realno ostvaruje pravo to pravo i konzumira, kakve su cijene usluga i da li utvrđene cijene pružaju mogućnost pružanja kvalitetnih socijalnih usluga.

Ne postoji temeljita analiza veza, odnosa, uloge i učešća drugih institucija sistema u provođenju mjera socijalne zaštite, prije svega sistema zdravstvene zaštite koji su često u izvještajima ustanova ocijenjeni kao vrlo slabi.

Postojeća praksa procjene kvaliteta socijalnih usluga koje se pružaju građanima Kantona Sarajevo nije na zadovoljavajućem nivou jer kroz analizu izvještaja o radu ustanova nije moguće utvrditi koliko pružene usluge imaju uticaja na promjenu života korisnika usluga socijalne zaštite, koji su postavljeni

ciljevi pružanja pojedinih usluga, šta se pružanjem usluga želi postići i koji su konačni rezultati pruženih usluga.

Prilikom usvajanja godišnjih budžeta/finansijskih planova ministarstva i ustanova socijalne zaštite nije uspostavljen efikasan instrument vrednovanja efikasnosti predviđenih rashoda. Pažljivom analizom može se uočiti nepostojanje jasnog utvrđivanja ciljeva, kvantificiranja troškova i koristi pojedinih usluga i intervencija.

Budžetska izdvajanja su nedovoljna, neadekvatno raspoređena. Rebalansima budžeta u 2020. godini ona su smanjena, što u periodu pandemije i povećanja broja i kompleksnosti potreba nije dopustivo.

Rigorozna procjena uticaja pandemije COVID-19 na sistem socijalne zaštite je nemoguća i ova studija je ograničena administrativnim podacima koji ne zadovoljavaju u potpunosti metodološke pretpostavke za utvrđivanje uticaja, što je i jedno od ograničenja ovog istraživanja. Na osnovu dostupnih podataka nije moguće reći da je pandemija imala značajan uticaj na sistem socijalne zaštite, što ne znači da pandemija nije imala uticaj na stanovništvo i zaposlene u sistemu socijalne zaštite. Nadalje, profesionalci u ustanovama/ službama/NVO/UG nisu imali blagovremene i jasne upute te potrebnu podršku u organiziranju redovne djelatnosti u uslovima pandemije. Zabrana kretanja djece i odraslih osoba smještenih u ustanove socijalne zaštite stvorila je problem u održavanju kontakata s roditeljima i srodnicima što, za pretpostaviti je, ima odraza na njihovo emocionalno stanje. Također, ograničavanje kretanja je generalno imalo kratkoročnog odraza na porodične odnose naročito u dijelu održavanja ličnih odnosa i kontakata između djece i roditelja s kojima djeca ne žive nakon donošenja sudske odluke o razvodu njihovih roditelja.

Postojeći sistem socijalne zaštite u vrijeme pandemije vrlo jasno je manifestirao sve nedostatke (normativne, kadrovske, prostorne, materijalne, razvojne) koji najdirektnije utiču na povećanje broja osoba koje žive u uslovima apsolutnog siromaštva u KS, te porast broja socijalno isključenih pojedinaca i porodica, naročito onih za koje se država ratifikacijom međunarodnih dokumenata obavezala da će osigurati pretpostavke za njihovu zaštitu i sigurnost (djecu, osobe s invaliditetom, starije osobe).

Ključne preporuke za poboljšanje sistema socijalne zaštite:

Kao rezultat istraživanja, baziranog na prilagođenoj CODI metodologiji, anketnom istraživanju svih učesnika u sistemu socijalne zaštite u KS i procjeni uticaja pandemije na sistem socijalne zaštite, možemo predložiti sljedeće preporuke u cilju unapređenja sistema socijalne zaštite:

Pravni okvir

- Pripremiti plan djelovanja u vanrednim situacijama u institucijama u kojima on nije usvojen, s jasnim smjernicama o postupanju;
- Izvršiti evaluaciju/procjenju uticaja postojećeg normativnog okvira i propisa na poboljšanje životnih uslova građana Kantona Sarajevo, najmanje prema kriterijima relevantnosti, efektivnosti, efikasnosti, održivosti, uticaja;
- Prilagoditi normativni okvir na temeljima nalaza iz studije, s ciljem da osigura realnu socijalnu sigurnost građana u stanju socijalne potrebe, prije svega u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba, suzbijanju siromaštva i socijalnoj integraciji marginalnih socijalnih grupa;
- Prilagoditi procedure skraćenog i hitnog postupka za ostvarivanje nekih od propisanih prava iz socijalne zaštite kao i mogućih načina komunikacije (faks, internet....) s korisnicima i građanima u postupcima ostvarivanja i korištenja prava iz socijalne zaštite;
- Kroz pravilnike o radu osigurati efikasne mehanizme koordinacije s predstavnicima drugih institucija sistema (zdravstva, obrazovanja, pravosuđa) u planiranju, provođenju, praćenju pružanja usluga i razmjeni informacija;
- U ustanovama je neophodno uraditi sistematizaciju radnih mjesta u skladu s Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine i promjenama u oblasti obrazovanja. Nakon toga izvršiti analizu trenutne popune i potreba ustanova i izvršiti preraspodjelu zaposlenika;
- Pripremiti Pravilnik o ocjenjivanju zaposlenih u sistemu socijalne zaštite kojima bi se definirali kriteriji, način i periodičnost ocjenjivanja, u cilju jačanja sistema motiviranja zaposlenika;

- Uspostaviti sistem godišnjeg usklađivanja novčanih davanja s rastom cijena kroz godišnje usklađivanje s inflacijom;
- Uočene normativne barijere u *lex specialis* propisima mijenjati i prilagođavati realnim potrebama stanovništva (navesti preciznije koje su to barijere).

Sistem planiranja i budžetiranja

- Kroz učešće u pripremi Razvojne strategije KS 2021–2027. godine osigurati prisutnost socijalne politike u prioritetima, mjerama, aktivnostima i projektima, i tako stvoriti osnovu za kvalitetno trogodišnje operativno i budžetsko planiranje. U tom procesu uspostaviti indikatore uspješnosti pojedinih mjera i aktivnosti/projekata;
- Ojačati sistem planiranja i upravljanja projektnim ciklusom (planiranje-monitoring-vrednovanje) kroz edukaciju zaposlenika, posebno rukovodnog kadra;
- Uspostaviti i razvijati sistem kvaliteta za socijalne usluge kroz uspostavu standarda i godišnje eksterne evaluacije kvaliteta prakse pružanja usluga;
- Sistemski uvesti praksu evaluacije svih usluga i intervencija/aktivnosti/projekata koji se finansiraju iz domaćih ili vanjskih izvora;
- Pravilima regulirati čvršću vezu ustanova s Kantonalnim centrom za socijalni rad s ciljem sticanja potpunijeg uvida u rad ustanova i direktnijeg uticaja na ostvarivanje kantonalnih strateških planova;
- Osigurati značajnije učešće praktičara, zaposlenika i rukovodilaca u procesu pripreme politika u oblasti socijalne politike;
- Dopuniti karton korisnika u bazi SOTAC nedostajućim podacima potrebnim za izvještaje, informacije, planiranje i analize;
- Zagovarati i pripremiti se, kroz edukacije, za programsko budžetiranje kako bi se izbjeglo historijsko-linijsko pripremanje budžeta koje ne omogućava promjene prema potrebama korisnika;
- Uspostaviti mehanizme za povećanje izdvajanja za socijalnu politiku u kriznim situacijama zbog povećanja potreba s jedne strane i zbog

automatskih stabilizatora ekonomije koji djeluju kroz povećanje potrošnje na brži oporavak.

Jačanje kapaciteta

Institucionalno-tehnički razvoj

- Riješiti pitanje smještaja ustanova koje izdvajaju značajna novčana sredstva za zakup iznajmljenih prostora;
- Osigurati preduslove djeci korisnicima za *online* nastavu;
- Osigurati psihološku telefonsku/*offline* podršku za korisnike i zaposlenike koji smatraju da pandemija može ozbiljno narušiti njihovo zdravlje.

Edukacija zaposlenika

- Educirati zaposlenike ustanova za rad s *online* alatima;
- Organizirati edukacije za rukovodioce o koristi i alatima adekvatnog monitoringa stanja i evaluacije potreba korisničke populacije i projekata;
- Uspostaviti obavezan program edukacije za sve zaposlenike;
- Kroz radionice upoznati zaposlenike s planom djelovanja u vanrednim situacijama.

7. PRILOZI

Prilog 1

BUDŽET MINISTARSTVA ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU, RASELJENA LICA I IZBJEGLICE KANTONA SARAJEVO ZA PERIOD 2018-2020. GODINA

ZA PERIOD 2018-2020. GODINA

Tabela broj 1.

EKONOMSKI KOD	MINISTARSTVO BEZ USTANOVA				
	TRANSFERI	IZVRŠENJE BKS2018.	IZVRŠENJE BKS2019.	PLAN BKS za 2020.	REBALANS BKS za 2020.
611000	Plaće i nakn. trošk. zap.	807.813,67	813.477,15	989.643	984.461,00
612000	Dopr. posl. i ostali dopr.	74.447,07	75.911,90	88.250	87.860,00
613000	Izdaci za materijal i usluge	100.606,10	147.129,97	149.950	141.230,00
614000	Tekući transferi	61.325.002,09	65.559.939,89	69.620.598	67.969.844
821000	Izdaci za nabavku stalnih sredstava i rekonstrukciju	801.381,34	614.541,53	1.293.917	1.293.917
6142	Grantovi pojedincima	58.315.364,71	58.815.965,69	65.828.898	64.178.144
NAM 002	Zaštita porodice s djecom	28.937.938,25	28.251.066,80	31.336.365	31.073.634 (2.135.000 EU pomoć)
NAM 003	Zaštita civilnih žrtava rata	14.034.976,37	13.806.765,15	15.500.000	15.300.000
NAM 004	Raseljena lica	66.695,80	926.995,29	1.050.000	804.510,00
NAM 005	Socijalna davanja - Zakon	13.016.880,09	12.935.385,89	17.942.533	17.000.000
NAM 006	Smještaj socijalnih kategorija - Zakup	911.984,20	932.047,82		
NAM 007	Sredstva za pomoć građanima	336.769,81	421.771,05		
NAM 009	Izrada socijalne karte u KS	0.00	27.509,46		
NAM 013	Ostvarivanje prava za povratnike	0.00	0.00		
NAM 015	Troškovi održavanja zajedničkih prostorija	48.613,44	48.613,44		
NAM 016	Troškovi subvencije smještaja	12.703,32	12.134,09		

NAM 021	Zajednički projekti s ostalim nivoima vlasti	20.000,00	450.000,00		
NAM 024	Plaćanje zdravstvenog osiguranja radnika	4.560,00	1.940,00		
NAM 026	PTT i ostali troškovi za zaštitu porodice s djecom	235.752,93	150.368,29		
NAM 027	PTT i ostali troškovi za zaštitu civilnih žrtava rata	30,80	0,00		
NAM 028	PTT i ostali troškovi za socijalna davanja	104.964,30	118.595,05		
NAM 030	Sufinansiranje rada ek. soc. vijeća	76.020,40	74.034,38		
NAM 037	Subvencioniranje troškova grijanja	475.920,00	617.080,00		
NAM 040	Socijalni program	0,00	0,00		
NAM 041	Dječija nedjelja	31.555,00	18.393,00		
NAM 042	Naknade za rad staratelja	0,00	16.245,98		
NAM 043	Akreditacija javnih ustanova i institucija	0,00	7.020,00		
6143	Grantovi neprofitnim organizacijama	3.008.358,94	6.543.724,20	3.771.500	3.771.500
NAN 001	UG - Udruženje slijepih KS	74.600,00	64.600,00		
NAN 002	Udruženje distrofičara KS	49.000,00	49.000,00		
NAN 003	Udruženje građana multipleskleroze KS	46.800,00	46.800,00		
NAN 004	Udruženje paraplegičara KS	50.600,00	50.600,00		
NAN 005	Udruženje gluhih i nagluhih KS	57.600,00	57.600,00		
NAN 006	Udruženje civilnih žrtava rata KS	0,00	49.000,00		
NAN 007	UG oboljelih od polimelitisa, povrede	49.000,00	49.000,00		
NAN 008	UG oboljelih od cerebralne dječije paralize	46.700,00	46.700,00		
NAN 009	UG Udrženje građana „Oaza“	37.400,00	37.400,00		
NAN 010	UG invalida rata KS	28.800,00	28.800,00		
NAN 013	Hrvatska karitativna organizacija „Kruh“	88.400,00	8.315,94		

NAN 016	Ostala udruženja građana iz oblasti socijalne zaštite	195.200,00	175.200,00		
NAN 020	Javna kuhinja Vrhbosanske nadbiskupije	40.300,00	43.927,12		
NAN 024	Finansiranje javnih kuhinja	1.271.333,94	1.130.537,14		2.170.700
NAN 025	Sufinansiranje materijalnih troškova i podrška radu KJU „Gerontološki centar“	350.000,00	1.129.439,00	700.000,00	700.000,00
NAN 029	Javna kuhinja „Stari grad“ materijalni troškovi	60.700,00	74.614,56		
NAN 030	Javna kuhinja „Crveni križ Kantona Sarajevo“	190.600,00	200.198,72		
NAN 031	Javna kuhinja „Merhamet“ materijalni troškovi	104.700,00	114.955,00		
NAN 035	Donatorska sredstva za rad javnih kuhinja	35.625,00	33.995,00		
NAN 036	Udruženje „Radost života“	0,00	0,00		
NAN 038	Javna kuhinja „Dobrotvor“ materijalni troškovi	12.000,00	13.010,78		
NAN 039	Sufinansiranje programa rada humanitarnih organizacija	210.000,00	110.000,00		
NAN 041	Uklanjanje arhitektonskih barijera za osobe	0,00	2.948.000,00		
NAN 044	Sufinansiranje rada javnih kuhinja				2.170.700
NAN 045	Socijalni projekti				325.400
6148	Drugi tekući rashodi	1.278,44	250,00		20.100
	Ukupno kapitalni transferi	0,00	145.000,00		100,00
615	Kapitalni grantovi drugim nivoima vlade	0,00	145.000,00		
NAI 001	Kapitalni transferi gradu i općinama	0,00	0,00		100,00
6152	Kapitalni grantovi pojedincima i neprofitnim organizacijama	0,00	145.000,00	100,00	100,00

NAU 011	Opremanje kuće „Home and Hopes for Children Bosnia and Herzegovina	0.00	25.000,00		
NAU 012	Nabavka kombi vozila za korisnike JU „Zavod Pazarić“	0.00	120.000,00		
	UKUPNO ZA NABAVKU STALNIH SREDSTAVA	801.381,34	614.541,53	1.293.917	
821	Izdaci za nabavku stalnih sredstava	801.381,34	614.541,53		
8212	Nabavka građevina	788.440,67	605.526,48	1.278.917	1.513.081
NAX 004	Izgradnja objekta Porodičnog savjetovališta	788.440,67	190.454,11		
NAX 014	Izgradnja prihvatilišta za prosjake i skitnice	0.00	0.00	300.000,00	300.000,00
8213	Nabavka opreme	12.940,67	7.019,03	15.000	
23010001	SVEUKUPNO RASHODI I IZDACI	63.109.250,21	67.356.000,44	72.142.458	70.711.576
BROJ ZAPOSLENIH		32	32	32	32

Prilog 2 a

Anketni upitnik za istraživanje stanja i potreba korisnika prava iz oblasti socijalne zaštite

Poštovani,

Ovim istraživanjem prikupljamo podatke o vašim mišljenjima i stavovima u cilju izrade Analize stanja socijalne zaštite u KS sa posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite. Istraživanje se provodi među;

- (1) stručnim radnicima u oblasti socijalne zaštite,
- (2) direktorima ustanova socijalne zaštite,
- (3) korisnicima prava iz oblasti socijalne zaštite i
- (4) Osobama koje su nakon 16.3.2020. ostale bez zaposlenja i tražile pomoć u CSR

Za svaku grupu izrađen je poseban instrument/anketa.

Ovo istraživanje rezultat je saradnje Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, JU Kantonalni centar za socijalni rad, Udruženja evaluatora u BiH i UNICEF-a BiH.

Popunjavanje upitnika neće Vam oduzeti više od 10 minuta.

Popunjavanje upitnika je dobrovoljno, ne predstavlja nikakav rizik po vas. Obezbjedeana je Vaša potpuna anonimnost, ne tražimo ime i prezime, niko nema uvid u vaše odgovore, osim članova ekspertne grupe formirane za nadzor nad provedbom istraživanja, niti će moći povezati Vaše odgovore sa Vama.

Svi podaci koje prikupimo biće obrađeni u zbirnom obliku, a rezultati će biti prezentovani Vladi KS i drugim nivoima vlasti u cilju poduzimanja adekvatnih mjera za ublažavanje posljedica pandemije i poboljšanja ukupnog sistema socijalne zaštite u KS.

Podaci mogu biti predstavljeni i stručnoj naučno-istraživačkoj javnosti (u formi naučnog članka, brošure i sl.)

Ako ste saglasni i želite da date svoj doprinos istraživanju molimo vas da počnete sa popunjavanjem upitnika.

ŠIFRA ANKETARA: I _ I _ I _ I _

Dan / mjesec / godina anketiranja: I _ I _ I _ I _ I _

Podaci se popunjavaju kroz intervju sa korisnicima koji koriste usluge u JU „Kantonalni centar za socijalni rad“.

Upitnik ispunjava anketar.

1. Podatke o korisniku daje? (Označite samo jedan odgovor)

- Korisnik
- Suprug/a
- Sin/kćerka
- Susjed
- Neki drugi član obitelji

2. Ime i prezime korisnika? (Upisati u obliku šifre – dva početna slova grada/općine, inicijali ispitanika i redni broj korisnika sa spiska vaše ustanove)

3. Spol ?(Označite samo jedan odgovor)

- Muški
- Ženski

4. Kojoj starosnoj skupini korisnik pripada?
(Označite samo jedan odgovor)

- 0-18
- 19-35
- 36- 65
- 66 godina i više

5. Mjesto stanovanja korisnika? (Označite samo jedan odgovor)

- Urbano
- Ruralno

6. Obrazovni nivo korisnika? (Označite samo jedan odgovor)

- Bez obrazovanja
- OŠ
- SSS
- VŠS/VSS

7. Koja prava korisnik ostvaruje? (Moguće označiti više odgovora.

Odaberite sve tačne odgovore)

- Dječiji dodatak
- Lična invalidnina
- Dodatak za njegu i pomoć drugog lica
- Ortopedski dodatak
- Novčana naknada za pomoć I njegu od strane drugog lica
- Zdravstveno osiguranje
- Osposobljavanje za život i rad
- Stalna novčana pomoć
- Jednokratna novčana pomoć
- Izuzetna novčana pomoć
- Smještaj u sigurnu kuću
- Smještaj u Prihvatnu stanicu
- Hraniteljska naknada
- Kućna njega i pomoć u kući
- Subvencioniranje podstanarstva
- Subvencioniranje grijanja
- Subvencioniranje komunalnih usluga
- Topli obrok
- Ništa od navedenog

8. Da li član domaćinstva korisnika ostvaruje neka od nabrojanih prava iz socijalne i dječije zaštite? (Moguće označiti više odgovora.

Odaberite sve tačne odgovore)

☐ Dječiji dodatak	☐ Lična invalidnina
☐ Smještaj djeteta u hraniteljsku porodicu	☐ Dodatak za njegu i pomoć drugog lica
☐ Smještaj odrasle osobe u hraniteljsku porodicu	☐ Ortopedski dodatak
☐ Smještaj djeteta u ustanovu socijalne zaštite	☐ Novčana naknada za pomoć i njegu od strane drugog lica
☐ Smještaj odrasle osobe u ustanovu socijalne zaštite	☐ Smještaj u Sigurnu kuću
☐ Osposobljavanje za samostalan život i rad	☐ Smještaj u Prihvatna stanica
	☐ Kućna njega i pomoć u kući
	☐ Ništa od navedenog

9. Kojoj kategoriji korisnik prava iz socijalne i dječije zaštite korisnika pripada ? (Odgovor na ovo pitanje utvrđuje anketar. Odaberite sve tačne odgovore)

- Lica sa invaliditetom i lica ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju
- Materijalno neosigurane i za rad nesposobna lica
- Stara lica bez porodičnog staranja
- Lica sa društveno negativnim ponašanjem
- Žrtve nasilja
- Lice u stanju socijalne potrebe kome je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik zaštite
- Osobe koje bi svoju socijalnu sigurnost trebale ostvariti od prihoda propisanih članom 9. Kantonalnog zakona o socijalnoj zaštiti, a ta primanja nisu dovoljna za podmirenje njihovih životnih potreba
- Mlađe punoljetno lica bez roditeljskog staranja koje je u društvenoj brizi (zbog nastavka školovanja)
- Drugo navedite _____

10. Broj članova domaćinstva? (Označite samo jedan odgovor)

- Sam/a
- Dvočlano domaćinstvo
- Tročlano domaćinstvo
- Četveročlano domaćinstvo
- Petočlano domaćinstvo
- Druga brojnija domaćinstva

11. Koliko malodobne djece živi u domaćinstvu korisnika?
(Označite samo jedan odgovor)

- Nijedno
- Jedno
- Dvoje
- Troje
- Četvero i više

12. Koliko malodobne djece živi u domaćinstvu korisnika?
(Označite samo jedan odgovor)

- 0-3
- 4-6
- 7-14
- 15-18

13. Da li je neko od djece iz korisnikovog domaćinstva dijete sa invaliditetom? (Na ovo pitanje odgovaraju samo korisnici koji imaju dijete)

- Ne
- Da, jedno
- Da, dvoje
- Da, troje
- Da, četvero i više

14. Stambene prilike korisnika? (Označite samo jedan odgovor)

- Vlastiti stan/kuća
- Podstanar
- Sustanar
- Socijalno stanovanje
- Kod srodnika
- Bespravno
- Beskućnik

15. Uslovi stanovanja u domaćinstvu korisnika? (Označiti stavke koje korisnik ima u svom domaćinstvu. Odaberite sve tačne odgovore)

- Struja
- Voda
- Kanalizacija
- Grijanje
- Ništa od navedenog

16. Dostupnost infrastrukture korisniku? (Označiti stavke koje se korisniku nalaze na udaljenosti od 500 metara. Moguće označiti više stavki. Odaberite tačne odgovore)

☐ Ambulanta	☐ Trgovina
☐ Apoteka	☐ Banka
☐ Predškolska ustanova	☐ Pošta
☐ Škola	☐ Punkt javne kuhinje
☐ Autobuska/željeznička stanica	

17. Uslovi za komunikaciju u domaćinstvu korisnika? (Označiti stavke koje korisnik posjeduje u svom domaćinstvu. Moguće označiti više stavki. Odaberite sve tačne odgovore)

☐ Fiksni telefon	☐ Internet
☐ Mobilni telefon	☐ Ništa od navedenog

18. Primanja Vašeg domaćinstva koja dolaze iz formalne zaposlenosti za vrijeme pandemije su

- Smanjena
- Ista
- Povećana

19. Primanja Vašeg domaćinstva koja dolaze iz neformalne zaposlenosti za vrijeme pandemije su?

- Smanjena
- Ista
- Povećana

20. Primanja Vašeg domaćinstva koja dolaze od Vaših prijatelja/ srodnika/ poznanika za vrijeme pandemije su?

- Smanjena
- Ista
- Povećana

21. Primanja Vašeg domaćinstva koja dolaze putem JU "Kantonalni centar za socijalni rad" za vrijeme pandemije su?

- Smanjena
- Ista
- Povećana

22. Primanja Vašeg domaćinstva koja dolaze putem općine su?

- Smanjena
- Ista
- Povećana

23. Primanja Vašeg domaćinstva koja dolaze iz koristi od vlastite poljoprivredne proizvodnje za vrijeme pandemije su?

- Smanjena
- Ista
- Povećana

24. Molimo Vas da izrazite stepen slaganja sa sljedećim tvrdnjama

(1. Apsolutno se ne slažem; 2. Ne slažem se; 3. i slažem se i ne slažem se; 4. slažem se; 5. u potpunosti se slažem)

Dok traje stanje prirodne nesreće izazvane koronavirusom (Covid 19)

Smanjila se potrošnja unutar mog domaćinstva 1 2 3 4 5

Potrošnja mog domaćinstva je usmjerena uglavnom na osnovne životne namirnice 1 2 3 4 5

Bićemo primorani da posuđujemo novac od porodice ili prijatelja da bismo mogli platiti račune ili hranu 1 2 3 4 5

Usljed pandemije COVID-19, Kasnit ćemo sa plaćanjem računa 1 2 3 4 5

Usljed pandemije COVID-19, započet ćemo ili povećati sa proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda (voćarstvo, povrtlarstvo, stočarstvo i slično) za vlastite potrebe. 1 2 3 4 5

Dok traje stanje pandemije koronavirusom (COVID-19) teško mi je da pokrijem sve troškove i da platim račune. 1 2 3 4 5

25. Dok traje stanje pandemije koronavirusom (Covid 19) smanjili smo sljedeće troškove

- Mobilnog telefona DA NE
- Interneta DA NE
- Kablovske TV DA NE
- Prevoza (gradski prijevoz, taksi...) DA NE

-
- Hrana DA NE
 - Sredstva za održavanje kućne higijene DA NE
 - Sredstva za održavanje lične higijene DA NE
 - Zdravstvenih pregleda DA NE
 - Lijekova DA NE
 - Goriva DA NE
 - Održavanje auta (servis i popravke) DA NE
 - Odjeće za sebe i djecu DA NE
 - Obuće za sebe i djecu DA NE
 - Knjiga i pribora za djecu DA NE
 - Troškove vezane za obrazovanje djece DA NE

26. Da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut za stanje svog djeteta ili drugog člana porodice smještenog u ustanovu/ sigurnu kuću/ hraniteljsku porodicu? (Odgovaraju korisnici koji imaju dijete/odraslu osobu smještenu u ustanovu socijalne zaštite/sigurnu kuću/ hraniteljsku porodicu. Označite samo jedan odgovor)

- Ne
- Da, razmišlja o povratku djeteta/odraslog člana porodice u porodicu
- Da, razmišlja o premještanju djeteta/odraslog člana porodice u hraniteljsku porodicu
- Da, razmišlja o premještanju djeteta/odraslog člana porodice u drugu ustanovu socijalne zaštite
- Da, razmišlja o davanju djeteta u usvojenje

27. Da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut zbog povećanog rizika odvajanja djece iz porodice? (Odgovaraju korisnici koji u domaćinstvu imaju dijete/djecu. Označite samo jedan odgovor)

- Ne,
- DA, razmišlja o smještanju djeteta u hraniteljsku porodicu

- Da, razmišlja o smještaju djeteta u ustanovu socijalne zaštite
- DA, razmišlja o davanju djeteta na usvojenje
- DA, razmišlja o povjeravanju djeteta roditelju sa kojim dijete inače ne živi posle razvoda ili prekida vanbračne zajednice

28. Da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut zbog povećanog rizika od poremećaja odnosa u porodici? (Označite samo jedan odgovor)

- Ne,
- DA, smatra da bi moglo doći do porodičnog nasilja u njegovoj porodici
- Da, smatra da bi moglo doći do prekida braka/vanbračne zajednice
- DA, smatra da bi moglo doći do pogoršanja zdravstvenog stanja člana domaćinstva koji ima problem sa mentalnim zdravljem
- Da, smatra da bi odrasli član njegovog domaćinstva mogao biti smješten u ustanovu socijalne zaštite

29. Da li korisnik smatra da zbog trenutnog stanja pandemije može doći do manifestacije asocijalnog ponašanja nekoga od članova porodice? (Moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

☐ Prosjačenje djece	☐ Kockanje
☐ Prosjačenje odraslih	☐ Zloupotreba psihoaktivnih supstanci
☐ Skitnja	☐ Ništa od navedenog
☐ Rad djece na ulici	☐ Ostalo navedite
☐ Delikventno ponašanje	_____
☐ Alkoholizam	

30. Da li je korisnik zaražen koronavirusom? (Označiti samo jedan odgovor)

- DA,
- Ne,
- Sumnja na zarazu koronavirusom
- Izliječen je od bolesti izazvane koronavirusom

31. Kakav je trenutni status korisnika kao zaražene osobe? (Na ovo pitanje odgovaraju oni koji su u pitanju br.29 odgovorili potvrdno. Moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Nalazi se u karantenu u zdravstvenoj ustanovi
- Nalazi se u kućnoj izolaciji
- Ima teže simptome bolesti
- Ima blaže simptome bolesti
- Nema simptome bolesti

32. Da li je neko od članova u porodici korisnika zaražen koronavirusom? (označite samo jedan odgovor)

- Da,
- Ne,
- Sumnja na zarazu koronavirusom
- Izliječen od bolesti uzrokovane koronavirusom

33. Kakav je trenutni status člana porodice korisnika kao zaražene osobe? (Na ovo pitanje odgovaraju oni koji su u pitanju br. 31 odgovorili potvrdno. Moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Nalazi se u karantenu u zdravstvenoj ustanovi
- Nalazi se u kućnoj izolaciji
- Ima teže simptome bolesti
- Ima blaže simptome bolesti
- Nema simptome bolesti

34. Kako se pandemija koronavirusa reflektira na mentalno zdravlje korisnika? (Označite samo jedan odgovor)

- Smatra da pandemija nije narušila njegovo mentalno zdravlje
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje, ali može samostalno da se nosi sa posljedicama tog uticaja
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje, ali da uz pomoć svoje porodice i prijatelja može da se nosi sa posljedicama tog uticaja

- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje i da mu je potrebna profesionalna pomoć i podrška stručnjaka za mentalno zdravlje kao bi se nosio/la sa tim uticajem
- Smatra da je pandemija toliko uticala na njegovo mentalno zdravlje da je trenutno potpuno nemoćan da se nosi sa posljedicama tog uticaja

35. Molimo Vas da izrazite stepen slaganja sa slijedećim tvrdnjama

(1. Apsolutno se ne slažem; 2. Ne slažem se; 3. i slažem se i ne slažem se; 4. slažem se; 5. u potpunosti se slažem)

Dok traje stanje prirodne nesreće izazvane koronavirusom (Covid 19)

- Sistem socijalne zaštite odgovara potrebama stanovništva 1 2 3 4 5
- Imam povjerenje u sistem socijalne zaštite 1 2 3 4 5
- Vlasti su reagovalе pravovremeno 1 2 3 4 5
- Vjerujem da će se pravedno dijeliti pomoć kroz Centar 1 2 3 4 5
- Socijalna pomoć u pandemiji treba biti značajnija 1 2 3 4 5
- Sistem zdravstvene zaštite odgovara potrebama 1 2 3 4 5
- Imam povjerenje u sistem zdravstvene zaštite 1 2 3 4 5

36. Da li je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutno utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite? (Odaberite sve tačne odgovore)

- Ne,
- Da, ima potrebu za dodatnom novčanom pomoći
- Da, ima potrebu za dodatnom naturalnom pomoći (hrana i druge potrepštine)
- Da, ima potrebu za uslugama servisa kućne njege i pomoći u kući
- Da, ima potrebu za stručnom pomoći u sređivanju porodičnih odnosa

37. Ukoliko korisnik ima neke potrebe koje nisu navedene kao mogući odgovor u prethodnom pitanju, molimo da ih navedete:

38. Da li je stanje pandemije koronavirusa uzrokovalo dodatne potrebe za djecu u porodici i koje? (Na ovo pitanje odgovaraju samo korisnici koji imaju djecu ili su hranitelji ili staratelji)

1. Oprema za online nastavu
2. Ljekovima
3. Drugo navedite _____

39. Da li je korisnik zadovoljan kvalitetom usluga koje mu se pružaju? (Označite samo jedan odgovor)

- Zadovoljan
- Djelimično zadovoljan
- Nezadovoljan

40. Ukoliko je korisnik u prethodnom pitanju odgovorio da je nezadovoljan, molimo da pojasnite zašto?

41. Ukoliko korisnik ima neku potrebu ili prijedlog a koji nisu obuhvaćeni anketom, molimo da ih navedete

Anketni upitnik za istraživanje stanja i potreba djece smještene u hraniteljske porodice i ustanove socijalne zaštite.

Poštovani,

Ovim istraživanjem prikupljamo podatke o vašim mišljenjima i stavovima u cilju izrade Analize stanja socijalne zaštite u KS sa posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite. Istraživanje se provodi među;

- (1) stručnim radnicima u oblasti socijalne zaštite,
- (2) direktorima ustanova socijalne zaštite,
- (3) korisnicima prava iz oblasti socijalne zaštite i
- (4) Osobama koje su od proglašenja pandemije ostale bez posla i tražile pomoć u CSR

Za svaku grupu izrađen je poseban instrument/anketa.

Ovo istraživanje rezultat je saradnje Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, JU Kantonalni centar za socijalni rad, Udruženja evaluatora u BiH i UNICEF-a BiH.

Popunjavanje upitnika neće Vam oduzeti više od 10 minuta.

Popunjavanje upitnika je dobrovoljno, ne predstavlja nikakav rizik po vas. Obezbjedeana je Vaša potpuna anonimnost, ne tražimo ime i prezime, niko nema uvid u vaše odgovore, osim članova Ekspertne grupe formirane za nadzor nad provedbom istraživanja, niti će moći povezati Vaše odgovore sa Vama.

Svi podaci koje prikupimo biće obrađeni u zbirnom obliku, a rezultati će biti prezentovani Vladi KS i drugim nivoima vlasti u cilju poduzimanja adekvatnih mjera na ublažavanju posljedica pandemije i poboljšanja ukupnog sistema socijalne zaštite u KS.

Podaci mogu biti predstavljeni i stručnoj naučno-istraživačkoj javnosti (u formi naučnog članka, brošure i sl.)

Ako ste saglasni i želite da date svoj doprinos istraživanju molimo vas da počnete sa popunjavanjem upitnika.

ŠIFRA ANKETARA: [][][][]

Dan / mjesec / godina anketiranja: [][][][][][]

Podaci se popunjavaju kroz intervju sa korisnicima/hraniteljima/starateljima JU „Kantonalni centar za socijalni rad“.

Upitnik ispunjava anketar.

1. Podatke o malodobnom djetetu daje: (Označite samo jedan odgovor)

- Roditelj
- Staratelj/stručni radnik
- Staratelj / srodnik
- Dijete /osoba starija od 18 godina samostalno popunjava upitnik

2. Šifra upitnika (upisati u obliku šifre – dva početna slova grada / općine, broj upitnika ispitanika i redni broj ispitanika / korisnika)

3. Spol (Označite samo jedan odgovor)

- Muški
- Ženski

4. Kojoj starosnoj skupini dijete pripada (Označite samo jedan odgovor)

- 0 – 6 godina
- 7 – 14 godina
- 15 – 18 godina
- 19 – 27 godina

5. **Obrazovni stadiji djeteta/ osoba starija od 18 godina**

(Označite samo jedan odgovor)

- Predškolska dob
- Osnovna škola
- Srednja škola
- Fakultet

6. **Dijete/ osoba starija od 18 godina se nalazi na smještaju u**

(Označite samo jedan odgovor)

- Hraniteljska srodnička porodica
- Hraniteljska nesrodnička porodica
- Ustanova socijalne zaštite

7. **Dijete / osoba starija od 18 godina potiče iz:**

- Vanbračna zajednica
- Bračna zajednica
- Jednoroditeljska porodica
- nepoznato

8. **Razlozi koji su doveli do odvajanja djeteta/ osobe starije od 18 godina od biološke porodice** (Moguće je označiti više odgovora. Označite sve tačne odgovore)

- Siromaštvo
- Smrt jednog ili oba roditelja
- Privremena spriječenost roditelja da obavljaju roditeljsku dužnost
- Oduzeta poslovna sposobnost roditelja zbog bolesti
- Oduzeto parvo na roditeljsko staranje
- Oduzeto pravo roditelju da živi sa djecom
- Neodgovarajuće roditeljsko staranje
- Nepoznati roditelji

9. Ima li dijete/ osoba starija od 18 godina još braće ili sestara i gdje se nalaze ? (Označite sve tačne odgovore.)

- Ne
- S roditeljima
- Zajedno sa njim u srodničkoj hraniteljskoj porodici
- U nesrodničkoj hraniteljskoj porodici
- Usvojen/a
- Zajedno sa njim u ustanovi socijalne zaštite
- U drugoj ustanovi socijalne zaštite
- Negdje drugo

10. Ako je na prethodno pitanje odgovor „negdje drugo“, molimo navedite gdje

11. Koliko dijete / osoba starija od 18 godina boravi dugo u ustanovi (označite samo jedan odgovor)

- Manje od godine dana
- 1 – 3 godine
- Više od tri godine

12. Kada je dijete/ osoba starija od 18 godina smještena u hraniteljsku porodicu (označite samo jedan odgovor,).

- Odmah po rođenju
- Iz ustanove je premješteno u hraniteljstvo
- Nakon smrti roditelja
- Nakon neodgovarajuće brige roditelja
- Nakon oduzimanja roditeljskog staranja
- Nakon oduzimanja roditelju prava da živi sa djetetom

13. Koliko je godina dijete/ osoba starija od 18 godina imalo kada je prvi put ušlo u sistem socijalne zaštite (označite samo jedan odgovor)

- Odmah po rođenju
- U dobi od 1 – 3 godine
- Od 4 – 6 godina
- Od 7 – 14 godina
- 15 godina I više

14. Koja socijalna prava dijete/ osoba starija od 18 godina još ostvaruje osim smještaja (Označite sve tačne odgovore)

- Dječiji dodatak
- Lična invalidnina
- Dodatak za njegu I pomoć drugog lica
- Ortopedski dodatak
- Jednokratna novčana pomoć
- Zdravstveno osiguranje
- Pomoć uaturi, hrana, odjeća,obuča
- Usluge socijalnog i drugog stručnog rada
- Porodičnu penziju
- Ništa od navedenog

15. Kojoj kategoriji korisnika prava iz socijalne zaštite dijete/ osoba starija od 18 godina pripada (Označite sve tačne odgovore,)

- Dijete bez adekvatnog roditeljskog staranja
- Dijete bez roditeljskog staranja čiji roditelji nisu živi
- Dijete/ osoba sa invaliditetom

16. Koliko malodobne djece/ osoba starijih od 18 godini živi u ustanovi? (Označite samo jedan tačan odgovor,)

- 1 – 5
- 6 – 10
- Više od 10

17. Stambene prilike u ustanovi; navesti broj djece/ osoba starijih od 18 godina po sobi i sanitarnom čvoru (označite sve tačne odgovore,)

- Dijete ima svoju sobu
- Dvoje djece dijele istu sobu
- Troje do petero djece dijele istu sobu
- Više od petero djece dijele istu sobu

18. Mogućnost ostvarivanja komunikacije djeteta/osobe starije od 18 godina u hraniteljskoj porodici / ustanovi
(Označite sve tačne odgovore,)

- Fiksni telefon
- Mobilni telefon
- Internet
- Ništa od navedenog

19. Dijete/ osoba starija od 18 godina koje ima roditelje, a nalazi se na smještaju u ustanovi socijalne zaštite, u vrijeme pandemije ostvarivalo je kontakte sa roditeljima (Označite samo jedan odgovor,)

- Jedan put sedmično
- Jedan put mjesečno
- Više puta mjesečno
- Nisu uopće ostvarivali kontakt

20. Dijete/osoba starija od 18 godina koje ima roditelje, a nalazi se na smještaju u hraniteljskoj porodici, u vrijeme pandemije ostvarivalo je kontakte sa roditeljima (označite samo jedan odgovor,)

- Jedan put sedmično
- Jean put mjesečno
- Više puta mjesečno
- Nisu uopće ostvarivali kontakt

21. Da li je po Vasem misljenju dijete/osoba starija od 18 godina zadovoljno uvjetima života u hraniteljskoj porodici/ ustanovi (označite samo jedan odgovor)

- Zadovoljan/a
- Djelimično zadovoljan/a
- Nezadovoljan/a

20.a Ako je odgovor na prethodno pitanje „djelimično zadovoljan/a“ ili „nezadovoljan/a“, molimo pojasnite razloge

22. Da li je po vašem mišljenju dijete/ osoba starija od 18 godina koje se nalazi na smještaju u hraniteljskoj porodici ili ustanovi u vrijeme pandemije bilo dodatno opterećeno i čime (označite sve tačne odgovore)

- Ne
- Da, bilo je zabrinuto za svoje zdravlje
- Da, bilo je zabrinuto za zdravlje svojih najbližih
- Da, smatralo je da može doći do pogoršanja zdravstvenog stanja djece i zaposlenika u ustanovi / hraniteljskoj porodici

23. Koliko je po vašem mišljenju u vrijeme pandemije dijete/ osoba starija od 18 godina bilo zadovoljno zajedničkim aktivnostima koje su osmislili hranitelji ili zaposlenici u ustanovama socijalne zaštite (označite jedan odgovor)

- Zadovoljan/a
- Djelimično zadovoljan/a
- Nezadovoljan/a

24. Ako je odgovor na prethodno pitanje „djelimično zadovoljan/a” ili „nezadovoljan/a”, molimo pojasnite razloge

25. Koliko je po vašem mišljenju u vrijeme pandemije dijete/ osoba starija od 18 godina zadovoljno slobodnim aktivnostima koje su mu bile na raspolaganju (označite jedan odgovor)

- Zadovoljan/a
- Djelimično zadovoljan/a
- Nezadovoljan/a

26. Ako je odgovor na prethodno pitanje „djelimično zadovoljan/a” ili „nezadovoljan/a”, molimo pojasnite razloge

27. Imate li saznanja sa kojim problemima su se djeca/ osobe starije od 18 godina susretale u hraniteljskim porodicama ili ustanovi socijalne zaštite u vrijeme pandemije vezano za online nastavu (Moguće je označiti više odgovora)

- Velika količina nastavnog gradiva
- Neprilagođenost nastavnog osoblja novim tehnologijama
- Nedostupnost računara za svako dijete
- Nesnalaženje djeteta u novom načinu pohađanja nastave
- Nedostatak školskog ambijenta, prisustvo vršnjaka i nastavnika
- Nije bilo nikakvih problema

28. Ukoliko ste upoznati sa problemima sa kojima su se djeca/ osobe starije od 18 godina susretale u vrijeme pandemije vezano za online nastavu, a nisu navedeni u prethodnom pitanju, molimo, navedite ih

29. Kako je zabrana izlaska i posjete djeci/ osobama starijim od 18 godina u ustanovi, odnosno hraniteljskoj porodici uticala na dijete/ osobe starije od 18 godina (Označite sve tačne odgovore)

- Bilo je prestrašeno i zbunjeno
- Osjećalo se kao u zatvoru
- Željelo je izaći iz ustanove socijalne zaštite, odnosno napustiti hraniteljsku porodicu
- Razmišljalo je o premještanju u drugu ustanovu socijalne zaštite ili hraniteljsku porodicu
- Željelo se vratiti biološkim roditeljima
- Željelo bi da ga usvoji neka porodica

30. Ako ste uočili još neki uticaj zabrane izlaska i posjete djeci/ osobama starijim od 18 godina, a nisu navedeni u prethodnom pitanju, molimo, navedite

31. Da li je po Vasem misljenju dijete/ osoba starija od 18 godina bila zabrinuta zbog povećanog rizika narušavanja/poremećaja odnosa u ustanovi socijalne zaštite odnosno hraniteljskoj porodici, uzrokovanih pandemijom (Označite sve tačne odgovore)

- Ne
- Da, bilo je zabrinuto
- Da, smatra da bi moglo doći do nasilja u ustanovi socijalne zaštite, odnosno hraniteljskoj porodici
- Da, smatra da bi moglo doći do pogoršanja zdravstvenog stanja djece i zaposlenika u ustanovi / hraniteljskoj porodici
- Da, smatra da bi moglo/la biti smješten/a u izolatorij ili covid bolnicu

32. Ukoliko ste uočili još neke izraze zabrinutosti zbog povećanog rizika od poremećaja odnosa u ustanovi socijalne zaštite, odnosno / hraniteljskoj porodici, a nisu navedeni u prethodnom pitanju, molimo, navedite ih

33. Da li je dijete/ osoba starija od 18 godina bila ili je trenutno zaražena koronavirusom?

- Da
- Ne
- Sumnja na zarazu koronavirusom
- Izlječen je od bolesti uzrokovane koronavirusom

34. Kakav je prema raspoloživim podacima, trenutni status djeteta/ osobe starije od 18 godina kao zaražene osobe? (Na ovo pitanje odgovaraju oni koji su u pitanju broj 28. odgovorili potvrdno. Moguće je označiti više odgovora.)

- Nalazi se u covid – bolnici
- Nalazi se u sobi za izolaciju
- Ima teže simptome bolesti
- Ima blaže simptome bolesti
- Nema simptome bolesti

35. Da li je po vašem saznanju neko od članova hraniteljske porodice, odnosno zaposlenika ustanove socijalne zaštite u kojoj se dijete/ osoba starija od 18 godina nalazi, zaražen koronavirusom? (Označite jedan tačan odgovor)

- Da
- Ne
- Sumnja na zarazu koronavirusom
- Izlječen od bolesti uzrokovane koronavirusom

36. Da li po Vasem mišljenju dijete/ osoba starija od 18 godina smatra da će zbog trenutnog stanja pandemije doći do poremećaja kontakata i porodičnih veza? (moguće označiti više odgovora)

- Manje će dolaziti u posjete roditelji/srodnici
- Manje će brinuti o mom zdravstvenom stanju

-
-
- Neće nikako dolaziti u posjete
 - Neće me nikako kontaktirati
 - Više će dolaziti u posjete roditelji/srodnici
 - Više će brinuti o mom zdravstvenom stanju
 - Češće će dolaziti u posjete
 - Neće se ništa promijeniti kada prođe pandemija u odnosu na prije

37. Kako se prema Vasem misljenju pandemija koronavirusa reflektovala na mentalno zdravlje djeteta/ osobe starije od 18 godina (Označite samo jedan tačan odgovor)

- Smatra da pandemija nije narušila njegovo mentalno zdravlje
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje, ali može samostalno da se nosi sa posljedicama tog uticaja
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje, ali da uz pomoć svoje porodice, odgajatelja, hranitelja i prijatelja može da se nosi sa posljedicama tog uticaja
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje i da mu je potrebna profesionalna pomoć i podrška stručnjaka za mentalno zdravlje kako bi se nosio/la sa tim uticajem
- Smatra da je pandemija toliko uticala na njegovo mentalno zdravlje da je trenutno potpuno nemoćan da se nosi sa posljedicama tog uticaja

38. Ukoliko smatrate da se pandemija reflektirala na mentalno zdravlje djeteta/ osobe starije od 18 godina, objasnite ponašanja po kojima ste prepoznali uticaj pandemije na mentalno zdravlje djeteta/ osobe starije od 18 godina

39. Da li je u toku pandemije, prema vašim saznanjima, bilo drugih zdravstvenih potreba djeteta/osobe starije od 18 godina koje zbog ove situacije nisu mogle biti zadovoljene na odgovarajući način?

- Da
- Ne

40. Ako je odgovor na prethodno pitanje „Da“ navedite kojih

41. Da li je stanje pandemije kod djeteta/ osobe starije od 18 godina uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutno utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite (moguće označiti više odgovora)

- Ne
- Da, ima potrebu za dodatnom novčanom pomoći
- Da, ima potrebu za dodatnom naturalnom pomoći (hrana, odjeće, obuća i druge potrebštine)
- Da, ima potrebu za zaštitnom opremom i sredstvima za dezinfekciju
- Da, ima potrebu za stručnom pomoći u vršnjačkim odnosima
- Da, ima potrebu za stručnom pomoći u odnosima sa radnicima ustanove
- Da, ima potrebu za podrškom nastavnika kod praćenja online nastave i izvršavanju zadataka

42. Ako je stanje pandemije kod djeteta/ osobe starije od 18 godina uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite, a nisu navedene u prethodnom pitanju, navedite koje

43. Da li je stanje pandemije uzrokovalo i dodatne potrebe djece/ osoba sa invaliditetom smještenih u hraniteljskim porodicama, odnosno ustanovama socijalne zaštite (moguće označiti više odgovora)

- Djeca/osobe sa invaliditetom, vezano za njihovo stanje su imali i dodatne potrebe za zdravstvenom zaštitom
- Teško su podnosili izolaciju i boravak u kući/ustanovi
- Djeca/osobe sa invaliditetom nisu u potpunosti bila u mogućnosti pratiti nastavu online
- Djeca/osobe starije od 18 godina su imala dodatnu potrebu za podrškom putem stručne podrške hraniteljima i osoblju u ustanovi socijalne zaštite
- Djeci/osobama sa invaliditetom se vrijeme izolacije dodatno odrazilo na mentalno zdravlje
- Djeca/osobe sa invaliditetom nisu imala dodatne probleme

44. Ukoliko korisnik ima neku potrebu, a koja nije navedena kao mogući odgovor u prethodnom pitanju molimo da je navedete

45. Da li je po Vasem mišljenju dijete/ osoba starija od 18 godina zadovoljna kvalitetom brige koja mu se pruža u ustanovi socijalne zaštite, odnosno hraniteljskoj porodici?

- Zadovoljan/a
- Djelimično zadovoljan/a
- Nezadovoljan/a

46. Ukoliko ste u prethodnom pitanju naveli da je korisnik nezadovoljan ili djelimično zadovoljan, molimo da pojasnite zašto?

47. Da li je staratelj/roditelj/hranitelj zadovoljan s vođenjem slučaja - ostvarenim rezultatima djeteta na temelju individualnog plana

- Zadovoljan/a
- Djelimično zadovoljan/a
- Nezadovoljan/a

48. Ukoliko odgovor na prethodno pitanje „nezadovoljan/a” ili „djelimično zadovoljan/a”, molimo pojasnite zašto

49. Ukoliko je vaš odgovor na pitanje broj 40 „zadovoljan/a”, molimo pojasnite čime je zadovoljan/a

50. Ukoliko staratelj / roditelj/hranitelj ima neku potrebu ili prijedlog koji nisu obuhvaćeni ovom anketom, molimo da ih navedete

ANKETNI UPITNIK ZA ISTRAŽIVANJE STANJA I POTREBA PUNOLJETNIH OSOBA/STARATELJA SMJEŠTENIH U USTANOVE/HRANITELJSKE PORODICE

Poštovani,

Ovim istraživanjem prikupljamo podatke o vašim mišljenjima i stavovima u cilju izrade Analize stanja socijalne zaštite u KS sa posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite. Istraživanje se provodi među;

- (1) stručnim radnicima u oblasti socijalne zaštite,
- (2) direktorima ustanova socijalne zaštite,
- (3) korisnicima prava iz oblasti socijalne zaštite i
- (4) Osobama koje su tokom pandemije ostale bez posla i zatražile pomoć u CSR

Za svaku grupu izrađen je poseban instrument/anketa.

Ovo istraživanje rezultat je saradnje Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, JU Kantonalni centar za socijalni rad, Udruženja evaluatora u BiH i UNICEF-a BiH.

Popunjavanje upitnika neće Vam oduzeti više ad 10 minuta.

Popunjavanje upitnika je dobrovoljno, ne predstavlja nikakav rizik po vas. Obezbjedeana je Vaša potpuna anonimnost, ne tražimo ime i prezime, niko nema uvid u vaše odgovore, osim članova Ekspertne grupe formirane za nadzor nad provedbom istraživanja, niti će moći povezati Vaše odgovore sa Vama.

Svi podaci koje prikupimo biće obrađeni u zbirnom obliku, a rezultati će biti prezentovani Vladi KS i drugim nivoima vlasti u cilju poduzimanja adekvatnih mjera na ublažavanju posljedica pandemije i poboljšanja ukupnog sistema socijalne zaštite u KS.

Podaci mogu biti predstavljeni i stručnoj naučno-istraživačkoj javnosti (u formi naučnog članka, brošure i sl.)

Ako ste saglasni i želite da date svoj doprinos istraživanju molimo vas da počnete sa popunjavanjem upitnika.

ŠIFRA ANKETARA: [][][][]

Dan / mjesec / godina anketiranja: [][][][][][]

Podaci se popunjavaju kroz intervju sa korisnicima koji koriste usluge u JU „Kantonalni centar za socijalni rad“. Upitnik ispunjava anketar.

1. Podatke o korisniku daje? (Označite samo jedan odgovor)

- Korisnik
- Staratelj/stručni radnik centra
- Stratelj/članporodice

2. Ime i prezime korisnika/staratelja ? (Upisati u obliku šifre – dva početna slova grada/općine, inicijali ispitanika i redni broj korisnika sa spiska vaše ustanove)

(razdvojiti kod unosa u bazu u dva posebna polja)

3. Spol (Označite samo jedan odgovor)

- Muški
- Ženski

4. Kojoj starosnoj skupini korisnik pripada?

(Označite samo jedan odgovor)

- 18-25 godina
- 26 – 35 godina
- 36-64 godina
- 65 godina i više

5. Mjesto stanovanja korisnika prije smještaja u ustanove socijalne zaštite? (Označite samo jedan odgovor)

- Urbano
- Ruralno

6. Obrazovni nivo korisnika? (Označite samo jedan odgovor)

- Bez obrazovanja
- OŠ
- SSS
- VŠS/VSS

7. Koja socijalna prava osim smještaja u ustanovu socijalne zaštite ili hraniteljstvo korisnik ostvaruje? (Moguće označiti više odgovora? (Odaberite sve tačne odgovore)*)

- Lična invalidnina
- Dodatak za njegu I pomoć drugog lica
- Ortopedski dodatak
- Zdravstveno osiguranje
- Osposobljavanje za život i rad
- Stalna novčana pomoć
- Jednokratna/izuzetna novčana pomoć
- Ništa od navedenog

8. Kojoj od kategorija korisnika prava iz socijalne zaštite korisnik pripada? (Odgovor na ovo pitanje utvrđuje anketar. Odaberite sve tačne odgovore)

- Lice sa invaliditetom i lice ometeno u fizičkom i psihičkom razvoju
- Materijalno neosigurano i za rad nesposobno lice
- Staro lice bez porodičnog staranja
- Lice sa društveno negativnim ponašanjem
- Odraslo lice nesposobno za rad (nije utvrđen invaliditet)

9. Razlog iz kojeg je korisnik prava na smještaj, smješten u ustanovu socijalne zaštite? (Možete napisati više razloga).

10. Da li korisnik/staratelj korisnika učestvuje u planiranju svojih dnevnih aktivnosti za vrijeme pandemije koronavirusa?

- Da
- Ne

11. Da li su za vrijeme pandemije, korisniku čiji je boravak ograničen na prostor ustanove obezbijeđene dodatne okupacione aktivnosti?

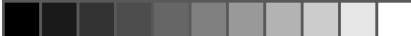
- Da
- Ne

12. Da li je za vrijeme trajanja pandemije koronavirusa rađena evaluacija zadovoljstva korisnika uslugama koje mu se pružaju u ustanovi?

- Da
- Ne

13. Da li se rezultati evaluacije zadovoljstva korisnika uslugama koriste kao osnov za unaprijeđenje kvaliteta istih i za uvođenje novih usluga ?

- Da
- Ne

14. Stambene prilike korisnika prije smještaja u ustanovu socijalne zaštite? (Označite samo jedan odgovor)

- Vlastiti stan /kuća
- Podstanar
- Socijalno stanovanje
- Kod srodnika
- Bespravno
- Beskućnik

15. Uslovi stanovanja u domaćinstvu korisnika iz kojeg je smješten u ustanovu socijalne zaštite ? (Označiti stavke koje korisnik ima u svom domaćinstvu. Odaberite sve tačne odgovore)

- Struja
- Voda
- Kanalizacija
- Ništa od navedenog

16. Dostupnost infrastrukture korisniku u odnosu na ustanovu ili mjesto prebivališta hraniteljske porodice u koju je smješten? (Označite stavke koje se samostalno pokretnom korisniku nalaze na udaljenosti do 500 metara. Moguće označiti više stavki. Odaberite tačne odgovore)

- Ambulanta
- Trgovina
- Apoteka
- Banka
- Autobuska/željeznička stanica
- Pošta

17. Uslovi za komunikaciju u ustanovi socijalne zaštite/hraniteljskoj porodici? (Označite stavke koje su korisnicima dostupne. Odaberite sve tačne odgovore)

- Fiksni telefon
- Mobilni telefon
- Internet
- Ništa od navedenog

18. Da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut za svoju budućnost unutar ustanove socijalne zaštite/hraniteljske porodice? (Označite samo jedan odgovor)

- Ne
- Da, razmišlja o povratku u svoju kuću/stan
- Da, razmišlja o odlasku kod djece/srodnika
- Da, razmišlja o premještanju u drugu ustanovu socijalne zaštite ili drugu hraniteljsku porodicu
- Zadovoljan je uslugom koja mu je pružena za vrijeme pandemije

19. Da li je korisnik zbog trenutnog stanja pandemije zabrinut za stanje svojih srodnika? (Moguće označiti više odgovora)

- Ne
- Da, razmišlja o zdravstvenom stanju srodnika
- Da, razmišlja o materijalnom stanju srodnika
- Korisnik nema srodnika

20. Da li korisnik/staratelj smatra da će zbog trenutnog stanja pandemije doći do poremećaja kontakata i porodičnih ? (Popunjavaju oni korisnici/staratelji korisnika koji imaju srodnike. Moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Manje će dolaziti u posjete djeca/srodnici
- Manje će brinuti o mom zdravstvenom stanju
- Više će brinuti o mom zdravstvenom stanju
- Češće će dolaziti u posjete
- Neće nikako dolaziti u posjete
- Neće me nikako kontaktirati
- Neće se ništa promijeniti kada prođe pandemija u odnosu na prije

21. Da li je korisnik bio zaražen koronavirusom ili je trenutno zaražen? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Sumnja na zarazu koronavirusom
- Izliječen je od bolesti uzrokovane koronavirusom

22. Kakav je trenutni status korisnika kao zaražene osobe? (Na ovo pitanje odgovaraju oni koji su u prethodnom pitanju odgovorili potvrdno. Moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Nalazi se u karantenu u zdravstvenoj ustanovi
- Nalazi se u kućnoj izolaciji/izolaciji u ustanovi
- Ima teže simptome bolesti
- Ima blaže simptome bolesti
- Nema simptome bolesti

23. Da li je neko od članova u porodici korisnika zaražen koronavirusom? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Sumnja na zarazu koronavirusom
- Izliječen od bolesti uzrokovane koronavirusom

24. Kakav je trenutni status člana porodice korisnika kao zaražene osobe? (Na ovo pitanje odgovaraju oni koji su u prethodnom pitanju odgovorili potvrdno. Moguće označiti više odgovora. Odaberite tačne odgovore)

- Nalazi se u karantenu u zdravstvenoj ustanovi
- Nalazi se u kućnoj izolaciji
- Ima teže simptome bolesti
- Nema simptome bolesti
- Nije mi poznato

25. Kako se pandemija koronavirusa reflektira na mentalno zdravlje korisnika? (Označite samo jedan odgovor)

- Smatra da pandemija nije narušila njegovo mentalno zdravlje
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje, ali može samostalno da se nosi sa posljedicama tog uticaja
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje, ali da uz pomoć svoje porodice /obitelji prijatelja ili uposlenika socijalne ustanove može da se nosi sa posljedicama tog uticaja
- Smatra da je pandemija uticala na njegovo mentalno zdravlje i da mu je potrebna profesionalna pomoć i podrška stručnjaka za mentalno zdravlje kako bi se nosio/la sa tim uticajem
- Smatra da je pandemija toliko uticala na njegovo mentalno zdravlje da je trenutno nemoćan da se nosi sa posljedicama tog uticaja

26. Molimo Vas da izrazite stepen slaganja sa slijedećim tvrdnjama (1. Apsolutno se ne slažem; 2. Ne slažem se; 3. i slažem se i ne slažem se; 4. slažem se; 5. u potpunosti se slažem)

Dok traje stanje prirodne nesreće izazvane koronavirusom (Covid 19)

- Sistem socijalne zaštite odgovara potrebama stanovništva 1 2 3 4 5
- Imam povjerenje u sistem socijalne zaštite 1 2 3 4 5
- Sistem zdravstvene zaštite odgovara potrebama 1 2 3 4 5
- Imam povjerenje u sistem zdravstvene zaštite 1 2 3 4 5

27. Molimo Vas da izrazite stepen slaganja sa slijedećim tvrdnjama (1. Apsolutno se ne slažem; 2. Ne slažem se; 3. i slažem se i ne slažem se; 4. slažem se; 5. u potpunosti se slažem)

Dok traje stanje prirodne nesreće izazvane koronavirusom (Covid 19)

- Mjere koje su poduzeli općinski organi su odgovarajuće 1 2 3 4 5
- Vlasti su reagovale pravovremeno 1 2 3 4 5
- Mjere koje su poduzeli kantonalni organi su odgovarajuće 1 2 3 4 5
- Mjere koje je poduzela Fedearcije BIH su odgovarajuće 1 2 3 4 5

28. Molimo pojasnite odgovor na prethodno pitanje o povjerenju u zdravstveni sistem?

29. Molimo, pojasnite odgovor na prethodno pitanje o zadovoljstvu sigurnosnim mjerama koje poduzimaju kantonalni/gradski/općinski organi?

30. Da li je korisnik zadovoljan organizacijom rada ustanove socijalne zaštite/uslugama koje pruža hraniteljska porodica u kojoj je smješten u toku trajanja pandemije koronavirusa? (Označite samo jedan odgovor)

- Zadovoljan
- Djelimično zadovoljan
- Nezadovoljan

31. Molimo pojasnite odgovor na prethodno pitanje o zadovoljstvu organizacijom rada ustanove socijalne zaštite/uslugama koje pruža hraniteljska porodica u kojoj je smješten u toku trajanja pandemije koronavirusa?

32. Da li je stanje pandemije kod korisnika uzrokovalo dodatne potrebe koje se ne mogu zadovoljiti trenutnim utvrđenim pravima iz oblasti socijalne zaštite? (Odaberite sve tačne odgovore)

- Ne
- Da, ima potrebu za dodatnom jednokratnom novčanom pomoći
- Da, ima potrebu za stručnom psihološkom podrškom
- Da, subvencija troškova lijekova
- Da, troškovi rehabilitacije u specijaliziranim ustanovama
- Drugo navedite _____

33. Da li je korisnik/staratelj zadovoljan kvalitetom usluga koje mu se pružaju? (Označite samo jedan odgovor)

- Zadovoljan
- Djelimično zadovoljan
- Nezadovoljan

34. Ukoliko je korisnik u prethodnom pitanju odgovorio da je nezadovoljan, molimo da se pojasni zašto?

35. Ukoliko korisnik ima neku potrebu ili prijedlog a koji nisu obuhvaćeni anketom, molimo da ih navedete?

Prilog 2 b

Anketni upitnik za istraživanje stanja i potreba iz oblasti socijalne zaštite za stručne radnike zaposlene u ustanovama socijalne zaštite

Poštovani,

Ovim istraživanjem prikupljamo podatke o vašim mišljenjima i stavovima u cilju izrade Analize stanja socijalne zaštite u KS sa posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite. Istraživanje se provodi među;

- (1) stručnim radnicima u oblasti socijalne zaštite,
- (2) Rukovodiocima ustanova socijalne zaštite,
- (3) korisnicima prava iz oblasti socijalne zaštite i
- (4) osobama koje su se obratile CSR i koje su nakon 16. marta 2020. godine prijavljene na evidenciju Službe za zapošljavanje

Za svaku grupu izrađen je poseban instrument/anketa.

Ovo istraživanje rezultat je saradnje Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, JU Kantonalni centar za socijalni rad, Udruženja evaluatora u BiH i UNICEF-a BiH.

Popunjavanje upitnika neće Vam oduzeti više od 10 minuta.

Popunjavanje upitnika je dobrovoljno, ne predstavlja nikakav rizik po vas. Obezbjedeđena je vaša potpuna anonimnost, ne tražimo ime i prezime, niko nema uvid u vaše odgovore, osim članova Ekspertne grupe formirane za nadzor nad provedbom istraživanja, niti će moći povezati vaše odgovore sa vama.

Svi podaci koje prikupimo biće obrađeni u zbirnom obliku, a rezultati će biti prezentovani Vladi KS i drugim nivoima vlasti u cilju poduzimanja adekvatnih mjera na ublažavanju posljedica pandemije i poboljšanja ukupnog sistema socijalne zaštite u KS.

Podaci mogu biti predstavljeni i stručnoj naučno-istraživačkoj javnosti (u formi naučnog članka, brošure i sl.)

Ako ste saglasni i želite da date svoj doprinosu istraživanju molimo vas da počnete sa popunjavanjem upitnika.

Upitnik ispunjava anketar.

ŠIFRA ANKETARA: [][][][]

Dan / mjesec / godina anketiranja: [][][][][][]

1. Naziv vašeg radnog mjesta

2. Ustanova u kojoj ste zaposleni (označite samo jedan od ponuđenih odgovora)

- JU Kantonalni centar za socijalni rad Sarajevo
- JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo
- KJU Dom za socijalno zdravstveno zbrinjavanje osoba sa invaliditetom i drugih osoba
- KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja
- KJU Gerontološki centar
- KJU Terapijska zajednica Kampus Kantona Sarajevo
- KJU Odgojni centar Kantona Sarajevo
- KJU Porodično savjetovalište
- Centar za podršku osobama sa invaliditetom u zajednici Sumero
- SOS Dječija sela Sarajevo

3. Spol (označite samo jedan odgovor)?

- Muški
- Ženski

4. Koliko radnog staža imate na poslovima socijalne zaštite?

- Manje od 10 godina
- Od 11 do 20 godina
- Više od 20 godina

5. Molimo da označite Vaš stepen obrazovanja?

- OŠ
- SSS
- VŠS/VSS
- Mr.
- Dr.

6. Da li ste bili zaraženi koronavirusom?

- Da
- Ne

7. Da li ste bili u neposrednom kontaktu sa zaraženom osobom?

- Da
- Ne

8. Kako se pandemija koronavirusa reflektuje na Vaše mentalno zdravlje? (Označite samo jedan odgovor)

- Smatram da pandemija nije narušila moje mentalno zdravlje
- Smatram da je pandemija uticala na moje mentalno zdravlje, ali mogu samostalno da se nosim sa posljedicama tog uticaja
- Smatram da je pandemija uticala na moje mentalno zdravlje, ali da uz pomoć moje porodice i prijatelja mogu da se nosim sa posljedicama tog uticaja
- Smatram da je pandemija uticala na moje mentalno zdravlje i da mi je potrebna profesionalna pomoć i podrška stručnjaka za mentalno zdravlje kako bih se nosio/la sa tim uticajem
- Smatram da je pandemija toliko uticala na moje mentalno zdravlje da sam trenutno potpuno nemoćan/na da se nosim sa posljedicama tog uticaja

9. Da li ste zabrinuti zbog pandemije koronavirusom? (Ukoliko je odgovor potvrđan moguće je označiti više ponuđenih odgovora)

- Ne
- Da u manjoj mjeri, ali se dobro nosim sa trenutnom situacijom
- Zabrinut sam zbog mogućnosti da se zarazim
- Zabrinut sam zbog moguće nestašice osnovnih potrepština (hrana i sl.)
- Zabrinut sam zbog mogućeg gubitka radnog mjesta
- Zabrinut sam za članove porodice/obitelji

10. Da li se pandemija koronavirusa reflektuje na kvalitet obavljanja Vašeg posla?

- Da, teže mi je koncentrisati se na svakodnevne radne obaveze
- Ne, koncentracija na radne obaveze mi je ista kao i prije pojave pandemije

11. Mislite li da su nadležni organi općinski/gradski/kantonalni pružili odgovarajuću podršku Vašoj ustanovi (blagovremeno informisanje, uključivanje u proces donošenja odluka i drugo)

- Da
- Vrlo malu
- Nisu pokazali interes

12. Mislite li da su nadležni općinski/gradski/kantonalni organi pružili odgovarajuću podršku/pomoć u zaštitnoj opremi (maske, rukavice, dezinfekciona sredstva, zaštitna odijela i drugo)? (Označite samo jedan odgovor)

- Ne
- Da
- Nisu pokazali nikakav interes

13. Mislite li da je Vaša ustanova poduzela neke aktivnosti kojima su pojačane mjere psihosocijalne podrške djeci i starijim osobama, čiji ste staratelji? (Označite samo jedan odgovor)

- Sve je isto kao i prije pandemije
- Ne, stanje je čak i lošije
- Zadovoljan
- Djelimično zadovoljan
- Nezadovoljan

14. Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, molimo da označite jednu ili više aktivnosti koje su poduzete?

- Savjetodavne usluge
- Savjetovanišne usluge
- Psihološki tretman
- Terapijske usluge
- Druge usluge

15. Ukoliko ste na pitanje broj 15 odgovorili da je stanje čak i lošije, molimo navedite jedan primjer takvog stanja

16. Molimo Vas da izrazite stepen slaganja sa slijedećim tvrdnjama (1. Apsolutno se ne slažem; 2. Ne slažem se; 3. i slažem se i ne slažem se; 4. slažem se; 5. u potpunosti se slažem)

Dok traje stanje prirodne nesreće izazvane koronavirusom (Covid 19)

- Mjere koje su poduzeli općinski organi su odgovarajuće 1 2 3 4 5
- Mjere koje su poduzeli kantonalni organi su odgovarajuće 1 2 3 4 5
- Mjere koje je poduzela Fedearcije BIH su odgovarajuće 1 2 3 4 5
- Usluge Centra za socijalni rad su odgovarajuće 1 2 3 4 5
- Organizacija rada Centra za socijalni rade je odgovarajuća 1 2 3 4 5

17. Da li vam je poznato da li u vašoj ustanovi postoji Plan djelovanja u vanrednim situacijama i da li ste učestvovali u njegovom kreiranju? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Da ali nisam učestvovao/la u izradi plana
- Da i učestvovao/la sam u izradi plana

18. Da li ste upoznati sa procedurom rada sa korisnicima tokom pandemije? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Ne znam da postoji takva procedura u Ustanovi

19. Da li vas je neko upoznao sa procedurom u slučaju da se korisnik izjasni da je zaražen koronavirusom? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Ne, ali sam upoznat preko sredstava informisanja

20. Da li se vaš lični način rada promijenio u odnosu na period prije proglašene pandemije koronavirusa?

- Da
- Ne
- Djelimično se promijenio

21. Kako izvršavate radne obaveze u vrijeme pandemije u odnosu na period prije pandemije? (Moguće označiti više odgovora.)

- Otežano jer nemam neposredni kontakt sa strankom/korisnikom
- Otežano jer je obim posla veći, zahtjevniji i teži
- Otežano jer su korisnici/stranke neljubazne, u stresu i sl
- Olakšano jer je manji broj korisnika/stranaka
- Olakšano jer su korisnici/stranke ljubaznije
- Otežano jer službenim putem ne možemo blagovremeno dobiti traženu dokumentaciju
- Nema razlike

22. Da li koristite neke od alternativnih metoda rada sa korisnicima usluga (komunikacija preko skype-a, viber-a, email-a, i dr.)?

(Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Djelimično
- Ne
- Ne, ustanova nema uslove za primjenu ovih metoda rada
- Ne, korisnici nemaju uslove za primjenu ovih metoda rada
- Nema značajnih promjena obzirom da smo iste metode koristili i prije pandemije

23. Da li se primjećuje razlika u zahtjevima za usluge socijalne zaštite od strane trenutnih korisnika ili drugih građana tokom pandemije, u odnosu na stanje prije pandemije? (Moguće je dati više odgovora.)

(Označite sve tačne odgovore)

- Da, veći je broj zahtjeva
- Da, zahtjevi su jednostavniji
- Da, manji je broj zahtjeva
- Da, korisnici/stranke su ljubazniji
- Ne, nema nikakve razlike

24. Koje vrste zahtjeva su najčešće upućivane prema vašoj ustanovi (Moguće je dati više odgovora.)

- Za jednokratnu novčanu pomoć
- Za izuzetnu novčanu pomoć
- Za smještaj djece u ustanovu
- Za smještaj djece u hraniteljske porodice
- Za smještaj odraslih osoba u ustanovu
- Za smještaj odraslih osoba u hraniteljske porodice
- Za invalidninu i tuđu njegu
- Za subvencioniranje toplog obroka
- Za subvencioniranje podstanarstva,
- Za subvencioniranje grijanja
- Za smještaj u Sigurnu kuću
- Za smještaj u Prihvatilište
- Za posredovanje u rješavanju poremećenih bračnih i porodičnih odnosa
- Za uređivanje ličnih odnosa i kontakata između djece i roditelja sa kojima djeca ne žive
- Drugo: _____

25. Da li vas je neko od nadležnih u sistemu socijalne zaštite kontaktirao i konsultovao u vezi davanja mišljenja i prijedloga u reagovanju na uticaj pandemije na sistem socijalne zaštite? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Kontaktiran sam da izvršim određene zadatke ali ne I da dajem mišljenje ili prijedlog

26. Molimo da označite sve pojave na koje cjelokupna situacija sa pandemijom koronavirusa može uticati? (Moguće je dati više odgovora.)

- Poboljšane odnosa među bračnim/vanbračnim partnerima
- Veća kohezija u porodici
- Smanjenje broja razvoda braka
- Smanjenje broja tužbi za izmjene odluke o povjeravanju i izdržavanju djece
- Smanjenje broja zahtjeva za uređenje poremećenih porodičnih odnosa
- Smanjenje broja zahtjeva za smještaj malodobne djece i odraslih osoba u ustanove socijalne zaštite
- Smanjenje broja zahtjeva za smještaj djece i odraslih osoba u hraniteljske porodice
- Smanjenje broja malodobnih prestupnika
- Povećan broj zahtjeva za razvod braka
- Značajno pogoršanje porodičnih odnosa uslijed pada prihoda, nezaposlenosti, bolesti i sl.
- Povećan broj tužbi za izmjene sudskih odluka o povjeravanju i izdržavanju djece
- Povećan broj predmeta nepoštivanja sudske odluke o kontaktiranju mlđb.djece sa roditeljima
- Povećan broj predmeta nepoštivanja sudske odluke o izdržavanju mlđb. djece
- Povećan broj predmeta malodobne djece čije čiji razvoj je ometen porodičnim prilikama
- Povećan broj predmeta nepoštivanja mjera za učinjeno nasilje u porodici
- Povećan broj predmeta nasilja nad malodobnom djecom
- Povećan broj predmeta nasilja nad ženama
- Povećan broj predmeta nasilja nad osobama sa invaliditetom
- Povećan broj predmeta nasilja nad starijim osobama
- Povećan broj zahtjeva za zbrinjavanje djece i žena - žrtava nasilja u sigurnu kuću

-
- Povećan broj predmeta zanemarivanja roditeljskog staranja
 - Povećan broj zahtjeva za materijalna davanja (stalnu novčanu pomoć, jednokratnu novčanu pomoć, izuzetnu novčanu pomoć)
 - Povećan broj zahtjeva za nematerijalna davanja (hrana, odjeća, obuća, lijekovi, pelene,)
 - Povećan broj zahtjeva za zaštitnom opremom I dezinfekcionim sredstvima (maske, rukavice, dezinfekciona sredstva....)
 - Promjene se kreću u godišnjem prosjeku +/- 10%

27. Kakvo je vaše mišljenje o trenutnom sistemu socijalne zaštite?
(Označite samo jedan odgovor)

- Sistem je dobar, ne bih ništa mijenjao/la
- Sistem je dobar, propisi se ne provode adekvatno
- Niti je dobar niti je loš
- Trenutni je sistem socijalne zaštite nepravedan i diskriminatorski, ali je funkcionalan
- Toliko je loš da je potrebna potpuna reforma

28. Ako dođe do promjena u značajnoj mjeri potrebno bi bilo da se interveniš sljedećim mjerama u sistemu socijalne zaštite: (Molimo da označite jednu ili više mjera ukoliko smatrate da ih je potrebno provesti)

- Održati trenutne nivoe organizacione, kadrovske, materijalne i finansijske resurse u ustanovi
- Potrebno povećati organizacione, kadrovske, materijalne i finansijske kapacitete ustanove
- Na nivou nadležnih organa vlasti donijeti potrebne propise ili podzakonske akte kojima će se olakšati vođenje upravnog postupka

za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite (prikupljanje dokumentacije službenim putem, uzimanje izjava, socio-anamnestičkih podataka i dr. elektronskim putem)

- Po hitnom postupku osigurati podršku i pomoć ustanovama socijalne zaštite izradi/reviziji planova za djelovanje u vanrednim situacijama
- Osigurati učešće predstavnika centara za socijalni rad u gradskim/općinskim/kantonalnim kriznim štabovima za vanredne situacije
- Osigurati stručnu podršku centrima za socijalni rad u razvijanju baza podataka za praćenje stanja tokom pandemije
- Osigurati stabilnost naknada/troškova po utvrđenim pravima iz socijalne/dječije zaštite
- Osigurati uslove da se dodatna novčana i naturalna pomoć dodjeljuje po osnovu stručne procjene centara za socijalni rad, a u skladu sa potrebama korisnika
- Uključiti korisnike u odlučivanje o pravima, uslugama i načinu pružanja usluga
- Osigurati supervizijsku podršku uposlenicima,
- Pokrenuti izmjenu i dopunu zakona o socijalnoj zaštiti u cilju regulisanja prava i obaveza prilikom proglašenja vanrednog stanja ili stanja nesreće
- Ništa od navedenog
- Nešto drugo

29. Ukoliko imate neki prijedlog ili zapažanje u vezi ove teme, a da u anketi niste dali odgovor, molimo da ih navedete?

Prilog 2 c

Anketni upitnik za istraživanje stanja i potreba iz oblasti socijalne zaštite za direktore/rukovodioce ustanova socijalne zaštite

Poštovani,

Ovim istraživanjem prikupljamo podatke o vašim mišljenjima i stavovima u cilju izrade Analize stanja socijalne zaštite u KS sa posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite. Istraživanje se provodi među;

- (1) stručnim radnicima u oblasti socijalne zaštite,
- (2) Rukovodiocima ustanova socijalne zaštite,
- (3) korisnicima prava iz oblasti socijalne zaštite i
- (4) osobama koje su nakon proglašenja pandemije ostale bez posla i koje su se obratile CSR

Za svaku grupu izrađen je poseban instrument/anketa.

Ovo istraživanje rezultat je saradnje Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, JU Kantonalni centar za socijalni rad, Udruženja evaluatora u BiH i UNICEF-a BiH.

Popunjavanje upitnika neće Vam oduzeti više od 10 minuta.

Popunjavanje upitnika je dobrovoljno, ne predstavlja nikakav rizik po vas. Obezbjedeana je vaša potpuna anonimnost, ne tražimo ime i prezime, niko nema uvid u vaše odgovore, osim članova Ekspertne grupe formirane za nadzor nad provedbom istraživanja, niti će moći povezati vaše odgovore sa vama.

Svi podaci koje prikupimo biće obrađeni u zbirnom obliku, a rezultati će biti prezentovani Vladi KS i drugim nivoima vlasti u cilju poduzimanja adekvatnih mjera na ublažavanju posljedica pandemije i poboljšanja ukupnog sistema socijalne zaštite u KS.

Podaci mogu biti predstavljeni i stručnoj naučno-istraživačkoj javnosti (u formi naučnog članka, brošure i sl.)

Ako ste saglasni i želite da date svoj doprinosu istraživanju molimo vas da počnete sa popunjavanjem upitnika.

Upitnik ispunjava anketar.

ŠIFRA ANKETARA: |_|_|_|

Dan / mjesec / godina anketiranja: |_|_|_|_|

Opći podaci

1. Molimo označite ustanovu socijalne zaštite u KS za koju dajete podatke.

Označite samo jednu kockicu.

- JU Kantonalni centar za socijalni rad Sarajevo
- JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo
- KJU Dom za socijalno zdravstveno zbrinjavanje osoba sa invaliditetom i drugih osoba
- KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja
- KJU Gerontološki centar
- KJU Terapijska zajednica Kampus Kantona Sarajevo
- KJU Odgojni centar Kantona Sarajevo
- KJU Porodično savjetovalište
- Centar za podršku osobama sa invaliditetom u zajednici Sumero
- SOS Dječija sela Sarajevo

2. Broj telefona i e mail ustanove

3. Broj zaposlenih u Vašoj ustanovi;

Zaključno sa 31.12.2019. _____

Zaključno sa 31.05.2020. _____

4. Navedite broj zaposlenih u Vašoj ustanovi u odnosu na stepen obrazovanja zaključno sa 31.05.2020.godine?

OŠ _____

VSS _____

SSS _____

MR _____

VŠS/ _____

DR _____

5 Navedite broj zaposlenih u Vašoj ustanovi u odnosu na spolnu strukturu zaključno sa 31.05.2020.godine.

(Odgovor dajete na način da pišete M-broj uposlenih, Ž-broj uposlenih).

M _____

Ž _____

6. Da li je trenutna sistematizacija Vaše ustanove popunjena svim predviđenim radnim mjestima? (Označite samo jednu kockicu).

Da

Ne

7. Da li je vam Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji poslova uskladen sa Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne, jer nismo dobili saglasnost osnivača
- Ne, jer nisu osigurana sredstva za njegovu primjenu
- Ne, jer ne postoje potrebe za usklađivanjem
- Nije mi poznato zašto nije usklađen

8. Navedite stručni profil radnika u Vašoj ustanovi koji Vam nedostaje prema Pravilniku o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH? (Označite sve tačne odgovore).

- Socijalni radnik
 - Pedagog
 - Psiholog
 - Pravnik
 - Sociolog
 - Medicinsko osoblje
 - Nemedicinsko osoblje
 - Administrativno osoblje
 - Servisno osoblje
 - Niti jedan od navedenih (navesti ako nedostaje neki drugi profil)
-

9. Da li ste u vašoj ustanovi poduzimali neke mjere u cilju psihosocijalne zaštite radnika u periodu pandemije koronavirusa? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne

10. Ukoliko je vaš odgovor na prethodno pitanje potvrđan, molimo navedite mjere koje ste poduzeli?

- Obezbjedeana supervizija
- Obezbjedeana intervizija
- Obezbjedeana psihološka podrška
- Obezbjedeana savjetodavna podrška

11. Smatrate li da je Vaša ustanova dobila adekvatnu podršku za rad od strane osnivača u periodu pandemije? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne
- Djelomično

12. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili potvrđno, molimo navedite vidove podrške koje ste dobili? (Odaberite sve tačne odgovore).

- Finansijska sredstva
- Dodatni broj radnika
- Zaštitne maske
- Zaštitna odijela
- Dezinfekciona sredstva
- Zaštitni viziri
- Druga podrška (koja)

13. Smatrate li da su ispunjeni potrebni sigurnosni aspekti za adekvatan rad vase ustanove u periodu pandemije koronavirusa? (Označite tačan odgovor).

- Da, ustanova radi u potpunosti u skladu sa preporukama kriznih štabova
- Djelimično, jer ne posjeduje potrebna materijalno-tehnička sredstva (zaštitna oprema, dezinfekciona sredstva i dr.)
- Ne

14. Da li ste zadovoljni sigurnosnim mjerama koje poduzimaju kantonalni/gradski/ općinski organi vlasti prema vašoj ustanovi? (moguće označiti više odgovora).

Da

Djelimično

Ne, jer nas ne smatraju prioritetom

Ne, jer nemaju dovoljno sluha za socijalnu zaštitu

Ne, jer nema dovoljno novca

Ne, uopšte nisam zadovoljan poduzetim sigurnosnim mjerama

Ostaviti mogućnost za dodatno objašnjenje ukoliko je odgovor DA ili NE, uopšte

15. Da li se način rada u vašoj ustanovi promijenio u odnosu na period prije proglašenja pandemije koronavirusa? (Označite tačan odgovor).

Da, u manjoj mjeri

Da, u većoj mjeri

Ne

16. Ukoliko je vas odgovor na prethodno pitanje potvrđan, molimo navedite šta se promijenilo? (Označite tačne odgovore).

- Promijenjeno je radno vrijeme
 - Promijenjen je način kontaktiranja sa korisnicima
 - Promijenjen je oblik rada sa korisnicima
 - Promijenjene su procedure za prijem i zbrinjavanje korisnika
 - Drugo (obrazložiti)
-

17. Da li ste zadovoljni organizacijom rada Vaše ustanove u vrijeme trajanja pandemije? (Označite tačan odgovor).

- Zadovoljni
- Djelomično zadovoljni
- Nezadovoljni

18. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili da ste nezadovoljni, molimo navedite zašto je to tako?

19. Da li u Vašoj ustanovi postoji Plan postupanja u vanrednim/kriznim situacijama? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne
- U fazi je izrade

20. Da li ste vi ili neko ispred Vaše ustanove uključen u rad nekih od kriznih štabova?

- Da
- Ne

21. Da li je u Vašoj ustanovi uradena Procjena rizika/ugrožnosti?
(Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne
- U fazi je izrade

22. Da li ste kontaktirani od strane nadležnih organa vlasti u vezi davanja mišljenja i prijedloga za izradu mjera u cilju smanjenja negativnih posljedica pandemije na sistem socijalne zaštite? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne
- Kontaktirani smo da izvršimo određeni zadatak ali ne i da dajemo mišljenje ili prijedloge

23. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili potvrdno, molimo navedite broj uključenih radnika ii njihov stručni profil?

- Socijalni radnik
- Pedagog
- Psiholog
- Pravnik
- Sociolog
- Medicinsko osoblje
- Drugi radnici- koji

24. Da li ste ostvarili saradnju sa civilnim sektorom u cilju adekvatnijepodrške korisnicima u periodu pandemije? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne

25. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili potvrdno navedite skim ste ostvarili saradnju i u o čemu se ta saradnja ogleda?

- NVO
 - Udruženja građana
 - Socijalno osjetljivi pojedinci
 - Međunarodne organizacije
 - Religijske zajednice
 - Drugo (navesti)
-

26. Da li ste poduzeli mjere na informisanju vaših korisnika o naoinu pružanja usluga tokom trajanja pandemije? (Moguće označiti više tačnih odgovora).

- Da, putem oglasnog mjesta u ustanovi
- (oglasna tabla ili neko drugo vidno mjesto i sl.)
- Da, putem interneta
- (zvanične stranice ustanove, fb i sl)
- Da, putem medija (oglasi, saopštenja i sl)
- Da, putem direktnog/telefonskog kontakta sa korisnicima
- Ne

27. Kakav je pristup građanima i korisnicima u vašoj ustanovi prilikom ostvarivanja prava iz oblasti socijalne zaštite za vrijeme trajanja pandemije". (Označite tačan odgovor).

- Isti kao i prije pandemije
- Otežan
- Pojednostavljen
- Pojednostavljen, ali u ostvarivanju samo određenih prava

28. Da li vaša ustanova od početka trajanja pandemije bilježi porast broja korisnika i zahtjeva za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne

29. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili potvrдно, molimo navedite za koliko se povećao ukupni broj korisnika zahtjeva?

- Materijalna davanja _____
- Naturalna davanja _____
- Smještaj u ustanove _____
- Usluge _____

30. Da li je Vaša ustanova za vrijeme pandemije uspostavila neke nove usluge prema korisnicima? (Označite tačan odgovor).

- Da
- Ne

31. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje potvrđan, molimo navedite o kakvim uslugama je riječ?

32. Da li je Vaša ustanova za vrijeme pandemije bila onemogućena pružati neke propisane usluge građanima iz oblasti socijalne zaštite? (Označite samo jednu kockicu).

- Da
- Ne

33. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje potvrđan, molimo navedite o kakvim uslugama je riječ? (Označite sve tačne odgovore).

Materijalna davanja; _____

Nematerijalna davanja

Usluge institucionalnog smještaja;

Usluge vaninstitucionalnog smještaja;

34. Da li ste poduzeli neke mjere pojačane psihosocijalne podrške djeci, starijim osobama i osobama sa invaliditetom? (Označite samo jednu kockicu).

- Da
- Sve je isto kao i prije pandemije
- Ne, stanje je čak i lošije u odnosu na period prije pandemije

35. Kakvo je vase mišljenje o trenutnom sistemu socijalne zaštite?
(Označite sve tačne odgovore).

- Sistem je dobar
- Propisi se ne provode adekvatno
- Niti je dobar niti je loš
- Trenutni sistem socijalne zaštite dosta je nepravedan i diskriminatorски, ali funkcionalan
- Toliko je loš da je potrebna potpuna reforma
- Sistem je manjkav jer nije predvidio plan za djelovanje u nepredviđenim situacijama

36. Izuzev u bazi SOTAC da li vodite druge evidencije o korisnicima, pravima i uslugama? (Označite samo jednu kockicu).

- Da
- Ne

37. Da li ste uspostavili posebne evidencije o korisnicima, pravima i uslugama u vrijeme pandemije? (Označite samo jednu kockicu).

- Da
- Ne

38. Da li vam je potrebna stručna podrška u razvijanju internih ili posebnih evidencija i baza podataka u vašoj ustanovi? (Označite samo jednu kockicu).

- Da
- Ne

39. Da li propisi koji definišu Vašu djelatnost jasno I nedvosmisleno klasifikuju Vaše korisnike I prava I usluge koje im pružaju

- Da
- Ne

40. Pratite li promjene koje se dešavaju u mikro I makro prostoru u kome djeluje Vaša ustanova I prilagođavate li djelatnost Vaše ustanove tim promjenama

- Da
- Ne

41. Da li ste uključeni u izradu politika I strategija kojima se uređuje oblast socijalne I dječije zaštite kategorija korisnika koje tretira Vaša ustanova

- Da
- Ne

42. Koliki su ostvareni rashodi vaše ustanove u 2019. godini, specificirano prema slijedećim izvorima prihoda: (Označite sve tačne odgovore).

1. Iz prihoda Budžeta KS _____

2. Iz vlastitih prihoda _____

3. Transfer/namjenska doznaka iz Budžeta FBiH _____

4. Ostali prihodi (donacije, pokloni, legati i dr.)? _____

43. Koliki su planirani rashodi vase ustanove u 2020. godini, specificirano prema sljedećim izvorima prihoda:

1. Iz prihoda Budžeta KS _____

2. Iz vlastitih prihoda _____

3. Transfer/namjenska doznaka iz Budžeta FBiH _____

4. Ostali prihodi (donacije, pokloni, legati i dr.)? _____

44. Da li smatrate da pandemija koronavirusa utiče na planirane rashode? (Označite samo jednu kockicu).

- Da, u manjoj mjeri
- Da, u većoj mjeri
- Da, ugrozit će rad ustanove
- Ne

45. Da li djeca smještena u vašu ustanovu imaju adekvatne uslove za praćenje nastavnog procesa (uslove za online nastavu i sl.) (Na ovo pitanje odgovaraju samo direktori ustanova za smještaj djece bez roditeljskog staranja. Označite samo jednu kockicu).

- Da
- Ne

46. Da li je u periodu pandemije došlo do porasta ili smanjenja broja djece na smještaju u vašoj ustanovi? (Na ovo pitanje odgovaraju samo direktori ustanova za smještaj djece bez roditeljskog staranja. Označite samo jednu kockicu).

- Da, zabilježen je porast
- Da, zabilježeno je smanjenje
- Broj djece u ustanovi se nije značajnije mijenjao

47. Na koji način su djeca smještena u ustanovu socijalne zaštite u toku pandemije održavala kontakt sa članovima porodice porijekla i organom starateljstva?

(Na ovo pitanje odgovaraju samo direktori ustanova za smještaj djece bez roditeljskog staranja).

- Posjetom u ustanovi
- Telefonom
- Putem društvenih mreža
- Posredno, preko stručnih radnika

Drugo: _____

48. Ukoliko direktor/rukovodilac ustanove ima neku potrebu ili prijedlog po pitanju koje nije obuhvaćeno anketom, molimo da navedete?

Prilog 2 d

Anketni upitnik za istraživanje stanja i potreba osoba koji su ostali bez posla nakon proglašenja pandemije koronavirusa

Poštovani,

Ovim istraživanjem prikupljamo podatke o vašim mišljenjima i stavovima u cilju izrade Analize stanja socijalne zaštite u KS sa posebnim osvrtom na uticaj pandemije koronavirusa na sistem socijalne zaštite. Istraživanje se provodi među;

- (1) stručnim radnicima u oblasti socijalne zaštite,
- (2) Rukovodiocima ustanova socijalne zaštite,
- (3) korisnicima prava iz oblasti socijalne zaštite i
- (4) osobama koje su nakon proglašenja pandemije ostale bez posla i obratile se CSR

Za svaku grupu izrađen je poseban instrument/anketa.

Ovo istraživanje rezultat je saradnje Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, JU Kantonalni centar za socijalni rad, Udruženja evaluatora u BiH i UNICEF-a BiH.

Popunjavanje upitnika neće Vam oduzeti više ad 10 minuta.

Popunjavanje upitnika je dobrovoljno, ne predstavlja nikakav rizik po vas. Obezbjedeana je vaša potpuna anonimnost, ne tražimo ime i prezime, niko nema uvid u vaše odgovore, osim članova Ekspertne grupe formirane za nadzor nad provedbom istraživanja, niti će moći povezati vaše odgovore sa vama.

Svi podaci koje prikupimo biće obrađeni u zbirnom obliku, a rezultati će biti prezentovani Vladi KS i drugim nivoima vlasti u cilju poduzimanja adekvatnih mjera na ublažavanju posljedica pandemije i poboljšanja ukupnog sistema socijalne zaštite u KS.

Podaci mogu biti predstavljeni i stručnoj naučno-istraživačkoj javnosti (u formi naučnog članka, brošure i sl.)

Ako ste saglasni i želite da date svoj doprinosu istraživanju molimo vas da počnete sa popunjavanjem upitnika.

Upitnik ispunjava anketar.

ŠIFRA ANKETARA: | |_|_|_|

Dan / mjesec / godina anketiranja: | |_|_|_|_|

Podaci se popunjavaju kroz intervju sa licima koja su se obratila JU „Kantonalni centar za socijalni rad“.

1. Ime i prezime (Upisati u obliku šifre - dva početna slova grada/ općine, inicijali ispitanika i redni broj ispitanika sa spiska)

2. Spol (Označite samo jedan odgovor)

- Muški
 Ženski

3. Kojoj starosnoj skupini korisnik pripada? (Označite samo jedan odgovor)

- 18-25 godina
- 26-35 godina
- 36-45 godina
- 46-55 godina
- 56-65 godina

4. Mjesto stanovanja korisnika? Označite samo jedan odgovor)

- Urbano
- Ruralno

5. Obrazovni nivo korisnika? (Označite samo jedan odgovor)

- Bez obrazovanja
- OŠ
- SSS
- VŠS/VSS
- Mr/Dr

6. Koje je vaše zanimanje?

7. Molimo navedite radno mjesto na poslu sa kojeg ste dobili otkaz?

8. Bračni status? (Označite samo jedan odgovor)

- Oženjen/udata
- Izvanbračna zajednica
- Neoženjen/neudata
- Udovac/udovica
- Razveden/razvedena
- Raskinuta izvanbračna zajednica

9. Broj članova domaćinstva? (Označite samo jedan odgovor)

- Sam/a
- Dvočlano domaćinstvo
- Tročlano domaćinstvo
- Četveročlano domaćinstvo
- Peteročlano ili veće domaćinstvo

10. Koliko malodobne djece živi u vašem domaćinstvu? (Ako je odgovor "Nijedno", preći na pitanje broj 18)

- Nijedno
- Jedno
- Dvoje
- Troje
- Četvero ili više

11. Da li imate dijete koje pripada dobnoj skupini 0-6 godina?

(Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu u domaćinstvu)

- Ne
- Da, jedno
- Da, dvoje
- Da, troje
- Da, četvero i više

12. Da li imate dijete koje pripada dobnoj skupini 7-14 godina? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu u domaćinstvu)

☐ Ne	☐ Da, troje
☐ Da, jedno	☐ Da, četvero i više
☐ Da, dvoje	

13. Da li imate dijete koje pripada dobnoj skupini 15-18 godina? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu u domaćinstvu)

☐ Ne	☐ Da, troje
☐ Da, jedno	☐ Da, četvero i više
☐ Da, dvoje	

14. Da li je neko od djece iz vašeg domaćinstva dijete sa invaliditetom? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu u domaćinstvu. Ako je odgovor "Ne", preći na pitanje broj 18)

☐ Ne	☐ Da, troje
☐ Da, jedno	☐ Da, četvero ili više
☐ Da, dvoje	

15. Da li imate dijete sa invaliditetom koje pripada dobnoj skupini 0-6 godina? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu sa invaliditetom u domaćinstvu)

☐ Ne	☐ Da, troje
☐ Da, jedno	☐ Da, četvero i više
☐ Da, dvoje	

16. Da li imate dijete sa invaliditetom koje pripada dobnoj skupini 7-14 godina? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu sa invaliditetom u domaćinstvu)

- Ne
- Da, jedno
- Da, dvoje
- Da, troje
- Da, četvero i više

17. Da li imate dijete sa invaliditetom koje pripada dobnoj skupini 15-18 godina? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu sa invaliditetom u domaćinstvu)

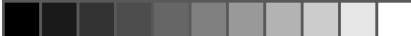
- Ne
- Da, jedno
- Da, dvoje
- Da, troje
- Da, četvero i više

18. Da li ste vi osoba sa invaliditetom? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne

19. Da li je neko od odraslih članova vašeg domaćinstva osoba invaliditetom?

- Da
- Ne

20. Kakve su vaše stambene prilike?

- Vlastiti stan/kuća
- Podstanar
- Sustanar
- Socijalno stanovanje
- Kod srodnika
- Bespravno
- Beskućnik

21. Što od navedenog posjeduje vaš stan/kuća? (Moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Struja
- Voda
- Kanalizacija
- Grijanje
- Ništa od navedenog

22. Molimo označite sredstva komunikacije koja posjedujete u domaćinstvu? (Odaberite sve tačne odgovore)

- Fiksni telefon
- Mobilni telefon
- Računar/tablet
- Internet
- Ništa od navedenog

23. U kojem sektoru ste radili prije nego vam je prestao radni odnos?

- Javnom
- Privatnom

24. Koliko imate ukupnog radnog staža?

25. Koliko radnog staža ste ostvarili na posljednjem poslu kojeg ste obavljali?

26. U kojem periodu ste ostali bez posla?

- U martu 2020. godine
- U aprilu 2020. godine
- U maju 2020. godine

27. Na koji način vam je prestao radni odnos?
(Označite samo jedan odgovor)

- Dobio sam otkaz od poslodavca zbog sumnje da sam ja ili neko od članova porodice zaražen koronavirusom
- Dobio sam otkaz od poslodavca jer sam bio u inostranstvu
- Dobio sam otkaz od poslodavca iz drugih razloga
- Dao sam otkaz poslodavcu zbog straha od pandemije
- Dao sam otkaz poslodavcu iz drugih razloga
- Sporazumno sam raskinuo ugovor sa poslodavcem
- Redovno mi je istekao ugovor o radu
- Ne znam zašto sam dobio otkaz
- Ništa od navedenog

28. Ukoliko je vaš odgovor na prethodno pitanje bio „ništa od navedenog“, molimo navedite način na koji vam je prestao radni odnos?

29. Smatrate li da je poslodavac iskoristio pandemiju koronavirusa kako bi vam otkazao ugovor o radu? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji su dobili otkaz od poslodavca)

- Da
- Ne

30. Da li vam je poslodavac prije raskida ugovora ponudio nešto od sljedećeg: (Moguće označiti više odgovora,. Odaberite sve tačne odgovore.)

- Da, promjena radnog mjesta
- Da, smanjenje plate
- Da, privremeni prekid rada
- Da, neplaćeno odsustvo
- Da, ništa od navedenoga
- Ne

31. Ukoliko ste na prethodno pitanje dali odgovor „ništa od navedenog“, molimo navedite šta vam je ponuđeno od strane poslodavca?

32. Da li očekujete da se nakon prestanka pandemije vratite na posljednji posao gdje ste radili prije nego vam je prestao radni odnos? (Označite samo jedan odgovor)

- Da, ali mi poslodavac nije dao nikakve garancije
- Da, imam dogovor s poslodavcem (usmeni ili pismeni)
- Ne

33. Da li vas je poslodavac uputio na vaša prava kao nezaposlene osobe? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Djelomično

34. Da li su vas nadležni u Službi za zapošljavanje upoznali o vašim pravima kao nezaposlene osobe? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne
- Djelomično

35. Da li ostvarujete pravo na naknadu po osnovi nezaposlenosti? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Ne, ne ispunjavam uvjete
- Podnio/la sam zahtjev, ali je isti odbijen
- Podnio/la sam zahtjev, postupak je u toku

36. Da li trenutno neko od članova vašeg domaćinstva ima redovna novčana primanja? (Moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Da, suprug/a je zaposlen/a
- Da, neko od djece je zaposlen
- Da, roditelji su zaposleni
- Da, član domaćinstva ima penziju
- Da, član domaćinstva ima prihode po osnovu registrovane djelatnosti
- Ne, niko ne radi

37. Navedite visinu prihoda u vašem domaćinstvu po članu domaćinstva? (U prihode ulaze primanja iz radnog odnosa, penzije, RVI naknade i naknade za vrijeme nezaposlenosti. Označite samo jedan odgovor)

- Bez prihoda
- Do 80 KM po članu domaćinstva
- Do 120 KM po članu domaćinstva
- Više od 120 KM po domaćinstva

38. Da li ste zbog trenutnog stanja pandemije zabrinuti za svoje i egzistencijalno stanje članova vaše porodici?

- Da
- Ne

39. Smatrate li da vam zbog situacije u kojoj ste se našli treba neki vid socijalne ili druge pomoći? (Ukoliko je odgovor na pitanje potvrđan, moguće označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Pomoć u prehrambenim artiklima
- Pomoć u odjeći i obući
- Pomoć u sredstvima za ličnu higijenu

- Pomoć u sredstvima za higijenu domaćinstva
- Pomoć u školskom priboru za djecu
- Pomoć u nabavci tehničkih pomagala za prisustvo online nastavi djece (mobilni telefon/računar)
- Psihosocijalna podrška
- Usluge terapeuta
- Jednokratna novčana pomoć
- Izuzetna novčana pomoć
- Smještaj u ustanove socijalne zaštite
- Subvencioniranje podstanarstva
- Subvencioniranje grijanja
- Subvencioniranje komunalnih usluga
- Topli obrok
- Ništa od navedenog
- Ukoliko korisnik ima neku potrebu, a koja nije navedena kao mogući odgovor molimo navedite _____

40. Da li ste upoznati sa procedurama podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite?

- Da
- Ne
- Djelomično

41. Da li ste spremni prihvatiti bilo koji posao ukoliko vam se ponudi? (Označite samo jedan odgovor)

- Da
- Prihvatio bi samo poslove svoje struke
- Ne
- Ne, razmišljam o traženju posla u inostranstvu

42. Da li ste zbog pandemije koronavirusa razmišljali da se razdvojite od svoje djece, odnosno da svoju djecu povjerite nekome drugom na brigu i čuvanje? (Na ovo pitanje odgovaraju samo ispitanici koji imaju dijete/djecu u domaćinstvu)

- Da
- Ne
- Nisam siguran/na

43. Ukoliko je vaš odgovor na prethodno pitanje potvrđan, molimo navedite kome biste povjerali dijete/djecu na brigu i čuvanje?

- roditeljima
- srođnicima (brat, sestra, drugi srođnici)
- prijateljima, poznanicima
- drugoj hraniteljskoj porodici
- ustanovi socijalne zaštite
- razmišljam o davanju djeteta na usvojenje

44. Da li je zbog trenutne pandemije koronavirusa stanje u vašoj porodici takvo da razmišljate o institucionalnom zbrinjavanju vašeg djeteta/djece? (Odgovaraju ispitanici koji u domaćinstvu imaju dijete/djecu. Ukoliko je odgovor potvrđan, moguće je označiti više odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Ne
- Da, razmišljam o smještaju djeteta u hraniteljsku porodicu
- Da, razmišljam o smještaju djeteta u ustanovu socijalne zaštite
- Da, razmišljam o davanju djeteta na usvojenje
- Da, razmišljam o davanju djeteta na brigu sestri/bratu/drugim srođnicima
- Da, razmišljam o povjeravanju djeteta roditelju s kojim dijete inače ne živi poslije razvoda ili prekida izvanbračne zajednice

45. Da li ste zbog trenutnog stanja pandemije zabrinuti zbog povećanog rizika od poremećaja odnosa u porodici?

(Odaberite sve tačne odgovore)

- Ne
- Da, smatram da bi moglo doći do nasilja u porodici
- Da, smatram da bi moglo doći do prekida braka/izvanbračne zajednice
- Da, smatram da bi moglo doći do pogoršanja zdravstvenog stanja članova domaćinstva koji imaju problem sa mentalnim zdravljem
- Da, smatram da bi odrasli član moga domaćinstva mogao biti smješten u ustanovu socijalne zaštite

46. Smatrate li da će zbog trenutnog stanja pandemije doći do pojave asocijalnih oblika ponašanja u vašem domaćinstvu?

(Moguće označiti više tačnih odgovora. Odaberite sve tačne odgovore)

- Prosjačenje djece
- Prosjačenje odraslih
- Skitnja
- Delikventno ponašanje
- Alkoholizam
- Kockanje
- Zloupotreba psihoaktivnih supstanci
- Ništa od navedenog
- Nešto drugo _____

47. Ukoliko korisnik ima neku potrebu ili prijedlog a koji nije obuhvaćen anketom, molimo da ih navedete?

Izradu i štampanje ove analize omogućio je UNICEF BIH uz finansijsku podršku USAID BIH. Stavovi i mišljenja izneseni u ovom dokumentu ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja UNICEF-a i USAID-a.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

unicef
za svako dijete